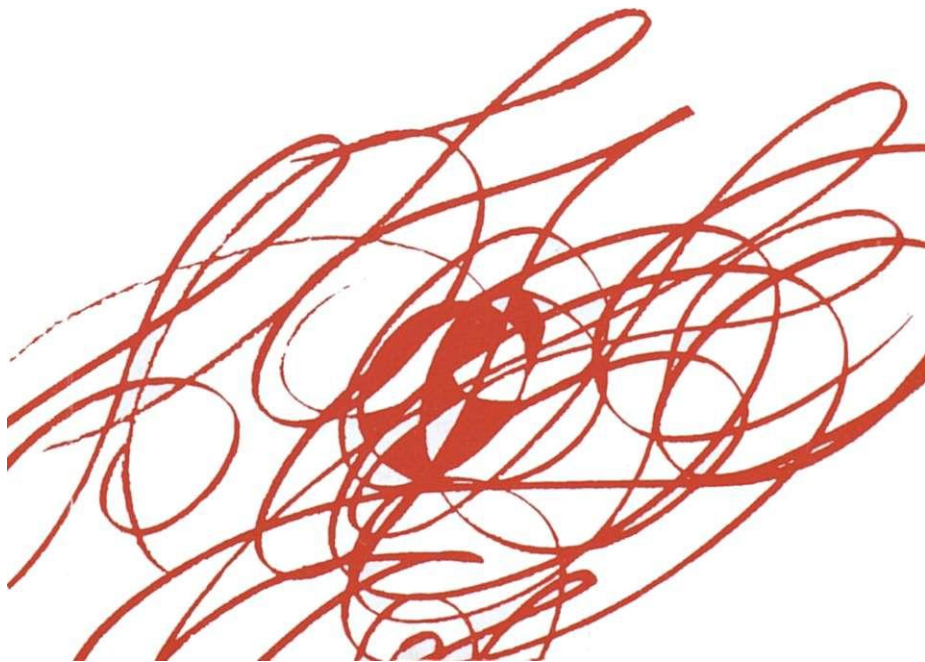

**Lidové
tance
z Čech,
Moravy
a Slezska**

VII.

Slovácko

část 2.

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA

Díl VII.

část 2.

SLOVÁCKO

Dolňácko

POPISY TANCŮ

ke stejnojmenné videokazetě

Zpracovala:

Zdenka Jelínková

Ústav lidové kultury

Strážnice

1996

Redakční rada:

Prof. Zdenka Jelínková

Mgr. Jan Miroslav Krist

PhDr. Hannah Laudová, CSc.

PhDr. Karel Pavlišťík, CSc.

ÚVOD

Slovácko leží v nejjižnějším cípu východní Moravy. Rozlohou patří k nejrozsáhlejším moravským národopisným oblastem. Rozkládá se přibližně od Napajedel až k soutoku řeky Moravy s Dyjí. Na jihu hraničí s Rakouskem, na východě se Slovenskem, na severu a severozápadě s Hanou a Brněnskem. Směrem západním od Moravskokrumlovska až k Pálavě sahá nově osídlené území.

Slovácko odděluje od Brněnska a Hané masív Ždánského lesa a pahorkatina Strážovská. Na severu je lemováno Chřiby. Východní hranici od Vlárského průsmyku až téměř ke Strážnici tvoří pásmo Bílých Karpat s nejvyššími vrcholy Javořinou a Lopeníkem. Hornaté a kopcovité části Slovácka spadají do rovin, jejichž středem protékají řeky Olšava, Morava s četnými přítoky, Kyjovka a Dyje.

Hornaté části Slovácka se výrazně liší svým charakterem, způsobem života i projevy lidové kultury od rovinných území v Pomoraví a v Podyjí. Z hlediska národopisného se Slovácko (dříve označované jako Moravské Slovácko, ba dokonce i Moravské Slovensko) dělí na četné podoblasti.

K horským oblastem patří Moravské Kopanice v okolí Starého Hrozenkova, Březová u Uh. Brodu s Olšovcem, který sousedí se slovenskou Novou Bošácou. Dále sem patří Strání s Květnou v průsmyku straňanském v sousedství rovněž již slovenského Moravského Lieskového. Pod Javořinou se pak rozkládá Hornácko s deseti obcemi, jehož střediskovou obcí je Velká nad Veličkou. Přejícným územím mezi Valašskem a Slováckem je mírně kopcovité Luhačovské Zálesí, které sousedí s rovinným Uherskobrodskem v povodí řeky Olšavy.

V Pomoraví od Napajedel až k Hodonínu leží rozsáhlá oblast Dolňácka, které se dále dělí na Napajedelsko, Uherskohradištsko s Uherskoostrožskem, Veselsko s Moravskopíseckem a Bzenecem a Strážnicko s Kyjovskem.

Směrem od Hodonína k soutoku řeky Moravy s Dyjí je Podluží, jehož část na pravém břehu řeky Moravy zasahovala až na rakouské území do Moravského Pole (Marchfeldu) a ještě v první třetině 19. století se nelišila jak krojem, tak tanci, zpěvy a hudbou od Podluží. Národnostní enklávu slovanskou tvoří na Mikulovsku území Moravských Chorvatů na bývalém panství

Drnholeckém, krojově i tanečně spřízněné jak s Podlužím, tak se zmíněným územím dolnorakouských Slováků.

Přechodnou oblastí mezi Brněnskem na jedné straně a Podlužím, Kyjovskem a Hodonínkem, je území slováckých Hanáků v okolí Čejkovic, Ždánic, Klobouk u Brna, Velkých Pavlovic a Velkých Bílovic až k Podivínu.

Všechny uvedené podoblasti a území Slovácka se od sebe liší krojem, lidovou architekturou a tanci, písněmi i hudbou. Zatímco v rovinných krajích lze pozorovat souvislosti se starou kulturou rolnickou. Kopanice s Hornáckem, Stráním a okolím a zčásti i Luhačovské Zálesí poukazují na příbuzenství s lidovou kulturou karpatskou.

Sedmý díl antologie lidových tanců z Čech, Moravy a Slezska obsahuje výběr charakteristických tanců z jednotlivých částí Slovácka.

Po taneční, hudební a pěvecké stránce je Slovácko charakterizováno především starými párovými tanci osobité pohybové dikce i skladby, tzv. tanci točivými, a skočnými mužskými tanci skočnou-do skoku a cifrováním-grepčením tanečníků před muzikou, ze kterého se později vyvinul verbuňk s četnými regionálními obměnami. K starší vrstvě tanců náleží také mužské taneční hry obratnosti i napodobivého rázu (palicové, slámkové, trefa, žabský). některé taneční hry žen a smíšené taneční hry zábavného rázu (káčer).

Nejnovější vrstva tanců, založených zhusta na krocích a prvcích tanců kolových (valčíku, polky, třasáku, kvapíku, obkročáku i šlapáku a mazurky), je zastoupena tanci tzv. figurálními, vázanými po skladebné stránce na jedinou taneční píseň, a zmíněnými již tanci kolovými. Zvláštní skupinu tvoří tance obřadní jednak výročního (konopě - konopice). jednak rodinného zvykoslovného cyklu.

Všechny tyto taneční druhy a rody mají v jednotlivých oblastech své charakteristické představitele, které se však od sebe liší někdy výraznějšími, jindy méně výraznými odchylkami v jednotlivých tanečních prvcích a krocích, v technice provedení, v tanečním držení, postoji, gestikulaci i v celkovém tanečním stylu.

Některé z tanců a tanečních druhů se až do současné doby zachovaly jen v určitých krajích (ostatkové konopice - konopě na

Horňácku, palicové a slámkové tance na Kopanicích. ale i na Podluží a Kyjovsku, slavnostní hodové zavádky u slováckých Hanáků atp.).

Tance na kazety byly vybírány tak, aby byly v celkovém přehledu zastoupeny všechny charakteristické druhy, zvláště pokud jde o tance starší vývojové vrstvy (tance točivé, mužské skoky, tance obřadní, některé starobylé taneční hry atp.). Stejně tak byly zařazeny do celkového výběru i mladší druhy (tance figurální a některé tance kolové), které začaly vnikat do původního domácího repertoáru v některých případech již od dob obrozenských (polka, třasák, mazurka, kvapík, strašák, hulán - holán), jinde šířením z jiných oblastí (hanácká). Četné tance se rozšířily z Čech jednak z besed, jednak přirozenou expanzí některých oblíbených tanečních druhů (český hrách - moravská šátečková - jatelinka, některé tance řemeslnické, židovská atp.). Variačním procesem doznaly i na Slovácku mnohdy značných změn (např. šotyšky).

Vybrané tance ze Slovácka, jejichž úhrnný počet je přes 150, rozdělujeme do tří kazet. Ke každé kazetě je připojena samostatná brožura s popisy příslušných tanců.

Tato druhá část obsahuje popisy tanců z Uherskobrodsko (signatura D, Uherskohradištska (G, Veselska (F), Strážnicka (G) a Kyjovska (H).

Všechny vyjmenované podoblasti Dolňácka spojují po taneční stránce především staré párové tance z rodu tanců točivých s bohatým písňovým podkladem a s charakteristickým hudebním doprovodem. V Pomoraví až po Veselí nad Moravou, Písek a Těmice na Bzenecku se tento tanec nejčastěji nazývá sedlecká - sedlácká. Ale též podle jména obce (korytnánská, újezdský, písecká, "našská"). Na Strážnicku nabývá převahy pojmenování danaj. U Rohatce a na jižním Kyjovsku proniká z Podluží název vrťák nebo vrtěná. Obecně je pro točivý tanec na Kyjovsku používán název skočná nebo slovenská (podobně byl u Valachů nazýván točivý tanec, ať v taktu 3/4 - severní Valašsko - nebo v taktu 2/4 - střední Valašsko: valaská, valaský). Na Hané je spojen název hanácká s tancem kráčivého - polonézového rázu, rovněž v taktu 3/4. Srov. H. J. Hanuš, Valaši moravští. Koleda. Kalendář pro rok obyčejný. 1851, roč. I, Brno 1851, s. 125n. Autor považuje slovenskou, valaský a hanáckou za základní moravské tance v příslušných oblastech Moravy. Tyto taneční

druhy se dělí, jak vyplývá ze stručné charakteristiky, na "klátivou hanáckou", "uklekavou valašskou" a "vrtivou" a "hopkující slovenskou", doprovázenou tleskáním do rukou, dupnutím a zavýsknutím". Přesto však podle autora příslušnost k jednotlivým oblastem nevylučuje pronikání některých druhů i do sousedních regionů (např. hanácká je známa i na Valašsku, Horácku, Brněnsku a Slovákku).

Po celém Dolňácku pak patřilo k mužskému tanečnímu projevu několik základních druhů mužských tanců. Je to jednak cifrování před muzikou, z něhož se vyvinul verbuňk, zvaný v některých krajích ještě ve 20. - 30. letech tohoto století čardáš. Na Ořechovsku, v horním Polšaví a na sousedním Luhačovském Zálesí se určitého druhu mužských cifer používalo při "zpívání na pivo" před muzikou (viz Těšov, Újezdec u Luhačovic atp.). skočným tancem prestižní horázuje i tanec dvou a dvou mužů, tzv. zbojnická. Tanec byl zaznamenán nejprve Josefem Černíkem v Nivnici (až po mnoha letech byl ověřen a doplněn u mlynáře K. Bártka) a v Korytné (zde na ni upozornil sběratel Ferdinand Tomek ve sbírce Slovenské písně z Uherskobrodsko), kde byla ověřena a doplněna při výzkumu v 50. - 60. letech. Na Strážnicku, v okolí Hodonína a na Kyjovsku to zase byl tanec do skoku, skok holénková, po holénce. Podle zpráv o tancích z různých částí slovácka z počátku a ještě koncem 40. let minulého století, byl tento soutěživý mužský skočný tanec úvodem k místním druhům párových točivých tanců.

K obecnému tanečnímu projevu patřily na Dolňácku i některé prastaré taneční hry (holúbek - šátečková, káčer - palicová, legátková), některé tance obratnosti (trefa, hojačky, slámečkový, vařajková, liskaná). Podobně je tomu se žabskou a některými tanci obřadního zaměření.

Tance mladšího původu, ať už s určitými tématy (např. stylizace pracovních pohybů kováře, ševce atp.) nebo jako pohybové-prostorové kompozice jednotlivých tanečních kroků a figur na dané hudební téma - instrumentální nápěv nebo taneční píseň (v rámci klasifikace lidových tanců jsou uváděny jako figurální), jsou rovněž větší nebo menší mírou zastoupeny všude, mnohdy v dosti odlišných variantách.

U jednotlivých popisů používáme podobně jako u předcházejících moravských svazků tyto značky:

CH = chlapec, muž	CH CH = chlapci, muži
D = dívka, žena	DD = dívky, ženy

Označení taktů, dob a jejich členění

Pořadí taktů označujeme arabskými číslicemi (1. takt, 2. takt atd.), doby (čtvrté noty) v taktu označujeme malými písmeny s dvojtečkou (pro 2/4 - a:, b:, pro 3/4 - a:, b:, c:), je-li potřeba popis dále členit, označujeme osminové noty malým písmem a arabskou číslicí s dvojtečkou (a1 :, a2 :, b1 : atd.) s výjimkou 3/8 taktu, kde je označujeme jen malými písmeny s dvojtečkou (a:, b:, c:). U složitějších a obsáhlejších popisů používáme i slovních termínů:

1. doba, 2. doba nebo 1. osmina, 2. osmina atd.

Vlastní popis obsahuje:

1. Postavení a držení tanečníků (dvojic, trojic, kolon atp.) vzhledem k prostoru a k tanečnímu půdorysu jednotlivých tanečních párů nebo trojic, řad, kolon atp. a k vzájemnému držení dvojic, např. držení jako ke kolovému tanci zavřené, polootevřené a otevřené. Nebo držení v postavení dvojic vedle sebe. D obvykle po pravici CH (za vnitřní paže v připažení, ve skrčení připažmo atp.) nebo čelem proti sobě atp. Při jednotlivých druzích vzájemného držení tanečníků si všímáme poloh paží i druhu držení rukou (oba hřbety nahoře, CH dlaň vzhůru, D hřbet nahoru).
2. Popis tance podle jednotlivých tanečních kroků, prvků, pohybů končetin, pohybů trupu (klonů, vzpřímů), změny postojů a poloh (podřepy, dřepy, kleky, sedy, lehy, vztyk atp.) - vše v souladu s pohybovou tělovýchovnou soustavou, vycházející z Tyršova názvosloví a postupně doplňovanou o další pojmy. V této části je důležitá i poznámka o způsobu provádění jednotlivých tanečních kroků, pohybů a prvků, dále o výrazové stránce a o celkovém tanečním stylu, který se v jednotlivých regionech od sebe liší.
3. Poznámky k taneční skladbě a k celkovému provedení tance.

4. Poznámky o funkci tance (obřadní, zábavný atp.) a o hudbě a provedení tanečních písní.

Tance popisujeme sice jednoduše, bez uvádění všech detailů, ale popis přesto má být spolehlivým vodítkem při jejich nácviku. Mužské tance verbuňky a odzemek nepopisujeme vůbec pro přílišnou obšírnost a složitost popisu. Hlavním vodítkem při nácviku všech tanců bude spolu s našim písemným materiálem obraz na videokazetě.

Tance jsou v této publikaci uváděny pod stejným alfabeticke-číselným označením jako na videokazetě. V závorce pod názvem tance je uveden čas začátku tance na videokazetě od počátku záznamu na kazetě, a to v pořadí hodina - minuta - sekunda. Letopočty, uvedené v závorkách za jmény interpretů, označují rok jejich narození (příp. úmrtí).

Jednotlivé tance doprovázejí muziky v typickém nástrojovém obsazení: muzika gajdošská, hudecká, cimbálová, ale i dechovka a výjimečně i harmonika.

Pěče byla věnována i krojovému vybavení a variantám oblečení podle oblasti, věku a příležitosti.

Děkuji všem jednotlivcům a kolektivům, kteří se na vytvoření videokazet podíleli, za ochotnou spolupráci.

Strážnice 15. dubna 1996

Zdenka Jelínková

D. UHERSKOBRODSKO (0:02.55)

O tancích z Uherskobrodsko

Uherskobrodsko (bližší i vzdálenější okolí Uherského Brodu) tvoří v tanci přechodnou oblast mezi nížinou pomoravskou (Uherskohradištsko, Napajedelsko, Uherskoostrožsko) a mezi oblastí horskou (oblast Bílých Karpat). Je rovněž spojovacím mostem mezi Moravskými Kopanicemi na úbočí Bílých Karpat v okolí Starého Hrozenkova a mezi Luhačovským Zálesím, kde již převládají v lidovém tanci některé prvky valašské.

Uherskobrodsko lze rozdělit na několik okrsků: Nivnice, Dolní Němčí, Korytná, Bánov, Suchá Loz, Bystřice pod Lopeníkem ve směru k Moravským Kopanicím, Vlčnov, Drslavice, Havřice, Hradčovice, Veletiny směrem ke Kunovicím. Prakšice, Pašovice, Maršov, dále pak Újezdec u Luhačovic, Těšov a Polichno směrem ke Zlínu a k Luhačovicím. Toto rozdělení platí především z tanečního hlediska s hlavním přihlédnutím k tancům točivým. Točivé tance, pojmenované zde často názvem "sedlcká", tvoří na Uherskobrodsku několik druhů, které se od sebe liší nejčastěji základním tanečním krokem, popř. postojem a držením dvojice při víření. Tato členitost, na poměrně malém území tak bohatá, je způsobena různými činiteli: sousedstvím s jinými oblastmi (s Kopanicemi a Luhačovským Zálesím), větším nebo menším pronikáním cizích vlivů, jejichž působením zanikly v některých obcích starší formy tanců a nabyly převahy formy mladší. Někdy v téže obci možno pozorovat u příslušníků různých generací vedle sebe dva i tři vývojové typy téhož tance (našská z Bystřice pod Lopeníkem, korytnánská z Korytné). V době největšího rozkvětu točných tanců (koncem minulého století), pouze v některých případech ještě v tomto století, dosáhla vrcholu i diferenciaci těchto tanců. Možno říci, že téměř co vesnice, to jiný druh točivého tance. Začátkem tohoto století (nejvíce po první světové válce) nastává úpadek točivých tanců, který však nezachvacuje všechny kraje stejně. Po stránce hudební i pohybové se na tom nesporně podílí dechovka. V současné době se v mnoha obcích uchoval už jen nejjednodušší tvar sedlckých (Vlčnov aj.).

Vedle sedlckých náleží ke starším tancům Uherskobrodsko mužské tance typu "zbojnické". (viz Z. Jelínková: Lidové tance na

Slovácku, Praha 1954). Dalším druhem pak jsou mečové tance z Bystřice pod Lopeníkem, z Komně a ze Strání (viz oddíl A. první části VII. dílu). Názvy těchto tanců jsou: "pod šable" (Strání - viz první část VII. dílu), "bobkovníci" (z Bystřice pod Lopeníkem) a "skakúni" (z Komně).

Tančival se zde kdysi i verbuňk (čardáš), ale ten už ve své celistvé formě zanikl a objevuje se pouze jako malý zlomek v cifrování ("verbování") ve svatebním průvodu a v točivých tancích. Nejstarší zpráva o verbuňku - čardáši z Uherskobrodska je v Tomkově publikaci Slovenské písně z Uherskobrodska z obce Korytná (str. 38): Čardáš. Tančí se na píseň "Husár pije, gajdoš platí", označení tempa: "friško". Popis neuveden, ale v pojednání "Jak sa prvej v Korytnej tancúvalo" vzpomíná jeden dědák: "Co to bylo enom za potěšení, dyž stúpňa před muziku a daja si ruky na bok, dal sem sa do čardáša a nevěděl, kdy přestat. Šak sem sa aj kolikrát sadil s leckerým chlapcem z cuzí dědiny, kerý délej vydrží a vydržel sem to celé dvě hodiny bez konca, až krajovice (podkovky) mně bříňaly a jiskry od nich odletovaly, až sem to vyhrál." V tomto případě šlo o soutěživou formu verbuňku - čardáše.

Připomeňme si ještě některý z výroků informátů při výzkumu tanců v 50. - 60. letech. Informátor z Prakšic: Chlapci tančovali verbuňk. Zazpívali si, potom hrála muzika a chlapci tancovali. Ženáci zpívali na pivo. Byly to pijácké písničky, při kterých podupávali a juchali a připíjeli sobě i muzikantům. V současné době se zachoval verbuňk jen v souborech (především Olšava a Brozané), které jej rozvíjely po vzoru uherskohradištském.

Mladší taneční vrstva je bohatě zastoupena četnými, ale pro Slovácko méně typickými tanci figurálními, jejichž původ dlužno hledati v jiných částech Moravy (Haná), ba až v Čechách, a které se na Slovácko začaly šířit zřejmě pod vlivem obrozenských snah v minulém století. Tance figurální tvoří více skupin tanců: tance řemeslnické, tance s kombinací přísunných kroků (šotyšky, štyrkročky, sedmikročky atp.), ale i tance mazurkové, valčíkové apod.. Jinak obvyklým tanečním repertoárem býval vedle sedlkých a jiných tanců valčík, tajč, mazurka vyšlapávaná, mazurka skákavá, mazurka hopkaná a polky: hladká, na šest a třásák.

Často se objevuje jako samostatný kolový tanec i šlapák nebo švihák, vrťák, sekera - motyka, který je častou součástí i figurálních tanců. Jedním z nejcharakterističtějších tanců tohoto

druhu je bajeryš nebo hopan, jehož jméno je odvozeno od vyzvednutí tanečnice tanečníkem v závěru tance. Zvláštní skupinu mezi tanci figurálními tvoří tance trojicové, hrášek - šátečkový - zahradnický a jatelinka - šátečková.

Běžný taneční repertoár doplňují taneční hry: kopist'ový - palicový, holúbek - holubičková - šátečková, legátková - stoličková, metlový, Naša kočička brňavá (hra podobná dětské hře na kočku a na myš), která má spojitost se starodávným kotem.

Obřadní tance jsou vedle mužských tanců mečových (tančí se o masopustu) v některých obcích ještě zastoupeny skákáním na konopě, které však již ztratilo osobitou tvář a přejalo většinou formu točivého tance nebo tance kolového - polky nebo šlapáku. Ze svatebních tanců se zachovala zmínka o svatebním kotu (Vlčnov) a o vodění káčera (Prakšice, Pašovice). Jde o svatební obřad vedení nevěsty v průvodu k ženichovi s písní Kač, káčerku domů, vedeme my ťa, nevíme komu který má ráz starobylého chorovodu. Podobně tomu bylo i na Luhačovickém Zálesí v Hřivínově Újezdě atp.. Mezi tanečními záznamy Františka Sušila byla i hra Na Elišku z Vlčnova, která je dokladem toho, že hru typu Elišky, známou u dětí, hrála i odrostlá a dospívající mládež.

Přehled sedlcích z Uherskobrodsko podle druhů kroků víření

I. Hladký vířivý krok

Rychlý nebo klidnější, někdy s mírným vertikálním výkyvem: napadnutím shora obvykle na vnitřní nohu s mírným podřepem.

Sedlcí z Vlčnova - novější forma (rychlý běhový krok).

Našská z Bystřice pod Lopeníkem - novější typ (rychlý běhový krok s mírným napadnutím na vnitřní nohu).

Sedlcí z Těšova - soudobá forma (lehce šoupavý, klidný přízemní krok, mírně běhového charakteru).

II. Skočný vířivý krok

a) Vykračuje vnitřní noha. Krok začíná našlápnutím vnitřní nohy s mírným poklesnutím v kolenou. Následuje nadnesení na vnitřní noze, někdy až do mírného poskoku. Druhá noha dopadá na zem plochou celého chodidla shora buď současně s nohou vnitřní, výkročnou - našská starší, nebo o zlomek později (nivnická - brodská). Takto se tančila sedlcí z Nivnice, Lubina z Nivnice, sedlcí z Uh. Brodu, našská z Bystřice pod Lopeníkem - starší typ.

b) Vykračuje vnější noha, která dopadne prudce shora na zem. buď současně s nohou vnitřní (sedlcí z Korytné II - viz Z. Jelínková, Lidové tance z Uherskobrodsko, Brno 1957), jež se při výkroku vnější nohy nadnese až do malého výskoku. Nebo dopadne o zlomek později (sedlcí z Korytné na videokazetě).

III. Vířivý krok se zvrtem

Kráčivý krok s mírným zvrtem na výkročné noze (sedlcí z Uh. Brodu).

D. 1 NAŠSKÁ (STARŠÍ) Z BYSTRICE POD LOPENÍKEM
(0:02.59)

Jednúc zapomenu, podruhěj spomenu,
potretí, duša má, suze ňa polejú.

Dajte ně, mamičko, gde mě lidé znajú,
gde mně staré baby roky nečítajú.

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě, D po pravici CH.
Držení polootevřené: CH uchopí D pravici kolem pasu, D položí pravici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno. Vnější paže spojí vpředu: CH uchopí levici shora pravici D, hřbety obou nahoře, palce zaklesnuty do sebe.

Tanec má tři části:

I. Zpěv taneční písně s přenášením váhy těla vpřed na vnější nohy (liché takty) a vzad na vnitřní nohy (sudé takty)

1. takt - a: Malý krok vnější nohou vpřed, noha došlápne na celé chodidlo, koleno mírně napjato. Spojené vnější paže pozvednou mírným obloukem z předpažení dolů do předpažení.

b: Přisun nebo přikročení vnitřní nohy k noze vnější s malým limitem podřepmo (noha se nepřisouvá úplně, zůstává asi o půl chodidla posunuta vzad). Spojené paže dokončují kmih do předpažení.

2. takt - a: Malý krok vnitřní nohou vzad, noha došlápne na celé chodidlo.

b: Vnější noha se přisune nebo přikročí k vnitřní s malým hrnkem podřepmo. Spojené paže se v druhém taktu vracejí z předpažení do původní polohy.

Liché takty = 1. taktu a sudé = 2. taktu.

V lichých taktech se dvojice mírně trupem zaklání (vyplývá to z pohybu spojených vnějších paží vpřed).

V sudých taktech se mírně trupem předkloní.

Pozn.: pohyb při přenášení těla je ostřejší, výraznější.

II. Víření dvojice na místě kolem společné osy vpravo (D couvá, CH postupuje vpřed), skočným krokem, vykračuje vnitřní noha

1. takt - a: CH vykročí pravou nohou vpřed, chodidlo vytočeno špicí zevnitř, noha došlápne celou plochou chodidla na zem. D vykročí levou nohou vzad, pata vytočena zevnitř. CH i D se odrazí vnitřními nohama od země a otočí se asi o 180° doprava.

b: CH i D dopadnou celou plochou chodidla vnitřní nohy na zem. D současně doskočí pravou nohou k noze levé, chodidla vedle sebe. CH při doskoku mírně předkročí levou (vnější) nohou vpřed, špička vytočena dovnitř.

Takto víří až do konce 4. taktu, ve druhé době 4. taktu víření zastaví rázným dokrokem vnější nohy.

5. - 10. takt - nyní následuje víření doleva. CH couvá, D postupuje vpřed.

a: Vykročí oba vnitřní nohou - D vpřed po obloučku, špička mírně vytočena zevnitř, CH vzad, pata vytočena zevnitř. Odrazem z vnitřní nohy se otočí o 180° doleva.

b: D dopadne plochou celého chodidla vnější (pravé) nohy vedle nohy levé, nebo špička pravé nohy je mírně vysunuta vpřed. CH buďto doskočí levou nohou k noze pravé nebo zakročí levou nohou za patu pravé nohy, levé koleno mírně vytočeno zevnitř.

III. Samostatný taneční projev tanečníka a tanečnice

D se skočným krokem otáčí na místě a to buďto vpravo nebo vlevo.

Otáčení D doleva - paže podél těla. D se otáčí skočným krokem kolem vlastní osy doleva -

a: levou nohou mírně zakročí za patu pravé nohy, odrazí se z ní a otočí se asi o 90° i více;

b: pravá noha dopadne shora vedle nohy levé, při doskoku druhé nohy se dokončí otočení D asi o dalších 90°. Současně se přenesení váha těla na pravou nohu a levá noha se připraví k výskoku v dalším taktu. Takto se otáčí až do konce fráze.

Tanečník přidupává na a: na pravou nohu, koleno povoleno, levá noha se odlepí od země a potlesk pravou dlaní do levé.

b: CH dokročí na levou nohu a přenesení na ni váhu těla a napne kolena. Dlaně zůstávají v poloze jako po potlesku anebo se uvolní a připraví k dalšímu potlesku. V dalších taktech stejně.

Otáčí-li se D doprava, pak na a), předkročí levou nohou před pravou s otočením asi o 90°, současně se odrazí pravou nohou od země a doskočí jí k noze levé, a na b), udělá krok pravou nohou s vytočením špičky doprava (ven) a přenesení na ni váhu těla, tím se připraví k odražení k výskoku v první době dalšího taktu.

Poznámka ke skladbě:

V tanci se střídá vždy předzpěv jedné sloky taneční písně s pohyby shora popsanými s druhou a třetí figurou. Skladba může být různá, tak některé dvojice po zpěvu jednotlivých slok pouze vířily střídavě vpravo a vlevo skočným krokem. Nebo po zpěvu tanečník tanečnici pustil, D se otáčelo po určitou část přehrávky doprava nebo doleva (podle zvyku) a v další části písně se dvojice uchopila k víření a až do konce vířila doprava. Tanečník při zpěvu někdy gestikuluje levou paží, aby zvýraznil text zpívané písně a po chvíli se opět uchopí s tanečnicí za vnější ruce jako na počátku.

Tančí Jan Miroslav Krist (1932) a Helena Vystrčilová (1941), hraje muzika souboru Olšava z Uh. Brodu ve složení Lubomír Málek (1945) prim, Petr Švehlík (1960) housle-terc, Josef Chýla (1956) viola-kontr, Stanislav Sládek (1952) klarinet, Horymír Sušil (1928) cimbál a Drahomír Horňák (1935) kontrabas.

D.2 SEDLCKÁ Z DOLNÍHO NĚMČÍ
(0:04.07)

a)

Vy - le - tě - la ho - lu - bič - ka,
hoj - taj - da, vy - le - tě - la ho - lu - bič - ka
pa - la - gri - ja, pa - la - gra, z dol - ňan - ské - ho
ko - ste - líč - ka, hoj - taj - da.

Přeletěla hory, doly, hojtajda,
přeletěla hory, doly, palagrija, palagra,
šohajkovi do stodoly, hojtajda.

b)

Šest dní do týd - ňa, sed - má ne - dě - la,
po - věz ně, mi - lá, s kýms to le - že - la,
po - věz ně, mi - lá, s kýms to le - že - la.

Nech sem ležela, s kým sem ležela,
[:co je ta po tom, byla neděla :].

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v připázení, vnější ruce připázeny.

Tanec má několik částí:

I. Zpěv taneční písně

V uvedeném postavení a držení přenáší dvojice při zpěvu první sloky taneční písně (zpívá muž) váhu těla v mírném stoji rozkročmo, vnější nohy vpřed, s kmihy spojených vnitřních paží vpřed a vzad.

1. takt - a: Hmitem přenesení váhy těla na přední nohy (chodidla zůstávají na svém místě), kmih spojených paží vpřed.
b: Dokončení pohybu z a).
2. takt = 1. taktu, ale přenesení váhy těla z vnějších nohou vzad na vnitřní, kmih spojených vnitřních paží vzad. Takto až do konce.

Pozn.: při přenášení váhy ve stoji rozkročném vnějšíma nohama vpřed se při pohybu vpřed poněkud uvolní pata vnitřní nohy a při pohybu vzad se nadzvedne špička vnější nohy.

II. Samostatný taneční projev CH a D (takt 1. - 4. první přehrávky písně)

D se otáčí na místě vpravo kolem vlastní osy skočným krokem. CH přidupává a tleská v rytmu tance.

Dívčí krok:

Otáčivý skočný krok D začíná v předtaktí (tj. ve druhé době posledního taktu předzpěvu), kdy D při zpětném přenášení váhy těla vzad na vnitřní nohu přešlápne na pravou nohu, špička mírně vytočena zevnitř a z celého chodidla se odráží do výšky. Současně uvolní levou nohu od země.

1. takt - a: Skokem na pravé noze se otočí téměř o 180° doprava, levá noha mírně pokrčena přednožmo dopadne téměř současně s pravou nohou celým chodidlem na zem (levá špička vtočena dovnitř).

b: Pravá noha krokem na místě (chodidlo došlápne celou plochou na zem, špička vytočena zevnitř) se odráží od země a současně se levá noha uvolní od země.

Všechny další takty = 1. taktu.

CH při otáčení D poskakuje na místě na pravé noze, přidupává levou nohou a tleská současně pravou dlaní do levé: jeho pohyb rovněž začíná ve druhé době posledního taktu předzpěvu odrazem pravé nohy a pokrčením levé nohy.

1. takt - a: Pokrčená levá noha z poskoku na pravé doskočí na celé chodidlo, povolí mírně v koleně. Současně potlesk pravou dlaní do levé asi ve výši pasu, lokty mírně od těla.

b: Přešlap na celé chodidlo pravé nohy a poskok na pravé (viz předtaktí - pohyb ve druhé době posledního taktu zpěvu).

III. Společné víření dvojice (takt 5.- 12. první přehrávky písně)

Postavení pravými boky u sebe, ale D předstoupí poněkud před CH, CH ji objímá pravou rukou kolem těla. D položí levici ohnutou v lokti přes pravou paži CH, prsty směřují k jeho pravé lopatce. Vnější (pravá) paže D připažena a levice CH mírně vzpažena pokrčeně. V tomto postavení a držení víří dvojice vpravo skočnými kroky, začínajícími v předtaktí odrazem z pravé nohy, levá pokrčena přednožmo, dopadem v první době taktu (5.) na celé chodidlo levé nohy předkročmo, špička vtočena dovnitř. Na b) CH i D krok pravou (vnitřní) nohou vpřed po obloučku, špička vytočena zevnitř.

6. až 12. takt = 1. taktu.

Ve dvou taktech se vždy dvojice otočí jednou vpravo kolem.

D v posledním taktu víření na první dobu dokročí na levou nohu, ale ve druhé době taktu nechává pravou nohu opřenou přední částí zlehka o zem, aby byla připravena k vykročení, kdy v další části obchází poskoky tanečníka až na své původní místo.

IV. Společné otáčení dvojice v postavení čelném

(D po pravici CH - CH objímá pravici D kolem těla, D položí levou ruku ohnutou v lokti přes jeho pravou paži, prsty směřují k pravé lopatce CH), vnější ruce připaženy. V tomto postavení a držení se otáčí dvojice kolem společné osy doleva v taktech 1. až 8. poskočnými kroky, v lichých taktech na vnější noze směrem vpřed, vnitřní pokrčena v koleně kmihne vpřed, v sudých taktech poskokem na vnitřní noze s úhybem vzad, vnější nohy pokrčeny

v kolenou kmihnou vzad. Těmito osmi poskoky s doprovodnými pohyby druhé nohy se otočí dvojice o 360° vlevo (CH couvá, D postupuje vpřed až do původního postavení čelem k hudbě).

9. - 12. takt: D obchází jednou kolem CH, který ji zpočátku posílá pravici před sebe pod levou paží, kde D obchází celkem čtyřmi poskoky až na své místo. Při prvním poskoku vykračuje pravá noha, druhá noha je pokrčena přinožmo, v 2. taktu provede poskok na levé noze, pravá pokrčena přinožmo. V 11. taktu poskokem na pravé se blíží zadem kolem CH ke svému místu. Ve 12. taktu - a: Přeshlápne na levou nohu, pravá zůstane lehce opřena o zem (připravuje se na vykročení pravou nohou vpřed při předzpěvu další sloky písně).

CH v 9. taktu provede jeden poskok a pak už jenom přeshlápne a čeká až D přijde na své místo po jeho pravici. Tam se spolu uchopí opět za vnitřní ruce a jsou připraveni k přednesu další sloky písně.

Poznámka ke skladbě: Taneční skladba je pevně zafixována po předzpěvu jedné sloky taneční písně celkem na dvě přehrávky nápěvu. Sled figur, jak byl popsán nahoře, je závazný pro celý tanec, tj. po zpěvu písně se začíná samostatným tanečním projevem, pak následuje víření v postavení pravými boky u sebe skočným krokem jako při individuálním projevu. V další přehrávce nápěvu se otáčí dvojice v čelném postavení doleva poskočnými kroky s kmihy volné nohy střídavě vpřed a vzad. Celá kompozice je ukončena oběhnutím D kolem CH poskočnými kroky. Celý tanec končí vzájemným plácnutím tanečníka a tanečnice do dlaní.

Tančí Ludvík Ježek (1930) a Marie Ježková (1936) z Dolního Němčí, hraje Dolněmčanka z Dolního Němčí ve složení kapelník Antonín Turčín (1970) a baskřídlovka, Milan Bartoš (1968) a Antonín Daněk (1947) křídlovky, Miroslav Janča (1951) 2. baskřídlovka, Lubomír Miloš (1954) a Antonín Straka (1966) Es trubky, Jaroslav Kadlčík (1969) a Pavel Stojaspal (1970) trombon, Zdeněk Tinka (1968) a Antonín Zimčík (1951) klarinety, Ludvík Stojaspal (1940) kontrabas a Petr Janča (1950) bicí.

D.3 SEDLČKÁ (KORYTŇANSKÁ) Z KORYTNÉ
(0:09.19)

a)

Dív - ča ko-ryt-ňan- ské, pů-jde - me napan -
ské, bu-de-me o - trá-sať, bu-de-me o -
trá - sať ja - búč - ka mí - šaň - ské.

Dívča z Javoriny, půjdem na maliny,
[: až sa malin najím, potom si Ťa zvalím z vršku do doliny :].

b)

Ta-ké-ho sem mu-ža ma-la, co sa je-ža bál,
od ne-dě-le, do ne-dě-le na pe-ci le - žal.

[: Zasadil sem čerešénku, ujaly sa dvě :],
[: už je s tebú, moja milá :], už je s tebú zle :].

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě. D po pravici CH. Drží se za
vnitřní ruce v připázení. Vnější ruce připázeny.

I. Zpěv taneční písně

Tanec začíná obvykle tím, že CH předstoupí před muziku a zazpívá 1. sloku taneční písně. Při zpěvu přenáší váhu těla v mírném stoju rozkročeném, v lichých taktech na levou nohu (mírně se natočí doleva), v sudých taktech na vnitřní nohu (mírně se natočí doprava). Zpěv doprovází gestikulací vztyčené levice. Několik taktů před dokončením zpěvu zatleská nad hlavou do dlaní. Na toto znamení k němu přibíhá D, postaví se po jeho pravici a uchopí se za vnitřní ruce v připažení. Zbývající takty pak oba společně přenášejí váhu těla: v lichých taktech přenesou váhu těla v mírném stoju rozkročeném, vnější noha vpřed, s mírným zhupem vpřed na vnější nohy. Spojené vnitřní paže kmihnou spodním obloukem vpřed. Dvojice se zcela nepatrně od sebe natočí. Poněvadž obě chodidla zůstávají vlastně na místě, při přenesení na vnější nohu se uvolní pouze pata vnitřní nohy. V sudých taktech přenesou oba váhu těla zpět na vnitřní nohy (opět s mírným zhupem), spojené vnitřní paže kmihnou vzad. Při kmihu spojených paží vzad se dvojice k sobě natáčí. Při přenášení váhy těla může tanečník volně gestikulovat levicí.

II. Opakování nápěvu taneční písně k tanci

Vlastní tanec začíná obvykle tím, že CH švihem spojených vnitřních paží roztočí D, která se otáčí před ním na místě kolem své vlastní osy doprava skočným krokem, který začíná v předtaktí (tzn. v druhé době posledního taktu předzpěvu), kdy D krokem na pravou (vnější nohu) se odráží do výšky takže v 1. době 1. taktu (1a) této části doskočí s otočením asi o půl kola na vnější (levou) nohu, která předkročí se špicí vtočenou dovnitř před pravé chodidlo. Dobrá tanečnice se dokáže otočit v každém taktu o 360° vpravo. Pravé chodidlo dopadne současně plochou celého chodidla na zem s nohou levou. V 2. době (1b) vysune D pravou nohu vpřed, špice vytočena zevnitř a opět se odráží z plochy celého chodidla do výšky (totéž jako v předtaktí před zahájením skočného otáčení D). Takto se otáčí D skočným krokem až do konce 6. taktu. Při každém otočení na 1. dobu vždy tleskne pravou dlaní do levé ve výši prsou. Otáčení je prudké, dynamické, ve vzpřímeném postoji - nesměrovat hlavou! - v taktech 1. - 3. (může to být i více taktů - podle kompozice taneční písně).

Pozn. Některé tanečnice se mohly v této části tance uchopit s CH pravými rukama za šáteček, takže D se podtáčelo pod šátečkem podobně jako na Luhačovsku.

Pohyby CH: V rozšafném postoji tleská při každé otáčce D pravici do své levice.

V další části následuje víření dvojice v postavení nejprve pravými boky u sebe vpravo. CH uchopí D oběma rukama kolem těla, D se ho drží oběma rukama ze stran za ramena.

V tomto postavení a držení víří kolem společné osy na místě skočným krokem, začínajícím v předtaktí odrazem vnitřních (pravých) nohou. Na 1. dobu každého taktu (a) doskočí CH i D levou nohou shora (špice vtočena dovnitř) před pravou (vnitřní) nohu. Chodidla obou nohou dopadnou téměř současně - vnější předkročena. Dvojice se tímto skočným krokem otočila si o půl kola.

Na druhou dobu (b) vysune CH i D pravou nohu vpřed, špice vytočena zevnitř a odráží se současně jako prve v předtaktí z pravé nohy k dalšímu kroku. Takto je tomu ve všech taktech až do konce první poloviny v další části nápěvu. Víření je prudké, dynamické. V každém taktu se otáčejí o půl kola. V posledním taktu víření doprava (v naší písni v taktu 13.) se dvojice odrazem z pravé nohy a výskokem s dopadem vnější nohy na zem otočí, aniž by se pustila, levými boky k sobě. Tento pohyb se provede už v 1. době (a). V druhé době (b) dvojice v postavení nyní už levými boky u sebe výdrž ve stojí.

Při repetici těchto 7 taktů víří doleva kolem společné osy stejným krokem, který začíná odražením z vnitřní (nyní levé nohy) v předtaktí (na konci předcházejícího taktu). Při víření doleva na 1. dobu každého taktu doskočí dvojice pravou nohou vpřed, špice vtočena mírně dovnitř. Dopadne zároveň na zem s nohou vnitřní (pravou). Jinak charakterem je krok podobný kroku doprava, pouze vykračuje opačná noha.

V závěru víření doleva CH uvolní držení a sám ve stojí čelem k hudbě posílá tanečnici pravou rukou kolem sebe k svému levému boku. D podbíhá pod jeho levou zvednutou paži a obíhá ho zadem až na své místo po jeho pravici. Obíhání D probíhá lehkými běhovými krůčky (2 v taktu), vykračuje pravá noha.

Následuje zpěv další sloky písně, nebo se zpívá některá jiná píseň k tanci. Celý tanec se pak v popsaném sledu opakuje. Tanečníci spontánně vycítí kde začíná a končí jednotlivé nápěvové části (fráze) nápěvu. Ne každá píseň má stejný počet taktů. Proto členění jednotlivých písní je co do počtu taktů rozdílné. Jestliže D při obíhání tanečníka v závěru tance oběhne dříve o jeden až dva takty, pak se s ním po oběhnutí uchopí za vnitřní ruce a oba dva až do konce přehrávky přenášejí váhu těla jako při zpěvu. tj. v lichých taktech vpřed na vnější nohu. v sudých vzad na vnitřní. Někdy vyzpívají tanečníci k tanci celou píseň o několika slokách. Teprve v závěru zazpívají některou rychlejší píseň, často satirického rázu.

V závěru písně obvykle už tanečnice tanečníka neobíhá.

Tančí František Věrný (1945) a Ludmila Věrná (1947) z Korytné. hrají Burčáci z Míkovic ve složení František Ilík (1948) prim. Bohumil Pipal (1950) a Zdeněk Stašek (1975) housle-terc, Zdeněk Hudeček (1948) housle-kontr. Miroslav Horsák (1941) klarinet. Lubomír Valečka (1960) cimbál a Dušan Pipal (1947) kontrabas.

D.4 SEDLČKÁ (NIVNICKÁ) Z NIVNICE

(0:11.24)

Hraj-te mně hus - lič - ky, z ja-vo-ra,

z jed - lič - ky, jak ste mně hrá - va -

ly u mo - jěj ma - mič - ky.

Zahrajte mně hudci, já su synek súcí,
[: umím sečku řezat, aj s děvečkú ležat :].

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě, D po pravici CH. CH uchopí D pravou rukou kolem pasu, D položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno, vnější ruce připaženy.

I. Zpěv taneční písně

Dvojice v uvedeném držení a postavení přenáší váhu těla za zpěvu 1. sloky (zpívá CH). V lichých taktech na pravou nohu vpravo stranou (pohyb je mírně krouživý), tzn. že CH i D nakročí po obloučku pravou nohou šikmo vpřed (1. doba taktu - a). Kolena jsou mírně napjata.

Na druhou dobu (b) přisouvají zvolna levou patu k pravé patě, špička levé nohy zůstává opřena o zem. Po dokončení přisunu v 2. době oba mírně povolí kolena.

V 2. taktu totéž, ale zpětným mírným krouživým pohybem do výchozího postavení. Vykračuje levá noha a pravá přisouvá. CH může při zpěvu gestikulovat volnou levicí.

Všechny liché takty = 1. taktu. Sudé takty = 2. taktu.

II. Opakování nápěvu k tanci

Tančí se podobně jako korytnánská s tím rozdílem, že při otáčení samotné dívky na místě vpravo vykračuje pravá noha (špice vytočená zevnitř, koleno mírně pokrčeno - a1.

a2 - napnutím kolena a odrazem chodidla od země se D skočně otáčí asi o půl kola doprava. Levá noha přitom dopadne shora před špici pravé nohy, levá špice vtočena dovnitř. Současně s levou nohou doskočí téměř vedle ní i noha pravá. Paže D v připažení. Takto se otáčí až do konce první části tance. (V naší písni do konce 6. taktu.)

CH ve stoji vedle D tleská pravou dlaní do levé (potlesk na první dobu taktu), buďto ve stoji nebo s přidupáváním a umírněnou cifrou.

V další části následuje společné víření dvojice, v postavení nejprve pravými boky u sebe (držení jako u korytnánské) a v závěrečné části levými boky u sebe.

Krok víření:

7. takt - a: CH i D vysunou po obloučku mírně vpřed pravou nohu, noha mírně povolena v koleně.

b: Odrazem z pravé mírně pokrčené nohy výskok s pootočením dvojice asi o půl kola doprava, levá noha dopadne přitom před špici pravé nohy shora na zem (levá špička mírně vtočena dovnitř), současně s levou nohou doskočí i pravá noha - chodidla jsou téměř vedle sebe. Takto se dvojice otáčí až do konce 12. taktu.

Ve 12. taktu se přetáčí posledním krokem levými boky k sobě.

13. - 18. takt = 7. - 12. taktu, ale dvojice v postavení levými boky u sebe, víří doleva. Na a) každého taktu vykročí vnitřní (levá) noha mírně pokrčena v koleně poskočně a na b) pravá noha dopadá shora na zem celým chodidlem. U usedlejších tanečnicků má krok podobu spíš mírně poskočného - zvrtaného kroku, s dokročením vnější nohy celým chodidlem na zem.

Pozn. Zatímco u korytňanské vykračovala vnější noha, zde vykračuje vnitřní. Tzn. pohyb víření CH i D začíná v první době každého taktu a ne v předtaktí.

Tančí Justina Konečná (1936) z Nivnice a Věroslav Blahutka (1924), hraje muzika souboru Olšava jako v D. 1.

D. 5 SEDLCKÁ (TĚŠOVSKÝ) Z TĚŠOVA
A ÚJEZDCE U LUHAČOVIC
(0:12.53)

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v připažení. Vnější ruce podél těla. CH může levicí při zpěvu gestikulovat v pokrčení vpažmo.

a)

Újezc-ká hos-po-da, hý-baj sa, a ve svých
základoch o-třas sa, šen-kýř-ko, pi-vo
daj, a ty nám, mu-zi-ko, pěk-ně hraj.

Ono to pivečko dobré je, ono je vařené v tom Brodě,
[: pijme ho, dobré je, šak nám ho šenkýřka naleje :].

b)

Sko - či - la sem do za - hrád - ky,
u - trh - la sem mrk - vu, ne-chod' za mnú,
můj šo - haj - ku, až já na ťa mrk - nu.

Nezáleží na panence, kerá pěkně tancuje,
podívaj sa do kuchyně, jak tam hrnky pucuje.

I. Zpěv taneční písně

Dvojice přenáší váhu těla v mírném stoji rozkročeném, vnější nohy vpředu, v lichých taktech vpřed na vnější, spojené paže kmih vpřed. Přenesení váhy těla se provádí s mírným dvojnátřesem - na každou dobu taktu jeden, první poněkud hlubší než druhý. Chodidla zůstávají na svých místech. Při pohybu vpřed v lichých taktech se odlepí pata vnitřní nohy od země. V sudých taktech se přenáší s dvojnátřesem váha těla vzad na vnitřní nohu, vnější zůstává na místě, mírně se patou odlepí od země, nebo se někdy nepatrně posune vzad, kmih spojenými pažemi vzad. Dvojice se při zpěvu mírně natáčí od sebe (liché takty) a k sobě (sudé takty). Toto natáčení souvisí s kmihem paží: kmihnou-li paže vpřed - natočí se dvojice od sebe a naopak.

II. Víření dvojice na místě kolem společné osy vpravo a vlevo na jedno přehrání nápěvu ve stejném tempu

Změna směru víření je ve shodě s frázováním písně.

1. - 8. takt: Víření vpravo - kroky jsou lehké, rychlé, s mírným náznakem pohupování, našlapované na celá chodidla. Dvojice se natočí pravými boky k sobě. CH uchopí D pravou rukou kolem pasu, D mu položí levici ohnutou v lokti na pravé rameno. CH pokrčí levou ruku vzpažmo, dlaň otočena vzhůru asi ve výši obličeje, D vloží svoji pravou dlaň hřbetem vzhůru do nastavené dlaně CH. V tomto držení víří dvojice až do konce 8. taktu shora popsány kroky. Na a) vykračuje pravá (vnitřní noha). Dvojice se otočí ve 2 taktech jednou kolem, tj. čtyřmi rychlými krůčky o 360° vpravo kolem.
9. takt: Změna směru víření - a: Dvojice poněkud uvolní držení, natočí se opačným směrem dovnitř, pravá (dříve vnitřní) noha po otočení do protisměru, tzn. o 180° doprava, se opře patou o zem (špička vztyčena vzhůru - nyní je to vnější noha).
b: Pravá noha zlehka došlápne na přední část chodidla, vnitřní levá noha se odlehčí a připraví k dalšímu kroku.
10. - 16. takt: Víření doleva - držení podobně jako doprava, ale postavení levými boky u sebe a opačnými rukama. Nyní vykračuje při víření levá (vnitřní) noha. Takto až do konce 16. taktu.

17. takt = 9. taktu, ale naopak, opačnými nohama do původního postavení k víření.

18. - 24. takt: Víření jako v 1. - 8. taktu.

Podobně se zpívají a tančí další sloky písně.

U újezdsko-těšovské sedlcké je zvykem, že se vyzpívá k tanci celá píseň třeba i o větším počtu slok. V závěru pak se zazpívá rychlejší píseň jako dovětek, obvykle o menším počtu taktů, ojednné - dvou slokách. Dvojice se při tomto dovětku obvykle drží tak, že dívka se zavěsí levicí do ohnuté pravice chlapce. Přenášení váhy těla je prováděno v rychlejším tempu, nátfesy jsou dynamičtější. Víření se provádí v držení polootevřeném, vnější paže spojeny. Dvojice víří na místě obyčejnými rychlejšími krůčky doprava (D couvá). V 1. době každého taktu D vykročí levou nohou vzad. CH pravou nohou vpřed. V 2. době taktu krok druhou nohou (D pravou) vzad, CH levou vpřed. Chodidla se přizpůsobují dráze kroužku, po které se dvojice kolem společné osy otáčí. Jestliže se melodie opakuje dvakrát, pak víří dvojice stejným způsobem doleva, vykračuje pravá noha. V tom případě je víření doprava ukončeno dvěma podupy (vnitřní a vnější nohou), a podobně víří-li se doleva.

Pozn.: V sousedním Těšově se tančil podle dr. J. Jančáře příbuzný variant pod názvem těšovský (sedlcký). Změna byla pouze v závěru tance, kdy po víření doleva v držení stejném jako u újezdského v posledních několika taktech tanečník převedl tanečnici pravou rukou za její levici kolem sebe. Tanečnice jej obešla předem kolem jeho levého boku a dále pak až na své původní místo po jeho pravici. Tanečník při tomto obcházení opsal svojí pravou rukou spojenou s levicí D kruh nad hlavou. Při změně směru se přetáčela dvojice přímo opačnými boky k sobě.

Tančí Josef Kovařík (1940) z Újezdce u Luhačovic a Ludmila Hasalová (1948) z Těšova, hraje muzika souboru Rozmarýn z Újezdce u Luhačovic ve složení Roman Daněk (1976) prim, Richard Pančocha (1976) housle-terc, Martin Slabák (1976) viola-kontr, Aleš Řezníček (1975) klarinet a Bohumil Vráblík (1972 kontrabas.

D. 6 SEDLCKÝ Z UHERSKÉHO BRODU

(0:14.45)

[: Obrat' sa, má milá, :] [: pravým líčkem ke mně :].

[: Já sa neobrátim, :] [: já sa na ťa hněvám :].

Tančí dvojice smíšené v postavení čelem k hudbě, D po pravici CH. Drží se za vnitřní ruce v připázení, vnější ruce připázeny. CH volnou levicí později gestikuluje při zpěvu.

I. Zpěv *taneční písně*

Při zpěvu taneční písně (zpívá CH) přenáší dvojice váhu těla v mírném stoji rozkročeném (vnější nohy vpřed); v lichých taktech dopředu na vnější nohy. spojené paže kmih vpřed. Dvojice se mírně od sebe natočí. V sudých taktech přenesou váhu těla na vnitřní nohy zpět. spojené paže kmihnou vzad. Dvojice se poněkud natočí čelem k sobě. Přenesení váhy těla je doprovázeno u CH mírným zhupem, u D poněkud živější.

II. Vříření *dvojice kolem společné osy ve volném tempu*

Hudba přehrává nářev k tanci 1x. Dvojice víří nejprve pravými boky k sobě. CH uchopí D pravici kolem těla, D mu položí levici na jeho rameno. Vnější ruce spojí jako ke kolovému tanci. (CH natočí levou ruku dlaní vzhůru, D mu do ní vloží svoji pravici hřbetem vzhůru. Do určité míry se podobá držení jako u těšovského). V tomto postavení a držení víří dvojice kolem sebe krokem s mírným zvrtem při vykročení:

1. takt - a: CH i D nakročí pravou nohou na celé chodidlo mírně vpřed po obloučku, zvrtem na celém chodidle pravé nohy (pata se přitom uvolní) se pootočí asi o necelého půl kola. Při

tomto zvrtnu se dvojice nepatrně nadnese. (U čtených variant se tento krok změnil v krok poskočný.)

b: Krok vnější nohou vpřed, špička vtočena dovnitř, noha došlápne na celé chodidlo (pravá dokončuje zvirt z a1).

Dvojice dokončuje rovněž obrat o půl kola.

2. a 3. takt = 1. taktu. Na konci 3. b) se dvojice přetáčí o 180° dovnitř do postavení k víření levými boky u sebe. Držení je podobné jako u víření doprava, ale opačnými rukama.

4. - 5. takt: Víření doleva podobným způsobem. Nyní však vykračuje vnější, opět pravá noha.

Dvojice se otáčí dvěma rozšafnými kroky - vykračuje vnější, našlápne na celé chodidlo. Při obou krocích je náznak zvrtnu na celém chodidle s mírným odlehčením paty, na pravé noze poněkud větším než na levé.

6. - 7. takt: CH uvolní levou rukou a D pravou držení, CH přešlapuje na místě dvěma kroky v taktu (začíná levá) a vede kolem sebe D, kterou drží pravicí za její levou ruku. D jej obchází 4 rozšafnými kroky (vykračuje pravá) jednou kolem až na své původní místo po jeho pravici. CH opisuje přitom pravicí spojenou s levou rukou D kruh nad hlavou až pokud dívka nepřijde k jeho pravému boku.

8. - 9. takt: CH podtáčí D u svého pravého boku pod spojenými pažemi. CH podtočí pravicí spojenou s levou rukou D u svého pravého boku D 2x dokola. D se otáčí 2 x doleva.

Podtáčka se provede 4 kroky, CH přitom stojí na místě.

10. takt - Výdrž ve stoji na místě a příprava ke zpěvu další sloky.

III. Kombinace víření vpravo s individuálním projevem CH i D

Po zpěvu 2. sloky v prvních 3 taktech přehrávané melodie víří dvojice v postavení pravými boky u sebe jako u II. Vykračuje vnitřní noha. Ve 4. taktu CH švihem pravé ruky spojené s levicí D podtočením roztočí D doprava. D se otočí dvěma kroky, pravou, levou nohou.

5. - 10. takt: D se otáčí dvěma kroky v taktu,

na a) vykročí pravá noha, otočena špicí zevnitř, mírně povolí koleno;

na b) koleno pravé nohy se napne a D se otočí zvrtem na ploše pravého chodidla o necelý půlkruh doprava a předkročí

levou nohou před pravou a odpěruje současně pravé koleno nahoru. Paže jsou volně podél těla. Tyto otáčky se opakují až do konce 10. taktu. CH částečně kolem D cifruje.

IV. Po zpěvu tančí dvojice stejně jako II.

Víření doprava, víření doleva, v závěru 8. a 9. taktu pak ukončí víření doleva tím, že CH vede D 4 kroky kolem sebe až ke svému pravému boku.

10. takt: Tanec ukončí CH tím, že D po své pravici ještě jednou podtočí na místě pod spojenými vnitřními pažemi doleva. D při podtáčení vykročuje pravou nohou přes levou.

Tančí a hrají jako v D. 1.

D. 7 ČARDÁŠ I Z NIVNICE (0:16.25)

Zpěv

An - čo, An - čo, ty sa nev-dáš, po - ve -
da-jú, že nic ne-máš, mla - dé ro - ky
ti u - te-čú, bu-deš se-dět za pe - ců.

Tanec

Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo v rozptylu po taneční ploše, čelem proti sobě, CH zády do středu. Drží se za pravé ruce. levé v bok.

I. Rozcházení dvojice v prostoru

Tempo volné. CH při tanci zpívají.

1. takt: 2 kroky vpřed po kruhu, první s půlobratem o 90° zevnitř (CH vlevo. D vpravo), CH vykročí pravou nohou křížem přes levou, D levou křížem přes pravou. 2. krok je už přímo vpřed.
2. takt: Výpon na místě s otočením čelem k sobě (a) a stoj spojný na celých chodidlech (b).
3. takt = 1. taktu, ale zpět na svá místa. Na začátku taktu při prvním kroku CH vykročí pravou, D levou nohou (bez křížení), otočí se oba o 180° dovnitř, D vlevo, CH vpravo.
4. takt = 2. taktu čelem k sobě.
5. takt = 1. taktu, ale oba vykročí bez křížení nohy, CH levou, D pravou nohou.
6. takt = 2. taktu.
7. - 8. takt = 3. a 4. taktu.
9. - 10. takt = 5. - 6. taktu.
11. - 12. takt = 3. a 4. taktu.
13. - 16. takt (zrychlovat): Dvojice se pustí. D se otáčí na místě čtyřmi kroky skočně jako u sedlcké vpravo kolem vlastní osy.
 - a: D krok pravou nohou na místě s pootočením o 90° vpravo. Noha při vykročení povolí v koleně, špice vytočena zevnitř.
 - b: Odpérováním pravé nohy v koleně a prudký obrat (zvrť na pravém chodidle), provedený s mírným poskokem. Současně druhá noha prudkým švihem došlápne prudce shora na celé

chodidlo přivráceně dovnitř (špice pravé nohy směřuje ke středu chodidla nohy levé). Současně se provede obrát o 90° vpravo. Ve 4 taktech se tedy D otočí 4 kroky 2x kolem. Některá obratnější se dokázala točit až 4x dokola. CH v těchto taktech cifruje na místě.

II. Druhá část nápěvu v rychlém tempu

Společná cifra CH a D ve stojí čelem proti sobě, ruce v bok nebo D ruce v bok. CH paže ve volném gestu (jako při cifrování). Společná cifra CH a D je drobná cifra s rychlým přešlapováním z nohy na nohu v rytmu: jedna čtvrtka, dvě osminy (opakovaně), prováděná s nadlehčeným těžištěm a s "odhazováním" druhé nohy stranou (unožováním) na začátku v 1. době taktu:

1. takt - a: D přešlap až malé naskočení na levou nohu, pravá současně odmrštěním unoží vpravo dolů stranou. CH vykročí pravou nohou a odmrštěním levé unoží vlevo dolů stranou.
- b: Dva lehké přešlapy D pravou a levou nohou na místě. CH levou a pravou.

Pozn.: Při těchto přešlapech tanečníci ovládají dobře těžiště a drží se zpříma.

2. takt = 1. taktu, ale naopak a opačnou nohou.

3. - 4. takt. 5. - 6. a 7. - 8. takt = 1. - 2. taktu.

Pohyby jsou velmi lehké a plynulé. Pánev se postupně začne mírně vychylovat stranou, trup je klidný, jen nohy při odlehčeném těžišti lehce jakoby klouzaly stranou.

9. takt: Dvojice se zastaví, výdrž ve stojí čelem proti sobě.

10. takt: CH i D 3x zadupají pravou, levou, pravou nohou.

11. takt = 9. taktu.

12. takt: Oba 3x zatleskají pravou dlaní do levé.

13. - 16. takt: Dvojice se pustí. D se otočí 4x na místě kolem vlastní osy doprava jako v I., taktu 13. - 16. (vykračuje pravá noha s podřepem, odrazí se atd.). Některá D se točí každým krokem jenom o půl kola. CH při otáčení D zadupá, zatleská, poskočí atp.

III. Druhá část nápěvu v rychlém tempu (viz. II) se ještě jednou opakuje

Dvojice víří na místě kolem společné osy vpravo v držení jako u nivnické sedlcké. CH drží D oběma rukama kolem těla, D položí

obě ruce ze stran na jeho ruce. Krok víření se shoduje s krokem otáčení při nivnické.

1. - 8. takt - Víření vpravo, krokem jako u samostatného otáčení D.

a: Výkrok pravou rukou s poklesem v kolenou.

b: Zvrtem až poskokem obrat na vnitřní noze, špička vytočí zevnitř, druhá noha došlápne prudce shora na zem, špička vtočena dovnitř. To se opakuje až do konce 8. taktu. Krok CH je stejného charakteru.

9. takt: Dvojice se zastaví, výdrž ve stoji čelem proti sobě.

10. takt: Dvojice se pustí, 3 podupy pravou, levou, pravou nohu.

11. takt: Výdrž ve stoji čelem proti sobě.

12. takt: CH i D 3 potlesky pravou dlaní do levé.

13. - 16. takt: D se otáčí na místě vpravo krokem jako u nivnické sedlcké (viz. I., takt 13. - 16. - otáčení D na místě vpravo).

Současné CH cifruje, jednoduše podupává, tleská atd.

Přechody z jedné figury do druhé nejsou vždy přesně ohraničeny takty, jako to uvádíme v popisu, ale někdy některý tanečník poněkud přetáhne. Stejně tak ne vždy při otáčení vykročí D pravou nohou s podřepem.

Tančí a hrají jako v D. 4.

D. 8 ČARDÁŠ II Z NIVNICE (0:17.23)

V podstatě jde o tentýž tanec jako v D. 7, jen s některými malými odchylkami. Např. v oddíle I. - 1. takt při krocích vpřed po kruhu s půlobratem zevnitř, CH vlevo, D vpravo, nevykročí křížením vnitřní nohy, ale oba vykročí vnější nohou (CH levou, D pravou). Podobně v taktu 3. opačným směrem.

V oddílu II. v 9. taktu D se otočí krokem shodným s otáčkou z nivnické sedlcké o 360°

10. takt: CH i D 3x zadupají.

11. takt: Výdrž.

12. takt: 3x zatleskají.

13. - 16. takt: Při samostatných otáčkách D (CH zatím cifruje), D nevykročilo pravou nohou s podřepem, ale opačnou nohou

z naskočení na pravé noze v předtaktí (viz korytnhanská).
Totéž je i ve 4 závěrečných taktech tance.

Tančí Anežka Blahutková (1940) z Nivnice a Věroslav Blahutka
(1924), muzika jako v D. 1.

D. 9 ZBOJNICKÁ I Z NIVNICE
(rekonstrukce podle Joži Černíka)
(0:18.22)

- D10 Zbojníci, zlodějí, kdo že vás oděje,
císař má dukáty, kúpí vám kabáty.
- D11 Rúbal sem letinu kozlencom na zimu,
rúbal sem ešte víc, kozlencom na mesíc.
- D12 Zbojníci, zlodějí, kdo že vás oděje,
císař má dukáty, kúpí vám kabáty.
- Sekal sem lecinu kozlancom na zimu,
sekal sem celý deň, kozlancom na týdeň.

Zbojnická - chlapecký tanec, patřící do skupiny mužských
skočných tanců se zbojnickou tematikou. 1. variant zapsal
J. Černík a uveřejnil jej v Mor. Slovensku II. str. 659 v kap.

o tancích. Stručný popis (z pohledu diváka) zní takto: "Mužský pár postaví se proti sobě, dá si ruce v bok a drobným krokem postupuje dle taktu písně protivným směrem, tj. jeden z tanečníků vpravo, druhý vlevo, do polovice písně a zase opačně."

Tančí dva CH. Nejprve zazpívají jeden nebo oba první sloku taneční písně (Zbojníci, zloděje, kdože Vás oděje...) nebo další sloku (Růbal sem letinu). Po předzpěvu první sloky se postaví tanečníci čelem k sobě a založí ruce v bok nebo za záda (na kříže, dlaň do dlaně).

I. První figura

1. - 4. takt: CH postupují vpravo stranou drobnými ostrými přešlapy z nohy na nohu (dva v taktu), začíná pravá:

1. takt - a1: Oba CH zvednou pravou nohu pokrčenou v koleně, špička směřuje šikmo k zemi a udělají malý ostrý krok pravou nohou vpravo stranou (noha došlápne na celé chodidlo, koleno mírně povoleno). Levá noha přitom pozvedne od země, pokrčena v koleně, špička kolmo k zemi.

a2: Odpérováním z pravé nohy v koleně nahoru současně přešlap na levou pokrčenou nohu přes přední část chodidla na patu. Zároveň pravá noha se odlepí chodidlem od země a připraví se pokrčena v koleně k dalšímu kroku.

Takto postupují oba CH vpravo stranou (vzdalují se od sebe) až do konce 4. taktu.

4. takt b1: Dokročí na pravou nohu, levá pokrčena v koleně směřuje špicí k zem.

b2: Výdrž v tomto postoji. (Levá noha je připravena ke kroku opačným směrem.)

5. - 8. takt = 1. - 4. taktu, ale oba CH se vracejí k sobě. Nyní vykračuje opačná noha.

V 1. čtyřech taktech se dvojice od sebe vzdaluje 8 kroky, poslední nedokončen a podobně pak zpět, ale opačnou nohou.

Pozn. Kroky jsou ostře rytmizované, úsečně provedené s ostře vypíchnutými koleny při uvolnění chodidla od země.

II. Podle J. Černíka v této části: "Na to se rychle oba tanečníci oprou rukama o zem vzad, nohama mrsknuvše zároveň vpřed a v této pozici "dřupkají" dle taktu písně, načež totéž činí obrátivše se zády vzhůru, rukama opět se opírajíce se o zem vpřed. Toto

"dřukání" střídá se vždy po dvou taktech a následuje pak eventuelně "zbojnická" nová, nová píseň."

Na začátku 1. taktu - a: Oba CH se rychle spustí k zemi, aniž by na ni dosedli, a oprou se oběma rukama o zem vzadu. Současně napnou pravou nohu vpřed, která se opře patou o zem, a levou nohu oba CH skrčí pod sebe, koleno vypíchnuto vpřed, noha se až pod hýžděmi opírá o zemi přední části chodidla, pata vzhůru (určitý druh nákleku).

b: V oporu oběma rukama o zem se poskokem obě nohy vymění nízkou nad zemí, takže levá je napjata vpřed, opírajíc se patou o zem, a pravá skrčena jako prve levá.

Tyto skoky provádějí ve 4 taktech (v každém taktu na a) pravou nohou vpřed, na b) levou).

5. - 8. takt - Na začátku 5. taktu na a) se otočí oporem pouze o levou ruku doleva, pravá pomáhá švihem v otočení. Po skončení obratu se opírají oběma rukama o zem, natočení obličejem k zemi a nohy směřují k sobě. Při přetočení se vyšvihne pravá noha, která po dopadu na obě ruce obličejem k zemi, se natáhne vzad a opírá se přední částí chodidla o zem, pata vztyčena. Levá noha se opírá skrčmo o zem, přední částí chodidla, pata rovněž uvolněna, koleno pokrčené směřuje šikmo k levé ruce.

b: V podporu ležmo za rukama poskokem vymění obě nohy (levá se napne vzad jako prve pravá, a pravá se pokrčí).

Takto se střídají v napínání a krčení do konce 8. taktu.

Nápěv se opakuje ještě jednou. CH se opět přetočí kolem levé ruky doleva do původní polohy (do oporu oběma rukama vzadu), obličejem vzhůru, nohama k sobě. Po dokončení obratu na a) vyšvihnou pravou nohu vpřed, levá se skrčí, na b) vymění nohy atd. až do konce 4. taktu.

5. takt: Na začátku provlečou nohy mezi rukama vzad, takže jsou nyní hlavami k sobě, obličejem k zemi v podporu ležmo za rukama. V této poloze provádějí poskoky jako ve II. takt 5. - 8.

V závěru tance vyskočí s oběma rukama vzhůru s pokřikem Hej hop.

Pozn. Je to tanec velmi namáhavý, kde střídání nohou v napínání a skrčování poskokem připomíná poněkud odzemkové skákání. Podle J. Černíka se střídání těchto figur mohlo provádět po dvou taktech, což je velmi náročné. Dokáže-li to některá taneční dvojice, přispěje k celkové gradaci tance.

Tančí a hrají členové souboru Olšava z Uh. Brodu Jiří Kučera (1972) a Petr Paniček (1974), muzika jako v D. 1, ale bez cimbálu.

D. 10 ZBOJNICKÁ II Z NIVNICE (rekonstrukce podle Poluše Šimčíkové)

(0:19.05)

Melodie jako v D. 9

Text D. 10

Tančí dva CH. Nejprve zazpívají jeden nebo oba první sloku taneční písně (Zbojníci, zlodějí, kdože Vás oděje...) nebo další sloku (Rúbal sem letinu). Po předzpěvu první sloky se postaví tanečníci čelem k sobě a uchopí se za pravé ruce, levé založí za zády (hřbet položen na kříži).

I. figura

1. - 4. takt: CH přešlapují na místě, střídavě vpravo a vlevo stranou.

1. takt - a1: Malý ostrý úkrok podle prvního CH vpravo stranou.
První vykročí pravou nohou, druhý levou nohou.

a2: Druhá noha přikročí rázně k noze výkročné.

b1 - b2: Totéž naopak opačnými nohama.

2. - 4. takt = 1. taktu.

Na konci 4. taktu se dvojice pustí a oba CH založí ruce za zády - dlaně do dlaně.

II. figura - v trvání dalších 4 taktů

Na 5. a) oba ruce uvolní, provedou nízký ostrý výskok obounož a dopad snožmo, kolena mírně povolena.

a': Poskok na levé noze, pravá pokrčí přednožmo, koleno téměř vodorovně a současně potlesk oběma rukama ze stran na koleno.

b1 - b2: Skok snožmo. Poskok na pravé, levá pokrčí vysoko přednožmo. současně potlesk oběma rukama ze stran na koleno.

6. - 8. takt = 5. taktu.

I. a II. se opakují na další přehrání písně ve variaci:

1. takt - Oba CH ruce založeny za zády, dlaň v dlani. Ostře provedený přeměnný krok stranou s doskokem na nohu výkročnou, druhá vysoko přednoží přednožmo. stehno téměř kolmo k zemi. První CH vykračuje pravou nohou, druhý levou nohou.
2. takt = 1. taktu, ale opačným směrem. První CH vykročí levou nohou doleva, druhý CH pravou nohou doprava.
3. - 4. takt = 1. a 2. taktu.
5. - 8. takt: Totéž jako ve figuře II. takt 5. - 8.: noha se pokrčí výš a tleská se pod kolenem.

III. figura

Odzemkové skoky do dřepu a výskok na jedné noze s napínáním druhé nohy. Provede se ve 4 taktech základního nápěvu.

- 1 takt - a: Oba CH skokem dřep, kolena u sebe.
b: Výskok na levé, pravá napne šikmo vpravo vpřed přednožmo dolů.

2. takt = 1. taktu, ale ve 2. době přednožuje levá noha.

3. - 4. takt = 1. a 2. taktu.

Paže jsou ve volném pokrčení předpažmo zevnitř vzhůru (pomáhají udržovat rovnováhu).

IV. figura

"Kozáčkové" skoky v dřepu se střídavým napínáním jedné a druhé nohy.

5. takt - a: Skočí do dřepu.

b: Poskok v dřepu na levé noze, pravá noha vyšvihne vpřed a opře se patou o zem, špice vzhůru.

2. takt - a: Přeskok v dřepu na pravou pokrčenou nohu a levá noha se vyšvihne vpřed a opře se patou o zem.

b: Skokem v dřepu se vymění obě nohy, levá se skrčí, pravá vpřed atd. až do konce 8. taktu.

Při skákání "kozáčka" odzemku paže tanečníků jsou ve volném pokrčení předpažmo zevnitř vzhůru.

Figura II. a IV. se opakuje ještě jednou na další přehrání nářevu. V závěrečném taktu vyskočí dvojice z odzemku do stoji na obou chodidlech nebo na patách, zvedne jednu ruku vzhůru a druhou nechá ve volném gestu a zvoláním Hej hop ukončí tanec.

Podle Poluše Šimčíkové kroky přísunné i poskoky s potlesky na koleno nebo pod koleno druhé nohy se prováděly v pomalejším tempu (např. jeden krok přísunný stranou v taktu, nejprve jedním směrem, v dalším taktu druhým směrem). Podobně i skoky se skrčování druhé nohy přednožmo a s potlesky po straně kolena, nebo pod pokrčené koleno byly v pomalejším tempu. Na a) skok snožmo, na b) přeskok na jednu nohu, druhá vysoko pokrčena, potlesk na koleno nebo pod koleno, v druhém taktu totéž, ale pokrčuje druhá noha.

Tančí a hrají jako v D. 9.

D. 11 ZBOJNICKÁ III Z NIVNICE

(rekonstrukce podle Karla Bártka)

(0:20.01)

Melodie jako v D. 9

Tančí dva CH. Nejprve zazpívají jeden nebo oba první sloku taneční písně (Zbojníci, zlodějí, kdože Vás oděje...) nebo další sloku (Rúbal sem letinu). Po předzpěvu první sloky se postaví tanečníci čelem k sobě a založí ruce za záda (na kříže, dlaň do dlaně).

I. figura - na 1. přehrání písně

Shoduje se s I. figurou z D 9. Zbojnická I z Nivnice.

II. figura - nářev se hraje po druhé

1. - 4. takt: CH přešlapují čelem proti sobě, ruce složeny za zády. ostrým přeměnným krokem s doskokem ve druhé době taktu

na nohu výkročnou a s vysokým pokrčením přednožmo druhé nohy. Oba CH začínají v 1. taktu pravou nohou.

III. figura

Ve stoji snožném čelem proti sobě střídavě přešlapování na pravé a levé chodidlo (chodidla stále na zemi), váha při přešlapování se přenáší z nohy na nohu tím, že jedna noha přilne k zemi a druhá se současně odlepí patou od země a pozvedne se do stoje na pološpičce (prošlapování chodidel). Každé prošlápnutí na jednu dobu taktu. Nejprve prošlápně v 5. taktu a), na levé chodidlo, pravé koleno pokrčí a CH současně položí obě ruce na sobě hřbety vzhůru na pravé koleno (postoj mírně v zádech schýlený). Na druhou dobu prošlápně pravou nohu na celé chodidlo a vypíchne levé koleno a současně přenesse obě dlaně na levé koleno.

6. takt = 5. taktu.

7. - 8. takt: Totéž, ale ve dvojnásobném rytmu.

V posledním taktu a) položí ruce na pravé koleno, na b) výdrž.

IV. figura

Provádí se na jedno přehrání nápěvu.

1. takt - a: Ze stoje skok do dřepu snožmo, paže se složí dlaněmi na prsa.

b: Odrazem vysoký výskok, hlava zpříma, paže se švihem roztáhnou zevnitř, ruce sevřeny v pěst, nohy jsou chodidly u sebe.

2. - 8. takt = 1. taktu.

V 8. taktu ukončí oba CH vyskakování třemi podupy pravá, levá, pravá.

V. figura

V oporu střídavě pravou, levou rukou o zem, jedna noha pokrčena, opírá se o zem, druhá napjata (opírá-li se CH pravou rukou o zem vzadu podle svého pravého boku. pak levá noha je opřena v pokrčení o zem. a pravá vyšvihnuta šikmo vzhůru vpřed. Levou rukou přitom se bije v prsa. V každém taktu se provedou dva poskoky oporem na téže ruce a noze a současně dva údery pěstí do prsou. V druhém taktu totéž, ale opačně. CH se musí vždy opírat jednou rukou a jednou nohou do kříže, ne stejnou stranou.

1. takt - a: Na začátku CH spustí do podporu ležmo levou rukou a pokrčenou pravou nohou (vysazeně); levá noha je šikmo napjata vpřed, úder pravou pěstí na prsa a kmih levou nohou, b: Ještě jeden poskok ve stejné poloze a současně s dalším úderem pěstí a s kmihem volné přednožené nohy.
2. takt: Totéž na opačné ruce a noze. Na začátku se provede přeskok v 1. době taktu, při kterém současně druhá ruka provede jeden úder z upažení na prsa a napjatá noha kmih šikmo vzhůru v rozmezí asi 10 cm. Na druhou dobu ve stejné poloze druhý poskok s odrazem opěrné ruky i nohy od země. doprovázený druhým úderem pěstí na prsa a kmihem napjaté nohy.

VI. figura

V tempu mírně zrychleném střídavé přeskoky z jedné nohy a ruky na druhou (do kříže obličejem vzhůru). Současně se tanečníci dotýkají jednou rukou přednožené volné nohy (pravou levé, levou pravé).

1. takt - a: Z předcházející figury přeskok na pravou pokrčenou nohu a levou ruku. levá noha se přednožmo vyšvihne vzhůru a pravá ruka se snaží dotknout špičky nebo holeně přednožené nohy.
b: Přeskok na opačnou nohu a ruku; nyní je pravá noha vpřed, levá ruka se dotýká špičky pravé nohy.

Další takty až do konce jako 1. takt.

V závěru chlapci vyskočí z dřepu odrazem snožmo a ukončí v pevném stojí rozkročném čelném, paže rozhozeny volně stranou s výkřikem Hej hop.

Tančí a hrají členové souboru Olšava z Uh. Brodu Boris Papp (1971) a Martin Papp (1966), muzika jako v D. 9.

D. 12 ZBOJNICKÁ Z KORYTNÉ
(rekonstrukce podle Jana Nováka a zápisu Ferdinanda Tomka)
(0:21.02)
Melodie jako v D. 9

Tančí 2 CH čelem proti sobě, pravou ruku opřenu v bok, levou v gestu. V tomto postoji s mírným kývavým pohybem a částečným přenášením váhy z nohy na nohu přezpívají základní taneční píseň.

I. figura (na jedno přehraní písně)

Oba CH ruce volně opřeny v bok poskakují po celou dobu první přehrávky zakládaným poskočným krokem: první CH na levé noze a druhý CH naopak.

1. takt - a: Ve stoji na levé noze zvedne první CH pravou nohu. malým obloučkem zakročí za patu nohy levé.
b: Poskok na přední části chodidla pravé nohy, levá se současně pozvedne od země, pokrčí v koleně a začíná se postupně sunout dozadu za patu levé nohy. Druhý CH totéž naopak.
2. takt - a: Prudkým dokročením levé nohy došlápne přední částí chodidla za patu pravé nohy.
b: Odraz z levé nohy do výšky. Pravá noha se současně uvolní od země, pozvedne se, a malým obloučkem se překládá dozadu za patu levé nohy a takto další všechny takty.

Některý tanečník nezakládá nohu za nohu, ale pouze klade chodidla vedle sebe, noha výkročná je posunuta mírně vzad.

II. figura - poskoky z nohy na nohu v každém taktu, jeden se současnými pohyby volnými pažemi

První CH začíná poskok pravou nohou a druhý opačnou levou. Stejně lak i pohyby paží se provádějí zrcadlovitě.

1. takt - a: První tanečník dupavý krok poskočný na pravé noze, levá pokrčena přednožmo, druhý naopak. Současně pohyb pokrčenými pažemi směrem doprava ve směru nohy výkročné. Druhý tanečník na opačnou stranu.
 2. takt = 1. taktu, ale opačnou nohou.
- Takto až do konce přehrávky.

III. figura

Oba CH poskakují stejným krokem poskočným jako prve, první začíná na pravé, druhý na levé noze. Současně přitom v každém taktu oba tanečníci z upažení, ruce sevřeny v pěst. ohnutím dovnitř složí ruce na prsa a ve druhé době je rozhodí stranou.

Tato část se může ještě opakovat se zrychlením tempa. Vítězí len. kdo vydrží tancovat bezchybně až do závěru, ukončí seskokem snožmo.

Tančí Rudolf Klon (1945) a František Věrný (1945), hrají Burčáci z Míkovice jako v D. 3.

D. 13 BOBKOVNÍCI Z BYSTRICE POD LOPENÍKEM (0:22.02)

a)=d)

The musical score is written for a single melodic line in treble clef, key of D major (one sharp), and 2/4 time. It consists of three staves of music. The lyrics are written below the notes. The first staff contains the lyrics 'Ja - no mly - ná - rů na hú - re le -'. The second staff contains 'ží a je - ho mlý - nek a je - ho mlý - nek'. The third staff contains 'po prázd - nu bě - ží, po prázd - nu bě - ží.' The music features a mix of quarter, eighth, and half notes, with some rests.

Ja - no mly - ná - rů na hú - re le -

ží a je - ho mlý - nek a je - ho mlý - nek

po prázd - nu bě - ží, po prázd - nu bě - ží.

[: Šest dní do týdňa, sedmá neděla, :]
pověz ně, má milá, srdénko moje, [: s kýms to seděla :].

b)

Dva buč - ky, dva buč - ky, je - den je
 sla - buč - ký, ne - žeň sa,
 sy - neč - ku, do - kád' si ma - luč - ký.

Malučký, slabučký, malý gazda budeš,
 až pojedeš orat, dycky plakat budeš.

c)

Háj, háj, háj, háj, ze - le - ný háj,
 do - ma, sy - neč - ku, do - ma lé - haj.

Doma, doma na lavici, tam kde léhají pacholíci.

Tančí čtyři "bobkovníci" nejprve ve volném kruhu, později v kruhu spojeném dřevěnými šavlemi - palicemi. Kolem nich stejným směrem nebo protisměrně pobíhá, zpívá a poskakuje v rytmu zpívaných písní tzv. "košar" s košem zavěšeným na levé ruce a s velkým dřevěným rožněm v pravé ruce. Tato skupina bobkovníků chodí po dědině dům od domu. Před každým domem zatančí kruhový tanec s palicemi. Po skončení tance, který doprovází v poslední době harmonika, dříve dva nebo tři houslisté

(v souborovém podání hudecká muzika), převezme košar dary a bobkovníci jdou o dům dále. Jsou slavnostně oblečeni (přepásání červeným tureckým šátkem v pase, druhý turecký šátek je uvázán přes levé rameno), klobouk je ozdoben kyticí z husího peří a dvěma dlouhými kosírkami. Každý bobkovník drží po celou dobu dřevěnou palici v pravé ruce, kterou později ve vázaném kruhu položí přes pravé rameno špicí vzad. Každý pak volnou levicí uchopí konec špice předcházející palice. K tanci bobkovníků (je to protějšek straňanských podšablí) se zpívá celá řada písní. Původně podle Františka Pospíšila v Národopisném věstníku, roč. VI., str. 25 v pojednání Mečový tanec na slovanské půdě se zpívaly hlavně písně Pod šable, pod šable ... Kromě nich pak to byla ještě celá řada nejrozličnějších písní dvoučtvrtěčného taktu živého tempa, které se k tomuto tanci zpívaly. Chlapci zazpívají spolu s košarem obvykle vždy jednu sloku písně, kterou muzika opakuje jedenkrát až dvakrát, pak se podobně zpívá druhá sloka nebo jiná píseň. Jsou-li tanečníci tancem unaveni, hraje muzika sama bez předzpěvování. V obci Bystřice pod Lopeníkem je obchůzka bobkovníků vždy záležitostí chlapců, kteří toho roku půjdou k odvodu.

I. První píseň (Jano mlynářů)

Čtyři bobkovníci s palicemi v pravé ruce kolmo vztyčenými přibíhají k domu, kde se bude mečový tanec tančit, v zástupu mohutnými kroky poskočnými (v každém taktu jeden) s pokračováním druhé nohy přednožmo - vykračují obvykle levou nohou. Zástup vede košar, který má v pravé ruce rožeň dlouhý 1,5 až 2 metry, který neдрží za rukojeť, ale asi ve dvou třetinách výšky. Za této vstupní písně postupně před vybraným domem vytvoří kruh.

Hudba opakuje přezpívaný nápěv jedenkrát, košar vybočí z kruhu, který pak tvoří jen čtyři bobkovníci - tanečníci mečového tance. Ti pokračují po dobu přehrávky dále poskočným krokem po kruhu (někdy zdůrazňují ještě poskoky pozvedáváním šavle). Košar mezi tím obchází chvíli stejným směrem, chvíli protisměrně. Poněvadž by chlapcům vadily při tanci ozdobené klobouky, odkládají je při vlastním tanci a to buďto klukům - školákům, kteří je po celou dobu obchůzky provázejí, nebo je zavěsí postupně na plaňkový plot.

II. Druhá píseň (Dva bučky, dva bučky)

Touto písní začínají vlastní tanec s palicemi. Bobkovníci s košarem začínají zpívat první sloku písně, od prvního taktu vytvoří vázaný řetěz, přeloží vlastní palici přes pravé rameno špicí vzad, levicí uchopí špici palice předcházejícího tanečníka. Takto obíhají ve vázaném řetězu až do konce zpěvu drobnými rychlými krůčky (dva v taktu - vykračuje levá).

III. Hudba opakuje nápěv k tanci poprvé

CH bez přerušení pohybu přecházejí do podbíhání branou pod zvednutými palicemi. Bránu začne tvořit první CH, který byl první při příchodu za košarem. Zvedne vzhůru ruce s palicemi a otočí se v průběhu tanečního pohybu o 270° doprava (je zády ven z kruhu). Druhý konec drahé palice, tvořící bránu, drží čtvrtý CH, který byl v kole před ním. Pod touto branou za ustavičného přešlapování branařů podbíhá 2. a 3. CH - běží dále proti hodinovým ručičkám. Pak podběhne sám čtvrtý a první se dotáhne o dalších 90° vpravo (podtočí se přitom pod vlastní šavli - přehodí si ji přes hlavu zpět na pravé rameno). Nyní jsou opět všichni v původním postavení v řetězu. V tomto řetězu běží až do konce přehrávky.

IV. Nápěv se opakuje ještě jednou k tanci

Rovná se III, ale nyní tvoří bránu druhý CH s prvním CH. Po proběhnutí branou všech čtyřech bobkovníků až do konce přehrávky se otáčejí v základním postavení v řetězu.

V. Chlapci zpívají druhou sloku

Při zpěvu druhé sloky pokračují v pohybu vpřed po kruhu v řetězu jakou II.

VI. První přehrávka nápěvu druhé sloky

Chlapci probíhají branou vpřed, přetočí se čelem dopředu a ihned se vrací zpátky do původního postavení.

1 - 5. takt: Za ustavičného pohybu 1. bobkovník se 4. vytvoří bránu obvyklým způsobem. 2. CH podbíhá branou, vyběhne čelem vpřed, pak se otáčí o 180° doprava (čelem do středu, zády ven z kruhu). Drahý běží za ním, ale podběhnou pod první palicí, ihned se řadí vedle prvního, aniž by podběhl pod palicí drahou. Čtvrtý CH, až na něj přijde řada, se

podtočí pod palicí, takže jsou nyní všichni v řetězu, tak jako při zpěvu v II. a III. Výsledné postavení všech čtyř tanečníků: všichni čelem do středu, paže s palicemi v upažení.

6. - 10. takt: První bobkovník čelem do středu vybíhá pod palicí - bránou, tvořenou 4. a 1. CH, podbíhá branou vpřed, ihned zatáčí po proběhnutí doleva proti hodinovým ručičkám, za ním postupuje druhý, kterého táhne za sebou do řetězu, a ten se podtočí pod šablí drženou dalším tanečníkem. Ke konci melodie tvoří zase všichni řetěz s palicí položenou na pravém rameně špicí vzad - levicí drží každý palici předcházejícího tanečníka.

VII. Druhá přehrávka druhé sloky

Totéž, co v předcházející, jenomže podbíhat začne druhý CH. V závěru přehrávky, jakmile se přetáčí poslední tanečník, tj. první, který tvořil v této fázi s druhým bránu, pokračuje v pohybu tak, že si přehodí pravou šavli přes hlavu na levou paži a současně všichni s ním provedou v jednom taktu obrat doleva o 90° (čelení do středu). Současně všichni přehodí najednou pravici s palicí přes hlavu, takže vytvoří z palic kříž. Na závěrečné "hop" odrazem snožmo vysoko vyskočí a dopadnou zpět na celá chodidla. (Jde o symbolický výskok, související se skokem na konopě.) Na chvíli se zarazí.

VIII. Třetí píseň (Háj, háj, háj, zelený háj)

Po skoku přehodí CH palice každý pravou rukou zpět přes hlavu směrem na pravé rameno a začnou zpívat první sloku další písně. Při zpěvu obíhají dokola proti hodinovým ručičkám v řetězu.

IX. Muzika opakuje nápěv předzpívané písně poprvé

Následuje podbíhání pod palicí zadem se zpětným pohybem vpřed.

1. - 4. takt - První CH zvedne pravou ruku s palicí nad hlavu, druhý CH se otočí zády ven z kruhu, první zvednou s druhým palici prvního nad hlavu, druhý se otočí o 90° doleva (zády ven z kruhu). Levou ruku drží vztyčenou pravou rukou palici, kterou drží 3. tanečník je křížem pod palicí vrchní. Třetí natočen zády ven z kruhu pozpátku podbíhá pod palicemi a ihned pod podběhnutí se otáčí o 180° doleva, vybíhá nyní čelem z kruhu v původním směru pohybu řetězu

proti hodinovým ručičkám. Za třetím se sune zády ven čtvrtý, který se současně přetáčí za pohybu rovněž o 180° doleva a následuje své druhy ven z kruhu. První a druhý (ti, kteří drží palice v bráně) pokračují v pohybu za třetím a čtvrtým. První jako poslední podbíhá branou a jde nyní už čelem vpřed. Ihned za ním se začne přetáčet o 90° doprava čtvrtý, který současně klade palici na pravé rameno. Nyní jsou již všichni čtyři v řetězu jako na začátku tance, tj. levým bokem do středu, každý drží palici pravou rukou, levou drží konec palice předcházejícího tanečníka. Takto běží v řetězu po dobu jednoho až dvou taktů až do konce 4. taktu.

X. *Figura s dvojtým podběhnutím* se opakuje ještě jednou na další přehrání. Bránu začíná tvořit další tanečník v pořadí, tj. druhý a třetí.

Po dokončení celé figury shodné s figurou IX., ale v pořadí dalšími tanečníky, ukončí tuto část v řetězu každý s palicí přes pravé rameno.

XI. *Zpěv druhé sloky písně*

Kruh se pohybuje v řetězu jako při zpěvu I. a III. atd.

XII. *První přehrání písně*

Bobkovníci zatančí ještě jeden způsob podbíhání. Začíná 3. a 4. CH. Na začátku přehrávky 4. CH zvedne levou ruku s palicí, jejíž opačný konec drží 3. CH pravicí. Čtvrtý CH se dvěma kroky otočí o 90° doleva (je otočen zády z kruhu) - jeho vlastní palice, kterou drží pravou rukou ve výši prsou křížem pod palicí, horní směřuje k dalšímu CH v pořadí (k prvnímu, který drží její opačný konec). Tento první CH současně ustupuje zády z kruhu ven - jeho pohyb řídí čtvrtý CH, táhne za sebou druhého a třetího, kteří rovněž vystupují zády z kruhu ven. Takto se vytvoří postupně kruh čelem do středu, paže všech drží v upažení palice. V tomto kruhu se otáčejí po několik taktů směrem doleva - ve směru hodinových ručiček.

1. - 4. takt: Vytvořil se kruh, tím, že podbíhali CH ven.

5. - 8. takt: Obíhají v kruhu doleva ve směru hodinových ručiček s napjatými pažemi.

XIII. Nápěv se opakuje podruhé

1. - 4. takt - Z kola čelem do středu o napjatých pažích, v nichž drží palice, začne podbíhat druhý vpřed pod branou, kterou drží čtvrtý s prvním CH a táhne za sebou celý řetěz tanečníků. Po proběhnutí branou obíhá okolo prvního a vede celý řetěz za sebou proti směru hodinových ručiček. Další se postupně zařazují za ním. Po proběhnutí všech se jako poslední podtočí pod vlastní palici doleva čelem do středu první CH. S ním současně se natočí do středu i ostatní tanečníci, přehodí pravé paže s palicemi přes hlavu do středu a vytvoří kříž. S pokřikem Hej hop! vyskočí co nejvíce (závěrečný výskok na konopě).

XIV. Tanečníci uvolní držení.

CH zvedne pravici s vlastní palicí vzhůru, natočí se levým bokem do středu a s písni Šest dní do týdňa obíhají krokem poskočným (v každém taktu jeden poskok) s vysokým pokrčováním druhé nohy a se zvedáním paže s palicí do výšky při každém poskoku. Takto obíhají v kruhu kolem, přímo v tanečním pohybu seberou kloboučky a nasadí si je na hlavu.

Nápěv se opakuje podle potřeby 1x - 2x. Tanečníci nejprve poskakují v kruhu proti hodinovým ručičkám, pak si postupně berou klobouky a zařadí se za sebe do zástupu, v jehož čelo se postaví košar s dary a společným poskokem všichni odcházejí k dalšímu domu.

Pozn.: Celý tanec bobkovníků je vlastně založen na podbíhání branami, v jejichž tvoření se postupně střídají jednotliví tanečníci, počínaje prvním (tím, který byl první při příchodu za košařem).

Bran u bystrických bobkovníků je několik druhů:

- a) *Brána předem*: první CH zvedne vzhůru ruce s palicemi a otočí se o 270° doprava (zády ven z kruhu). Ostatní dva CH počínají probíhat branou pod palicemi vpřed stále ve směru proti hodinovým ručičkám. Poslední (čtvrtý) drží bránu s prvním CH. Při podbíhání druhého a třetího, první a čtvrtý (branaři) přešlapují na místě. Čtvrtý pak podběhne sám a první se dotáhne o dalších asi 90° vpravo. Podtočí se přitom pod vlastní šavli - přehodí si ji přes hlavu zpět na pravé rameno.

b) *Brána zadem*: stejně, ale podbíhající se otočí při podbíhání pod palicí o 180° vpravo - vbíhají tedy pod bránu zády.

c) *Podbíhání branou se změnou směru*: nejprve vpřed čelem druhý a třetí CH podběhnou pod brankou, čtvrtý se jen zdržuje na místě, pak se druhý a třetí osmicovitě vytočí a vrátí se zpět pod bránu, nato pak druhý ihned v protisměru otočen směrem vpřed jde obloukem zevnitř ve směru hodinových ručiček, ruce se přitom pokrčí, lokty přitáhnou k tělu, palice před prsy, z toho se vrací zpět.

d) *Podbíhání branou a obloukovitě vyběhnutí ven předem ve směru hodinových ručiček*.

e) *Totéž, ale obloukem zadem*.

Uherskobrodské soubory (propagátoři bokovníků z Bystřice pod Lop.) používaly celkem 5 způsobů podbíhání pod palicemi v tomto pořadí:

- 1) *všichni proběhli branou čelem vpřed* (branař se otáčí vpravo),
- 2) *všichni proběhli branou zády vpřed* (pozpátku),
- 3) *všichni proběhli branou v protisměru čelem vpřed s obloukem předem*,
- 4) *všichni proběhli zády s obloukem zadem*,
- 5) *všichni proběhli branou osmicovitě* - nejprve vpřed čelem a ihned protisměrně rovněž čelem vpřed; při protisměru drží šavle u prsou.

Volba druhu podbíhání závisela na jednotlivých ročnících tanečníků. Tak v Bystřici v roce 1964, 1965, 1966 tančili bobkovníci při obchůzce o fašanku takto: nejprve postupně proběhli branou v obvyklém směru po kruhu vpravo (proti hodinovým ručičkám). Pak ihned znovu podbíhali, ale opačně protisměrně.

Tančí a hrají členové souboru Olšava z Uh. Brodu Košara Václav Vacula (1954), dále Jiří Kučera (1972), Petr Paniček (1974), Boris Papp (1971) a Martin Papp (1966), muzika jako v D. 9.

D. 14 SKAKÚNI Z KOMNĚ

(0:24.23)

a)

Zhusta, chlapci, zhusta konec ma - so - pus -
ta, masopust sa krá-tí, už sa nám ne-vrá-tí.

Dva bučky, dva bučky, jeden je slabučký,
nežeň sa, synečku, ešte si malučký.

b)

Pod šab - le, pod šab - le, aj pod o -
buš - ky, my šec - ko be - re - me aj pla - né hru - šky.

Tuto nám nedali, tuto nám dajú,
komára zabili, slaniny majú.

c)

Já do bu - dy, já do bu - dy,
mě - ly ňa tam šty - ry če - kat,
ja bu - दें - ka prázd - ná, ne - če - ka - la žád - ná.

[:Panímámo,:]hezkoucerumáte,
dáte-li nám slivovice, do roka ju vdáte.

Protějškem straňanských podšablí a bobkovníků z Bystřice pod Lopeníkem je tanec tzv. "skakúnů" z Komně. Jde o další druh mečového tance, který tančí čtyři "skakúni" vedení pátým mužem, zv. "starý". Skakúni oblečeni jako regrúti mají částečně namaskovaný obličej. V pravé ruce drží každý z nich ostrou šavli. "Starý" má v pravé ruce "právo". O slavnostních příležitostech (např. na slavnostech ve Strážnici) tančivala i skupina starších mužů ve starém komenském kroji (bleděmodré nohavice a vesta) s červeným kašmírovým šátkem. Tanec skakúnů se provádí každoročně při fašankové obchůzce v doprovodu dechové hudby a v rámci fašankových obchůzek s maškarami, mezi nimiž býval tradičně slaměňák, vycpaný, tlustý, medvěd v kožichu, ale i miškář, kominář a celá řada dalších.

Tanec "skakúnů" se šavlemi se tančí před každým domem. Od domu k domu (často i na paseky) přecházejí skakúni s nějakou volnější písní nebo s jakoukoliv písní netaneční. Před domem nebo na nádvoří se seřadí nejprve do zástupu a přicházejí za hry hudby a se zpěvem Zhusta chlapeci, zhusta, konec masopusta do dvora hospodářské usedlosti. Jdou v zástupu, šavli držíce v pravé ruce, opřenu šikmo vzhůru o pravé rameno. Za zpěvu druhé sloky se postaví před dveřmi do domu do kruhu čelem do středu. V tomto postoji dozpívají vstupní píseň. Vlastní tanec začíná písní Pod šable, pod šable, aj pod obušky.

1. Zpívá se první sloka písně

Tanečníci za zpěvu první sloky, doprovázeni hudbou, stojíce levým bokem do kruhu, šavli drží v pokrčené pravici kolmo vzhůru, postupují po kruhu proti hodinovým ručičkám poskočnými kroky - v každém taktu jeden. V lichých taktech na první osminu vykročí pravou nohou vpřed a na třetí osminu poskočí na pravé noze, levá noha pokrčena přednožmo. chodidlo asi 20 cm od země. V sudých taktech totéž levou nohou vpřed. Takto zpívají až

do konce 1. sloky. Při druhé sloce položí každý šavli na pravé rameno a její opačný konec uchopí další tanečník levicí. Paže všech drží šavle jsou pokrčeny v loktech. Ruce asi ve výši obličeje. V tomto postavení a držení postupují až do konce druhé sloky stejným krokem jako při první sloce.

II. Zpívá se píseň Já do budy, já do budy ... atd.

Píseň se zpívá v rychlejším tempu, tanečníci obíhají v řetězu běhovými krůčky (dva v taktu), začíná pravá, proti hodinovým ručičkám (asi ve čtyřech taktech).

5. - 10. takt: Podbíhání branou. Bránu tvoří ve vzpažení pokrčeně první a čtvrtý CH. Pod branou postupně podbíhá druhý a třetí a po něm čtvrtý CH. (Všichni mají stále zvednuté paže se šavlemi.) Na začátku podbíhání se první otočí o 270° doprava - zády z kruhu ven. Paže se šavlemi po tomto obratu zůstávají překříženy. Pravá je nahoře přes levou. Mezi tím podbíhají pod branami druhý a třetí a nakonec čtvrtý. Směr podbíhání je stále proti hodinovým ručičkám. Při tomto podbíhání se ruce se šavlemi nevracejí do původní polohy na ramena v řetězové podobě, ale kříží se tak, že v závěru utvoří šavle všech "hvězdou": všichni jsou v kruhu, seřazeni od prvního do čtvrtého, čelem do středu, paže se šavlemi překříženy asi ve výši pasu, pravá nahoře, levá vespod.

III. Závěrečné skákání v kruhu čelem do středu na píseň Panímámo, panímámo

1. takt - a: Skok na místě na pravou nohu (noha dopadne celým chodidlem na zem). Koleno mírně pokrčeno. Levá noha volně napjata vpřed přednožmo dolů.

b: Přeskok na levou nohu (chodidlo levé nohy došlápne vzad vedle nohy pravé), pravá noha se současně odmrští vpřed šikmo dolů.

2. takt - a: Přeskok na pravou nohu. levá napjata vpřed.

b: Přeskok vzad na levou nohu, pravá napjata vpřed atd.

Takto se poskakuje až do konce nápěvu, při poskocích je mírně sníženo těžiště a šavle ve hvězdě se pohybují mírně nahoru a dolů. Po dokončení skákání se pustí, každý vzpaží pravici se šavlí vzhůru a zajuchají.

Tančí Jiří Formánek (1950), Ladislav Jelínek (1949), Petr Toman (1968) a Ivo Vaverka (1962), starosta a starostová z Komně, hrají Komňané z Komně ve složení kapelník Jaroslav Urbánek st. (1943) baskřídlovka, Antonín Adamec (1966). Ladislav Urbánek ml. (1964) baskřídlovka, Bronislav Navrátil (1962) a Ivan Palkovič (1962) Es trubky, Radim Gába (1978) bastrubka, Pavel Mlčůch (1964) a Štěpán Urbánek (1972) klarinety, Vlastislav Urbánek (1963) pozoun, Pavel Novák (1977) kontrabas a Miroslav Guryča (1967) bicí.

D. 15 VERBUŇK Z UHERSKOBRODSKA

(0:28.03)

[:Pláče, pláče, aj naříká:], že jí šohajek nic neříká.

Původní verbuňkové prvky na Uherskobrodsku byly jednoduché: poskočný krok, přeskakování z nohy na nohu, podsekávaná figura zezadu a zepředu atp. Často se objevovaly i přírazy (příklepy) chodidla k chodidlu, klepnutí o zem aj. Vlivem souborové činnosti a činnosti Slováckého knížku, kde se scházeli

tanečníci z různých částí Slovácka, se postupně vytvořil typ verbuňku, který měl mnohem širší pohybový základ (objevovaly se zde cifry i z jiných částí Slovácka) a rovněž i jeho skladba byla bohatší. Jednotliví tanečníci při verbuňku často vycházeli z vlastních zálib nebo z přirozených tělesných dispozic. Vytvořil se tak nesporně v průběhu několika desetiletí osobitý taneční tvar.

Tančí a hraje Věroslav Blahutka (1924), Jan Miroslav Krist (1932), Ivan Marčík (1946) a Boris Papp (1971), hraje muzika souboru Olšava jako v D. 1.

D. 16 BAJERYŠ Z DOLNÍHO NĚMČÍ (0:29.53)

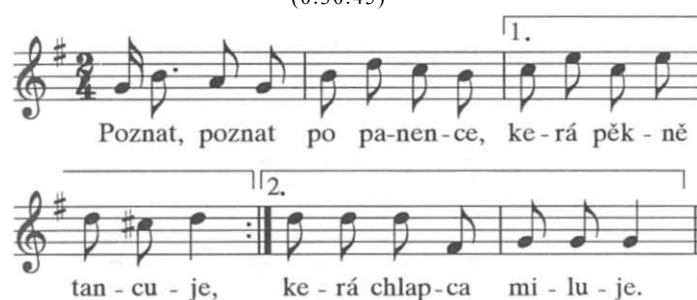
Tančí dvojice smíšené po kruhu nebo volně v tanečním prostoru v polootevřeném držení. CH uvnitř. D vně kruhu (držení jako ke kolovému tanci, ale dvojice jsou od sebe poněkud odvráceny).

1. takt - Jeden polkový krok (přeměnný s lehkým pohupem, provedený vzad), začíná vnitřní noha (CH pravou, D levou).
2. takt - a: CH i D krok vnější nohou vpřed (CH levou, D pravou), noha došlápne na celé chodidlo.
b: Pravá noha se dotkne patou země u špičky nohy stojné.
3. - 4. takt: Dvojice v držení zavřeném (natočena čelem k sobě) se otočí čtyřmi hladkými šlapáky jednou vpravo kolem o 360°.

CH vykročí pravou, D levou nohou. Otáčka je skoro na místě. Po skončení otáčky je dvojice opět v původním postavení.

Tančí a hrají jako v D. 2.

D. 17 HOPAN (BAJERYŠ) Z VLČNOVA
(0:30.45)

Nedívaj sa po panence, kerá pěkně tancuje,
podívaj sa do kuchyně, jak tam hrnce pucuje.

Tančí dvojice smíšené, po knihu nebo volně v prostoru.

Na začátku tance si může tanečník předzpívat taneční píseň. Pak se dvojice uchopí ke kolovému tanci - CH zády do středu. D čelem. Spojená levice CH a pravice D je volně napjata vpřed po kruhu ve směru tance. Tančívá se jednak po kruhu, jednak ve volném prostoru.

1. takt: Jeden přeměnný krok vpřed po kruhu, CH vykročí levou, D pravou nohou. Krok je mírně houpavý.
2. takt: Jeden přeměnný krok zpět po kruhu, vykračuje opačná noha.
3. takt: Dvojice se otočí dvěma houpavými obkrožáky s dosti značným nadnesením jednou kolem. CH vykročí levou nohou, D pravou.
4. takt: CH uchopí D oběma rukama v pase, D se opře o jeho paže ze stran.
a: CH D vyzvedne. D mu v tom napomáhá odrazem z obou

chodidel. Při výskoku jsou nohy D napjaty a D se vzepře
mírně o paže CH.

b: CH postaví D na zem a znovu se uchopí do polootevřeného
držení.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují po celý tanec.

Tančí a hrají František Kučera (1948) a Marcela Ulčíková (1969)
z Vlčnova, hraje muzika souboru Olšava jako v D. 1

D. 18 L I T E R Y Z D O L N Í H O N Ě M Č Í
(0:32.10)

Zpěv

Když sem chodil do ško-ly, u - čil sem se

li - te - ry, jed - na, dvě, tři, šty - ři, pět,
šest, se - dum, o - sum, de - vět,

jed-na, dvě, tři, šty - ři, tra - la - la - la.

Tančí dvojice smíšené po kruhu, držení ke kolovému tanci zavřenému, CH zády, D čelem do středu.

1. - 2. takt: 4 rychlé houpavé přísunné kroky vpřed po kruhu, vykračuje D levou, CH pravou nohou stranou (jde o rychlé přísunné kroky, které se blíží krokům cvalovým).
3. - 4. takt: Totéž zpět opačnými nohama.
5. - 6. takt = 1. - 2. takt.
7. - 8. takt = 3. - 4. takt.
9. - 10. takt = 1. - 2. takt.
11. - 12. takt = 3. - 4. takt.
13. takt: 2 rychlé houpavé přísunné kroky vpřed po kruhu, CH levou, D pravou.
14. takt: Totéž zpět opačnou nohou.
15. - 16. takt: Dvojice v kolovém držení zavřeném se otočí na místě vpravo čtyřmi kroky šlapáku jednou kolem. CH vykročí levou, D pravou nohou.
9. - 16. takt se ještě jednou opakuje.

Tančí a hrají jako v D. 2.

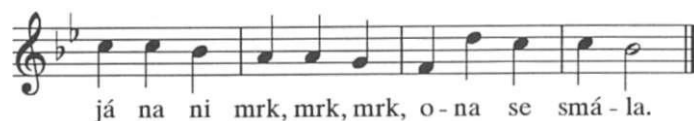
D. 19 MAZURKA Z DOLNÍHO NĚMČÍ

(0:33.53)

Na tosem k vám při-šel, a-by nám čas

u - šel, a-by nám čas, a-by nám čas, a-by nám čas

u - šel, hez-ká se zdá-la, u o-kén-ka stá-la,

Tančí dvojice smíšené po knihu nebo v rozptylu po taneční ploše v držení ke kolovému tanci polootevřeném (mírně odvrácení obličejem od sebe). Spojené vnitřní paže mírně napjaty vpřed do směru tance.

1. takt: Dvojice postoupí vpřed po kruhu krokem vydupávané mazurky, CH vykročí levou, D pravou nohou.
1. takt - a: CH i D vydup, CH levou, D pravou nohou vpřed, noha doskočí mírně shora na celé chodidlo.
b: Přeskok na vnitřní nohu (CH pravou, D levou). Vnitřní noha doskočí na místo, kde před tím stála noha vnější. Noha vnější se odlepí od země a mírně pokrčí. Chodidlo vodorovně se zemí.
c: Poskok na vnitřní noze na místě, druhá noha pokrčená. chodidlo asi 20 cm od země.

Pozn.: Při výdupu vnější nohou vpřed v 1. době taktu se dvojice nepatrně schýlí vpřed, ve 2. a 3. době se poněkud napřímí při poskocích na vnitřní noze.

2. takt = 1. taktu.
3. takt: Dvojice se otočí na místě třemi poskoky, CH na levé, D na pravé noze o půl kola vpravo, D couvá. Druhá noha při poskocích je mírně pokrčena v koleně, chodidlo vodorovně se zemí.
4. takt = 3. taktu, ale na opačné noze (CH na pravé, D na levé). Na konci 4. taktu je dvojice v původním postavení, CH uvnitř, D vně kola.

Pozn. ke 3. a 4. taktu: Dvojice postupuje trojskoky mírně vpřed.

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují až do konce tance.

Tančí a hrají jako v D. 2.

D. 20 MAZURKA Z NIVNICE
(0:35.01)

Na to sem k vám při-šel, a-by nám čas u - šel,

Fine
a - by nám čas, a-by nám čas, a-by nám čas u - šel.

Mezihra

D.C.

V Nivnici se tančí mazurka ve stejném držení a stejnými kroky jako v Dolním Němčí. Rozdíl je pouze při mazurkovém kroku v 1. a 2. taktu, kdy ve 3. době taktu při poskoku na vnitřní noze vnější noha poněkud kmihne vpřed.

Po nářčvové stránce je rozšířena nivnická mazurka o mezihru.

Tančí a hrají jako v D. 4.

D. 21 ŠOTYŠKA Z DOLNÍHO NĚMČÍ

(0:35.47)

Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě. Drží se za pravé ruce, levé v bok.

1. takt: Dva uskoky (skoky stranou), D na levé, CH na pravé noze směrem vpřed po kruhu (podle CH doleva). Při každém skoku přiklepne chodidlo druhé nohy k chodidlu nohy skočné.
2. takt - a: CH i D ve stoji na levé noze provedou druhou nohou trojhran jako v moravské besedě - a1 se dotknou špičkou pravé nohy země vpředu, a1 vpravo stranou výdrž ve stoji b1 přinoží.
3. takt = 2. taktu, ale opačnou nohou. Pouze ve 4. osmině místo výdrže D i CH přešlápnu na pravou nohu a odrazí se ke skočnému kroku otáčky vpravo na místě v příštím taktu.
4. takt - a1 : Otočení D i CH na pravé noze, CH i D na pravé doprava o 180°. Současně druhá noha švihem se přetočí ve směru otáčky a shora došlápne chodidlem celé nohy vedle nohy odrazové.
- a2 :Přešlap D i CH na pravou nohu a odrazem otáčka stejným směrem do původního postavení s doskokem druhé nohy k noze odrazové (technika otáček je stejná jako u dolněčanské, jenom v jiných taktových proporcích).

Pohyby taktů 1. - 4. se opakují po celý tanec.

Tančí a hrají jako v D. 2.

E. UHERSKOHRADIŠŤSKO S NAPAJEDELSKEM
A UHERSKOOSTROŽSKEM
(0:36.41)

**O tancích z Uherskohradištska s Napajedelskem, Bílovickem
a Uherskoostrožskem**

Dolňácko Uherskohradištské a Napajedelské se rozkládá po obou březích Moravy od Uherského Hradiště a Starého Města až po Napajedla. Po pravém břehu Moravy ustupují jednotlivé obce do podhůří Chřibů (Kudlovice, Jankovice, Velehrad, Tupesy, Břestek, až po Buchlovice). V horách nad Napajedly jsou dvě obce, Žlutava a Halenkovice, osídlené v minulosti obyvatelstvem z Valašska, které však se přizpůsobilo po taneční stránce okolním osadám. Opačným směrem na levém břehu Moravy se rozkládají významné a starobylé obce (Kněžpole, Bílovice a Topolná). Z Bílovic pak vede cesta kolem zámku, který připomíná Josefa Mánesa a jeho modely: Verunu Čudovou a Jana Postavu ze sousedních Březolup. Směrem k Částkovu a dále k Vizovické pahorkatině se blíží Pomoraví v lidovém tanci Luhačovskému Zálesí. Obce Jarošov, Mařatice, Staré Město, Kunovice, Sady (Derfle) a Podolí si podávají ruku na jedné straně s Uherskobrodskem a na druhé straně s Uherskoostrožskem. Od Kunovic směrem východním k Babím horám se rozkládá velká obec Hluk a dále obce Dolní Němčí a Slavkov, které jsme zahrnuli do Uherskobrodsk, Boršice a Horní Němčí, které jsou s nimi již v oblasti Karpatského pohoří. Boršice sousedí se Stráním a Hornáckem.

Ústředním tancem celé této vytčené oblasti je starý párový tanec sedlcká (-ký). Nejstarší zprávy o sedlcké z Uherskohradištska jsou ve sbírce Františka Bartoše Národní písně moravské z roku 1889. Tam pod číslem 501 je otištěna píseň Má milá orala s černýma volama z Bílovic u Uherského Hradiště s označením s e d l c k á i s rámcovým popisem tance: "Chlapec zazpívá jednu nebo dvě sloky písně, hudba ji zahraje, pár se otočí na místě vpravo, vlevo a zas vpravo; pak zazpívá zas ona a hudba i tanec se opakuje." Písně k sedlcké z Bílovic jsou otištěny tamtéž v oddílu XIII. Písně hudecké, číslo 779 - 865. Další zprávy o sedlcké na Uherskohradištsku z posledních 20ti let 19. století jsou obsaženy

ve dvou případech i v dotaznících zasílaných Bartošovi hlavně místními učiteli z jednotlivých obcí (srov. Bartošova pozůstalost ve SA Brno, sign. G 33/K 5 - dotazníky. Fol. 22n - Kunovice, fol. 67- Tučapy). Tak se setkáváme na str. 25 s popisem tance z Kunovic, který není označen konkrétním názvem, avšak z popisu vysvítá, že jde o sedlckou ("zpívají ... starší hosté ... písně starší, při nichž jeden pár tančí ... tanečník zpívá sám a hudebník jej doprovází; hudebník jeho nápěv opakuje a párek poskoky a různými obraty tanec na místě provádí"). Jako jedna z tanečních písní je uvedena píseň Kdyby mě máti na trávu dala. V tomtéž fondu na str. 167 je uvedena tato charakteristika z Tučap s označením, že jde o sedlckou: "Starší lid zpívá tzv. s e d l c k é , mladší jarmareční ...". S podobnými charakteristikami se setkáváme i u učitele Josefa Hodka ve spisu Život moravských Slováků, Jaborovec 1912, uloženém ve Slováckém muzeu v Uherském Hradišti (sign. H 260, VIII - 1/39). Podle Hodka tanec selská v Javorovci, jak se obec správně jmenuje, se skládala ze zpěvu a z bočného víření oběma směry. Podobně jsem zjistila v Javorovci ještě začátkem 70. let při výzkumu tanců. Šlo většinou o jednoduchou dvoufigurovou formu sedlcké (zpěv a víření). Podobná jednoduchá forma byla zjištěna při výzkumech tanců i v dalších obcích Uherskohradištska: Kunovice, Polešovice, Ořechov, Nedakonice, Bílovice, Topolná, Březolupy, Jalubí, Částkov atd. Někdy se objevuje i třetí - individuální figura, při které se tanečnice obvykle točí sama na místě (někdy se podtáčí pod spojenými pažemi) a tanečník kolem ní nebo při ní podupává a "cifruje".

Sedlcká nebyla vždy označována tímto názvem, ale používalo se i jiného pojmenování. Tak v rukopisných materiálech z fondu učitele Menšíka Život dítěte po celý rok (sign. VIII - 6/26 ve fondech Slováckého muzea v Uherském Hradišti) se setkáváme přeneseně s tancem "súsedská" z Derfle na píseň Pod našim mosteček ... V roce 1970 byla zjištěna v Nedakonicích tzv. vrtěná, o níž informátoři sdělili: "To bývalo prv. Starší ženáci o hodech v pondělí si předzpívali před muziku, muzikanti jim to zahráli a oni tancovali. Zavrtěli sa s tanečnicú, chytili si aj druhú..." (zápis proveden na svatbě u Jestřabíků). K tomuto tanci prý se zpívaly "sedlácké písně". U sedlckých není neobvyklé ani pojmenování podle obce: častkovská, hucká, ve Starém Městě dokonce "staro-

městský". Sedlcká nebývala vždy jen dvoufigurová. Tančivala se i třetí figura a někdy dokonce i určité mezifigury. Tak tomu bylo ve Starém Městě u "staroměstského". Jednou z mezifigur je i obcházení se dvojice přísunnými kroky kolem společné osy. Tato figura se tančila i v Uherském Ostrohu, ve Veselí nad Moravou, v Hroznové Lhotě, v Kněždubě ale i na Veselsku a Strážnicku. Někdy se při ní dvojice držely za pravé ruce (Blatnice u Veselí nad Moravou). Připomíná to starobylou figuru točivých tanců "zachodzení", uváděnou Janáčkem v souvislosti s lašským starodávným, ale i s hornáckou sedláckou. V některých družích sedlců na Uherskohradištsku a Uherskoostrožsku se objevují ještě další taneční prvky, např. při hucké začíná víření poskoky dvojice na místě s vykopáváním v lichých taktech vnitřní nohy vpřed a v sudých taktech ohýbání vnější nohy zánožmo. V dolněmčanské sedlcké, tančené skočným krokem začínajícím na vnější nohu, podobně jako řadu sedlců na Uherskobrodsku, se objevuje figura, při které D poskakuje kroky poskočnými (jeden v taktu) kolem CH jednou dokola. Ostatní zvláštnosti sedlců z Uherskohradištska a Uherskoostrožska jsou dokumentovány na videokazetě. Mezi sedlcými jsou tedy typy bohatší a typy figurálně chudší. Rozdíly však jsou i v tanečním kroku a v jeho technice. Zhruba lze kroky sedlců rozdělit takto:

a) ***krok se zvrtem***

U starší taneční formy bývá klidnější, u mladších forem bývá živější a přechází až do kroku s mírným poskokem.

b) ***krok poskočný - "skočný"***

Jak jsme poukázali již v bodě a) jde o umocněný krok se zvrtem. Vykračuje buďto vnitřní noha nebo vnější noha (viz Boršice). Druhá noha pak dopadá tvrdě celou plochou chodidla na zem.

c) ***krok s mírným podřepem na vnitřní nohu***

(Kunovice, Ostrožské Předměstí.)

d) ***obyčejný rychlý krok nebo krok mírně běhový***

Patří k mladším druhům sedlců.

Vedle sedlcké patřil k ryze regionálnímu nebo lokálnímu projevu mužský skočný improvizovaný tanec, nazývaný dnes verbuňk, dříve čardáš nebo cifra. Na Uherskohradištsku v okolí

Uh. Hradiště a Starého Města se pěstoval v rozvitější podobě v rámci spolkové, souborové nebo "krůžkařské" činnosti. Podobně tomu bylo později i v Napajedlích, Kudlovicích, Topolné, kde se pěstoval po vzoru tanečníků z Hradišťanu a z Doliny (verbíři M. Kropáček, F. Vališ, V. Kolaja, H. Plevák, kunovický J. Trubák, tanečníci z Míkovic ze souboru Míkovjan atp.).

Z mužských tanců obratnosti a tanečních her se tančovalo kolo mlýnské (ve Starém Městě "jež"), ale také tanec hojačky (Boršice u Blatnice). V Boršicích se tančí i trefa pod názvem "juháska". Text a nápěv písně se podobá hajdučové písni k tanci "valaská" z Vršateckého Podhradí (Stojí juhás za bučkem, čítá ovce klobúčkem). Jak se sem dostala tato píseň i tanec, který připomíná poněkud slovenskou "medved'ku", je otázka.

Největší počet tanců na Uherskohradištsku, Napajedelsku a Uherskoostrožsku tvoří tance figurální. Mezi nimi je několik obzvláště charakteristických druhů, které jsou rozšířeny po celém Uherskohradištsku a mnohé z nich i na sousedním Uherskobrodsku, Napajedelsku a dokonce i na Luhačovském Zálesí. Některé mají varianty až na Valašsku (tanec sviňák s četnými odnožemi). Po celém Slovácku a rovněž i po celém Uherskohradištsku a Uherskoostrožsku se tančí především trojicové figurální tance jatelinka, zahradnická - valášek - šátečková a hruška. Jiné druhy figurálních tanců se šíří pouze v určitých zónách. Pro Uherskohradištsko a částečně i Uherskobrodsko jsou typické tzv. hopany, které se na Uherskobrodsku mísí s bajeryši. Mnohdy se oba názvy překrývají, zaměňují nebo se používají paralelně. Dalšími tanci zóny Uherskohradištska - Uherskobrodsko jsou husar, husárka, husárská nebo Rúbal bučka - buček, Na tom mostě, zahradnická atd. Typ sviňáka má také několik textových odrůd, které se odrážejí i v názvech: sviňák, A ty ševče zlínský, Kovářičku zlínský, Ty Tomášu zlínský, Ty mlynáři mlýnský. Rovněž tak šlapák, švihák, vrťák, sekera, ale také holáň, holaňa. Mezi trojdobými figurálními tanci, jejichž základ tvoří krok valčíkový nebo sousedské, se objevují různé druhy mazurek - sousedských. Dalším z trojdobých tanců je štajerka, velmi oblíbené byly šotyšky, tetka, letka - škrk (Ostrožská Nová Ves), školácká atd. Mnoho figurálních tanců kromě sedlcké zaznamenal v Ostrožské Nové Vsi Jan Húsek. Patří k nim ševcovská, řeznická, šotyška atd. Velkou taneční příležitostí poskytovala svatba a ostatky. Zajíma-

vým tancem tančeným o svatbě byla tzv. kolona, která byla kombinací kolového tance a řetězového probíhání brankou hořenou jednou dvojicí (Staré Město). Z období fašanku je znám tanec "na konopě" v Javorovci, kde se prolínal tanec žen v kole se symboly úrody (snopek konopí, věnec z cibule a věnec z česneku na hlavě a paličky lnu) s tancem párovým (prudký šlapák s přítomnými muži). Při tanci vyskakovali co nejvíce do výšky.

K tancům zahrnutým do oddílu E hrávala původně hudecká muzika, později "štrajch", nejnověji dechovka. Nejstarší muzika, kterou bylo možno na Uherskohradištsku vystopovat, byla muzika gajdošská. Srov. materiály z rukopisné pozůstalosti F. Bartoše v SA Brno. sign. G 33/K 10. Bartoš zde mimo jiné uvádí pod heslem "muzika", že v Kunovicích hrály k tanci "dvoje husle a gajdy". V Blatnici pak rovněž byla "muzika stará: gajdy a dvoje husle."

V současné době se ožívují a rekonstruují v uvedených oblastech tance i tam, kde už se přestávaly tančit. Jako doprovod hrává nyní muzika cimbálová.

E. I SEDLČKÁ I Z BÍLOVIC U UH. HRADIŠTĚ

(rekonstrukce starší verze)

(0:36.45)

[:Má milá byla bys červená jako rys, :]

[:kdyby k vám nechodil mlynářský tovaryš :].

Tančí dvojice smíšené, čelem k hudbě, D po pravici CH. CH uchopí D pravici kolem pasu, D mu položí levici ohnutou v lokti

přes jeho pravé rameno. Vnější paže připaženy. CH volnou levicí volně gestikuluje při zpěvu. Někdy se drží dvojice vnějšími pažemi podobně jako při společném víření: CH drží pravici D zhora (hřbety nahoře, palce propleteny).

Tanec má tři části:

I. Zpěv taneční písně

Tanec začíná obvykle tím, že CH předstoupí před muziku a zazpívá první sloku taneční písně. Při zpěvu přenáší CH váhu těla v lichých taktech na levou nohu, druhá přisouvá k noze výkročné. Pohyb je proveden mírně krouživě (při vykročení se natáčí mírně doleva; pravá noha ve druhé době taktu se přitahuje patou k patě nohy levé, špička se mírně odvrací). Tento krok je ukončen mírným limitem podřepmo. V sudých taktech totéž naopak, pravou nohou s mírným krouživým pohybem doprava. Několik taktů před dokončením zpěvu zatleská na tanečnici, která k němu přiběhne a uchopí se s ním do shora popsaného držení, vnější paže D připažena, CH volnou levicí gestikuluje.

II. Společné víření dvojice ve shora popsaném držení (vnější paže spojeny)

Krok víření: víření se provádí oběma směry, podtrháváním, ostrě členitým krokem, který někdy budí dojem až mírného poskoku. Vykračuje vnitřní noha. Při víření doprava D couvá a CH postupuje vpřed. Při víření doleva ve stejném postavení a držení couvá CH, zatímco D postupuje vpřed.

Víření CH doprava:

1. takt - a: CH vysune pravou nohu vpřed po malém obloučku, špice vytočena zevnitř, koleno mírně povolí (úhel otočení asi 60°).
b: Ostrým zvrtem na pravé noze (pata se odlepí od země) se otočí nadnesením na přední části pravého chodidla asi o 60° vpravo. Současně levá noha se mírně pokrčí a švihem předkročí před nohu pravou, celým chodidlem na zem, špice vytočena dovnitř.

Víření D doprava:

1. takt - a: Levá noha zakročí vzad, pata vytočena po obloučku zevnitř, koleno povoleno (úhel otočení při tomto kroku je asi 60°).

b: Ostrým zvrtem na levé noze a vypnutím kolena (pata se odlepí od země) se otočí nadnesením na přední části levého chodidla o 60° doleva. Současně pravá noha se odlepí od země a švihem zakročí za patu levé nohy (levá pata směřuje ke středu chodidla nohy pravé), pravá špice i koleno jsou vytočeny zevnitř.

V dalších taktech podobně. Ve třech taktech se otočí dvojice o 360° (v každém taktu asi o 120°). Víření dvojice obvykle dokončí v posledním taktu (např. ve 4. taktu) dvěma přidupy vnitřní a vnější nohou.

Víření doleva se provádí podobně jako víření doprava jenže CH a D si vymění role: v první době každého taktu zakročí CH pravou nohou vzad a D vykročí levou nohou vpřed atd.

III. *Individuální taneční projev CH a D*

A) *D se podtáčí a CH no místě předřepává*

Držení: postavení čelem proti sobě, CH drží levicí pozvednutou pravici D, v tomto postavení se podtáčí D pod spojenými pažemi stejným krokem jako při víření. Na a) vykročí levou nohou šikmo vlevo vpřed po obloučku, pokrčí koleno a na druhou dobu napnutím kolen dokončí otáčku a došlápne na obě chodidla, pravé před levým, špice dovnitř. CH na místě vlastně ve zmenšené míře provádí taneční krok při víření. Otáčky D při podtáčení jsou poněkud většího rozsahu než při společném víření s CH. V prvním taktu se otočí o 180° doleva (z postavení čelného zády k CH atd.).

B) *Obcházení dívky okolo CH v závěru víření doleva*

Držení: CH levou drží vzpaženou pravici D a vede ji obloukem od svého levého boku dozadu k pravému boku, sám přitom provádí na místě vlastně základní taneční krok v nejmenší míře. D jej obejde celkem asi ve 4 taktech až na své původní místo po jeho pravici.

C) *Společná podtáčka CH a D*

Držení: postavení čelem proti sobě, CH drží levicí pravici D v mírném pokrčení připažmo, švihem z pokrčených paží dovnitř se začíná dvojice podtáčet, D za levým ramenem, CH za pravým ramenem, celkem asi třemi kroky stejnými jako u víření, D vykročí levou, CH pravou nohou - při vykročení špice obou vytočeny

zevnitř, oba se podtočí o 360° opět čelem k sobě. Spojené paže s pokrčením dovnitř se při podtáčce zvedají až do vzpažení a opět do předpažení dolů. Společná podtáčka se provádí jednou nebo i vícekrát po sobě.

Poznámka: Jednotlivé individuální figury (podtáčení samotné D, společná podtáčka obou nebo vedení D kolem CH) se mohou libovolně vkládat mezi víření, tím může vzniknout pestrá skladba, kterou se jednotlivé páry mohou od sebe lišit.

Ukázka skladby:

Zpěv první sloky taneční písně:

1. - 8. takt: CH zpívá sám před hudbou, ke konci 8. taktu, přivolá D tleskáním.
9. - 16. takt: Společné přenášení váhy těla CH a D na místě krouživým pohybem, v lichých taktech doleva, v sudých doprava, volná gestikulace levice CH.

Hudba přehrává nápěv písně jedenkrát:

1. - 4. takt: Společné víření dvojice doprava (vnější paže spojeny stříškovitě dolů), v závěru 4. taktu dvěma podupy zastaví víření.
5. - 8. takt: Společná podtáčka CH a D pod vnějšími pažemi dovnitř.
9. - 12. takt: Víření dvojice doleva (CH couvá).
13. - 16. takt: Víření dvojice doprava (D couvá).

CH zpívá druhou sloku písně:

1. - 16. takt: Dvojice přenáší společně váhu těla na místě krouživým pohybem, v lichých taktech doleva, v sudých doprava, levice CH v gestu, pravice D připazena.

Hudba přehrává nápěv písně poprvé:

1. - 4. takt: Dvojice víří doleva (vnější paže spojeny stříškovitě dolů), ve 4 taktu zastaví dvojice dvěma podupy víření.
5. - 8. takt: Dvojice uvolní vnitřní paže a CH vede D pod zvednutými spojenými vnějšími pažemi D doleva kolem sebe obloukem nad hlavou až na původní místo D po jeho pravici.
9. - 12. takt: V polootevřeném držení víření doleva; ve 12. taktu zastaví dvojice dvěma podupy víření doleva.

13. - 16. takt. Víření doprava

Hudba přehrává nápěv písničky podruhé:

1. - 4. takt: Dvojice víří doprava. Ke konci víření dvojice uvolní vnitřní spojené paže, D předstoupí před CH.
5. - 10. takt: Podtáčení D dovnitř pod spojenými vnějšími pažemi.
11. - 16. takt: Společné víření doleva. V posledním taktu ukončí dvojice víření dvěma výraznými podupy vnitřní a vnější nohou čelem k hudbě.

Tančí a hrají členové souboru Radovan z Napajedel Jiří Holub (1969) a Pavla Holubová (1972), muzika ve složení Cyril Bureš (1944) prim, Pavel Drlík (1951) housle-kontr, Josef Obdržálek (1948) kontrabas a Petr Pilát (1956) gajdy.

E.2 SEDLČKÁ II Z BÍLOVIC U UH. HRADIŠTĚ
(rekonstrukce mladší verze)
(0:38.46)

a)

Ej, po-věz, po-věz, Ka-te-řin - ko,
ej, kde šen - ku - jů dob-ré vín - ko,
ne-da - le - ko, na-pro - ti - vá,
ej, tam ví - neč -ko dob-ré bý - vá.

b)

Daj ty ně, hos-tin-ská, pre-no-co-vat, pre-no-co -
ne-mám čím ko-ně-ky na-fu-tro-vat, na-fu-tro -

vat, nemám zr-na, seč -ky, a-ni te-ho

vat, se-na, o-té-peč -ky,

jač -me-ňa mlá-ce-né-ho, mlá-ce-né - ho.

c)

Ho - re, dú - le, O - re - ša - ny,

všec - ky pan - ny po - vě - ša - li,

po - vě - ša - li na re - táz - ky,

že ne - mě - ly žád - nej lás - ky.

Tančí dvojice smíšené, čelem k hudbě, D po pravici CH. CH uchopí D pravici kolem pasu. D mu položí levici ohnutou v lokti přes jeho pravé rameno. Vnější paže připaženy. CH volnou levicí volně gestikuluje při zpěvu.

Tanec má tři části:

I. Zpěv taneční písně

Tanec začíná obvykle tím, že CH předstoupí před muziku a zazpívá první sloku taneční písně. Při zpěvu přenáší CH váhu těla v lichých taktech na levou nohu, druhá přisouvá k noze výkročné. Pohyb je proveden mírně krouživě (viz E. 1 - sedlcká I.). V sudých taktech totéž naopak opačnou nohou. Tempo tance sedlcká II je rychlejší než u sedlcké I. Zatímco sedlckou I doprovázela gajdošská muzika, sedlckou II doprovází muzika hudecká.

Za zpěvu písně v libovolném okamžiku přivolá CH tanečnici. D k němu přiběhne, postaví se po jeho pravici a zaujme s ním shora uvedené postavení. V tomto postavení a držení přenášejí váhu těla až do konce zpěvu nebo CH levicí sejme levou ruku D ze svého ramene a přendá si ji do své pravé ruky a nyní až do konce písně přenášejí váhu těla v tomto postavení a držení.

II. Společné víření dvojice v postavení pravými a levými boky u sebe ("v čardášovém držení")

Držení v postavení pravým bokem u sebe: CH drží D oběma rukama kolem těla. D mu položí ruce ze stran přes jeho paže shora, podobně při postavení levými boky u sebe.

Krok víření: začíná poskokem z celého chodidla vnitřní nohy (při postavení pravými boky u sebe pravé, při postavení levými boky levé) na první dobu taktu a na druhou dobu taktu dopadem vnější nohy celým chodidlem na zem mírně před chodidlo nohy pravé. Dvojice se otočí v každém taktu jedním krokem poskočným o půl kola (o 180°). V první době taktu noha výkročná vždy po došlápnutí celým chodidlem na zem povolí nohu v koleně, při dopadu druhým chodidlem na zem jsou obě nohy v kolenou napjaty.

Změna směru víření: provede se několika podupy, např. po čtyřech taktech víření v 5. taktu dvojice v postavení jako při víření na místě dvakrát dupne (vnitřní a vnější nohou) nebo D zůstane stát a pouze CH dupne vnitřní a vnější nohou. V dalším (6. taktu) CH se otočí o 180° za pravým ramenem a na a) vykročí pravou nohou celým chodidlem vpřed a na b) přikročí levou nohu k noze pravé. D totéž. Tím se změnil směr víření (dvojice stojí nyní levými boky u sebe). Dále pokračuje víření doleva stejným způsobem, jenže nyní vykročuje levá noha. Po několika taktech

(4 a podobně podle stavby písně) mění zpět směr otáčení doprava. Děje se to opět dvěma podupy v jednom taktu a dalšími dvěma kroky s přetočením pravými boky k sobě. Někdy se zde projevuje i určitá individualita tanečníka při celkové změně směru i při nakročení vnitřní nohou do víření vpravo.

Individuální taneční projev CH a D

A) *D se podtáčí pod spojenými pažemi* (svojí pravicí a CH levicí) stejným poskočným krokem jako při víření na místě v postoji čelem proti CH doprava. Každým krokem poskočným (vykračuje pravá noha) se podtočí o 360°, CH na místě mírně přidupává krokem stejného charakteru - začíná pravou nohou. Někdy volnou pravicí jí při podtáčení tleská do rozvířených sukni (pohání ji k rychlejšímu otáčení - jde zřejmě o určitou inovaci).

B) Společné podtočení

Držení za obě spojené napjaté paže podle CH doleva, podle D doprava. Podtáčení se provádí stále stejným poskočným krokem jako při víření doprava - na první dobu vykračuje pravá noha. odrazí se od země, na druhou dobu dopadá shora plochou celého chodidla na zem levá noha. Celé podtočení se provede ve dvou taktech.

1. takt - a: CH uchopí levicí (loket natočen vpřed) shora (hřbet levice vzhůru) pravou ruku D. Pravice CH a levice D se postupně uvolňují a připraví se rovněž ke společnému uchopení. Při nakročení CH i D na pravou nohu se spojené paže obou připraví k podtočení. To se provede tak, že CH i D zvednou spojené paže (CH levou, D pravou) a za poskoků se podtácejí zevnitř (CH doleva, D doprava).

b: Oba doskočí druhou nohou na zem k noze výkročné a jsou přitom zády natočeni k sobě. Spojené paže jsou nad hlavami.

2. takt - a: Odrazem pravou nohou pokračování v podtáčení stejným směrem.

b: Dokročení doskokem na levá chodidla, společné podtočení o dalších 180°. (Po dokončení podtáčky jsou opět čelem k sobě.)

3. takt - a: CH i D nakročí pravou nohou s mírným náznakem natočení pravými boky k sobě a obě spojené paže upaží.

b: Výdrž v tomto postoji s přenesením váhy těla (na vnější

nohu). Dále pak opět následuje víření pravými boky u sebe, které může být ukončeno podtáčkou shora popsanou. Skladba tance je do určité míry volná. Záleží na tanečnickovi, jak jednotlivé figury řadí.

Ukázka skladby:

Zpěv 1. sloky první taneční písně:

1. - 12. takt: CH zpívá sám před hudbou.
13. takt: CH přivolá tleskáním D.
13. - 16. takt: D k chlapci přichází a postaví se po jeho pravici. Pravou ruku položí přes jeho levé rameno.
17. - 18. takt: CH přechytává D pravici za její levou ruku.
19. - 24. takt: Přenášejí spolu váhu v držení za vnitřní ruce v připázení.

Hudba přehrává nápěv první sloky jedenkrát:

1. - 4. takt: Víření poskočným krokem v postavení pravými boky u sebe, vykračuje pravá noha.
5. - 6. takt: Změna směru víření podupy.
7. - 16. takt: Víření doleva.
17. - 18. takt: Změna směru víření podupy.
19. - 24. takt: Víření doprava.

CH zpívá první sloku druhé písně:

Dvojice v držení: CH drží D kolem pasu pravou rukou. D levici ohnutou v lokti přes jeho levé rameno, pravice D připázena, levice CH v gestu - dvojice přenáší váhu těla. v lichých taktech na levé nohy, v sudých na pravé nohy (viz sedlcká I).

Hudba přehrává nápěv druhé písně:

1. - 5. takt: Víření dvojice skočným krokem vpravo, pravými boky u sebe.
6. - 7. takt: Společné podtočení dvojice pod spojenými pažemi krokem jako u víření. CH doleva, D doprava.
8. takt: Ukončení přetočení výdrží ve stoji - spojené paže v upázení.
9. - 19. takt: Společné víření vpravo.
20. - 22. takt: Přetočení jako v taktech 6. - 8.
23. - 28. takt: Pokračování ve víření doprava.

Chlapec zpívá první sloku třetí písně:

Při zpěvu se pohupují jako při zpěvu předcházející písně.

Hudba přehrává nápěv třetí písně:

1. - 8. takt: Společné víření dvojice vpravo, vykračuje vnitřní noha.
9. - 15. takt: CH poskakuje na místě, D se podtáčí vpravo pod spojenými pažemi (svojí pravou a CH levou) před CH. Každým krokem poskočným se otočí o 360°. CH jí tleská pravicí do roztočených sukni.
16. - 22. takt: Víření doprava - v posledním taktu zakončeno dvěma podupy.

V závěru tance, jako poděkování, uchopí CH levicí D za pravou ruku, podtočí ji doleva o 360°, sám stojí na místě, D se podtočí obyčejným krokem. Po dokončení podtáčky jí dá "pac" pravou rukou do její levé nastavené dlaně (v délce asi trvání 1 taktu). D pak obloukem plácne svojí levicí na hřbet jeho pravé ruky (rovněž asi v trvání jednoho (aktu)).

Tančí a hrají jako v E. 1, ale muzika bez gajdoše.

E. 3 SEDLČKÁ III Z BÍLOVIC U UH. HRADIŠTĚ

(jiná rekonstrukce)

(0:40.57)

a)

Od To - pol - né - ho je ces - ta dlú - há
to - čí sa po ní děv - čát - ko švar - né,
až po Bí - lo - vi - ce.
pla - tí si mu - zi - ce.

Za sebe platí, ej, dvacítkama pěknýma bílýma
a za šohajka, ej, dukátama pěknýma žlutýma.

b)

V tom ze-le - ném háj - ku, mám já tam ga-lán - ku

Majdalenku, Majdalen - ku, já tam za ňú
pý-tat od ní

půj - du, roz-ma-rýn-ku, roz-ma-rýn - ku.
bu - du

V tem zeleném lesi, moja milá, kde si, [: Majdalenko :],
kúpilas ně šátek, abych měl na svátek, to od tebe, mé srdénko.

c)

A já si graj-cár pro-mě - ním, doč - kaj,
za troj-ní - ček sa o - že - ním,

má mi - lá, má roz - to-mi - lá, šak já fa

o - ši - dím, šak já fa o - ši - dím.

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě, D po pravici CH, při předzpěvu přenáší váhu těla vlevo a vpravo stranou s mírně krouživým pohybem bez držení. D poněkud vzadu za CH, nebo se drží za vnitřní ruce v připázení, vnější paže připázeny (CH může volně gestikulovat levicí).

Tanec má tři části:

I. Zpěv taneční písně

Zpěv začíná obvykle tím, že CH přichází před muziku za zpěvu 1. sloky taneční písně. Před muzikou pak dokončuje zpěv s přenášením váhy těla v lichých taktech šikmo vlevo na levou nohu, druhá přisouvá k noze výkročné, v sudých taktech naopak. Pohyb při přenášení váhy těla je krouživý (viz E. 1 a 2 - sedlečká I. a II.).

Po několika taktech zatleská CH na opodál stojící D. D se k němu přiblíží obvyčejnými kroky, postaví se po jeho pravici a uchopí se spolu za vnitřní ruce. Někdy přijde k němu zezadu a položí levici na jeho pravé rameno. CH ji pak uchopí levou rukou za její levici, přechytne ji do pravé ruky a spojené paže spustí podél těla. D pak je v postavení vedle něho. Pokud zbývá čas, přenáší spolu váhu těla stejnosměrně v lichých taktech doleva na levou nohu s mírně krouživým pohybem, v sudých taktech naopak. Přistoupí-li tanečnice k tanečnickovi až v závěru předzpěvu, pak se ihned uchopí k víření, které nato následuje.

II. Společné víření dvojice v postavení pravými a levými boky k sobě

Dvojice se může otáčet vpřed anebo pozpátku (couvavě).

Držení dvojice při víření: CH uchopí pravou rukou její levici a takto spojené ruce založí D za záda. CH pak drží levici D na pravém nadloktí. D mu položí svoji pravou ruku na jeho levou paži. V tomto postavení víří vpravo vpřed krokem: na a) vykročí pravou nohou měkce celým chodidlem na zem, na b) se pravá noha zvrtně na ploše celého chodidla (pata se odlepí od země) a současně levá noha (vnější) předkročí před nohu pravou. Špice levé nohy je vtočena dovnitř. Krok je v kolenou mírně zhoupnutý, a to jak pravá, tak i levá noha. Proto má celkově lehce houpavý charakter. Po určité době víření vpravo obličejem vpřed může dvojice zastavit a vířit ve stejném postavení pozpátku, opět vykročí vnitřní noha. Krok pozpátku se provádí rovněž na výkročné

(pravé noze), která začíná krokem vzad. Ve druhé době taktu při zvrtnu na vnitřní noze. levá (vnější noha) silně zakračuje za nohu výkročnou. Krok je opět v kolenou mírně zhoupnutý.

III. Individuální taneční projev tanečníka a tanečnice

A) *Podtáčení D*: pod spojenými pažemi své pravice a CH levice na místě vpravo. Výchozí postavení: D čelem k CH.

Každá podtáčka se provede dvěma kroky o 360° . Vykračuje pravá noha. Charakter kroku vyplývá z kroku víření. CH přitom přešlapuje na místě rovněž krokem jako při víření, někdy většího či menšího rozsahu co do hloubky podřepu a nadnesení. Toto podtáčení se obvykle střídá v pravidelných intervalech se společným vířením dvojice doprava (viz 1. část VII. dílu této videoencyklopedie, oddíl C - Luhačovské Zálesí).

B) Společná podtáčka CH a D

Provádí se stejně a stejnou technikou jako u sedlecké II., jenže krokem shora popsáným v této taneční verzi. Po tomto podtočení, které ovšem nekončí výdrží v upažení (provede se pouze podtočení ve dvou taktech čtyřmi kroky, začíná pravá s vytáčením dvojice zevnitř), buď může navázat přímo víření vpravo anebo tanečník uvolní tanečnici pravou rukou, D připaží levici a CH D podtočí v několika taktech jako u předcházejících podtáček D.

C) Společná podtáčka CH a D do postavení zády u sebe

1. takt - a: CH švihem své spojené levice a pravice D podtočí D zevnitř o 180° doprava (sám se nepřetáčí, zůstává ve stejném postavení). Po přetočení D zůstávají obě paže spojeny, levé jsou vzhůru, druhá paže napjata za krkem tanečníka a tanečnice. D zůstává u pravého boku CH (opírají se téměř zezadu pravými boky o sebe). V tomto postoji se pak mohou po několik taktů otáčet krokem víření (oba postupují čelem vpřed). Asi po dvou až 4 taktech CH švihem pravé ruky spojené s levicí D přehodí spojené paže přes hlavu (drahými pažemi se stále drží) a přetočí D o dalších 180° doprava čelem k sobě tím, že překládá levou ruku s pravicí D přes hlavu směrem dopředu. Po tomto přetočení ji pustí pravou rukou a ještě ji podtočí před sebou jedenkrát nebo dvakrát pod svojí levicí a pravicí D doprava. Potom navazuje společné víření

vpravo.

D se otáčí sama na místě, nebo z místa vpřed po kruhu a CH buďto na místě nebo v pohybu kolem ní nebo za ní přidupává, tleská nebo "cifruje". D se otáčí doprava krokem poněkud podobným gúlaně ze Zlínska (viz VIII. díl této videoencyklopedie).

Ukázka skladby:

Zpěv 1. sloky 1. tanečnípísně:

1. - 7. takt: CH přichází v se zpěvem před muziku; u muziky zůstane stát a v rytmu zpívané písně přenáší na místě váhu těla v lichých taktech na levou nohu, v sudých na pravou nohu. Pohyb při přenášení váhy těla je mírně krouživý (viz sedlečká E. 1 a 2).
8. - 14. takt: CH zatleská na tanečnici, která k němu přichází volným krokem. Postaví se za tanečnicka, levou ruku položí na jeho pravé rameno. CH ji nejprve uchopí levou rukou, pak ji přechytne pravou (drží se nyní za vnitřní ruce). V tomto postavení a držení pak přenášejí až do konce zpívané písně stejnosměrně váhu těla (v lichých taktech nalevo, v sudých napravo).

Hudba přehrává nápěv písně 1x:

1. - 7. takt: Společné víření dvojice v postavení pravými boky u sebe ve shora uvedeném držení.
8. - 14. takt: Ve stejném postavení a držení víří dvojice pozpátku, oba dva couvají, nemění ani postavení ani držení - viz nahoře.

CH zpívá 2. sloku písně: Dvojice v držení za vnitřní ruce v připažení přenáší váhu těla na místě s mírně krouživým pohybem, v lichých taktech doleva na levou nohu, v sudých doprava na pravou nohu. Volná levice CH při zpěvu gestikuluje.

Hudba přehrává nápěv písně 1x:

1. - 4. takt: Dvojice víří v postavení pravými boky u sebe vpřed, vykračuje pravá noha.
5. - 7. takt: CH uvolní D pravou rukou (drží levici i její pravici ve vzpažení) a D se podtáčí krokem jako u víření pod spojenými pažemi doprava, viz nahoře. CH při jejím podtáčení na místě přešlapuje krokem jako u víření.
8. - 14. takt = 1. - 7. taktu.

CH zpívá 3. píseň - 1. sloku. Dvojice přenáší při zpěvu váhu těla jako u 2. písně.

Hudba přehrává nápěv písně 1x:

1. - 2. takt: Společné víření v postavení pravými boky od sebe.
3. - 4. takt: Společné podtočení dvojice (dvojice se stále drží oběmi pažemi - viz nahoře).
5. takt: CH uvolní D pravici a podtočí ji v jednom taktu doprava pod spojenou levici s její pravici.
6. - 7. a 8. - 11. takt: Víření dvojice vpravo jako na počátku tance.
12. - 14. takt: CH z víření uvolní D, které se samo otáčí na místě doprava a CH přidupává, tleská, poskočí a přistupuje k muzice k dalšímu zpěvu.

CH zpívá 2. sloku písně: CH předzpěvuje před hudbou, D jej v tanečním pohupu sleduje a na výzvu zatleskáním k němu přistoupí, položí mu levici ohnutou v lokti na pravé rameno, CH uchopí svojí levici její levou ruku, přendá si ji do pravé ruky a zbytek písně oba přenášejí váhu těla v držení za vnitřní ruce, D po pravici CH, v lichých taktech doleva s mírným zakroužením, v sudých taktech doprava.

Hudba přehrává nápěv písně 1x:

1. - 2. takt: Společné víření vpravo.
3. takt: CH v otáčivém pohybu jako při víření přetočí dvěma kroky přeložením paží přes hlavu D zády k sobě, vnější paže jsou pokrčeny (CH i D levice) a pravou paží mají oba napjatu za krkem svého partnera.
4. - 7. takt: Dvojice víří v postavení zády k sobě, pravé paže za krkem, kroky jako při běžném víření.
8. takt: CH dotočí D přeložením paží přes hlavu před sebe.
9. takt: Uvolněním pravé paže CH D podtočí jednou pod svojí levici spojenou s její pravici doprava (skončí opět čelem k sobě).
10. - 14. takt: Dvojice víří až do konce v postavení pravými boky u sebe směrem vpřed.

CH zpívá 4. píseň: Dvojice čelem k hudbě, D po pravici CH, držení za vnitřní ruce. Pohupování při zpěvu jako obvykle.

Hudba opakuje nápěv písně:

1. - 8. takt: CH roztočí D. D se točí z místa doprava, paže připaženy. CH přidupává, tleská, cifruje.
9. - 15. takt: Společné víření dvojice vpravo.
16. takt: Dvojice se zastaví, CH podtočí D 1x vpravo kolem (levicí drží její pravici).
17. takt: CH plácne pravicí do její nastavené pravé dlaně ("pac").
18. takt: Výdrž ve stoji.

Tančí Miloslav Hrdý (1946) a Anežka Hrdá (1945), hraje Cimbalová muzika Jaroslava Čecha z Uh. Hradiště ve složení Jan Rajmic (1951) prim, Jaroslav Jančálek (1951) a Pavel Štulír (1955) housle-terc, Josef Snopek (1957) a Jan Šafařík (1952) housle obligát, Ivo Krejzl (1948) a Karel Rajmic (1948) violy-kontry, Vlastimil Straka (1961) cimbál a Jan Maděrič (1948) kontrabas.

Na tomto místě na videokazetě i v této brožuře měla být zachycena další rekonstrukce sedlcké z Bílovic u Uh. Hradiště v podání členu souboru Včelaran z Bílovic a Topolné, kteří však účast v programu Lidové tance z Čech, Moravy a Slezska odmítli.

**E. 4 SEDLÁCKÁ (BORŠICKÁ) Z BORŠIC U BLATNICE
(0:43.57)**

Aj, orú, orú, enom nekerí,
kerí nosijá pávovo perí.

Tančí dvojice smíšené čelem k hudbě. D po pravici CH, drží se za vnitřní ruce v připažení, vnější ruce připaženy. Tanec má 2 části.

I. *Zpěv taneční písně*

V uvedeném postavení a držení přenáší dvojice při zpěvu 1. sloky (zpívá CH) váhu těla vpřed na vnější nohy s hmitem spojených vnitřních paží vpřed (a); druhá noha se mírně posune k noze výkročné ke střední části chodidla nebo se jen uvolní patou od země a poohne se v koleně, aniž by se posouvala z místa (b). V sudých taktech totéž vzad. Na a) se přenese váha těla vzad na vnitřní nohu, kmih spojenými pažemi vzad. na b) se posune poněkud vnější noha k noze vnitřní nebo zůstává na místě a pouze se nadzvedne špička. Dvojice se tedy při přenášení váhy těla mírně natáčí od sebe při švihu spojených vnitřních paží vpřed a k sobě při švihu spojených vnitřních paží vzad.

Poněvadž dnes již doprovází tanec většinou dechovka, při předzpěvu, který je poněkud ve volnějším tempu, muzika nehraje. Hudebníci často vypomáhají zpěvem při předzpěvu tanečníkům.

II. *Víření dvojice kolem společné osy vpravo i vlevo v poněkud rychlejším tempu*

Postavení a držení: Dvojice čelem k hudbě. D po pravici CH. CH obejmě D pravici kolem pasu. D položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno nebo za zády (podle výšky tanečnice). Vnější paže spojí stříškovitě před tělem. CH uchopí levici shora pravou ruku D (hřbety obou nahoře, palce zaklesnuty do sebe).

Víření dvojice vpravo - krok víření:

Začíná v předtaktí odrazem z vnitřního chodidla, přičemž na 1. dobu každého taktu dopadne celou plochou chodidla vnitřní noha na zem a vnější noha se současně dopadem shora opírá patou o zem. Na 2. dobu každého taktu se vždy vnitřní noha před odrazem posune u CH vpřed (víří-li vpravo), u D vzad. Při víření doprava CH se opírá vnější patou mírně vpředu, D zase naopak těsně vedle nohy vnitřní. Uprostřed víření (obvykle v posledním taktu 1. části nápěvu) dvojice 3x zadupe vnější, vnitřní, vnější nohou v rytmu 2 osminy a čtvrtka. D někdy místo těchto podupů víří až do konce běžným vířivým krokem.

V druhé části tance se víří doleva (CH couvá, D postupuje vpřed), začínají opět z předtaktí výskokem na vnitřní noze. Po dopadu pata CH zůstává stále vpředu, zatímco pata D se vysunuje vpřed. Hlavní váha otočení pak je na kroku vnitřní nohou, u CH vzad, u D vpřed.

Délka víření se řídí podle jednotlivých částí písně. Obvykle na konci každé fráze se mění směr. Pokud je píseň členěna pravidelně na 2 poloviny, pak v 1. polovině písně se víří doprava (D couvá). V posledním taktu této části po trojím zadupání CH i D se mění směr víření. Při víření doleva však se neotáčí dvojice pouze společně krokem víření, ale v poslední části (asi 4 taktech) tanečník i tanečnice uvolní držení vnějšíma rukama a zatímco tanečník až do konce nápěvu mírně poskakuje na místě vířivým tanečním krokem, posílá D zepředu pod své levé rameno dozadu na své místo. D jej pak obíhá obvyčejnými lehkými krůčky po přední části chodidla - v každém taktu 2. Po oběhnutí se s ním opět chopí za vnitřní ruce a zpívá se další píseň.

U boršické se obvykle tančívala i 3. část tance - individuální taneční projev CH a D.

CH uvolňuje tanečnici, sám přidupává na místě krokem jako u víření obměňovaným i trojdupy ("dřupkáním"). Přitom může tleskat do dlaní v rytmu. D se otáčí na místě doprava krokem jako u víření.

Pozn.: Staří tanečníci, např. J Gorel a K. Jestřabíková, tančili ještě v r. 1954 tento tanec ve Strážnici "zvrtným krokem", který začínal zvrtem na vnitřní noze v předtaktí, takže na 1. dobu každého taktu došlápla na zem vnější noha.

Tančí a hrají Josef Pomykal (1954) a Ludmila Halíková (1945) z Boršic u Blatnice, hraje Dolněmčanka jako v D. 2.

E. 5 SEDLČKÁ (HUCKÁ) Z HLUKU
(0:46.35)

a)

Aj, ta huc-ká hos-po-da, aj, ta huc-ká
hos-po-da z drob-né - ho ka-me -
ní, z drob-né - ho ka-me - ní.

[: A kdo peníze nemá :], [: ať do ní nechodí :].

b)

Pod Ba-bí-ma ho-ra-ma, pod Ba-bí-ma
ho-ra-ma ši-ro-ká do-li -
na, ši-ro-ká do-li - na.

[: Nastane ti, šohajičku :],

[: žalostná novina. :]

c)

Kdo u - mí va - řit pě - ry, na - ši tet - ka,
o - na dá - va - jú trn - ky doprostřed ka,
mě - la mam - ka, mě - la syr, sy - nek jí ho
vy - ml - sil, ho - la - dri - ja, ho - la - ri - ja.

Tančí dvojice smíšené ve volném rozestupu před muzikou, D po pravici CH. CH obejmě D pravou rukou v pase, D mu položí levici ohnutou v lokti na pravé rameno. Vnější ruce připaženy nebo v bok. CH občas při zpěvu gestikuluje levicí v pokrčení vzpažmo. Tanec má 3 základní části.

I. *Zpěv taneční písně*

CH předzpěvují po jednotlivých slokách některou z písní k sedlcké - hucké. Hudba opakuje předzpívaný nápěv k tanci 1x až 2x (pokud nezačnou tanečníci sami zpívat další sloku nebo jinou taneční píseň). Při zpěvu taneční písně přenáší dvojice váhu těla v lichých taktech vpřed na vnější nohy, v sudých taktech vzad na vnitřní:

1. takt - a: Malý krok vnější nohou vpřed, noha je v kolenně napjata.
b: Přisun vnitřní nohy k noze vnější s malým limitem podřepmo.
2. takt - a: Malý krok vnitřní nohou vzad, noha je v kolenně napjata.
b: Přisun vnější nohy k noze vnitřní s nepatrným limitem podřepmo.

Jiný způsob přenášení váhy těla:

Chodidla tanečníků zůstávají na místě, váha se přenáší v lichých takttech vpřed na vnější nohy v mírném stoji rozkročeném malým nadnesením na vnější nohu (a) a malým hmitem podřepmo (obě kolena se mírně prohnu vpřed, pata vnitřních nohou se přitom odlepí od země). Při přenášení váhy vzad v sudých takttech na a) se mírným napnutím kolen přenesení váha vzad na vnitřní nohu a na b) obě nohy v kolenou nepatrně podřepnou, špička vnější nohy se obvykle poněkud odlepí od země.

II. Víření dvojice kolem společné osy vpravo a vlevo obohacené o společné poskakování dvojice na začátku

Hudba opakuje nápěv poprvé.

Dvojice v postavení jako při zpěvu. CH levou ruku v bok, D pravou ruku připaženu, poskakují namísto střídavě na vnější a vnitřní noze s doprovodnými pohyby druhé nohy.

1. takt - a: Krátký, ostrý výdup vnější nohou vpřed (trup se nepatrně nachýlí dopředu).
b: Poskok na místě na vnější noze. Vnitřní noha švihem přednoží poníž, chodidlo mírně napnuto. Vyšvihnutím vnitřní nohy vpřed se tělo poněkud zakloní.
2. takt - a: Přeslap na vnitřní nohu vzad, trup se mírně předkloní.
b: Poskok na místě na vnitřní noze, vnější poohne zánožmo. Tělo se poněkud zakloní vpřed (hlava mírně sklopena).
Chodidlo zanožené nohy je mírně ohnuto.

Všechny liché takty jako 1. takt, sudé jako 2. takt.

Hudba opakuje nápěv podruhé

Dvojice víří na místě kolem společné osy oběma směry. Vykračuje vnitřní noha. Obvykle se začíná doprava.

1. takt - a: CH vykročí vnitřní nohu mírně po obloučku vpřed (noha v koleně mírně povolena, krok je krátký) a noha došlápne celým chodidlem na zem. D krůček levou nohou vzad, noha došlápne celým chodidlem na zem, pata mírně vytočena doleva, noha v koleně mírně povolena.
b: CH krok levou nohou vpřed - noha předkročí poněkud před nohu pravou, špička je vtočena dovnitř. Pravá noha se současně v koleně poněkud napne. D krok vnější nohou vzad - noha došlápne asi o půl stopy za nohu vnitřní. Noha v koleně se poněkud napne.

V dalších taktech podobně jako v 1. taktu.

Někdy víří dvojice pouze doprava. Jindy uprostřed nápěvu na konci určité nápěvové fráze ukončí víření dvěma podupy na místě vnitřní, vnější nohou a v další části nápěvu víří až do konce stejným způsobem. Nyní však CH couvá a D postupuje vpřed.

III. Individuální projev tanečníka a tanečnice

D se otáčí na místě vpravo, ruce založeny v bok.

1. takt - a: Otočení na pravé noze vytočené špicí zevnitř, asi o půl kola. noha došlápne na celé chodidlo.

b: Levá noha předkročí před pravou nohu s otočením o dalšího půl kola. Chodidlo rovněž došlápne celou plochou na zem.

Otáčení je hladké, rychlé, v některých případech s nepatrným náznakem povolení v koleně pravé nohy.

CH mezitím zatleská, poskočí a cifruje, pokud se D otáčí. Tento individuální projev následuje ihned po počátečních skocích a trvá až do konce nápěvu. Nebo, je-li nápěv delší, může být zakončen tanec ještě společným vířením. Někteří tanečníci roztočili tanečnici i z víření.

Dovětek hucké sedlečké tvořil obvykle tanec, kterému někteří tanečníci říkali "trnka". Dvojice se uchopí v postavení D po pravici CH vzadu za ruce křížem.

1. - 4. takt: Dvojice se otáčí kolem společné osy vpravo krokem poskočným - jeden v taktu, vykračuje vnější noha. D couvá, CH postupuje vpřed.

5. - 6. takt: Napnutím spojených překřížených paží se přetočí dvojice dvěma poskočnými kroky, začíná opět vnější, o 180° zevnitř.

7. - 10. takt: Dvojice se otáčí čtyřmi poskočnými kroky, nyní kolem společné osy doleva.

11. - 12. takt = 5. - 6. taktu. Dvojice se otáčí zase zevnitř a vrací se do svého původního postavení.

Pohyby taktů 1. - 12. se střídají až do konce písně.

U některých tanečníků, kteří se nestačí tak rychle přetáčet, se objevuje určitá nepravidelnost v otáčkách a někdy pro lepší orientaci v prostoru postoupí několika takty dopředu atd.

Tančí Josef Šimčík (1946) a Helena Šimčíková (1951) z Hluku, hraje muzika souboru Radovan jako v E. 2.

E. 6 SEDLČKÁ Z KUNOVIC
(0:49.42)

a)

Šij - te ně, ma - mič-ko, ko - šu - len -
ku, šij - te ně, ma - mič-ko, ko - šu - len - ku,
a já v ní po - je - du pro ga - lán - ku,
a já v ní po - je - du pro ga - lán - ku.

[: Šijte ně, mamičko, vyšívánú, :]
[: a já mám galánku pohaňanú :]

b)

O - že - niť sa sta - rý a še - di - vý,
vzal si so - bě pěk - né dív - ča mla - dé,
vzal si so - bě pěk - né dív - ča mla - dé.

Vzala si ho do svéj komůrky,
[: aby ju s ním lidé neviděli :].

c)

Od sta-rých hor pr-ša-lo, já mám no-vý ši - rák,
dyž ně ne-chceš mi-lo-vat, vrať ně mo-je krůž - ko.

Tančí jednotlivé dvojice ve volném rozestupu před muzikou čelem k hudebnímu vedení. D po pravici CH. CH uchopí D pravicí kolem pasu. D položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno nebo do středu zad. Vnější paže jsou buďto připaženy nebo CH při zpěvu volnou levicí gestikuluje.

Tanec má 3 části.

I. Zpěv taneční písně

Tanečník sám nebo více tanečnicků se postaví před zahájením tance do půlkruhu před muziku. Začnou zpívat některou z písní k sedlcké. Při zpěvu tanečníci zadupají, tlesknou do dlaní a případně kývnou prstem na tanečnicka stojící opodál. Vyzvané tanečnice přibíhají ke svým tanečnickům, postaví se po jejich pravici a zaujmou s nimi shora popsané postavení a držení. CH buď uchopí levicí pravici D nebo uchopí tanečnicka pravici kolem pasu. ona mu položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno.

Vnější paže jsou buďto připaženy (CH může volnou levicí při zpěvu gestikulovat) nebo CH uchopí levicí shora pravou ruku D vpředu před tělem v předpažení dolů (hřbety rukou nahoře, palce zaklesnuty do sebe). V tomto postavení a držení přenášejí dvojice váhu těla v lichých taktech vpřed na vnější nohu, v sudých taktech vzad na vnitřní nohu. Druhá noha buďto se s limitem přisouvá, nebo zůstává na místě a střídavě se uvolňuje pata vnitřní nohy a špička nohy vnější. Spojené vnější paže doprovázejí přenášení váhy těla mírným pohupováním při pohybu vpřed nahoru a při pohybu vzad dolů.

II. Víření dvojice na místě

Po zpěvu opakuje hudba nápěv písně 1x nebo 2x. Dvojice v uvedeném držení víří na místě kolem společné osy krokem s podklesáváním na vnitřní noze v 1. době taktu. Vnější noha našlapuje zlehka na přední část chodidla ve 2. době taktu. Takto víří dvojice nejprve doprava (D couvá, CH postupuje vpřed). Asi uprostřed nápěvu CH zadupe a změní směr víření. Nyní víří dvojice opačným směrem. Krok zůstává stejný. Při tanci se tempo poněkud zrychlí proti původnímu tempu zpěvu, zvláště pokud hraje k tanci dechovka.

III. Individuální taneční projev tanečníka a tanečnice

Po zpěvu taneční písně na začátku přehrávky uvolní CH držení a D se roztočí na místě doprava kolem vlastní osy přešlapováním z nohy na nohu.

1. takt - a: Vykročí pravá noha vytočena špičkou zevnitř, koleno povoleno.

b: Krok levou nohou s otočením asi o půl kola doprava (noha předkročí před špičku pravé nohy), kolena se napnou. Takto ve všech dalších taktech.

CH se buďto na místě natáčí přenášením váhy těla na pravou a levou nohu se současným tleskáním do dlaní u pravého a levého ramene anebo po pravé a levé straně obličeje, mezitím zadupe, poskočí a pak se uchopí s tanečnicí ke společnému víření vpravo nebo vlevo nebo oběma směry (podle délky nápěvu).

K tanci se zpívají různé písně. Závěrečná píseň bývá obvykle žertovného rázu a poněkud rychlejší než písně předcházející.

Pozn.: Podle informací nejstarších tanečnic (např. Barbory Kuchařové nar. 1888) při individuálním projevu se D otáčela jednak na místě vedle tanečníka přešlapováním z nohy na nohu s podřepáváním na 1. dobu a s odpérováním nahoru na dobu 2. (stejně jako u kroku víření). Někdy současně přitom obtáčela CH:

a) Buď jednou kolem zpředu k jeho levému boku a zadem k boku pravému, takže tímto obtáčením uzavřela kolem něho kruh. U jeho pravého boku se pak případně chvíli na místě otáčela sama. Pak se uchopila s CH ke zpěvu a pokud ještě nebyla přehrávka u konce, přenášeli spolu dále váhu těla vpřed na vnější nohy, vzad na vnitřní jako při zpěvu.

b) Nebo se otáčí doleva směrem k levému boku CH a ihned zpět. opět předem s otáčením doprava k jeho pravému boku.

Tuto starou a už dávno zaniklou formu obtáčení tanečníka tanečnicí připomněli ještě někteří další tanečníci.

Tančí Jiří Trubák (1937) a Marie Trubáková (1942) z Kunovic, hrají Burčáci z Míkovic jako v D. 3.

E. 7 SEDLČKÁ I ZE STARÉHO MĚSTA U UH. HRADIŠTĚ (0:51.59)

Dal sem si já vymalovat[: mojí miléj obraz:].

Staroměstská sedlcká jako všechny jiné druhy sedlcké na Uherskohradištsku má 3 základní části:

- I. Zpěv taneční písně a doprovodné pohyby při zpěvu** (přenášení váhy těla).
- II. Společné víření dvojice vpravo a vlevo v postavení pravými a levými boky u sebe.**
- III. Roztočení nebo podtočení tanečnice.**

Kromě nich se objevuje ještě IV. část - obcházení taneční dvojice přísunnými kroky kolem sebe v držení za pravé ruce s kmihy spojených pravic.

Postup tance:

CH se postaví před muziku a začne zpívat 1. sloku taneční písně s přenášením váhy těla z nohy na nohu a s bohatou gestikulací pažemi. Ke konci předzpěvu zatleská. Na toto znamení k němu přibíhá poblíž stojící tanečnice.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv poprvé.

Obcházení taneční dvojice přísunnými kroky kolem sebe v držení za pravé ruce s kmihy spojených pravic

Na počátku vlastního tance se uchopí CH s D za pravé ruce v připažení (jsou natočeni k sobě pravými boky). V tomto postavení a držení se obcházejí po kruhu přísunnými kroky s kmihy spojených pravic vpřed a vzad (podle CH).

1. takt: CH i D přísunný krok pravou nohou vpřed, pravá noha nakročí na celé chodidlo, levá noha se mírně posune po přední části chodidla. Krok je ukončen mírným podřepem.

Spojené pravé paže na začátku tance kmihnou vpravo stranou.

2. takt: Krok přísunný levou nohou šikmo vpřed stejně proveden jako krok pravou nohou vpřed (tj. s mírným hmitem v kole-nou). Spojené pravé paže kmihnou dovnitř vlevo stranou (za záda CH).

Takto postupuje dvojice až do konce 8. taktu.

V 9. taktu se dvojice zastaví a CH švihem spojených pravic vzhůru podtočí jednou D vpravo kolem.

V závěru písně se dvojice postaví pravými boky k sobě a uchopí se k víření buďto "čardášově" nebo jako na valčík, ale dvojice posunuta pravými boky k sobě.

Píseň se opakuje podruhé.

Dvojice víří v postavení pravými boky u sebe doprava. V každém taktu a) vykročí CH i D mírně pravou nohou po obloučku vpřed, noha v koleně povolena. Na b) předkročí levou nohou vpřed, pravá noha odpěruje v koleně nahoru. Tímto přidřepávaným krokem víří až do konce písně. V posledním taktu dvěma podupy pravou, levou nohou víření zastaví a přetočí se levými boky k sobě.

Píseň se opakuje potřetí.

Dvojice v postavení levými boky u sebe víří doleva krokem stejným jako prve. Nyní však vykračuje levá noha s podřepem, která při kroku vnější (pravou nohou) odpěruje nahoru. Takto až do konce přehrávky.

CH zpívá 2. sloku písně.

Dvojice v postavení čelem k hudbě se drží za vnitřní ruce a přenáší při zpěvu váhu těla, v lichých taktech vpřed na vnější nohu s mírným natočením od sebe, v sudých zpět na vnitřní nohu zatočením k sobě. Někteří tanečníci začínají opačně v lichých taktech zpět na vnitřní nohu a v sudých vpřed na vnější.

Po předzpěvu následuje opakování tance ve stejném pořadí jako prve. Víření končí tím, že tanečník tanečnici poděkuje plácnutím pravicí do pravé dlaně, což ona opětuje tímtéž způsobem.

Tančí a hrají Jan Vojtík (1929) a Jaroslava Gajová (1939) ze Starého Města u Uh. Hradiště, hraje muzika souboru Dolina ze Starého Města ve složení Pavel Mitáš (1972) prim, Radim Snopek (1974) housle-terc, Petr Chmelík (1970) housle-obligát, Zbyšek Janeček (1970) a Josef Strejček (1972) viola-kontr, Radek Doležal (1976) cimbál a Mojmír Kunc (1972) kontrabas.

E.8 SEDLCKÁ II ZE STARÉHO MĚSTA U UH. HRADIŠTĚ
(0:53.22)

Staroměstská sedlcká jako všechny jiné druhy sedlecké na Uherskohradištsku má tři základní části:

- I. Zpěv taneční písně s doprovodnými pohyby při zpěvu (přenášení váhy těla).*
- II. Společné víření dvojice vpravo a vlevo v postavení pravými a levými boky u sebe.*
- III. Roztočení nebo podtočení tanečnice i několikrát opakované.*

Kromě nich se objevuje ještě IV. část - obcházení taneční dvojice přísunnými kroky kolem sebe, držení za pravé ruce, s kmihi spojených pravic při každém kroku.

Postup tance:

CH se postaví před muziku a začne zpívat první sloku taneční písně s přenášením váhy těla z nohy na nohu a s bohatou gestikulací pažemi. Ke konci předzpěvu zatleská, na toto znamení k němu přibíhá tanečnice. Uchopí se spolu za pravé ruce (natočení čelem k sobě).

Hudba opakuje přezpívaný nápěv poprvé.

Obcházení taneční dvojice přísunnými kroky kolem sebe ve směru hodinových ručiček, držení za pravé ruce s kmihy spojených pravic při každém kroku přísunném

1. takt: CH i D přísunný krok pravou nohou šikmo vpravo vpřed, pravá noha nakročí na celé chodidlo, levá noha se mírně posune po přední části chodidla k noze pravé, krok přísunný je ukončen mírným podřepem. Spojené pravé paže kmihnou vpravo stranou.
2. takt: Krok přísunný levou nohou šikmo vlevo vpřed, proveden stejně jako v prvním taktu krok pravou nohou vpřed (tj. s mírným hmitem v kolenou). Spojené paže kmihnou dovnitř vlevo stranou (za záda CH).

Takto postupuje dvojice až do konce 8. taktu.

V 9. taktu se dvojice zastaví a CH švihem spojených pravic vzhůru podtočí D doprava pod spojenými pažemi. D se otočí dvěma kroky (pravou, levou jednou kolem).

V závěru písně se dvojice postaví pravými boky k sobě a uchopí se k víření: CH obejmě pravici D kolem pasu, D mu položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno. Pravá paže D a levá paže CH jsou spojeny v pokrčení upažmo stranou jako u valčíku. CH má levici natočenu dlaní vzhůru, D mu pokládá pravou ruku do jeho nastavené dlaně hřbetem vzhůru.

Hudba opakuje nápěv písně podruhé.

Dvojice víří po dobu celé přehrávky vpravo stranou (oba postupují čelem vpřed). V každém taktu se provedou dva kroky:

- a: CH i D udělají malý krok vpřed po obloučku s nadnesením na přední část chodidla,
- b: CH i D krok vnější nohou mírně před nohu pravou, špička mírně vtočena dovnitř, noha došlápne na celé chodidlo.

V každém taktu se dvojice otočí o půl kola.

CH zpívá druhou sloku písně.

Dvojice v postavení čelem k hudbě. D po pravici CH. v držení: CH obejmě pravou rukou D v pase, D mu položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno nebo na záda. vnější ruka je připažena. CH jí volně gestikuluje. V tomto postavení a držení přenášejí váhu těla až do konce předzpěvu

1. takt - a: Nakročí vnější nohou vpřed s mírným zhupem (noha došlápne na celé chodidlo).
b: Dokončí přenesení váhy těla s dalším zhupem v kolenou (nohy se nepřisouvají, pouze se uvolňuje pata vnitřní nohy).
2. takt - a: Váha těla se přenese s mírným zhupem na vnitřní nohu vzad (noha došlápne na celé chodidlo).
b: Dokončuje se s dalším limitem v kolenou přenesení váhy těla. Někdy se druhá noha přisouvá k noze výkročně.

Hudba přehrává nápěv písně poprvé.

Následuje obcházení dvojice přísunnými kroky jako prve. S tím rozdílem, že v závěru obcházení CH D nepodtočí.

Hudba přehrává nápěv písně podruhé.

Na začátku této části švihem spojených paží CH D roztočí doprava. D se otáčí samostatně na místě doprava stejným krokem jako při víření, vykračuje pravá noha s nadnesením. CH kolem ní nebo při ní cifruje, např. s úskoky na levé noze vpravo stranou s přiřazením pravého chodidla k chodidlu levé nohy - v každém taktu jeden; při této figuře je CH obvykle otočen zády k D, ruce složeny za zády dlaň v dlani, hlava mírně natočena přes pravé rameno ve směru pohybu jeho skoků atd..

CH zpívá první sloku druhé písně.

Dvojice ve stoji čelem k hudbě se drží za vnitřní ruce a obvyklým způsobem přenáší váhu těla v lichých taktech vpřed na vnější nohy, v sudých taktech vzad na vnitřní nohy. Je to opět s mírným dvojhupem. Levice CH gestikuluje.

Hudba opakuje nápěv k tanci poprvé.

1. - 8. takt: Dvojice v držení za pravé ruce se rozchází přísunnými kroky s kmihy spojených pravic jako obvykle.
9. - 16. takt: CH drží pravici pravou rukou D, roztáčí ji na místě švihy spojených paží doprava, D se podtáčí stejným krokem jako při víření, každým krokem o 360°; na a) se vyšvihnou spojené paže vzhůru, na b) klesají obloukem dolů atd. CH současně kolem D poskakuje v každém taktu poskokem na levé noze vpravo stranou s přiklepnutím pravého chodidla k chodidlu levé nohy (vždy v první době taktu, druhá doba

výdrž), nyní je CH otočen čelem k D. Takto skáče kolem ní proti hodinovým ručičkám až do konce 16. taktu.

Hudba opakuje nápěv k tanci podruhé.

1. - 8. takt: Dvojice v postavení pravými boky u sebe, držení jako k víření, víří známým způsobem vpravo kolem.
9. - 12. takt: Ve stejném postavení a držení dvojice završuje víření rychlými dupavými krůčky (čtyři v taktu) - začíná pravá noha, podupává se celými chodidly. Pravá noha přidupává skoro na místě a levá poněkud vpřed, tím se pokračuje vlastně v otáčení doprava.
13. - 16. takt: CH a D se natočí čelem k sobě. CH uchopí D oběma rukama kolem pasu, D jej obejmě oběma rukama v zátylku (pevně se jej tam drží), CH se otáčí rychlými drobnými krůčky na místě (čtyři v taktu), roztočí D tak, že D se odpoutá nohama od země a otáčí se ve vzduchu přidržována CH, aby nespadla. V závěru ji CH postaví na zem, takže dvojice končí ve stoji čelem proti sobě, navzájem se držíc.

Poznámka: CH při rozvádění D na začátku tance vykračuje často levou nohou místo pravé nohy.

Tančí Josef Bazala (1960) ze Starého Města u Uh. Hradiště a Jana Polášková (1952), hraje muzika souboru Dolina ze Starého Města jako v E. 7.

E. 9 SEDLČKÁ Z UHERSKOOSTROŽSKA (rekonstrukce)
(0:56.05)

a)

U An - to - nín - ka stu - dá - neč -ka,
u An - to - nín -ka stu - dá - neč -ka, o - ši - di -
la ně, o - ši - di - la ně ga - lá - neč -ka.

b)

Blat - nic - ké děv - ča - ta pěk - né líč -
ka má - te, e - nom nám po - věz -
te, čím sa u - mý - vá - te.

c)

Réž, réž, réž, drob - ná réž,
ko - mu sa ty, mo - ja mi - lá, do - sta - neš.

Réž, réž, réž, drobňučka,
šak je moja galánečka hodňučka.

d)

Ostrožská sedlcká má jako většina sedlckých tyto základní části:

I. Zpěv taneční písně s doprovodnými pohyby (přenášení váhy těla).

II. Společné víření dvojice vpravo a vlevo v postavení

- a) polootevřeném (jako při sedlácké),
- b) bočním pravými boky u sebe.

III. Individuální projev CH a D.

- a) CH se natáčí a tleská a D jej přísunně obchází jednou kolem s natáčením napravo a nalevo při jednotlivých krocích, v závěru po příchodu na své místo po jeho pravici může se několikrát na místě otočit;
- b) obcházení jako v a), ale s otáčením kolem vlastní osy doprava;
- c) zvláštní figuru tvoří společné obcházení dvojice držící se za pravé ruce přísunnými kroky s výkyvy spojených pažích vpravo a vlevo.

Postup tance: CH se postaví před muziku a začnou zpívat první sloku úvodní taneční písně; přenášejí přitom váhu těla z nohy na nohu a bohatě gestikulují především zvednutou levicí. Ke konci přezpěvu zatleskají. Na to znamení přibíhají děvčata, každá D položí svému tanečníkovi, kterého si vyvolila, pravou ruku zezadu

shora na jeho pravé rameno. Pokud ještě chlapci zpívají závěr písně, přenášejí D shodně s nimi váhu těla z nohy na nohu.

Hudba opakuje přezpívaný nápěv jedenkrát.

1. - 4. takt: CH uchopí D pravici kolem pasu, D mu položí levou ruku přes pravé rameno (prsty směřují ke středu zad), volné paže spojí, takže CH uchopí zlehka levou rukou shora pravou ruku D hřbety vzhůru, v tomto postavení a držení v prvních čtyřech taktech přenášejí váhu těla vpřed na vnější nohy a vzad na vnitřní, spojené paže zpočátku pokrčeny těsně k tělu při první době prvního taktu, kdy vnější noha vykročí vpřed a přenesení se na ni váha těla, spodním obloukem se skrčením předpažmo se vysunou paže vpřed (zůstávají stále téměř ve vodorovné poloze až do konce prvního taktu), v druhém taktu se přenesení váha těla na vnitřní nohu vzad. Spojené paže se zase nízkým spodním obloukem pokrčí k tělu.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt.
5. - 14. takt: V polootevřeném držení víří dvojice na místě vpravo (D couvá, CH postupuje vpřed). V každém taktu na a) vykročí vnitřní noha s mírným podřepem v koleně (CH pravou vpřed, D levou vzad), na b) předkročí CH levou nohou před pravou (špice vtočena dovnitř), kolena se napnou, D zakročí pravou nohu za levou a rovněž napne kolena. Každým krokem se otočí dvojice asi o půl kola. přitom současně spojené paže komíhají na a) dolů, na b) vzhůru.
15. - 18. takt: Dvojice víří stejně opačně - doleva. Vykračuje opět vnitřní noha s podřepem. CH na a) zakročí pravou nohou vzad, D vykročí levou nohou vpřed. Spojené paže rovněž komíhají vždy na a) směrem dolů a na b) nahoru.
19. - 20. takt: CH uvolní D levou rukou, pravou rukou ji mírně posune před sebe k svému levému boku. D jej obchází krokem podobným jako u víření ve dvou taktech jednou kolem až na své místo po jeho pravici (jsou to celkem čtyři kroky). CH v těchto dvou taktech přešlapuje na místě krokem jako u víření, při obcházení D zvedne svoji levici, aby pod ní mohla projít obcházející D.

CH zpívají druhou píseň.

Dvojice v držení za vnitřní ruce přenášejí v mírném stoji rozkročeném (vnější nohy vpřed) váhu těla s povolováním druhé nohy v koleně a s uvolňováním postupně paty a špičky jednotlivých chodidel (nohy se nepřisouvají). Přenášení se děje s jemným dvojhupem jak vpřed, tak vzad. CH přitom volnou levicí gestikuluje. Při pohybu vpřed se dvojice mírně natočí od sebe, při pohybu vzad k sobě.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv k tanci.

CH pustí D, stojí na místě stále čelem vpřed, mírně se bocích a v kolenou pohupuje, natáčí se napravo a nalevo vpříč, tleská přitom do dlaní, občas zadupe atp. D paže připaženy obcházejí kruhem CH proti hodinovým ručičkám až na své místo přísunnými kroky ukončenými hmitem podřepmo. V lichých taktech vykračuje pravá noha šikmo vpravo vpřed, natočení zevnitř, v sudých levá šikmo vlevo vpřed s natočením dovnitř (1. - 12. takt).

13. - 18. takt: Dvojice se uchopí k víření (vnější paže spojeny vpředu) a až do konce nápěvu víří vpravo.

CH zpívají třetí píseň.

Jednotlivé dvojice čelem k hudbě, D po pravici CH se uchopí navzájem za ruce vzadu křížem. V tomto držení a postavení přenášejí váhu těla známým způsobem vpřed na vnější nohy a vzad na vnitřní nohy s dvojhupem v každém taktu, bez přisouvání druhé nohy.

Hudba opakuje přezpívaný nápěv k tanci jedenkrát.

1. - 8. takt: CH i D se uchopí za pravé ruce a obcházejí se přísunnými kroky s kmihy spojených pravic vpravo a vlevo stranou. CH i D vykračují v lichých taktech při přísunných krocích levou nohou šikmo vlevo vpřed s natočením zevnitř, švih spojených pravic vpravo stranou. V sudých taktech začíná přísunný krok pravou nohu vpřed s natočením dovnitř, kmih spojených pravic doleva (za záda CH), takto až do konce osmého taktu.

9. - 12. takt: Dvojice se pustí, CH stojí čelem k hudbě, předřepává na místě v rytmu kroku víření a tleská přitom na začátku do dlaní, někdy zadupe atp.. D paže připaženy, přechází kruhem kolem CH (proti hodinovým ručičkám) krokem rovněž shodným s krokem při víření (tj. na první dobu vykročí levou vpřed s podřepem, na druhou dobu udělá krok pravou nohou

vpřed a odpěruje v kolenou s mírným nadnesením celého těla), takto jej obejde do konce 12. taktu až na své původní místo po jeho pravici.

13. - 16. takt: CH stále na místě tleskaje, dupaje atp. podněcuje D k dalšímu tanci. D se otáčí na místě kolem vlastní osy vpravo krokem jako u víření: na a) vykročí pravou nohou, špička vytočena zevnitř, noha v koleně pokrčena, na b) pokrčené pravé koleno se vypne a D současně s otočením o čtvrt až půl kola došlápne levou nohou před nohu pravou, špička vtočena dovnitř. Takto se otáčí až do konce 16. taktu.

CH zpívají čtvrtou taneční píseň (jednu sloku)

Dvojice čelem k hudbě v držení: CH objímá D pravici kolem těla, D položenu levici přes jeho pravé rameno, vnější paže volně. Přenášení váhy těla se provádí vpřed na vnější nohy a vzad na vnitřní nohy bez přisouvání druhé nohy; při každém přenášení těla jsou dva lehké pohupy, viz nahoře.

Hudba přehrává píseň k tanci jedenkrát

1. - 6. takt: CH na místě čelem k hudbě předřepávají v rytmu tanečního kroku při víření, tleskají přitom do dlaní, občas zatleskají atp. D obtančí CH jednou kolem proti hodinovým ručičkám se současným otáčením kolem vlastní osy doprava, krokem jako při samostatném otáčení. Na a) vykročí pravá noha s mírným podřepem, vtočena špicí ven, na b) odpěruje pravá noha v koleně nahoru a levá s otočením až o půl kola předkročí celým chodidlem před pravou nohu, špiče otočena dovnitř. Otáčení je pravidelné plynulé a v každém taktu se otočí D zpravidla asi o 360° doprava.
7. - 16. takt: Společné víření dvojic v postavení pravými boky u sebe. CH drží pravici D kolem těla, D mu položí levici přes jeho pravé rameno. Druhé paže spojí na způsob valčíkového držení: CH levici upaží pokrčeně dlaň vzhůru, D mu vloží svoji pravici do jeho nastavené levé dlaně hřbetem vzhůru. V tomto postavení a držení víří doprava krokem jako u víření v držení polootevřeném, viz nahoře. Na a) vykročí oba pravou nohou, špička mírně vytočena zevnitř, noha v koleně pokrčena, na b) odpěrují pravou nohu v koleně nahoru a dokročí levou nohou posunutou asi o půl stopy vpřed před nohu pravou, špička levé nohy je mírně vtočena dovnitř. Ke konci 16. taktu se víření zastaví.

17. takt: Dvojice se natočí čelem k sobě, CH uvolní pravici D, spojené paže (CH levou, D pravou) zvednou do pokrčení vzpažmo a švihem spojených paží podtočí CH jedenkrát D doprava o 360°.

18. takt: Výdrž ve stoji čelem proti sobě.

Tančí členové souboru Ostrožan z Uherského Ostrohu Pavel Botek (1962) a Bohumila Bočková (1976), Jiří Buráň (1973) a Lenka Mazancová (1976), Josef Dobřecký (1965) a Miluše Němcová (1965), Antonín Pavka (1963) a Jarmila Hudečková (1952), hrají Burčáci z Míkovic jako v D. 3.

E. 10 VERBUŇK I Z UHERSKOHRADIŠŤSKA (1:01.15)

Keď sem i - šel zrá - na,

mu - zi - ka ně hrá - la, vše - cky pan - ny

tan - co - va - ly, vše - cky pan - ny tan - co - va - ly,

e - nom mo - ja stá - la. stá - la.

Hojša, chlapi, hojsa, co kosárky nosá,
[: a né tací drevenci, :] co za sukně visá :].

Verbuňk tanečníků starší a střední generace.

Tančí Karel Pavlišťík (1931), Vít Polášek (1952) a Milan Stašek (1959), hraje muzika souboru Dolina ze Starého Města jako v E. 7.

E. 11 VERBUŇK II Z UHERSKOHRADIŠŤSKA
(1:03.38)

Pod tým na-ším o - ké - neč - kem
a v téj na-šej stu - dá - neč - ce
a v téj na-šej stu - dá - neč - ce

Fine

bý - vá vel - ký mráz veznem si já se - ké -
ne - ní vo - da zas,
bu - de vo - da zas.

D.C.

rečku, pre - ru - bem tu stu - dá - nečku

Verbuňk tanečníků mladší generace

Tančí Josef Bazala (1960), Jiří Gregor (1973) a David Pavlíček (1971), hraje muzika souboru Dolina ze Starého Města jako v E. 7.

E. 12 JATELINKA Z HLUKU
(1:06.32)

a)

Po-věz ně, má mi-lá, po-věz, po-věz, po čem je
v Hra-di-šti o-ves, o-ves, po pě-ta-dva-cí-ti
šes-ti, šes-ti, hle-daj si, má mi-lá, štěs-tí, štěs-tí.

b)

Půj-dem do vče-lín-ka, je tam ja-te-lín-ka,
ja-te-lín-ka hus-tá, co si sa tam šús-tá,
šo-ha-jo-vi ko-ně, běž, má mi-lá, pro ně.

c)

Šel za-hrad-ník do za-hra-dy s rý-lem, s mo-ty-kú,
vy-ko-pal tam roz-ma-rý-nu ve-li-kú, ve-li-kú,

Tančí trojice, CH a dvě D, po každé straně jedna, v čelném postavení. CH drží v každé ruce šátek, jehož opačné cípy uchopí D. Vnější ruce Djsou v bok nebo připaženy.

Tanec má tři části:

I. Přenášení váhy těla za zpěvu první části písně (tříčtvrtěční takt)

Za zpěvu písně (zpívá CH) tančí trojice na místě přísunnými kroky v lichých taktech vpřed (CH vykročí levou nohou, levá D jde levou, pravá D pravou). Spojené vnitřní paže se šátky švih obloukem vpřed do předpažení. V sudých taktech se provede krok přísunný opačnou nohou vzad. Paže se šátky spodním obloukem kmih nazad do zapažení. Takto až do konce první části písně.

II. Následuje druhá (dvoučtvrtěční) část písně s textem "Půjdem do včelínka, je tam jatelínka"

V této části obíhají obě dívky současně okolo CH, který zvedne paže se šátky a vytvoří tím branky.

1. - 2. takt: CH přešlapuje na místě, na každou dobu jeden krok, začíná levou nohou. Obě D vybíhají drobnými běhovými krůčky (v každém taktu dva) proti sobě. Levá D vbíhá ihned do pravé branky, pravá D běží k místu kde stála prve levá D. Obě pak běží dále okolo CH za jeho zády, kde probíhá nyní brankou pravá D. Po proběhnutí branky probíhají dále na svá místa. CH kříží při probíhání D ruce se šátky nad hlavou a vždycky se natáčí za podbíhající D. Takto obíhají D až do konce druhé části tance. Tanečníci zpravidla při této části také zpívají.

III. Následuje třetí (dvoučtvrteční) část písně s textem "Šel zahradník do zahrady"

CH pustí D (každá D podrží složený šátek v ruce) a nyní následuje část se zátočkami CH střídavě s levou a pravou D. Každá zátočka se provede osmi běhovými krůčky, při prvním krůčku CH i D tlesknou do dlaní a teprve při druhém krůčku se zavěšují za lokty. Lichá D se otáčí na místě sama, pravá vpravo, levá vlevo. CH se zavěsí s levou D za pravé lokty, která se pak sama otáčí doprava, s pravou D se zatáčí za levé lokty a ona sama se pak otáčí místo doleva rovněž doprava.

Poznámka: Někteří Hlučané tančovali zátočky nejprve s pravou tanečnicí za pravé lokty a pravá tanečnice se pak otáčela sama doprava, mezi tím se lichá levá tanečnice otáčela sama doleva a pak v zátočce s tanečníkem se zavěsila s ním za levé lokty. Zřejmě v tomto tanci panovala určitá volnost, poněvadž mladá generace tancovala zátočky po čtyřech krocích.

Tanec se může opakovat vícekrát po sobě, pak už k tomu hraje jenom hudba.

Tančí Josef Šimčík (1946), Marie Bachánková (1955) a Helena Šimčíková (1951) z Hluku, hraje muzika souboru Radovan z Napajedel jako v E. 2.

**F. VESELSKO S MORAVSKOPÍSECKEM
A BZENECKEM
(1:08.38)**

O tancích z Veselska s Moravskopíseckem a Bzeneckem

V podstatě jde o podobné tance nebo o varianty tanců jako v oddílu E. Opíráme se o zprávy a výzkumy tanců především v současné době z obcí Veselí nad Moravou, Hroznová Lhota, Kněždub, Tvarožná Lhota, Vnorovy na jedné straně a Písek a Těmice v sousedství Bzence na straně druhé. Nejdůležitější roli zde rovněž hrály tance točivé, sedlcká (někdy též sedlácká - Hroznová Lhota, Tasov), nebo nazvané podle obcí "písecká" a "těmická". Zasluhou souboru Radošov byl zapsán u téměř stoleté pamětnice tanec sedlcká(-ý) z Veselí nad Moravou ve starší podobě. V tanci se objevuje obcházení dvojice kolem sebe a zahájení víření poskoky vzdáleně podobnými poskokům u "hucké sedlcké". (viz E. 5) Sedlcká - sedlácká z Hroznové Lhoty, stejně jako sedlcká v Kněždubu, má kromě základních tanečních figur (pohyb při zpěvu taneční písně, společné víření dvojice, samostatný taneční projev chlapce a dívky), rovněž společné obcházení kolem sebe v držení za pravé ruce v připažení. Sedlcká ze Vnorov se tančí v podstatě stejně jako jednodušší forma sedlckých: pohupování při zpěvu, víření za pravé a levé lokty a samostatný taneční projev tanečníka a tanečnice. Jako zvláštnost se tu objevuje sedlcká ve trojici.

Protějškem točivých tanců je ve všech obcích mužský tanec verbuňk - čardáš. Poněkud odlišná je písecká sedlcká "rekonstruovaná podle popisu starých tanečníků" a podobně též těmická sedlcká. Figurální tance se zaznamenaly ve větším počtu ve Tvarožné Lhotě a ve Vnorovách. Tančival se zde hojně tanec "slavík" (Strýče Slavíku), který v Tvarožné Lhotě tančí čtyři páry v postavení do kříže s umným vyhýbáním si probíhajících párů cvalem na protější místo. Kromě běžných figurálních tanců (řemeslnických tanců, šotyšek, trojicových tanců atd.) je pozoruhodný tanec "nebožtík" ze Vnorov, který sem pronikl ze sousední Strážnice.

Z tanečních her (holúbek - šátečková, legátková, palicová, káčer) se uchovaly téměř všechny v souvislosti se svatbou nebo

o fašanku. K fašanku se poji též klátková, zaznamenaná v Hroznové Lhotě, kterou podle písně *Dyž bylo mája měsíce ... tančí na závěr masopustního úterku všechny ženy a muži v kole předávající si navzájem "klátek"*. V závěru tance pak první s klátkem vede za sebou celý řetěz tanečníků spolu s doprovodnou hudbou až na návěs a jakmile obešli celou ves, vracejí se zpět do taneční místnosti, kde úderem dvanácté tanec končí. Při klátkové podobně jako při kotu vodí první celý řetěz po různých prostorových křivkách. Podobně jako v Hroznové Lhotě se tančila podle Rozky Falešnickové klátková i v Tasově. Začínala rovněž kolem na píseň shora uvedenou. Při zpěvu této písně postupovali tanečníci a tanečnice přísunnými kroky po kruhu za zpěvu taneční písně. Při poslední slabice každého verše všichni tanečníci hluboce dřepli, až se tanečnicím doširoka nadnesly sukně. Tanci se říkalo "na zelé" a tančil se proto, aby hospodyním, které se ho účastnily, narostly velké hlávky zelí. Proto ho někdy tančily pouze ženy. V další části taneční písně se kruh otáčel drobnými krůčky vpravo stranou (já stěvíčky...). Na slovo velice opět ukročí stranou po kruhu a dřepnou až hluboko k zemi. Je to tanec s vegetativní magií podobně jako konopice v Nové Lhotě a konopě v Ratíškovcích a v Javorovci. První zpráva o klátkové z Veselska (patrně z Hroznové Lhoty) je uložena v Bartošově pozůstalosti v SA Brno. sign. G 33/K 3, fol. 1082. Další záznam klátkové, tentokrát přímo z Hroznové Lhoty, je v tzv. Šoupalově pozůstalosti v Hodoníně z dvacátých let tohoto století. Rozka Falešnicková pak uvádí v katalogu k Národopisné slavnosti v Uherském Ostrohu - Předměstí v roce 1930 popis "klátkové" a tanec "na zelé" z Tasova. Podle jejího vyprávění pak autorka tohoto pojednání zapsala oba tance opakovaně v letech 1974 - 1977. Úhrnně byly všechny údaje o tanci klátková na Slovácku zpracovány v článku téhož názvu Z. Jelínkovou (vyd. OKS Hodonín 1981).

V závěru "klátkové" i tance "na zelé" se obvykle tančila sedlcká, při které se např. v tanci "na zelé" hodně přičapovalo, aby narostly velké hlávky zelí. Takto tančival malíř Antoš Frolka se ženou o fašanku. O fašanku se též prováděly různé taneční nebo pohybové hry žertovného rázu jako např. mlynářská v Hroznové Lhotě s napodobováním natřásání mlýnského složení.

F. 1 SEDLČKÁ Z HROZNOVÉ LHOTY
(1:08.42)

a)

Fine

Stá-vaj, stá-vaj, hos-po-dá-řu, stá-vaj le-ni - vý,
še-ci ftá-ci po-stá-va-li, le-ťá k snída-ni,
za ním le - tí kře-pe-len-ka, iných ftá-ků dost.

D.C.

ej, na-před le-tí kos, to je ten sko-rý host,

Hospodáři, honem stávaj a skoč do gatí,
zapřáhni si svoje koně, chyt' sa opratí,
lebo z tvého polečka nezbude ti zrnečka,
co ti ftáci zezobali, už ti nevrátá.

b)

Už by-lo tri štvr-tě na sed - mú,
má mi-lá, roz - mi-lá, pod' se mnú,

pů - jde-me ží - ti to krás-né kví - tí

na lu - či - nu ze - le - nú.

I. verze (starší)

Tanec má 3. části:

I. Zpěv taneční písně s doprovodnými pohyby

Zpěvák stojí čelem k hudbě, předzpěvuje 1. sloku taneční písně. Zpěv doprovází gestikulací levé nebo pravé paže tlesknutím a přenášením váhy těla v rytmu zpívané písně. Děje se to několikerym způsobem, např. v lichých taktech na levou nohu šikmo vlevo stranou, druhá noha se pozvolna přisouvá k noze výkročné, v sudých taktech pak naopak. Na zatleskání k němu přibíhá tanečnice. Tanečník ji obejmě pravou rukou kolem pasu, ona položí levou ruku ohnutou v lokti přes pravé rameno (prsty směřují ke středu zad), vnější ruce připaženy. V tomto postoji a držení spolu přenášejí váhu těla stejnsměrně (v lichých taktech doleva, v sudých doprava) až do konce zpěvu.

II. Víření dvojice kolem společné osy vpravo a vlevo stranou

Víření je prokládáno "táháním rukama". Tento prvek může být jednak na začátku víření, při změně směru víření anebo v závěru tance po skončení víření. Někdy se mezi vířením nebo mezi "táháním rukama" objeví i podtočení tanečnice.

1. - 4. takt: Dvojice v postavení pravými boky u sebe (CH drží D oběma rukama kolem těla, D mu položí ruce na jeho paže ze stran), víří doprava (oba čelem vpřed). Vykračuje vnitřní nebo vnější noha nebo jeden tanečník vnitřní, druhý vnější nohou.

1. takt - a: D vykročí pravou nohou (vnitřní), CH levou (vnější). Nohy došlápnou celým chodidlem na zem a současně povolí v koleně.

b: Krok druhou nohou vpřed, kolena odpěrují nahoru. Takto se otáčí dvojice až do konce 4. taktu.

5. takt: Přetáčí se levým bokem k sobě a v taktech 6. - 8. víří opačným směrem v postavení levými boky u sebe, vykračuje stejná noha jako prve (nyní CH vnitřní a D vnější).

9. takt: Dvojice se natočí čelem proti sobě. Drží se za obě ruce asi ve výši pasu. Přeshlápnutím na nohu, která je nyní na řadě, napne CH i D pravou ruku k levému rameni svého protějšku (levou ruku současně pokrčuje).

10. takt: Totéž naopak s přeshlápnutím na druhou nohu a se současným hmitem v kolenou.

11. - 12. takt = 9. - 10. takt.

13. - 14. takt: Na začátku 13. taktu přechytne CH pravici D a až do konce 14. taktu ji pod spojenými pravicemi 2 x podtočí doleva krokem s mírným podřepáváním na 1. dobu (jako u víření).
15. - 16. takt: Dvojice se opět uchopí za obě ruce a zakončí znovu "táháním rukama", nyní tak, že napřed každý napne levou ruku a pokrčí pravou a zpět.
17. - 20. takt: Dvojice se uchopí k víření v postavení pravými boky u sebe a víří jako v taktech 1. - 4.
21. takt: Dvojice se přetáčí opačnými boky k sobě jako v taktu 5.
22. - 24. takt: Dvojice víří doleva jako v taktech 6. - 8.
- Takto lze přetancit na 1. přehrávku nápěvu taneční písně.

CH zpívá druhou sloku písně

Při zpěvu se drží a pohupují přibližně stejně jako v 1. sloce.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv k tanci 1 x.

V tanci se opakují přibližně tytéž figury jako prve, ale poněkud v jiném uspořádání.

1. - 4. takt: Dvojice natočena čelem k sobě se uchopí za obě ruce a přetahuje střídavě pravé a levé paže svého protějšku ke svému rameni. V 1. taktu CH nakročí na pravou nohu. natáhne svoji pravou paži k levému rameni D. V 2. taktu naopak přešlápne na druhou nohu a natáhne opačnou paži, podobně i D.
5. - 8. takt: Dvojice se uchopí k víření pravými boky u sebe a nakročením pravou nohou (pokud vykročí stejně) zahájí víření.
9. - 12. takt: Víření doleva, vykračuje opět pravá, nyní vnější noha (obrat se provede v 9. taktu).
13. - 16. takt: Dvojice se natočí čelem k sobě, uchopí se za obě ruce a následuje opět "táhání rukama": našlápnutím na pravou nohu natáhne CH i D současně pravou ruku k levému rameni svého protějšku (13. takt). V dalším taktu totéž opačnou nohou a opačnou rukou (14. takt).
15. - 16. takt = 13. - 14. takt.
17. - 20. takt: Dvojice opět víří doprava v postavení pravými boky u sebe.
21. - 24. takt: Víření doleva levými boky u sebe.

CH zpívá další píseň.

Dvojice se pohupuje při zpěvu jako obvykle (viz nahoře).

Hudba opakuje předzpíváný nápěv k tanci 1 x.

1. - 4. takt: Dvojice víří doprava.
5. - 8. takt: Dvojice víří doleva (změna směru v 5. taktu).
9. - 12. takt: Dvojice čelem proti sobě: "táhání rukama" (začíná našlápnutím na pravou podtočí a napnutím pravých rukou vpřed).
13. - 14. takt: CH přechytne pravicí pravou ruku D a 2 x ji přetočí doleva.
15. takt: D se dotočí a uchopí se s CH opět za obě ruce.
16. - 17. takt: "Táhání rukama".
18. - 22. takt: Víření doprava až do konce.

II. verze

Tančí ji ostatní páry pod vlivem souborové praxe.

Tančí a hraje skupina z Hroznové Lhoty Jan Falešník (1930) a Apolena Valíčková (1921), Milan Frola (1974) a Jiřina Pomajbíková (1973), Libor Motyčka (1974) a Eva Majerová (1973), Petr Pavka (1969) a Věra Valíčková (1975), Jiří Prachař (1974) a Alena Valíčková (1979), muzika ve složení Petr Galečka (1974) prim, Petr Hlahůlek (1968) housle-terc, Josef Kútný (1961) viola kontr, Pavel Valíček (1969) cimbál a Jiří Valíček (1973) kontrabas.

F. 2 SEDLCKÁ Z MORAVSKÉHO PÍSKU
(1:11.38)

a)

Lep-ší je ví-neč-ko, než-li vo-da, lep-ší je
ví-neč-ko, než-li vo-da, lep-ší je cé-reč-ka,
nežli vdova, lep-ší je cé-reč-ka, než-li vdo-va.

[: Cérečka miluje, nic neříká, :]
[: a vdova spomíná neboštika :].

b)

Pí-sec-ký stá-rek po-rú-bal há-jek,
po-rú-bal, po-se-kal švar-ný šo-ha-jek.

Písecký stárku, nerúbaj hájku,
[: nerúbaj, nesekej, švarný šohajku :].

[illegible]

Hudba opakuje předzpívaný nápěv k tanci.

1. takt - a: Vykročí vnitřní (pravou nohou) vpřed po kroužku, špice vytočena zevnitř, noha v koleně mírně povolí,
b: Rozšafný krok vnější nohou vpřed, špice mírně vtočena dovnitř, pravá noha v koleně odpěruje nahoru.

116

dvojice s tlesknutím zastaví čelem k sobě, na druhou dobu výdrž a pak teprve následuje víření opačným směrem za levé lokty. Opět vykračuje vnitřní, nyní levá noha s podřepem v koleně.

Po předzpěvu další písně dvojice tančí podobně jako prve, jenže před zahájením víření přešlapuje v držení téměř jako ke kolovému tanci (D natočena obličejem k CH) na místě po několik taktů s natáčením jedním a druhým směrem, pohyb CH:

1. takt - a: CH se natočí o 45° vpravo k D a současně udělá krok levou nohu přes pravou, pravá vzadu na špičce,
b: Přešlap na místě na pravou nohu.
2. takt - a: Obrat o 90° vlevo a současně zakročí levou nohu za pravou nohu na celé chodidlo, pravá noha se odlepí patou od země.
b: Zvedne pravou nohu od země a došlápne na ní od země.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt.

Pohyby D:

1. takt - a: D pozvedne pravou nohu od země, mírně ji pozvedne v koleně a zakročí za patu levé nohy, která se opírá jenom přední částí chodidla o zem.
b: Pozvednutou levou nohu došlápne na zem na stejném místě kde prve stála.
2. takt - a: S natočením o 90° za levým ramenem čelem k CH došlápne pravou nohu na zem, špice vtočena mírně zevnitř, levá pata odlepena od země.
b: Zvednutím levé nohy došlápne zpět na zem.
3. takt - a: Vrací se nazpět pravou nohou za levou nohu s otočením o 90° vpravo. Levá noha na přední části chodidla.
b: Pozvedne levou nohu od země a došlápne celým chodidlem zpět na zem.
4. takt = 2. takt.

V dalších taktech se zavěsí dvojice za pravé lokty a víří shora uvedeným krokem až do konce písně vpravo. Na a) každého taktu vykročí pravá noha s podřepem v koleně.

CH zpívá další sloku písně.

Dvojice se pohupuje před muzikou v držení za vnitřní ruce jako prve.

Hudba přehrává píseň k tanci poprvé.

Dvojice tančí v prvních čtyřech taktech přešlapování na místě jako prve.

5. - 8. takt: Dvojice víří v závěru za pravé ruce lokty krokem jako nahoře.
 9. takt: Zastaví víření tím, že se na a) otočí čelem k sobě se současným tlesknutím každý do svých dlaní, na b) výdrž.
 10. a další takty: Víření doleva za levé lokty až do konce nápěvu.

Hudba zahraje dohrávku.

CH roztočí D, která se otáčí na místě přešlapováním z nohy na nohu (otáčí se doprava a vykračuje pravou nohou). CH cifruje. Po určité době se opět zavěsí za pravé lokty a zakončí vířením vpravo. Tanec je ukončen šlapákem, který bývá prokládán čtyřmi přísunnými kroky stranou.

Tančí Jiří Höhn (1957) a Ludmila Höhnová (1957), hraje muzika souboru Radošov z Veselí nad Moravou ve složení Antonín Těthal (1958) primáš, Richard Bittner (1964) klarinet, Přemysl Kolaja (1958) housle-kontr a Jaroslav Smutný (1934) kontrabas.

F.3 SEDLČKÁ Z TĚMIC
 (1:14.52)

F3
 a)

Ej, to-pol, to-pol, ze-le-ný to-pol,
 dyž ty mňa ne-chceš, tož mňa daj po-koj,
 ho-já-sa, ho-já-sa, tož mňa daj po-koj.

Dyckys ně říkal, že si ňa vezneš,
 až za kopečkem žitečko zežneš,
 hojása, hojása, žitečko zežneš.

b)

[: Vije pérečko :] [: z růže červeněj :].

Začíná CH předzpěvem první sloky taneční písně před hudbou. Na pokyn zatleskáním atp. k němu přichází D. Pokud k němu přijde ještě za zpěvu písně, postaví se vedle něho, uchopí se za vnitřní ruce a až do konce zpěvu přenáší váhu těla na a) na vnější nohy, na b) na vnitřní nohy. Po přezpívání taneční písně se otočí čelem k sobě, založí ruce v bok a tančí nejprve pohyby jednou nohou.

1. takt - a: CH ve stojí na levé noze, přední část chodidla pravé nohy vpředu. D současně ve stojí na pravé noze, se opře země špičkou chodidla levé nohy vzadu.
b: CH se opře špičkou pravé nohy země vzadu a D špičkou levé nohy země vpředu.
2. takt a = 1. takt a.
b: CH i D přinoží.
3. - 5. takt: Dvojice se zavěsí za pravé lokty a otáčí se vpravo kolem téměř obyčejnými kroky se sotva znatelným zapérováním vnitřní nohy v koleně.
6. takt: Dvojice zastaví čelem k sobě, tleskne do dlaní a výdrž, D s mírným povolením v kolenou.
7. - 12. takt: Zátočka za levé lokty, vykračuje vnitřní (levá) noha. Celé se ještě jednou opakuje.

Nyní zpívá CH další píseň. Dvojice se za zpěvu natáčí na místě (D chodidla u sebe), při pohybu spojených paží vpřed zevnitř a při pohybu spojených paží vzad dovnitř. Na první přehrání nápěvu

CH D roztočí. D se točí doprava, vykračuje pravá noha, CH cifruje. Při druhém opakování nápěvu se zavěsí za pravé lokty a víří na místě vpravo, vykračuje pravá noha s mírným podřepem atd.

Tančí a hrají Karel Buček (1971) a Petra Blažková (1974),
muzika souboru Radošov z Veselí nad Mor. jako v F. 2.

F.4 SEDLČKÁ Z VESELÍ NAD MORAVOU (rekonstrukce) (1:17.41)

F4

a)

Ne-dí - vaj sa, mi - lá, na mo - ju
čer - nú tvář, a - le sa po - dí -
vaj, ja - ký su ho - spo - dár.

b)

Má mi-lá by-la bys čer- ve-ná ja-ko rys,
ej, kdybys ty ne-cho-di-la s chlapcama na ry-bíz.

c)

Žád-ný ne-ví, jak je ně, jak je ně, jak je
dyž ňasta-rá ba - ba o - bej-me, o - bej -
ně, jak bych hoř-ký po - lý - nek je - dl,
me do sa-mé-ho tř - ňá se - dl,
tak je ně, tak je ně, tak je — ně.

Žádný neví, jak je ně, [: jak je ně :],
dyž ňa mladá dívka [: obejmě :],
jak bych cukr, mandle jedl,
do karafiátů sedl, tak je ně, [: tak je ně :].

Tanec začíná předzpěvem taneční písně. CH začne zpívat 1. sloku, muzikanti jej doprovázejí. Po chvíli přivolá k sobě tanečník tanečnici, která se s ním uchopí jako k hornácké sedlácké: CH ji uchopí pravicí kolem pasu. ona položí levici ohnutou v lokti na jeho záda nebo ji překloupí přes jeho pravé rameno. Vnější paže spojí stříškovitě, takže CH uchopí levou rukou pravou ruku D (hřbety obou rukou nahoře, palce zaklesnuty) nebo se dvojice drží při zpěvu pouze za vnitřní ruce v připažení. V tomto postavení a držení přenášejí při zpěvu váhu těla vpřed na vnější nohy, vzad na vnitřní s mírným hrnkem v kolenou. Drží-li se při zpěvu pouze za vnitřní ruce. při pohybu vpřed se natočí mírně od sebe (liché takty) a při pohybu vzad (sudé takty) obličejem k sobě.

Hudba přehrává předzpívaný nápěv poprvé.

Dvojice se uchopí v držení jak u sedlácké (viz nahoře). V 1. taktu udělá dvojice na vnější noze malý krok poskočný směrem vpřed k

muzice, vnitřní nohy mírně pokrčeny v koleně, chodidla vodorovně se zemí. Ve 2. taktu došlápnu na vnitřní nohy vzad, poskočí na nich a vnější nohy pokrčeny v koleně mírně přitáhnou k noze poskakující.

3. - 4. takt = 1. a 2. takt.

5. - 8. takt: Dvojice se otáčí krokem poskočným (v každém taktu 1) kolem společné osy doprava (D couvá). CH i D vykračují vnější nohou: D pravou vzad, CH levou vpřed.

1. - 8. takt se opakuje: Dvojice se pustí, uchopí se za pravé ruce, pravými boky u sebe a postupují naznačenými přísunnými kroky okolo sebe s mírnými výkyvy spojených pravic v lichých taktech směrem doprava, v sudých doleva (za záda CH). Při obcházení jde CH i D tou nohou, která je na řadě (CH levou, D pravou). V každém taktu se provede 1 naznačený přísunný krok. CH postupně přejde do mírné cifry. Takto tančí až do konce přehrávky.

CH zpívá další píseň.

CH v postavení čelem k hudbě, drží se s D za vnitřní ruce a při zpěvu přenášejí oba známým způsobem váhu těla vpřed a vzad s natáčením od sebe a k sobě a s mírnými švihy spojených paží vpřed a vzad.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv.

Dvojice se uchopí do sevřenějšího držení jako u sedlácké a začíná poskoky na místě vnější nohou vpřed, vnitřní vzad.

1. takt: CH i D malý krok poskočný, vnější nohou vpřed, vnitřní noha mírně pokrčena v kolenou, chodidla vodorovně se zemí.

2. takt: Došlápnutím na vnitřní nohy vzad poskok, vnější nohy pokrčeny v kolenou, mírně potáhnou k noze uskakující.

5. - 10. takt: Otáčejí se poskočným krokem v polootevřeném držení vpravo kolem, D couvá, CH postupuje vpřed. Vykročí vnější noha (v každém taktu 1 poskok).

11. takt: Dvojice se otočí k sobě, uchopí se za pravé ruce a v taktu 11. až 16. se obchází, D naznačeným přísunným krokem, CH drobnou cifrou vpravo kolem s výkyvy spojenými pažemi vpravo a vlevo stranou (podrobnosti viz nahoře).

17. takt: Dvojice se stále drží za pravé ruce, posledním krokem se natočí k muzice a švihem spojených pravic vpřed přenese váhu těla na vnější nohy (D na pravou, CH na levou, CH má levici v gestu).

18. takt: Držice se stále za pravé ruce kmih vzad s přenesením váhy těla na vnitřní nohy.
 19. - 20. takt: Podobně. V závěru 20. taktu se dvojice opět přechytne za vnější ruce.

Zpěv *další písně.*

Postavení a pohybový doprovod jako nahoře.

Hudba *opakuje předzpíváný nápěv k tanci.*

Dvojice v postoji čelem k hudbě, držení jako k sedlácké. opakuje tanec poskočnými kroky:

1. - 4. takt: Poskoky v lichých taktech vnější vpřed, v sudých vnitřní vzad.
 5. - 10. takt: Otáčení poskočnými kroky - vykračuje vnější noha.
 11. - 20. takt: Dvojice se uchopí za pravé ruce a obchází se až do konce tance naznačeným přísunným krokem u CH dokola s kmihi spojených pravic, v lichých taktech vpravo stranou, v sudých vlevo vzad za záda tanečníka. Vykračují CH levou, D pravou nohou.

V závěru tance se dvojice zastaví čelem k sobě, CH si levicí přidrží pravou ruku tanečnice, pravicí ji plácne do její pravé dlaně (dá jí "pac") a vzápětí D mu obloukem plácne levicí shora na hřbet jeho pravé ruky.

Tančí a hrají členové souboru Radošov z Veselí nad Moravou Jaroslav Smutný (1934) a Vlasta Smutná (1933), muzika jako v F. 2.

F.5 SEDLČKÁ ZE VNOROV

(1:20.17)

a)

E-ště sa to ne - sta - lo, a - le sa mo-že
 stat, a - le sa mo-že stat.

[: Ty sa môžeš oženit :], [: a já sa môžu vdat :].

b)

Ká-žú sa mně můj ta - tí - ček o - že - nit,
ká-žú sa mně můj ta - tí - ček o - že - nit.
a já sa bó - jím, že ňa bu-de že-na bit.

[: Ani bych si Rakušanky nepořal, :]
[: oj, dyby měřla kasaničku za tolar :].

Sedlcká ze Vnorov se tančí buď ve dvojici nebo trojici (CH a 2 D).

Dvojicový variant:

Dvojice ve stoji čelem k hudbě se uchopí za vnitřní ruce, vnější ruka D připažena. CH levicí volně gestikuluje. Při zpěvu 1. sloky (zpívají CH) přenáší dvojice váhu těla v mírném postoji rozkročeném, v lichých taktech vpřed na vnější nohu, kmih spojenými pažemi vpřed, dvojice se mírně odvrátí od sebe. V sudých taktech se přenesou váha těla vzad na vnitřní nohu. spojené paže kmih vzad. Dvojice se k sobě mírně přivrátí obličejem. Přenášení váhy těla se provádí jemně houpavě, s vypérováním v kolenou a se střídavým uvolňováním paty vnitřní nohy a špičky vnější nohy. Při přenášení váhy těla je důležité, aby při pohybu těla vpřed se vysouvala mírně pánev vpřed, a při pohybu zpět se zatahovala vzad.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv poprvé.

Při prvním přehrání nápěvu se zavěsí dvojice za pravé lokty a otáčí se zvolna doprava. V každém taktu 2 kroky našlapované na celé chodidlo jakoby mírně vypérované v kolenou, vykračuje vnitřní (pravá) noha. Volné ruce v bok.

Hudba opakuje nápěv k tanci podruhé.

V 1. taktu dvojice se zastaví, natočí se čelem k sobě, CH i D tleskne do dlaní, D výdrž ve stoji. Od 2. taktu až do konce přehrávky se otáčí doleva, vykračuje levá noha, ruce v bok.

Zpěv 2. sloky písně.

Dvojice se pohupuje jako prve.

Hudba přehrává předzpívaný nápěv poprvé.

1. - 10. takt: Víří dvojice jako prve závěsem za pravé lokty.

11. takt: Dvojice se zastaví čelem k sobě, tleskne na 1. dobu do dlaní, na druhou výdrž.

12. - 20. takt: D se otáčí na místě doprava přešlapováním z nohy na nohu (vykročí pravá), CH cifruje. Takto až do konce přehrávky.

Zpěv 1. sloky další písně

Dvojice v držení za vnitřní ruce přenáší váhu těla jako obvykle. Dvojice se otáčí střídavě za pravé a levé lokty. Při výměně směru se vždy dvojice otočí k sobě, tleskne do dlaní a výdrž.

Zpěv 2. sloky 2. písně a následující tanec.

Viz zpěv první sloky.

Hudba přehrává nápěv k tanci.

Na začátku přehrávky roztočí CH D doprava. D se otáčí na místě přešlapováním na pravou a levou nohu. D našlapuje na celá chodidla, dvěma kroky se otočí 1x dokola. Při našlapování jakoby lehce tělem pérovala. Je to velice půvabné a elegantní otáčení. Paže volně podél těla - podporují stabilitu při otáčení. CH cifruje. V závěru může končit tanec opět vířením za pravé lokty.

Trojicový variant (CH a dvě D):

V této formě se tančívala sedlcká pouze výjimečně (bylo-li např. více děvčat než chlapců) anebo z určité bravury, že CH dokázal tančit se 2 tanečnicemi.

Trojice se drží za vnitřní ruce v připázení, vnější rovněž připázeny.

Zpěv 1. sloky taneční písně, zpívá CH.

Trojice se na místě pohupuje přísunně v lichých taktech vpřed, v sudých vzad. Někdy pouze přenáší váhu v mírném stoji rozkročeném jako u dvojicového variantu (např. pravá D pravou vpřed, CH a levá D levou nohou vpřed a opačnou nohou vzad). Spojené paže při pohybu vpřed kmihnou vpřed, při pohybu vzad rovněž vzad.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv poprvé.

Trojice se pustí. CH se zavěsí s pravou D za pravé lokty a v taktech 1. a 2. se zatáčí závěsem za pravé lokty 4 krůčky našlapovanými jakoby opatrně na celé chodidlo jednou vpravo kolem. CH i D vykročí pravou nohou. Levá D se současně otáčí na místě 4 krůčky doleva, vykročí levou nohou, ruce podél těla. Otočí se jednou kolem.

3. - 4. takt: CH pustí pravou D, která sama pak pokračuje v otáčení 4 kroky na místě doprava. CH se zatím zatáčí 4 krůčky s levou D za levé lokty.

5. - 7. takt: CH pustí levou D a zatáčí se s pravou D za pravé lokty 6 krůčky. Levá D se otáčí sama doleva rovněž 6 krůčky.

8. - 10. takt: Totéž, ale CH s levou D, pravá se otáčí sama na místě 6 kroky vpravo.

11. - 20. takt: 1. - 10. takt se ještě jednou opakují.

Zpěv 2. sloky taneční písně.

Stejně jako při první sloce.

Hudba opakuje přezpívaný nápěv.

1. - 20. takt: CH pustí obě D, sám začne cifrovat, obě D se otáčejí na místě podobně jako u dvojicového variantu, paže u těla, přešlapováním z nohy na nohu, pravá D doprava (vykračuje pravou nohou), levá D doleva (vykračuje levou nohou).

Zpěv 1. sloky 2. písně.

Trojice se pohybuje jako prve.

Hudba opakuje předzpíváný nápěv.

Po celou dobu přehrávky se zatáčí CH střídavě s pravou D za pravé lokty a s levou D za levé lokty. Lichá D se vždy otáčí na místě ve směru zátočky s CH. Zde by mělo být dbáno přesně na frázování písně.

Zpěv 2. sloky 2. písně.

Viz zpěv 1. sloky

Hudba opakuje předzpíváný nápěv k tanci.

CH uchopí obě D za ruce, spojené paže zvedne do výšky a po celou přehrávku tanečního nápěvu poskakuje na místě krokem poskočným (v každém taktu 1 poskok). V lichých taktech poskočí na levé, v sudých na pravé noze. Při poskoku je druhá noha mírně pokrčena přednožmo, chodidlo vodorovně se zemí. D se přitom podtáčí krokem jako při samostatné otáčce na místě pod spojenou paží s CH. Pravá D se otáčí doprava, vykračuje pravá noha, levá D se otáčí doleva, vykračuje levá noha.

Tančí Petr Pavka (1969) a Jana Smutná (1955), Tomáš Vajdík (1973), Květoslava Kuryviálová (1968) a Dagmar Zacharová (1969) ze Vnorov, hraje Cimbálová muzika z Hroznové Lhoty ve složení Jan Grombíř (1953) primáš, Jan Kučera (1946) housle-terc, Vít Prášek (1971) housle-obligát, Petr Kučera (1974) housle-kontr, František Okénka (1951) cimbál a Josef Macek (1947) kontrabas.

F.6 KLÁTKOVÁ Z HROZNOVÉ LHOTY
(1:22.30)

a)

Po - ví - da - jú, že su chláš-pek; že já mo-sím
no - sit klá - tek, já su chlap.

b)

Dyž by - lo má - ja mě - sí - ce,
kú - pil ně mi - lý stře - ví - ce,
já stře-víč - ky rá - da no-sím,
za mi - lé - ho bo - ha pro-sím ve - li - ce.

c)

Už je to už, po-bil ňa muž,
po - bil ňa ve - li - ce, že sem i - šla

Už je to už, pobil ňa muž,
pobil ňa čaganem, že sem išla s galánem, nepůjdu už.

d)

[: Čí bych já byla, šak sem slúbila :],
[: pod zeleným dubem, že my svoji budem, sem přísahala :].

Je to tanec, kterým obvykle končíval fašanek. Tančival se v úterý večer po desáté hodině. Jeden z mužů nebo z chlapců vzal do ruky špalek nebo jakýkoliv kus dřeva ("klát"), třeba i nějakou tlůčku na mák nebo vál na válení prádla. Postavil se před muziku, zvedl klátek a zazpíval vstupní píseň, kterou pak hudba opakovala. Ostatní tanečníci a tanečnice pak utvořili kolem něho kolo. uchopili se za ruce a otáčeli se "proti slůnečku" (proti hodinovým ručičkám) buď obyčejnou chůzí, běhovými krůčky, někdy také polkovými kroky atp. Kruh začal zpívat píseň "Dyž bylo mája měsíce". Muž s klátkem poskakoval a tančil uvnitř kruhu a chvílemi postupoval protisměrně, aby si vyhlédl, které tanečníci nebo tanečnickovi vrazí na konec písně klátek do rukou. Ten pak jej musel vzít, vstoupil doprostřed kola a začal zpívat kteroukoliv z dalších písní veselého rázu (sedláckou či jinou škádlivou píseň). Ženy zpívaly např. "Už je to už, pobil ňa muž" apod. Takto se rozproudil veselý rej a všichni se snažili, aby se v tanci ve středu kola vystřídal co nejvíce tanečníků a tanečnic. Zpívaly se i písně jako např. "Vrana na dubě" aj., při kterých

postupovali již chůzí s různým nakrucováním v bocích, s poskoky - jak se komu chtělo. Byl přece fašánek a v tyto dny bylo všechno dovoleno. Když bylo veselí již dosti bujné a hodně se jich uprostřed vystříдалo, ponechal si klátek obvykle jeden z chlapců, který původně uzavřený kruh na jednom místě rozpojený stácel do spirály a opět roztáčel zpět do kola, popř. do hada a vodil takto celý zástup tanečníků a tanečnic, kam se mu chtělo, třeba i ven z hospody, po celé návsi, kde si při tanci zpívali. Několik muzikantů, dříve prý i gajdoš, je doprovázelo při tomto bujném veselí. V závěru se vrátili zpět do hospody, kde si všichni ještě zatančili hroznolhotskou sedláckou, při které vyhazovali vysoko tanečnice, podobě jako při sedlácké v Lipově, aby jim narůstly vysoké konopě, obilí atd. Tímto obvykle fašankové veselí o půlnoci v úterý končilo, až přišel hlásný a odtroubil půlnoc.

Tančí a hraje skupina z Hroznové Lhoty jako v F. 1, sólo Jiří Prachař (1974).

F. 7 MYNÁŘSKÁ Z HROZNOVÉ LHOTY
(1:24.01)

Sú mly-ná - ři, sú, sú mly-ná - ři
dyž jim ko - la jdú, dyž jim mlý-ny

dob - ří chla-pi, hod - ně ze - me - lú.
kla - py, kla-py,

Sú mlynáři, sú, dyž jim kola jdú,
dyž jim kola nechcú jíti, mlynáře sa chyťá pití,
nic nezemelú.

Sú mlynáři, sú, dyž jim kola jdú,
dyž jim kola nechcú jíti, mlynáře sa škrábú v řiti,
nic nezemelú.

Mynářská byla známá v širokém dalekém okolí. Předváděla se v užší nebo širší podobě při různých domácích zábavách (vaření trnek, loupání fazole atp.). Hlavního uplatnění docházela v druhý svatební den, kdy se konaly různé podobné zábavy jako podkúvání, holení atd. Při mynářské se vlastně napodoboval žertovně (někdy až příliš) chod mlýna a ošetřování mlýnských strojů stárkem anebo šikovnou paní mlynářkou.

Obvykle 4 chlapci nebo muži se smyslem pro legraci, oblečení do bílých traslavic a konopných košelí, přicházeli s písní "Sú mlynáři, sú" doprostřed sálu nebo jizby. Každý z nich nesl židli, které pak postavili vždy 2 a 2 opěradly proti sobě. Sami se pak postavili čelem k opěradlům, sklonili se a děvčata nebo domácí přes ně přetáhly velkou plachtu. Představovali tím vlastně mlýnské složení. Hudba může podchytit předzpívaný nápěv a chlapci pod plachtou zpívají stále dokola uvedený taneční nápěv "Sú mlynáři, sú", opírajíce se přitom o lenochy židlí. Zdvíhají současně paty od země a přirážejí je zpět k zemi (v každém taktu dvakrát nadzvedají paty). Nadzvednutí se provede v předtaktí, aby na každou dobu dopadli patami na zem. Pokud mají obuty vysoké boty s podkůvkami, znázorňují tím dokonale chod mlýna. Sami se přitom potřásají a plachta, kterou jsou přikryti, se natřásá v rytmu zpívané písně. Kolem mlýnského složení obchází šikovná paní mlynářka s metličkou v ruce, která zkouší, jestli je už mouka hotová (předtím položila na sedadla některých židlí trochu mouky). Tu pak při obchůzce nabírá na dlaň a fouká do ní. Přitom stále obchází kolem a čistí složení. Není výjimkou, že při tomto úkonu se připojí i často peprnější poznámky z řad přihlížejících svatebčanů atd.

Tančí a hraje skupina z Hroznové Lhoty, mlynářku Věra Valíčková (1975), "mlýnské složení" Jiří Prachař (1974), Milan Frola (1974), Libor Motýčka (1974) a Petr Pavka (1969), asistují ostatní členové skupiny, muzika jako v F. 1.

F. 8 SLAVÍK-KŘIŽÁK Z TVAROŽNÉ LHOTY

(1:25.15)

Notace dohry Magdalena Můčková

Strý - če Sla-ví-ku, pod' - me

na vi - ku, na - se - če - me, na - vá - že - me

no-šu ve - li - kú. no-šu ve - li - kú.

[: Tetka Dudněna spadly do sena, :]

[: roztrhly si rubáčisko až po kolena :].

Je to druh lidové čtverylky. Tančí 4 páry v postavení do kříže. V hospodách tancovaly obvykle "z rohu do rohu". D po pravici CH. Jednotlivé dvojice stojí čelem proti sobě, držení ke kolovému tanci zavřeně. Spojené paže, CH levice a dívčina pravice, směřují ke středu taneční plochy. Páry jsou rozpočítány od 1. do 4. V pravém rohu u muzikantů je první pár, v levém rohu u muzikantů je druhý pár, diagonálně proti 1. páru v rohu stojí 3. pár., proti 2. páru stojí 4. pár. Tanečníci si obvykle při tanci

zpívají, alespoň zpočátku. Při dalších opakováních hraje obvykle hudba anebo se střídá se zpěvem dalších slok.

1. - 4. takt: Všechny 4 dvojice za zpěvu písně tančí 4 přísunnými kroky stranou do středu kruhu. CH vykročí levou, D pravou nohou. Při každém přísunném kroku provede taneční dvojice kmih spojenými pažemi zdola nahoru a zpět. Poslední přísunný krok do středu je ukončen malým hmitem podřepmo.
 5. - 8. takt: Všechny 4 dvojice se vrací 4 přísunnými kroky zpět na svá místa. Vykračují opačnou nohou (CH pravou, D levou) a spojené paže doprovázejí kmihy shora dolů v při každém kroku.
 9. - 12. takt: Všechny 4 dvojice přebíhají na protější místo čtyřmi cvalovými kroky. CH vykračuje L, D pravou. Spojené paže v klidu napjaty ve směru tance do středu taneční plochy. Začínají vybíhat současně.
 9. takt: Všichni postoupí 2 cvalovými kroky ke středu současně.
 10. takt: Dalšími 2 cvalovými kroky přebíhá 1. a 3. dvojice na protější místo (tanečníci se míjejí zády), 2. a 4. dvojice provedou 2 cvalové krůčky téměř na místě.
 11. - 12. takt: Přebíhají 2. a 4. dvojice cvalovými kroky na protější místo (CH se míjejí zády). 1. a 3. dvojice se pohupuje cvalovými krůčky na protějším místě.
- Po vystřídání míst se všichni přechytnou (změní držení) tak, že nyní drží CH pravici levou ruku D. Spojené paže všech směřují opět do středu.
13. - 16. takt = 5. - 12. taktu, ale dvojice se nyní vrací stejným postupem na svá místa.
- Takt 9. - 16. se ještě jednou opakuje.

Hudba zahraje dohrávku.

1. - 16. takt. Dvojice v kolovém držení zavřeném tančí hladkou nebo mírně pohupovanou polkou jednou kolem proti hodinovým ručičkám. Pak se celý tanec opakuje. Nyní zpívají další sloku.

Tančí František Holubík (1958) a Jitka Eliášová (1960), Jiří Uříčář (1948) a Eva Brantálová (1950), Jiří Vítek (1960) a Marie Vítková (1960), František Vítek (1959) a Anna Polášková (1964), na akordeon hraje Rostislav Komoň (1977), všichni z Tvarožné Lhoty.

F.9 NEBOŽTÍK ZE VNOROV
(1:26.58)

Tančí trojice v postavení čelném. CH uprostřed, po stranách 2 D. Na začátku tance se drží všichni 3 za vnitřní ruce, vnější připaženy.

1. takt: Trojice přenese houpavě váhu těla v mírném stojí rozkročném vpřed: pravá D na pravou nohu, CH a levá D na levou nohu. Spojené vnitřní paže mírný kmih vpřed.
2. takt: Přenesení váhy těla vzad, pravá D jde na levou nohu, CH a levá D na pravou nohu, kmih spojenými pažemi vzad.
3. takt = 1. takt.
4. takt = 2. takt.
5. - 6. takt = 1. - 2. takt. Ke konci 6. taktu se CH pouští D a opírá se jím zezadu o ramena.
7. - 8. takt: CH oporem o ramena D, odrazem z levé nohy. vykopnutím pravé vpřed, udělá překot nazad do stoje snožmo. Obě D se snaží, aby jejich postoj byl pevný a aby chlapce při překotu udržely.
1. - 8. takt se ještě jednou opakuje.
- V další, rychlejší části následují zátočky CH střídavě s pravou a levou D.
9. - 10. takt.: CH se zavěsí s pravou D za pravé lokty a zatočí se s ní 1x kolem 4 rychlejšími krůčky. Vykračuje pravá noha. Levá D se otáčí na místě 4 kroky doleva, vykročí levá noha.
11. - 12. takt: CH se zavěsí s levou D za pravé lokty a zatočí se s ní 4 kroky 1x kolem. Pravá D se současně otáčí 4 krůčky 1x vpravo kolem.
9. - 12. takt se ještě jednou opakují.

Tančí Vojtěch Kozumplík (1972), Jana Kuryviálová (1972) a Pavla Příbylová (1976), Miroslav Otruba (1970), Květoslava Kuryviálová (1968) a Dagmar Zacharová (1969) ze Vnorov, hraje cimbálová muzika z Hroznové Lhoty jako v F. 5.

G. STRÁŽNICKO

(1:28.09)

O tancích ze Strážnicka

Rovněž ve Strážnici a na Strážnicku byl tanec významnou složkou lidové kultury místního a krajového pohybově-hudebního projevu. Lidové tance, taneční i tanečně-dramatické hry a zábavy patřily v samotné Strážnici k nejoblíbenějším zábavám především selské části obyvatelstva. Tančívало se při nejrůznějších příležitostech a slavnostech spojených se zvyky, tradičními obřady a zábavami v cyklu výročním, při svatebním veselí, ale i při všedních příležitostech, jako byla zábava při některých pracích (vaření trnek, loupaní fazole, kukuřice atp.). Tato záliba v tanci, hudbě a zpěvu má ve Strážnici a na Strážnicku hluboké kořeny a dávnou tradici, která sahá podle Bartošovy zprávy, uveřejněné ve stati Několik slov o lidových písních moravských v druhé písňové sbírce z roku 1889, až do dob roboty. Ve zprávě se uvádí, že: "Na obžinky robotní vysílala každá poddaná dědina své nejlepší hudece, zpěváky, tanečníky, skakouny a zápasníky na strážnický zámek, kdež před panstvem závodili. Vítězům dostávalo se odměny..." Dobří zpěváci, hudeci, tanečníci, "skakouni" (tanečníci tance "do skoku", soutěžící ve skákání) i zápasníci ("za pase") požívali ve vesnickém kolektivu úcty a za dobré výkony byli dokonce odměňováni panstvem.

Strážnice a nejbližší Strážnicko (Petrov, Radějov, Sudoměřice) se co do charakteru tanců a zastoupení jednotlivých druhů neliší od ostatních slováckých oblastí (především Veselského Dolňácka, Hroznové Lhoty, Vnorov a okolí). Tak jsou zde zastoupeny všechny základní taneční rody a druhy od mužských skočných tanců přes tance točivé až po tance figurální a kolové. Početnou skupinu tvoří také taneční hry a různé pohybově-hudební zábavy.

Z tanců točivých to byl především tanec *danaj*, protějšek okolních sedlckých nebo sedláckých. Tanec *danaj* je osobitý jak písňovým repertoárem, tak i taneční formou. *Danaji* předcházela tzv. mužská "cifra" - druh mužského verbuňku. Spolu s dalším mužským tancem "do skoku", jehož stopy se ve Strážnici ztrácejí již na přelomu století, vytvářejí tyto mužské tance trojici tanců

ryze krajového původu a charakteru. Tanec "do skoku" patří nesporně k těm tancům, za které bývali dobří "skakouni" odměňováni za doby roboty panstvem při pěveckých, tanečních a hudeckých soutěžích na strážnickém zámku.

20. století znamenalo pro Strážnici, stejně jako pro celé okolí, obohacení tanečního repertoáru o další taneční druhy a rody. Obecně zakotvila v tanečních síních z kolových tanců polka (obyčejná, ale též polka "na šest" a také tzv. "ceprla" - natřásaná polka). Současně s polkou si vydobyl trvalé místo valčík, zvaný dříve "tajč". méně už mazurka a sousedská. K nim se pojily další tance - tzv. tance figurální. Byly různého druhu: řeznická, židovská, strašák - Šla Nanynka do zelí aj. Zvláštní skupinu figurálních tanců tvoří tance trojicové, tančené jedním mužem a dvěma ženami. K nim patří vedle běžného zahradnického s písní Když jsem jel do Prahy pro hrách - Šel zahradník do zahrady s motykú i tanec jatelinka v typické strážnické obměně, zvané též podle písně Kosé, milí kosé. Dalším trojiovým tancem je "nebožtík", nazvaný též podle písně Můj, můj nebožtík. Jeho protějškem je západoslovenská "něboráčka" z okolí Senice. Taneční repertoár doplňují taneční hry obratnosti (Černý Jan, trefa, ševcovská), hry založené na výběru partnera (holúbek, legátková) a žertovná hra chlapců - zpěváků s muzikanty, zvaná hojačky.

Tanec danaj se zachoval jak ve Strážnici, tak v okolí u nejstarších žijících pamětníků nebo u těch, kteří měli danaj v obzvláštní oblibě. Dík muzice Slávka Volavého a Mirka Menšíka, kteří navázali v hudební interpretaci na starší vzory, a stejně tak i oběma strážnickým souborům Danaji a Žerotínu, tanec danaj znovu ožil a stal se trvale součástí repertoáru obou souborů i celé řady dalších zájemců.

Danaj zakotvil i ve svatebních obřadech. Podle význačné tanečnice, zpěvačky a pamětnice Marie Procházkové, se danaj tančival ve zvláště důležitých okamžicích svatby: v předvečer svatby, při sóle mládenců a družiček zvaném "při voničkách", když si mládenci se ženichem přišli do nevěstina domu pro voničky za klobouk, které jim předávaly taneční formou postupně všechny shromážděné družičky. Celý akt se rozvinul do podmanivé zvykoslovné scény, jejímž závěrečným bodem byl právě danaj, tančený obřadně postupně jednotlivými dvojicemi v čele s nevěstou a ženichem. V hlavní svatební den se pak danaj tančil

před domem nevěsty po příchodu ze zdavek. Tančili jej mládenci s družičkami, ženich s nevěstou a "starosta" se starosvatkou. Konečně po čepení nevěsty se tančil danaj s obřadním akcentem ve svatební jizbě jako první tanec ženicha s očepeňnou nevěstou. Danaj tedy plnil vedle své společenské funkce i funkci tance obřadního zaměření.

Strážnický danaj zahajoval původně jeden tanečník, který si tanec zaplatil jako sólo, cifrou před muzikou. Později tančovali tuto cifru při hromadném tanci všichni chlapi před zahájením danaje. Danaj byl bohatě figurálně rozvětvený točivý tanec (viz popis). V okolních obcích Petrově a Sudoměřicích nebyl již danaj tak figurálně bohatý jako strážnický. Skládal se pouze z jedné nebo dvou základních figur. Při víření se na první dobu dvojice nenadnášely, spíše podřeply výkročnou nohou.

Strážnická cifra (verbuňk, čardáš) se netančila jen před danajem (staří pamětníci tomu říkali, že: "Cifrou - čardášem se danaj zahrával."). Verbuňk - čardáš se tančival též jako samostatný tanec, např. při odvedech nebo když přišli regrúti k odvedenecké muzice. Tento hromadný verbuňk se později přenesl i do obou strážnických souborů jako jeden z hlavních mužských tanců. V Petrově říkali cifře též "cifruňk". Cifra se zde tančila rovněž před danajem, ale též samostatně bez vazby na točivý tanec. Podobně tomu bylo i v Sudoměřicích. Ve Strážnici i v okolních obcích se pak pro hromadný verbuňk - čardáš nebo pro hromadnou cifru začal používat název *c i f r o v á n í*. To platilo i pro improvizovaný skočný projev za fašankové nebo hodové obchůzky nebo ve svatebním průvodu v rytmu danajových a sedlckých písní. Stejně tak, jak jsme již uvedli nahoře, se cifrovalo i při individuální figurě v danaji. František Bartoš v předmluvě k Národním písním moravskými nově nasbíraným, Brno 1889 - Několik slov o lidových písních, tab. XLIII, popisuje danaj takto: "Na slovenském pomezí nejoblíbenější tance jsou *danaj* a *vrtěná*. Při danaji točí se pár vpravo, zas vlevo, pořád na jednom místě. Vrtěná začíná cifrováním (do skoku, skočná). Hudba hraje velmi zhusta a tanečník skáče sám s nevyrovnanou pružností a mrštností čím výše, s tím větší pochvalou. Když pocifruje, pleskne rukama a tanečnice přiskočí a vrtí se dokola, tanečník poskakuje za ní, pleskaje o holénky." Zdá se, že u Bartošem popsané "vrtěné" jde o druhou figuru danaje s individuálním projevem

obou tanečníků. Bartošem popisované skákání do skoku je tedy zřejmě dalším z mužských skočných tanců. Existenci tance do skoku ve Strážnici potvrzuje Úlehlův zápis písně k tomuto tanci od radějovského zpěváka M. Balúna, který píseň označoval jako strážnickou. Hynek Bím ji zapsal v roce 1911 s nepatrnou odchylkou v textu (viz. Z. Jelínková, Mužské taneční projevy na Slovácku, FoS, Svatobořice-Mistřín 1991, str. 14 - III Strážnický verbuňk). Tanec do skoku byl rozšířen zřejmě po celém Strážnicku, jak uváděli jednotliví zapisovatelé nebo informátoři. Tak byl znám v Petrově, Radějově, Strážnici a v Sudoměřicích. V obou posledních lokalitách byl označován i jiným jménem. Ve Strážnici mu patrně nedopatřením říkali též odzemek a v Sudoměřicích holénka - po holénce (srov. Jižní Kyjovsko) nebo hošíje (srov. Podluží). Výskyt názvu odzemek na Strážnicku byl doložen v Hroznové Lhotě, Petrově, Strážnici, Sudoměřicích a Tasově a vztahoval se patrně skutečně na pozůstatky odzemkových tradic, které sem pronikly z blízkých horských oblastí.

Nejen tance skočné měly více názvů. Se širším pojmenováním se setkáváme i u tanců figurálních jako je nebožtík a kosé - jatelinka, šátečková. Tyto tance se vesměs tančí ve trojicích s podbíháním pod šátky nebo se zátočkami za lokty ve druhé části tance. V Radějově poslední ze jmenovaných tanců tančí buď ve trojici nebo dvě dvojice v postavení do kříže (viz popis).

Podle různých pramenů hrávala k danaji hudba gajdošská, hudecká a nejnověji hudba cimbálová. Na vysoké hudební i pohybové hodnoty strážnického danaje a některých dalších tanců poukázal prof. Vladimír Úlehla s chotí Marynou. Výzkumem danajů a pohybovou i choreografickou zákonitostí tohoto tance především ve Strážnici se zabývali manželé Arnošt a Milada Budíkoví. Hudební strážnické věnoval pozornost kromě Hynka Bíma, Vladimíra Úlehlý i sběratel J. Poláček a Jiří Pajer.

G. 1 DANA J I ZE STRÁŽNICE

(1:28.14)

Notace závěrečné cifry Magdalena Múčková

a)

Há-jí-čku ze-le-ný, kdo řa há-jit
mysliv-ca za-bi-li, haj-né-ho ne -
bu - de, kdo řa há - jit bu - de,
bu - de, haj-né - ho ne - bu - de.

b)

Po-laj-ko, po-laj-ko, dáv-no zme sa zna - ly,
Ne-ča - ro - va-la sem, a - ni má ma-mi - čka,
dyž sme šo - haj-ko-vi spo-lem ča-ro-va - ly.
a - le ča - ro-va-ly tvé čer - ve-né lí - čka.

Cifra

Cifra před danajem:

CH předstoupí před muziku a zazpívá 1. sloku písně k cifře. Při zpěvu gestikuluje obvyklým strážnickým způsobem. Hudba opakuje předzpíváný nápěv k tanci 1x. CH před hudbou cifruje. Po cifře následuje vlastní danaj.

Předzpěv taneční písně:

CH zpívá 1. sloku písně "Polajko, polajko". Při zpěvu gestikuluje pažemi, natáčí se v rytmu taneční písně a přivolá k sobě tanečnici, zatleská do dlaní. D k němu přichází a postaví se po jeho pravici. CH ji obejmě pravou rukou v pase, D položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno. Vnější ruka D je připažena, CH volnou levicí při zpěvu gestikuluje.

Dvojice při zpěvu taneční písně v uvedeném držení přenáší váhu těla s natáčením doprava a doleva:

1. takt - a: CH i D nakročí na pravou nohu s natočením vpravo stranou.
b: Dokončí přenesení váhy těla posunutím levého chodidla patou k patě pravého chodidla. CH při tomto pohybu přivine D k sobě, které se přitom natočí obličejem až téměř před něho.
2. takt - a: Dvojice se vrací krouživým pohybem zpět, úkrokem levé nohy.
b: Přisunutím pravé paty k patě levého chodidla D se částečně od CH odvrací. Všechny liché takty jako 1. takt a sudé jako 2. takt. Tyto kolébavé pohyby se tedy opakují až do konce předzpěvu a provázejí i předzpěv další písně.

Hudba opakuje nápěv předzpívané písně k tanci jedenkrát.

1. - 2. takt: CH uchopí levicí pravou ruku D, hřbety nahoře, palce propleteny. V 1. až 2. taktu podtočí ve 2 taktech D pod spojenými pažemi doprava. D se podtáčí 2 danajovými kroky:
 1. takt - a: D nakročí na přední část pravého chodidla s natočením doprava, špička chodidla vytočena zevnitř.
b: Předkročí levou nohou před pravou nohu, špičku dovnitř s otočením asi o půl kola doprava. Noha došlápne celým chodidlem na zem, pravá noha v chodidle povolí.
 2. takt = 1. takt.
- CH na místě, přitom se lehce pohupuje v danajovém rytmu. D se ke konci 2. taktu přitočí k pravému boku CH a uchopí se s ním k víření v polootevřeném držení.

3. - 5. takt: Dvojice se otáčí danajovými kroky v polootevřeném držení vpravo, D couvá. CH postupuje vpřed. Vykračují vnější nohou s nadnesením do polovýponu, CH levou vpřed, D pravou vzad. Na druhou dobu vždy při kroku vnitřní nohou (CH pravou vpřed, D levou vzad) došlápnu na celé chodidlo - koleno povolí. Spojené vnější paže doprovázejí danajový krok mírnými výkyvy vždy v 1. době taktu nahoru, v 2. době dolů. Na konci nářevové fráze CH víření zastaví tím, že se danajový krok provede na místě a při další taneční fázi v prvních 2 taktech podtáčí D zvednutím spojených vnějších paží 2 danajovými kroky doleva. Po skončení podtáčky se znovu uchopí dvojice do polootevřeného držení a víří danajovými kroky až do konce fráze. Pak znovu mění směr víření (někdy mezitím dvakrát přenesou váhu těla vpřed a vzad). Opět víří několik kroků doprava, nato mění směr víření zase doleva.

CH zpívá 2. sloku.

Dvojice přenáší váhu těla s natáčením tanečnice před CH a zpět jako v 1. sloce.

Hudba opakuje nářev k tanci.

Dvojice se postaví čelem k sobě. CH uchopí D kolem těla, D mu položí paže ze stran na ramena.

1. - 3. takt: CH natáčí D před sebou s přenášením váhy těla v 1. taktu oba na pravou nohu (D se natočí k chlapcovu levému boku), v 2. taktu naopak, ve 3. taktu jako v prvním, ve 4. taktu se natočí danajovým krokem pravým bokem k sobě.
4. - 9. takt: Dvojice v postavení pravými boky k sobě víří danajovými kroky (vykračuje vnější noha - levá).
10. takt: Dvojice zastaví víření natočením D k pravému rameni CH.
11. - 13. takt: Přenášení váhy těla na místě ("šúlání") a v dalších taktech pak pokračují ve víření pravými boky u sebe až do konce.

Dohrávka hudby.

Ze společného víření pravými boky u sebe roztočí CH D, které se otáčí doprava danajovým krokem stejně jako u podtáčky na začátku tance. V první době každého taktu nakročí na přední část chodidla pravé nohy, otočí se asi o půl kola, na b) předkročí levou nohou před nohu pravou. Došlápne celým chodidlem na zem

s otočením asi o půl kola. Po celou dobu se střídavě nadnáší v 1. době taktu a podklesává v 2. době taktu. CH ji doprovází cifrou.

Tančí Jan Gajda (1940) a Jaroslava Gazárková (1956) ze Strážnice, hraje muzika souboru Danaj ze Strážnice ve složení Martin Gajda (1969) prim, Peter Budínský (1973) housle-terc, Vítězslav Pálenský (1977) housle-obligát, Libor Frank (1976) housle-kontr, Magdalena Múčková (1968) cimbál a Tomáš Pánek (1977) kontrabas.

G.2 DANA J II ZE STRÁŽNICE (1:32.21)

a)

Kdo to, mi-lý, jak živ sly-šel, a - by
ka-meň po vo-dě jel, stál sem vče-ra
u Du-na-ja, dyž jél ka-meň kolem kra - ja.

b)

Kdo to tlu - če na tu našu brán-ku, já, ma-mi-čko,
mám u vás ga-lán-ku, mám u vás ga-lán - ku.

[:Kdo to tluče na ty naše dveře, :]

[:já, mamičko, idu k vaší cěře. :]

c)

Ej, pod ja - vo-rem, pod ze - le - ným, ej, pod ja -
vo-rem, pod ze-le - ným, o - ře tam dív - ča,
sr-dén-ko mo-je, o-ře tam dív - ča s volkem jed - ným.

[:Ej, oře, oře, preorává, :]

ej, mamka za ňú, srdénko moje,

ej, mamka za ňú povolává.

d)

Bo-že nám po-žeh-naj, še-cko nám do-bré daj,
na-še ví - no-hra-dy od ško-dy za-cho - vaj.

Dyby nám přestaly vinohrady rodit,
potom by nás chlapců mohlo už aj nebyt.

Cifra jako v G. 1, jen v C-dur

Tanec danaj začíná pravidelně cifrou. Jednotliví tanečníci se postaví před muziku (někdy pouze sólista) a zazpívají první sloku písně k cifře ve volnějším tempu. Hudba přehrává předzpívaný nápěv k tanci v rychlejším tempu. Tanečníci cifrují. Strážnické cifry jsou zcela osobité, jak co do techniky, tak i co do stylu provedení. Po cifře následuje vlastní tanec danaj.

V danaji, který patří k charakteristickým točivým tancům Strážnicka, se střídá pravidelně předzpěv taneční písně (jedné sloky) s hrou hudby, přehrávající jedenkrát až dvakrát předzpívaný nápěv k tanci. Danaj byl jedním z nejoblíbenějších tanců a zpívalo se k němu velké množství písní (viz zpěvníky V. Úlehly, J. Poláčka, J. Pajera, H. Bíma atd.). Tempo při zpěvu písně je volnější nežli při vlastním tanci. Danaj měl ve Strážnici osobitou formu. Jak zpěv, tak tanec samotný byl proveden s určitou okázalostí, ale i s hlubokým vnitřním prožitkem, který umocňovala doprovázející hudba (hudecká, později cimbálová).

Po pohybové stránce nutno rozlišovat u danaje základní taneční figury, jako je doprovodný pohyb (přenášení váhy těla) při zpěvu taneční písně, společné víření dvojice na místě zvláštním "danajovým" krokem, prováděné jednak v polootevřeném držení, jednak v postavení pravými nebo levými boky u sebe. Třetí výraznou figurou je samostatný taneční projev tanečníka a tanečnice: D se točí na místě vpravo "danajovým" krokem a CH vedle ní cifruje. Kromě těchto základních figur jsou ještě některé figury další: tak místo samostatného otáčení dívky může tanečník tanečnici podtočit pod spojenýma vnějšíma rukama (pokud tančí v držení polootevřeném).

Toto podtočení je možno provést na začátku víření po zpěvu, kdy CH podtáčí D asi ve dvou taktech dvěma "danajovými" kroky doprava. Nato ihned následuje společné víření doprava. Po skončení víření doprava, na začátku další nápěvové fráze může CH podtočit D doleva a pak následuje víření doleva.

Dalším prvkem, kterým je obohaceno víření v bočném postavení CH a D, je tzv. "šúlání": CH a D ve stoje čelem proti sobě (CH drží oběma rukama D kolem těla. D se jej drží rukama ze stran za ramena), přešlapuje z nohy na nohu s přenášením váhy těla. v každém taktu jedno přenesení váhy těla, a současně natáčí D jednou k svému pravému boku a jednou k svému levému boku. Tímto přenášením váhy těla a současným natáčením buďto je

zahajováno nebo ukončeno víření v bočném postavení (pravými nebo levými boky u sebe) nebo se používá při změně směru víření v bočném postavení.

Popis základních tanečních kroků a figur.

Postavení, držení a pohyby při zpěvu taneční písně

a) Dvojice stojí čelem k hudbě, D po pravici CH, CH uchopí D pravou rukou kolem pasu, D položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno. Vnější paže v připázení. CH volnou levicí gestikuluje.

1. takt - a: CH i D ze stejné snožmo udělají krok pravou nohou šikmo vpravo vpřed s mírnou rotací, současně se poněkud nadnesou z levé (stojné) nohy. Pravá noha došlápne celým chodidlem na zem.

b: Volná noha se zvolna přisouvá patou k patě nohy výkročně (levá pata je odlehčena od země, opírá se pouze špičkou o zem), přísun je dokončen hitem podřepmo.

2. takt - a: Odpérováním z pokrčené pravé nohy levá noha se vrací obloučkovitě zpět na své původní místo, kde došlápne celým chodidlem na zem.

b: Pravá noha, opřena špičkou o podlahu, se přitahuje patou k patě nohy levé, po dokončení přísunu obě nohy v kolenou mírně podřepnou.

Dívčí pohyb je zvýrazněn tím, že při kroku pravou nohou se natáčí před CH více než o 90°, přivráť se k němu obličejem. Pohyb je proveden i s mírným zavířením sukni - vychází z kyčlí. CH drží D pravou rukou kolem těla jí v tomto pohybu pomáhá - jako by ji chtěl k sobě přivinout. Při zpětném pohybu v druhém taktu se pak D vrací do původního postavení a CH jako by ji od sebe odvíjel.

Některé - zvláště starší dvojice - nedodržují při přenášení váhy těla přesně vzorec: 1 takt = 1 přenesení váhy těla; u nich se objevuje ta zvláštnost, že celkový průběh přenášení váhy těla zpomalí. Např. místo v jednom taktu se provede jedno přenesení váhy těla ve 2 taktech (v 2. taktu s výdrží), zpětně pak podobně.

Ne všechny dvojice začínají stejným směrem, některé začínají opačně.

Pohyby taktů 1. a 2. se opakují až do konce přezpěvu taneční písně.

b) Obměna držení dvojice při zpěvu - dvojice v čelném postavení, D po pravici CH, se drží za obě ruce vzadu křížem. V tomto postavení se přenáší váha těla v lichých taktech vpřed na vnější nohu a v sudých taktech vzad na vnitřní nohu. Na začátku zpěvu CH i D předkročí vnější nohou vpřed a po dokončení přenesení váhy těla zůstává vnitřní noha vzadu opřena přední částí chodidla o zem, kolena povolena. Při zpětném pohybu se napnutím kolen na začátku 2. taktu přenesou váha těla vzad na vnitřní nohu tím, že noha došlápne na celé chodidlo. Vnější noha zůstává na místě a odlepí se špičkou od země. Přenesení váhy těla začíná vždy odpérováním z kolenou a poklesem při dokončení přenesení váhy těla. Někteří tanečníci přisouvají zčásti druhou nohu k noze výkročné.

Základní "danajový krok" při víření dvojice

a) Držení polootevřené (postavení dvojice viz nahoře) - při víření uchopí se dvojice vnějšíma rukama, takže CH drží shora levicí pravou ruku D, palce zaklesnuty, spojené paže jsou v předpažení dolů. Při víření se v první době taktu vždy pozvednou až téměř do předpažení a na druhou dobu taktu se sníží do původní polohy.

Krok víření - dvojice víří v uvedeném postavení a držení doprava (D couvá, CH postupuje vpřed)

1. takt - a: D zakročí pravou nohou za levou nohu, našlápne na pološpičku a napnutím kolena se současně nadnese.

b: D zakročí levou - vnitřní nohou vzad po obloučku, pata vtočena dovnitř; došlápne na celé chodidlo, noha se v kolene povolí, pravá noha se současně připraví k dalšímu kroku.

Tento krok se opakuje po celý tanec.

1. takt - a: CH vykročí vnější nohou (levou), našlápne na přední část chodidla (je vtočeno dovnitř) před nohu pravou a nadnese se do polovýponu, levé koleno napjato.

b: Malý krok pravou nohou vpřed, špička vytočena zevnitř, noha došlápne celým chodidlem na zem, koleno povolí. Vnější noha současně se připravuje k dalšímu kroku.

Tento danajový krok s nadnášením v první době taktu je pro Strážnici charakteristický.

Krok víření - dvojice víří v uvedeném postavení a držení doleva (D postupuje vpřed, CH couvá)

Krok je stejného charakteru, jenže CH vykračuje jako prve D, ale opačnou nohou a D podobně jako CH.

b) Tímto danajovým krokem víří dvojice i v postavení čelném, D po pravici CH, držení za ruce vzadu křížem. Rovněž v postavení bočním, pravým nebo levým bokem u sebe, zůstává charakter kroku stejný s tím rozdílem, že zpravidla v postavení pravým bokem u sebe vykračuje CH i D vnější (levou) nohou s nadnesením na přední části chodidla. V postavení levým bokem u sebe buďto nohu nemění, takže vykračuje nyní opět levá noha - vnitřní, nebo dvojice změní výkročnou nohu a vykračuje pravá noha.

Individuální projev CH a D

Buďto CH na začátku nebo uprostřed nápěvu D roztočí. D připaženo se otáčí na místě danajovým krokem doprava tzn. na a) vytočí pravou nohu zevnitř, našlápne na přední část chodidla, nadnese se (koleno napjato), pootočí se asi o půl až celé kolo a na b) došlápne s dalším pootočením na levou nohu, která předkročí před nohu výkročnou a došlápne na celé chodidlo, které se ještě mírně povolí atd. Míra otáčky závisí na obratnosti tanečnice, někdy se otočí v jednom taktu o půl kola, jindy provede otáčku o celý kruh. CH tleská, podupává, cifruje (strážnické cifry).

Nebo CH podtáčí D pod spojenýma vnějšíma rukama (CH drží levici pravici D ve vzpažení). D se podtáčí buďto doprava nebo doleva, podtáčka se rovněž provede v jednom taktu nebo ve dvou taktech, nepřiliš prudce. Vkládá se buďto na začátek společného víření v polootevřeném držení, nebo při změně směru víření. Tedy víří-li dvojice doprava, na začátku se podtočí D doprava a při změně směru víření doleva se na začátku této části podtáčí D doleva. U některých tanečníků i starších se nyní kombinují obě dvě podtáčky: CH podtočí například nejprve D doprava ve dvou taktech, pak ihned ve dvou taktech doleva. Nato se uchopí k víření v držení polootevřeném a víří doleva.

Jiná možnost: po dvojité podtáčce se postaví D levým bokem k levému boku CH (zaujmou postavení bočné - čardášové) a v tomto držení pak víří až do konce. V některých případech před

vířením doleva ještě tanečníci a tanečnice přenesou váhu těla na místě ("zašúlání").

Tak jako víření v postavení čardášovém bylo prokládáno nebo zahájeno či zakončeno šúláním - váláním, tak víření v postavení čelném (držení dvojice za ruce vzadu křížem) mohlo být proloženo nebo zahájeno, ale i zakončeno zvláštním druhem kroku přeměnného vpřed a vzad (držení stále za ruce vzadu křížem):

1. takt - a: CH i D vykročí vnější nohou vpřed na celé chodidlo, druhá noha je vzadu opřena přední částí chodidla o zem.
b: Vnitřní noha CH i D dokročí k noze vnější.
2. takt - a: Ještě jeden krok vpřed vnější nohou, vnitřní noha zůstává vzadu na přední části chodidla.
b: Mírné povolení v kolenou.
3. takt - a: Krok vnitřní nohou vzad, noha došlápne na celé chodidlo.
b: Vnější noha přikročí k noze vnitřní.
4. takt - a: Krok vnitřní nohou vzad.
b: Vnější noha zlehka přisouvá k noze vnitřní, pohyb je ukončen rovněž mírným limitem podřepmo.

Může se to celé ještě jednou opakovat, záleží na délce nápěvu a na vůli tanečníka, kdy chce tento prvek do víření zařadit.

Ukázky taneční skladby.

Každý taneční pár si vytváří samostatně z daných prvků vlastní kompozici. Přesto však je nutno dbát v některých případech určitých daných zákonitostí (např. postupování krok sun krokovou formou vpřed a vzad v rámci víření je možno provádět pouze drží-li se dvojice vzadu křížem).

I. Po zpěvu taneční písně dvojice víří v polootevřeném držení, vnější paže spojeny, vpravo a vlevo.

II. Totéž jako v I., ale na začátku CH podtočí D doprava a ihned víří vpravo, uprostřed tance podtočí D doleva a ihned víří vlevo, takto to lze střídát až do konce písně.

III. Po zpěvu CH D roztočí, D se otáčí danajovým krokem na místě, CH cifruje. Pak se uchopí k víření v polootevřeném držení a víří oběma směry. V některých případech, pokud je delší nápěv, je možno začít podtočením D doprava, následuje víření doprava, podtočení D doleva, víření doleva. V závěru CH D pustí a roztočí ji a CH cifruje.

IV. Dvojice se po zpěvu uchopí za ruce vzadu křížem, po několik taktů opakovaně provádí posouvání kroky přísunnými vpřed a vzad. Nato pak následuje víření v uvedeném držení doprava anebo doleva.

V. Dvojice v čelném postavení v držení jako v IV. víří oběma směry (doprava a doleva).

VI. Dvojice víří v polootevřeném držení doprava, na konci fráze CH podtáčí D doprava. Po skončení podtáčení zůstanou čelem proti sobě a následuje až do konce natáčení v čardášovém držení. Někdy, zvláště u mladších tanečníků, po podtočení D uchopí CH D oběma rukama v pase, v jednom taktu ji vyzvedne (nepříliš vysoko). Nato ihned se uchopí k čardášovému natáčení (pohybový princip čardášového natáčení je založen na přenášení váhy těla provedeném v přešlapování z nohy na nohu na místě čelem proti sobě a s vytáčením chodidla druhé nohy patou dovnitř). Při přenesení váhy těla na pravou nohu se u obou celé tělo natočí poněkud vpravo za pravým ramenem. V druhém taktu naopak. Opakuje-li hudba nářev této části ještě jednou k tanci, může vířit dvojice na místě v čardášovém držení oběma směry. Dvojice se k sobě natočí pravými boky a víří doprava - oba vykročí levou nohou s nadnesením do polovýponu. Pak může změnit směr a vířit opačným směrem, nyní obvykle vykročuje CH levou nohou a D pravou nohou. Na konci víření levými boky u sebe, v posledním taktu často D obejde CH kolem jeho levého boku zadem na své místo po jeho pravé straně. Jindy v posledním taktu tohoto víření zvedne CH D a postaví ji opět na zem. D pak již kolem něho neobchází, nýbrž zůstane stát na místě. Zvednutí D se může provést libovolně mezi tancem: a) na konci točení samotné D před vířením, b) po podtočení D, c) na konci víření v obvyklém postavení polootevřeném, d) před nebo na konci víření v tzv. čardášovém držení.

Zvednutí D se provede v jednom taktu. CH drží D oběma rukama v pase. D mu položí obě ruce na ramena. Při zvednutí se D mírně odrazí nohama od země. Někdy se může začít i tak, že po zpěvu se začne dvojice ihned čardášově natáčet na místě a pak přejde do víření v čardášovém držení.

V současné době se daná zpravidla zakončuje polkou, obvykle třásákem.

V popisu danaje a danajových prvků jsme uvedli všechny možnosti i zákonitosti, kterými se danaj řídil a které byly zjištěny. Některé prvky se v našich ukázkách nepoužívají (zvednutí D) atp., ale pro úplnost jsme se o nich zmínili.

Tančí Milan Gajda (1937) a Ludmila Gajdová (1941), Jiří Gazárek (1956) a Jaroslava Gazárková (1956), Jan Slováček (1945) a Tatiana Pálenská (1952), Josef Vajčner (1935) a Marie Slováčková (1946) ze Strážnice, hraje muzika souboru Danaj ze Strážnice jako v G. 1.

G. 3 DANA J III (SVATEBNÍ) ZE STRÁŽNICE

(1:38.52)

Notace závěrečné cifry Magdalena Múčková

a)

Za-spa-la ne - vě-sta v stráž-ni-ckěj do-li - ně,
do-šla pro ňu mam-ka, do-šla pro ňu mam-ka,
staň ne-vě - sto ho-re, staň ne-vě - sto ho - re.

[: Staň nevěsto hore, snád' sas už vyspala, :],

[: běž podojit krávy :], [: kerés nedostala :].

b)

Slu-né-čko sa ní - ží, k ve - če - ru sa blí - ží,
 kde já bu-dem no-co - vat, mo-ja mi-lá pyš-ná
 za ji-né-ho i - šla, o - na mí-ní tru-co - vat.

c)

Ej, ho - ra, ho - ra, čer - ný les,
 kdo mú pa - nen - ku vi-děl dnes, kdo mú pa -
 nen - ku, sr-dén - ko mo-je, vi-děl dnes.

d)

Přes ty vi - no - hra - dy je tam
 pěk-ná cesta, po-věz ně, má mi - lá, cí bu -

Já budu nevěsta mého milého,
co u nás sedává [: do rána bílého :].

Cifra

V tanci se objevovaly všechny figury popsané v G. 2. V některých figurách jsou menší odchylky: při zpěvu dvojic před muzikou CH D nepřivíjí k sobě, ale většinou přenášejí váhu těla směrem vpřed a vzad, bez onoho charakteristického krouživého pohybu, zvláště u D.

Tančí členové souboru Žerotín ze Strážnice, jako ženich a nevěsta Ladislav Hadač (1969) a Jitka Zůbková (1968), dále Josef Grombíř (1959) a Hana Múčková (1972), Vítězslav Hořák (1974) a Jana Hořáková (1972), Josef Juřík (1976) a Ladislava Bačíková (1975), Jiří Slezák (1968) a Kateřina Menšíková (1977), František Sochor (1965) a Lucie Pavlíková (1974), hraje Cimbálová muzika Strážničan ze Strážnice ve složení Vítězslav Pálenský (1977) prim, Peter Budínský (1973) housle-terc, Libor Frank (1972) a Tomáš Pánek (1977) housle-kontry, Richard Jesenský (1972) klarinet, Antonín Horehled' (1976) cimbál a Radek Stanislav (1973) kontrabas.

G. 4 DANA J Z PETROVA (1:44.30)

a)

Ty pet-rov-ské Pl-že na pěkném ko-peč - ku,
hle-dal tam šo - ha - jek, hle-dal tam šo - ha - jek
svo-ju ga - lá-neč-ku, svo-ju ga - lá-neč - ku.

[: Ty petrovské Plže sú jak malované :],
[: kdože jich maloval :], [: chlapei Petrovjané :].

b)

Rybáře, rybáře, přes Rybáře chodník,
[: až sa mně milá vdá, kam já budu chodit :].

Tančí dvojice smíšené před hudbou, D po pravici CH. CH uchopí D pravou rukou kolem pasu, D položí levici ohnutou v lokti na jeho rameno. D drží v pokrčené pravé ruce malebně složený bílý šáteček. Levice CH je volně vztyčena. Při zpěvu taneční písně - který se střídá pravidelně s vlastním tancem, přenáší dvojice váhu těla z nohy na nohu s mírně krouživým pohybem.

Základní postoj: stoj snožmo anebo mírný stoj rozkročný.

1. takt - a: Přenesou váhu těla na pravou nohu, pravá pata se přitom vytočí zevnitř, tělo mírně zakrouží ve směru pohybu.

Pata levé nohy současně uvolněna od země.

b: Pata levé nohy se přitáhne k patě nohy pravé a zlehka se na ni došlápne na zem. Pohyb je zakončen mírným hmitem podřepmo.

2. takt - a: Nadnesením v kolenou se přenáší váha na levou nohu. která se patou vytočí zevnitř (pohyb je rovněž krouživý). Pravá noha se mírně posune patou k noze levé nebo zůstane na místě a uvolní se špičkou od země.

Pohyby taktů 1. - 2. se s většími nebo menšími obměnami opakují do konce, tanečník někdy přidupne, stojí na místě, pouze v kolenou přenáší váhu těla z nohy na nohu anebo zase naopak značně

Pohyby taktů 1. - 2. se s většími nebo menšími obměnami opakují do konce, tanečník někdy přidupne, stojí na místě, pouze v kolenu přenáší váhu těla z nohy na nohu anebo zase naopak značně vysoko pozvedá při přenesení váhy těla na pravou nohu špičku levé nohy atp. Tanečnice se před tanečníkem předtáčí (přivínuje se k němu) v lichých taktech a v sudých taktech se od něho odvinuje.

Některá dvojice začíná přenášet váhu na pravou nohu, jiná na levou nohu. Ve výjimečných případech vykročí oba v 1. době lichého taktu vnější nohou vpřed, v druhém taktu vnitřní nohou vzad, ale i tehdy má tanečnice snahu přivíjet se a odtáčet se od tanečníka.

Hudba opakuje v rychlejším tempu předzpívány nápěv k tanci.

Dvojice víří vpravo i vlevo, na 1. přehrávku v postavení pravými boky u sebe. CH buďto drží D oběma rukama kolem těla a D mu položí ruce přes jeho paže. Někdy i CH uchopí D např. levicí za jeho paži. Jindy se drží jako u valčíku, levá ruka CH je mírně napjata stranou a D položí svoji pravici hřbetem vzhůru do nastavené dlaně.

1. takt - a: Dvojice v držení k víření, ještě na místě mírně podřepne.

b: Odpěruje nahoru (jakoby si dala rozkmit k tanci).

Současně přitom již sotva znatelně přešlápne na místě, na a) pravou nohou - vnitřní - s mírným podřepem, na b) dokročí na levou - vnější - nohu (pokrčené koleno odpěruje nahoru). V dalších taktech pak při rychlejším tempu víří kolem společné osy vpravo. Na a) vykračuje vnitřní noha s podřepem, na b) dokročí vnější noha, došlápne na celé chodidlo vtočena špičkou mírně dovnitř.

Pozn. k víření: Lze říci, že osou otáčení je vlastně pravá (vnitřní) noha tanečnickova:

1. takt - a: CH nepatrně mírně posune pravou vnitřní nohu vpřed, koleno pokrčeno.

b: Při odpérování zvrtně noha celým chodidlem na zemi, pata se nepatrně odlepí od země a stočí se doleva a současně došlápne levou nohou k pravé tak, že špička pravé nohy směřuje ke středu chodidla nohy levé. D kolem CH mírně obchází krokem s podřepem na vnitřní nohu na 1. dobu.

Asi uprostřed nápěvu nebo na začátku opakování druhého dvojice víření zastaví, s mírným přičapnutím se otočí levými boky k sobě. přešlápne a následuje víření doleva, vykračuje levá noha (nyní opět vnitřní); změni se směr víření a držení.

Tančí Josef Gavlík (1941) a Marie Gavlíková (1947), Josef Martinek (1945) a Alena Opavská (1959) z Petrova, hraje muzika souboru Danaž ze Strážnice jako v G. 1.

G. 5 DANAŽ ZE SUDOMĚŘIC (1:48.49)

a)

Na do - li - ně na tej stra - ně, pa - se tam šo - haj
ko - ně vra - né. pa - se tam šo - haj,
sr - dén - ko mo - je, ko - ně vra - né.

Žalo dívča, žalo trávu,
ej, nedaleko lesa, háju,
ej, nedaleko, srdénko moje,
lesa, háju.

b)

[: A v ní je šenkérka, :]

[: vínečko nalévá :].

[: Nalej ně, šenkérko :],

[: nalej ně vína máz :].

[: Však já ti zaplatím :],

[: až půjdu pryč od vás :].

Tančí se v podstatě stejně jako danaj z Petrova. Pokud se některé rozdíly objeví, vyplývají z různého věku tanečníků nebo jde o jiné možnosti provádění určitých tanečních prvků.

Tanečníci přicházejí se zpěvem před muziku, tanečnice buďto přicházejí s nimi anebo později přibíhají. V tanci se pravidelně střídá předzpěv taneční písně s opakováním nápěvu k tanci. Při zpěvu stojí D po pravici CH, který ji objímá pravou rukou v pase, D položí volnou levici na jeho pravé rameno. Přenášení váhy těla při zpěvu písně se provádí buďto stranou s mírně krouživým pohybem (viz Petrov, G. 4), CH i D stejnosměrně a vykročí

stejnou nohou, nebo CH i D vykročují vnější nohou vpřed, drahá noha přisouvá s mírným limitem (1. takt) vnitřní noha vykračuje přímo vzad a vnější noha k ní přisouvá (2. takt). Pohyb je mírně houpavý.

Při víření se postaví pravými boky k sobě a uchopí se navzájem oběma rukama (CH drží D kolem těla, D mu položí ruce ze strany na paže). V tomto postavení víří doprava v rychlejším tempu nežli je předzpěv. Vykračuje vnitřní noha, která dosti prudce nakročí na celé chodidlo, noha v koleně povolí, a na druhou dobu odpérováním se mírně zvrtné a současně dokročí vnější noha celým chodidlem před nohu vnitřní. Asi v polovině nápěvu se dvojice k sobě přetočí opačným bokem a nyní víří doleva v postavení levými boky u sebe, vykračuje opět vnitřní noha - nyní levá. Na závěr danajů se tančí polka - třasák.

Tančí František Cigánek (1935) a Anna Cigánková (1940), Jan Okáník (1961) a Jarmila Juříková (1962), Josef Okénka (1949) a Jiřina Grombířová (1959), František Procházka (1937) a Jiřina Procházková (1938) ze Sudoměřic, hraje Cimbálová muzika Strážničan ze Strážnice ve složení Vítězslav Pálenský (1977) prim, Peter Budínský (1973) housle-terc, Libor Frank (1976) housle-kontr, Antonín Horehled' (1976) cimbál a Tomáš Pánek (1977) kontrabas.

G. 6 KOSÉ Z RADĚJOVA (1:53.04)

Ko - si mi-lí, ko - si, kam ste za-le-tě - li,
do ši-ré-ho po - la, fra-já-reč-ko mo - ja.

[: Stála u včelínku, žala jatelinku :],
[:jatelinka drobná, našala ju do dňa :].

Tančí čtveřice, dva CH a dvě D v malém kroužku spojeném za paže. 1. a 2. CH stojí vedle sebe a na ně navazuje 1. a 2. D. Píseň se zpívá k tanci, pak ji může hudba přehrávat.

1. takt - a: Stoj výkročný pravou nohou vpřed, levá noha opřena o přední část chodidla, kmih spojenými pažemi dovnitř.

b: Přenesení váhy těla zpět na levou nohu, pravá noha zůstává na místě, kmih spojenými pažemi vzad.

Pohyby 1. taktu se opakují až do konce 6. taktu.

1. - 6. takt se ještě jednou opakuje.

Nyní následují zátočky druhého chlapce s druhou D za pravé loky čtyřmi běhovými krůčky (7. - 8. takt) jednou kolem, vykročí pravá noha. Při prvním kroku oba tlesknou do dlaní, při druhém kroku jsou již zavěšeni za lokte, při dalším taktu se již pouštějí a vracejí se na svá místa.

9. - 10. takt: Totéž 1. D s 1. CH, ale bez potlesku na začátku.

Tyto zátočky se ještě jednou opakují (nyní už bez potlesku).

Pak se zpívá druhá sloka a tančí se jako u první sloky.

Tančí a hrají členové souboru Danaj ze Strážnice Radek Klásek (1976) a Hana Brantálová (1978), Tomáš Prečan (1971) a Jitka Potrusilová (1977), muzika jako v G. 1, ale bez cimbalistky.

G. 7 KOSÉ - ŠÁTEČKOVÁ ZE STRÁŽNICE (1:54.21)

[:Stála u včelínku, žala jatelinku :],

[:jatelinka drobná, našala ju do dňa :].

Tančí trojice. CH a dvě D, v postavení čelném, CH uprostřed. V každé ruce drží šáteček, jehož opačný konec uchopí D - z každé strany jedna. D vnější ruce připaženy.

I. variant

Ve stoji rozkročeném pravá noha vpřed, za zpěvu písně, přenáší trojice váhu těla. V lichých taktech vpřed na pravou nohu, kmih spojenými pažemi vpřed. V sudých taktech vzad na levou nohu, kmih spojenými pažemi se šátky vzad. Takto až do konce 10. taktu.

Ve druhé části následuje obíhání D okolo CH a podbíhání pod šátky. Obě D vyběhnou současně proti sobě. CH přešlapuje ve stejném rytmu na místě, utvoří společně bránu a levá D vbíhá do brány vpředu Obíhají kolem CH. který zvedá paže nahoru a kříží je. Druhá D probíhá branou vzadu. Jedno oběhnutí se provede 8 kroky. D se vrací na svá místa. Takto až do konce 2. části.

II. variant

První část jako u prvního variantu, ve druhé části místo obíhání pod šátky následují zátočky CH běhovými kroky střídavě s pravou a levou D. S pravou D se zavěsí za pravé lokty, současně levá D se otáčí na místě doleva. S levou D se pak zavěsí za levé lokty a současně se pravá D otáčí doprava. Každá zátočka se provede čtyřmi kroky.

Tančí členové souboru Žerotín ze Strážnice Vladimír Koupil (1966), Zdeňka Baňarová (1974) a Petra Křížová (1976), Petr Lovecký (1967), Marie Bakalíková (1967) a Marie Baňarová (1971), hraje Cimbálová muzika Strážničan ze Strážnice jako v G.3.

G. 8 NEBOŽTÍK ZE STRÁŽNICE
(1:55.35)

Tančí dvojice v postavení čelném. CH uprostřed mezi dvěma D. Drží se za vnitřní ruce. vnější připaženy.

I. část:

1. takt: Dva kroky vpřed, vykročí pravá noha.
2. takt - a: Výkrok pravou nohou, druhá noha nepřisouvá, někteří tanečníci však přisouvají.
b: Mírný podřep.
3. - 4. takt = 1. - 2. takt. ale zpět, vykračuje levá noha vzad.
5. - 8. takt: Opakuje se 1. - 4. takt.

II. část - rychlejší.

1. - 2. takt: Trojice se pustí, CH se zavěsí s pravou D za pravé lokty a zatočí se s ní čtyřmi běhovými kroky jednou kolem, vykračuje pravá noha. Levá D se zatím na místě sama otáčí, čtyřmi kroky doleva.
3. - 4. takt: CH pustí pravou D a zavěsí se s levou D za levé lokty. Zátočka 4 běhovými kroky jednou kolem. Pravá D se na místě sama otáčí, čtyřmi kroky doprava. Tyto zátočky se střídají až do konce tance.

Při několikerém opakování tance se zátočky mohou opakovat několikrát za sebou se stále se zrychlujícím tempem.

Tančí a hrají členové souboru Danaj ze Strážnice Jiří Tománek (1956), Danuše Červenková (1964) a Tatiana Pálenská (1952), muzikajako v G. 7.

G. 9 VERBUŇK I ZE STRÁŽNICE

(1:56.39)

Tá stráž-nic-ká brá - na pěk-ně ma-lo -
 va - ná, kdo - že ju ma - lo -
 val, vo - já - ci šab - la - ma.

Okolo Moravy chodníček krvavý,
 [:kdo ho zakrvavil, šohaj porúbaný :].

Tančí Jan Gajda (1940), Milan Gajda (1937) a Josef Vajčner (1935) ze Strážnice, hraje muzika souboru Danaj ze Strážnice ve složení Martin Gajda (1969) prim, Peter Budínský (1973) housle-terc, Libor Frank (1976) housle-kontr, Magdalena Múčková (1968) cimbál a Tomáš Pánek (1977) kontrabas.

G. 10. VERBUŇK II ZE STRÁŽNICE
(1:59.01)

A jak jich tam brodíl,
vraný kůň ho shodil,
hajlon, trajlon, tradarydy tajlon,
vraný kůň ho shodil.

Tančí členové souboru Žerotín ze Strážnice Josef Grombíř (1959),
Ladislav Hadač (1969), Vítězslav Hořák (1974), Josef Juřík
(1976), Jiří Slezák (1968) a František Sochor (1965), hraje
Cimbálová muzika Strážničan ze Strážnice jako v G. 3.

II. KYJOVSKO

(2:00.35)

O tancích z Kyjovska

Kyjovské Dolňácko je rozsáhlé území mezi Uhersko-hradištěm, Strážnickem, územím Hanáckých Slováků a Podlužím. Jeho severní hranici tvoří vrcholky Chřibů. Na jihu sahá v okolí Hodonína a Rohatce až téměř k řece Moravě. Jeho hlavním střediskem je Kyjov, podle něhož celé území nazýváme Kyjovskem. Území od Kyjova na sever je severní Kyjovsko a k jeho nejvýznamnějším obcím patří Nětčice, Boršov, Kostelany, Bukovany, Ježov, Hýsly. Jižním směrem je pak jižní Kyjovsko se známými obcemi Svatobořicemi, Mistřínem, Miloticemi, Ratíškovice, Dubňany a dalšími. Na rozhraní s Hanáckými Slováky leží v severozápadní části Kyjovska Bohuslavice a Sobůlky. V jihozápadní části další významnou obcí jsou Šardice, v těsném sousedství Hovorán a Čejče.

Kyjovsko patří k oblastem, kde se udržují s neobvyklou silou lidové tradice a s nimi i kroj, lidová píseň, tanec a hudba.

Po hudební a taneční stránce tvoří Kyjovsko svébytnou a osobitou oblast. Zvláště lidový tanec se zde rozkošatil do mnoha hudebních a pohybových forem a druhů, které se od sebe liší nejen hudební, skladebnou a pohybovou strukturou, ale i funkčními vazbami na život lidu, na obřadní a jiné příležitosti.

K nejstaršímu a pro Kyjovsko nejtypičtějšimu tanci patří specifický druh párového točivého tance, zvaného podle točivého kroku při víření - skočná nebo též slovenská. Druhý název označuje domácí původ tance, je zřejmě starší a v minulosti platil jistě nejen pro Kyjovsko, ale i pro další části Slovácka. Ke kyjovské skočné a slovenské se podobně jako k většině točivých tanců na Slovácku, předzpěvuje větší počet písní 2/4 taktu, které hudba přehrává k tanci v charakteristickém rytmu a tempu. Kyjovská skočná se skládá ze dvou figur (viz popis). V jejím provedení se objevuje několik variant. V některých obcích (v Boršově, Sobůlkách), ale i u starší generace (v Nětčicích, Kostelci aj.), se její provedení lišilo v charakteru základního tanečního kroku, který byl vlivem různých okolností individualizován. Tak

v boršovské skočné, zvané lokálně též mlynářská - vyklepávaná je vířivý krok prováděn natřásavě, zatímco starší generace tanečníků v Nětčicích a Kostelci místo kroku poskočného se otáčí na místě kolem společné osy pouze krokem podtrhávaným, "zvřtaným".

Slovenská se podnes tančí na někdejší milotickém panství především v Miloticích, ale i v dalších obcích jižního Kyjovska. Její víření se provádí obíhavými krůčky (Milotice) nebo obcházeními kroky s mírným podřepem na vnitřní nohu (Ratíškovice). V Ratíškovicích se udržela slovenská především při obřadním svatebním tanci "s rúchy" t.j. se svatebními praporce před domem nevěsty po příchodu z oddavek. Proto byl také tento tanec nazýván "rúchová". V některých obcích se k základnímu pohybovému schématu (víření a otáčení dvojice kolem společné osy) připojují ještě další pohyby. Tak v Miloticích je to "šúpání" nohama, někdy označované jako "vykopávání" (viz popis). Ve Vacenovicích se mezi víření vkládají potlesky do dlaní. Ve Vlkoši a Skoronicích se střídá v tanci pouze obcházení dvojice s pohupováním při zpěvu taneční písně. I v tempech bývají drobnější rozdíly (srov. milotická slovenská).

Ve Svatobořicích zdomácněl kromě skočné a slovenské i danaj, tančený v tempu strážnického danaje, a vrták - vrtěná v tempu a pohybu příbuzné podlužácké vrtěné. Tyto tance sem pronikly zřejmě v důsledku styku jednotlivých skupin při společných vystoupeních na národopisných slavnostech, na hodech a při jiných příležitostech.

Protějškem starých párových tanců na Kyjovsku jsou mužské tance skočného rázu, tance obratnosti a mužské taneční hry. V současné době k nejrozšířenějším patří verbuňk. Tančí se vesměs na písně novouherského typu. Jeho kořeny na Kyjovsku je možné hledat v druhé polovině minulého století. Byl spojen též s názvem čardáš nebo cifrování. Do své nejrozvinutější podoby se ustálil zajisté vlivem vystupování na národopisných slavnostech (na Slovácích rocích), v prostředí slováckých krúžků na Kyjovsku a v poslední době v souborech lidových písní a tanců.

Písně k verbuňku nejsou ani v nejstarší sbírce, zvané Guberniální, z roku 1818, ani ve sbírkách Sušilových a Bartošových. Jestliže se však přece v Guberniální sbírce setkáváme mezi písněmi z Kyjovska nebo Ždánka s označením "verbuňk", pak

jde spíše o píseň k dramaticko-taneční hře, známé podnes na Horňácku pod názvem "verbířská" nebo "na husára", napodobující žertovnou formou verbování na vojnu podle písně Husárovi dobře je, nic nerobí len pije.... Píseň, uvedená jako verbunk, začíná v Guberniální sbírce s textem Juž sem přišel, dajže mi a je datována rokem 1804.

Ovšem nejstarší doložený a podnes známý mužský tanec na Kyjovsku je obdobou tance "do skoku", "skočná" a "hošije", známému dnes především u Hanáckých Slováků a na Podluží, kdysi též na Horňácku a Strážnicku. Na Kyjovsku se s ním setkáváme pod názvy holénková, po holénce, ale též "funty" ve spojení s písní Moravanská (aj.) šenkérka (nebo hospodská) měla novú sukňu... Na tuto píseň se připojují k tanci ke každému tanečníkovi i dívky po dvou a při výskocích mu pomáhají, držíce jej jedna za pravou, druhá za levou ruku (srov. též hanácko-slováckou skočnou). Holénkovou ze severního Kyjovska uvádí již Fr. Sušil z první třetiny 19. stol. pod názvem Pleskáva (protože chlapec při výskocích v tanci tleská dlaní na jednu nebo obě holénky). Spojuje ji s písní Kdo to jede, kdo to práská, synečkova ruka jasná. Holénková - pleskáva se podnes tančí na větší množství písní určitého společného rytmického rázu, které tvoří v písňovém bohatství Kyjovska, podobně jako na Podluží a u Hanáckých Slováků, samostatný písňový fond. Na Kyjovsku je podnes holénková uváděna písní prvního tanečníka (stárka) anebo i více chlapců: S dovolením chlapci, s dovolením, budeme sa pleskat po holeni. Podle historických pramenů tvořila ještě začátkem 19. století párová skočná - slovenská spolu s holenkovou pevný svazek, podobně jako tomu bylo rovněž podle dobových dokumentů na Podluží, u Hanáckých Slováků, u Moravských Chorvatů a u mor. obyvatelstva na druhém břehu Dyje, v Dolních Rakousích (na Mor. poli.). Zprávy o tomto tanci a o hudbě z Kyjovska jsou přibližně o čtvrt století mladší nežli ostatní uvedené zprávy, ale taneční a pěvecký projev i vazba obou tanců jsou stejné. Tak v roce 1836 se dovídáme ze zprávy správce vrchnostenského úřadu panství Milotice při přípravě korunovační slavnosti v brněnských Lužánkách, že Slováci z Milotic "zvláštní hudební nástroj při svých tanečních zábavách nemají" a že "jejich nejoblíbenější tanec, jehož melodie sami muzikantům předzpěvují, spočívá ve vznešených skocích, v nichž se muži

střídají a po nichž se tanečník se svou tanečnicí otáčí kolem v malém kroužku." Podobně tvrdí i o Mistříně a Svatobořicích. Poněkud širší je zpráva o "národních tancích Slováků ze Šardic", kde (volně citováno) muziku tvoří gajdy a dvoje housle. Kolem muzikantů jsou v půlkruhu nebo v řadě tančící muži, zatímco ženy jsou v blízkosti pohromadě. Muži postupně začínají první, přistupují blíže k muzikantům a skáčí do výšky (patrně po zpěvu), jak dlouho vydrží. Zatím ostatní tleskají do taktu. Na to ustoupí muž - sólista nazad, uchopí svoji tanečnici a točí se s ní několikrát dokola. Zatím již vstoupí před muzikanty další muž a tak se postupně všichni vystřídají. Tolik o tanci v Šardicích.

Tuto praformu točivého a skočného tance na Kyjovsku potvrzuje o pět let později a opakovaně v roce 1844 Bruno Wohlmann při popisu dozaté v článku Aus Gaya (z Kyjova). I když je pořadí tanečních částí obrácené - nejprve tančí v párech CH s D v širokém kruhu, za zvuku cimbálu, harfy a houslí, jednoduchý tanec se střídavým předzpěvováním, po chvíli pak se postaví CH do kruhu a skáčí dva a dva proti sobě vícekrát do výšky "příčemž se tlukou dlaněmi na lýtka, zatímco ostatní dávají takt". Dále následuje údaj o tom, jak dívka pomáhá tanečníkovi při výskocích. "Zvlášť pěkný je však pohled, když děvče chlapce při skákání podpírá, příčemž jej ona uchopí za nadloktí a snaží se jej rychleji zvednout." Podle autora článku se skočný tanec chlapců s předcházejícím vířením dívek nazývá šibaj.

K tancům staršího původu na Kyjovsku náleží podle současných pamětníků řada chlapeckých a společných tanečních her a tanců obratnosti a tance spojené s výročními nebo rodinnými obřady. Z prvních to byla trojicová hra liskaná, zvaná v Ratíškovicích na habáňa nebo je trefa, v sousedním Rohatci medvědí. Ke hrám a tancům patří dále trojicová hra na ševce nebo hra s podhazováním vařečky pod koleno - vařejkářská a jí příbuzná hra šátečková s podhazováním šátku pod koleno podle textu písně Kde jsi máš, tu, tu, tu. Ke hrám chlapců s přeskoky patří kozácká (řetězové přeskakování koz), z dalších pak to jsou slámková, kohútci, kolo mlýnské, halabuňa a všude známá žabská. Ze společných tanečních her holúbek, legátková, ovčák, palicová a Černý Jan.

Obřadních tanců je poměrně málo. Je to dříve již uváděný rúchový-á z Ratíškovic, tanečný jako volná slovenská s přiděpá-

váním. V Ježově na severním Kyjovsku zapsala Fr. Kyselková tanec kozílek. O fašanku a hodech se tančil tanec Do řetaza - řetaz nebo věnec se zaváděním dívek do tance kolem hodového věnce a posléze ke stárkovskému stolu - ke "skládce". Někde se tomuto zvyku říkalo "skládka" nebo "zasadování". V Šardicích pak "hanácká". Veselým fašankovým tancem byl tanec "na dyně" nebo ratíškovské "konopě" (srov. konopice z Nové Lhoty na Hornácku). K tancům obřadního akcentu patří i kyjovské královničky.

Mladší vrstva tanců je na Kyjovsku poměrně bohatě zastoupena různými figurálními tanci polkového nebo valčíkového rázu, ale i osobitých místních forem. Jsou mezi nimi i tance trojicové (jatelinka, šátečková) a tance v polohách křížákové formy - šiml. Dalšími figurálními tanci jsou kočičí (tančí dvě a dvě dvojice) a párové tance glckavá - Spadla z habra, ořechovská, mynářská, rajdovák a hovado (obkročák).

Na mnohé tance z Kyjovska poukázal František Sušil. Hlavní výzkum na Kyjovsku provedla sběratelka Milada Bimková, která též zpracovala publikaci Z hudební minulosti Milotic, ve které jsou shromážděny veškeré doklady o zdejšímu vývoji hudby i o muzikantských rodech.

H. 1 SKOČNÁ Z NĚTČIC
(2:00.40)

a)

Na tem na-šem ná-to-ni, na tem našem ná-to-ni,
za-to-čil se šo-haj švarný na vra-ném ko - ni.

[: Zatočil se sem aj tam :],
kemu já tě, moja milá,
kemu zanechám.

b)

Ka-dy je ten chodníček přes ty vi-no-hra -
dy, po kerém sem cho-dí-val, po kerém sem
cho-dí-val k méj mi-lěj na pře-zvě - dy.

[: Tady máš ten šáteček,
cos ně milá dala :],
[: šak já ti ho zaplatím :],
ej, abys neplakala :].

Tanec má dvě části:

I. Předzpěv taneční písně (zpívají muži) s doprovodnými pohyby (přenášení váhy těla z nohy na nohu).

II. Vřítení dvojice na místě kolem společné osy v postavení pravými boky u sebe (vykračuje vnitřní - pravá noha) nebo v postavení levými boky u sebe (vykračuje levá - vnitřní noha).

Popis jednotlivých tanečních kroků a prvků:

I. Předzpěv taneční písně s doprovodnými pohyby

CH se postaví před muziku a začne zpívat první sloku libovolně z tanečních písní ke skočné. Při zpěvu gestikuluje levicí (pokud zpívá sám i pravicí) a přenáší při tom váhu těla z nohy na nohu. Po několika taktech zatleská a na toto znamení k němu přibíhá tanečnice a D se postaví po pravici CH. Pokud píseň ještě neskončila, přenáší shodně s ním váhu těla z nohy na nohu. Přenášení váhy těla se může provádět dvojím způsobem. Dvojice, spojená za vnitřní paže v připažení (vnější volně podél těla nebo CH volnou vnější paží gestikuluje), přenáší váhu těla buď stejnosměrně (v lichých taktech např. v 1. době přenesou váhu těla oba na pravou nohu šikmo vpravo stranou s mírným zakroužením, na druhou dobu přitáhnou levou nohu k noze výkročně a celý pohyb ukončí mírným limitem podřepmo). V sudých taktech totéž naopak opačnou nohou. Při nakročení v 1. době taktu je vždy noha v kolenně mírně napjata, ve druhé době taktu po přisunu druhé nohy obě nohy povolí v kolenu.

Jiný způsob přenášení váhy těla:

Liché takty - na a) CH i D vykročí mírně vnější nohou vpřed, koleno mírně napjata, na b) přisunou druhou nohu k noze výkročné po přední části chodidla. Přisun ukončen hmitem podřepmo.

Sudé takty - na a) zakročí CH i D vnitřní nohou vzad (noha v koleně mírně napjata), na b) zlehka přisunou vnější nohu k vnitřní a přisun zakončí opět hmitem podřepmo v kolenou.

Varianta druhého způsobu:

1. takt - a: Vykročí CH i D vnější nohou vpřed (noha došlápne celým chodidlem na zem a přenes se na ni plně váha těla).

b: Druhá noha nepřisouvá, ale pozvedne se patou od země, povolí mírně v koleně a v této poloze zůstane odlehčena až do konce druhé doby.

2. takt - a: Odpérováním v kolenou se přenáší váha těla zpět na vnitřní nohu (CH na pravou, D na levou). Vnější noha zůstává na svém místě, někdy se nepatrně posune k noze vnitřní, zůstane-li zcela na svém místě, pouze se mírně odlepí špičkou od země.

Přenášení váhy těla se provádí v mírném stoji rozkročmo. Spojené vnitřní paže se při přenášení váhy těla vpřed na vnější nohy pohybují spodním obloukem mírně vpřed (někdy se dvojice od sebe mírně odvrací). Při přenesení váhy těla zpět na vnitřní nohu se vracejí spojené vnitřní paže spodním obloukem vzad do mírného zapažení. Dvojice se mohou k sobě mírně přivrátit.

II. Společné víření dvojice na místě buď pouze vpravo nebo se střídáním směru

Hudba opakuje předzpívaný nápěv první sloky taneční písně. Dvojice se otočí pravým bokem k sobě a uchopí se k víření: CH uchopí pravou rukou D zepředu kolem pasu. D položí svoji pravici na levé rameno CH zepředu. Vnější paže jsou připaženy. Při postavení levými boky u sebe se drží opačnými rukama.

V tomto postavení a držení víří buďto jen vpravo nebo (je-li nápěv písně delší) střídají směr víření doprava-doleva-doprava po jednotlivých nápěvových frázích.

Krok víření: Jde o krok staršího typu prováděný zvrtem na vnitřní - výkročné noze.

1. takt - a: CH i D vysunou pravou nohu vpřed po obloučku (špička vytočena mírně zevnitř), noha došlápne celým chodidlem na zem, koleno povolí.

b: Zvrtem na vnitřní noze se prudce dvojice pootočí doprava asi o půl kola. Při zvrtní, který je proveden dosti prudce odpérováním kolena nahoru, se pata vytočí zevnitř (doleva) a vlastní zvrtní dokončí prudkým došlápnutím paty na zem.

Současně levá noha se pozvedne od země a prudkým švihem vpřed došlápne celým chodidlem před špičce pravé nohy vytočeně dovnitř.

V závěru této části je patrné současně mírné odpérování tanečnicků v kolenou nahoru.

Každý další takt = 1. taktu. Jednotlivé vířivé kroky jakoby byly od sebe mírně odsazeny zřetelným zakončením vířivého pohybu na konci každého taktu.

Změna směru víření se provede na konci hudební fráze přetočením při dokončení kroku o 180° dovnitř. Na začátku další fráze v postavení levými boky u sebe vykračuje nyní levá (opět vnitřní) noha.

Poznámka ke skladbě: V tanci se pravidelně střídá předzpěv taneční písně (zpívají muži) s vířením. Tanečníci si předzpěvují libovolné písně, které pak hudba k tanci přehrává, obvykle pouze jednou. V závěru tance může hudba zahrát dohrávku, při které dvojice víří střídavě vpravo i vlevo až do konce.

Poznámka k tanečnímu kroku: Zvrtní při víření na vnitřní noze s odpérováním v koleně (viz popis) je vlastně zárodkem poskoku v některých druzích skočných (viz Svatobořice-Mistřín, H. 5).

Tančí František Kouřil (1941-1996) a Marie Šebestová (1941), Václav Polášek (1927) a Marie Rudická (1938), Ivo Šimeček (1933) a Jitka Šimečková (1961) z Kyjova, hraje cimbálová muzika Jury Petrů z Kyjova ve složení Petr Petrů (1955) prim, Libor Mišurec (1966) housle-terc, Josef Munka (1934) housle-kontr, Jindřich Pleva (1966) viola-kontr, Martin Jagoš (1965) klarinet, Jiří Petrů (1953) cimbál a David Běřák (1969) kontrabas.

H.2 SKOČNA Z BORŠOVA
(2:03.39)

a)

Ej, vím já o děv - či - ně,
ej, vím já o děv - či - ně, v tem bor - šov -
ském mlý - ně, v tem bor - šov - ském mlý - ně.

[: E j , ona husy pase :]

[: pěkně nastrojá se :].

b)

Vy - le - tě - la kře - pe - len - ka z pro - sa,
chy - ta - la ju mo - ja mi - lá bo - sa,
chy - ta - la ju mo - ja mi - lá bo - sa.

Když tys chtěla křepelenku chytat,

[: mělas ty se na červeno vyspat :].

Tanec má dvě části:

I. Předzpěv taneční písně (zpívají muži) s doprovodnými pohyby (přenášení váhy těla z nohy na nohu).

II. Víření dvojice na místě kolem společné osy v postavení pravými boky u sebe (vykračuje vnitřní - pravá noha) nebo v postavení levými boky u sebe (vykračuje levá - vnitřní noha) krokem se osobitým potřásáním, které vyplývá z provedení kroku.

Popis jednotlivých tanečních kroků a prvků:

I. Předzpěv taneční písně s doprovodnými pohyby

Tanec začíná předzpěvem taneční písně. CH se postaví před muziku a začne zpívat první sloku libovolné z tanečních písní ke skočné. Při zpěvu gestikuluje levicí (pokud zpívá sám i pravicí) a přenáší při tom váhu těla z nohy na nohu. Po několika taktech zatleská a na toto znamení k němu přibíhá tanečnice. D se postaví po pravici CH. Pokud píseň ještě neskončila, přenáší shodně s ním váhu těla z nohy na nohu. Přenášení váhy těla se může provádět dvojím způsobem zcela jako v H. 1.

II. Společné víření dvojice na místě buď pouze vpravo, nebo se střídáním směru.

Hudba opakuje předzpívaný nápěv první sloky taneční písně. Dvojice se otočí pravým bokem k sobě a uchopí se k víření:

CH uchopí D oběma rukama kolem těla (lokty poněkud zvedne). D mu položí obě ruce přes ramena. Někdy drží tanečník levicí D za její pravou paži těsně nad loktem (ruku překrývá poněkud "tacle" dívčina pravého rukávce). Někteří tanečníci při tomto druhu uchopení dívky nad loktem zvednou svoji pokrčenou levou paži hodně vysoko. Při víření doleva se uchopí naopak.

Krok víření:

Víření doprava v postavení pravými boky u sebe:

1. takt - a: CH i D nakročí celým chodidlem na vnitřní nohu (špička mírně vytočena doprava) a odrazem z celého chodidla se pootočí asi o 45° doprava. Druhá noha se současně pozvedne od země a připraví se k dalšímu kroku.

b1: CH i D doskočí na patu levé (vnější) nohy, špice vztyčena kolmo vzhůru. Při dopadu paty na zem, těsně před špičku pravé nohy je už náznak mírného natřesení.

b2: Celý taneční pohyb uzavře prudké došlápnutí vztyčeného chodidla vnější nohy na zem vtočeně dovnitř před špičku

pravé nohy. Tento pohyb je proveden s dalším (nyní ještě zřetelnějším) potřesením celého těla.

Oba dva pohyby levé nohy. popsané v b1 a b2, ovlivňují charakter celého tanečního kroku, silně natřásavého.

Při víření doleva vykračuje vnitřní (nyní levá noha). Charakter kroku i celého víření zůstává stejný jako při víření doprava.

Poznámka k charakteru tance: Tanec je svižný, jednotlivé pohyby na sebe navazují a pro jeho pohybový charakter je typický poskok na vnitřní noze a došlap přes patu a špičku vnější nohy s dvěma výraznými nářesy. Došlap vnější nohy na patu je proveden současně s doskokem vnitřní nohy celým chodidlem na zem.

Tančí Rudolf Hochman (1937) a Vojtěška Hochmanová (1938), František Kouřil (1941-1996) a Marie Šebestová (1941), Jan Selucký (1932) a Libuše Selucká (1936), hraje Cimbálová muzika Jury Petrů z Kyjova jako v H. 1.

H. 3 SKOČNÁ Z JEŽOVA

(2:05.30)

Preletěl k ní krahulíček malý pták,
[:budeš-li se, laštověňko, vydávat:].

Já se budu, krahulíčku, vydávat,
[:až se bude suchá lindazeleňat:].

Tanec má dvě části:

I. Předzpěv taneční písně (zpívají muži)s doprovodnými pohyby (přenášení váhy těla z nohy na nohu).

II. Vření dvojice na místě kolem společné osy v postavení pravými (vykračuje vnitřní - pravá noha) nebo levými boky u sebe (vykračuje levá - vnitřní noha) krokem sice poskočným, ale přesto s mírným natřesením.

Popis jednotlivých tanečních kroků a prvků:

I. Předzpěv taneční písně s doprovodnými pohyby

CH se postaví před muziku a začne zpívat první sloku libovolně z tanečních písní ke skočné. Při zpěvu gestikuluje levicí (pokud zpívá sám i pravicí) a přenáší při tom váhu těla z nohy na nohu. Po několika taktech zatleská a na loto znamená k němu přibíhá tanečnice a postaví se po pravici CH. Pokud píseň ještě neskončila, přenáší shodně s ním váhu těla z nohy na nohu.

Držení při zpěvu:

- a) Buď za vnitřní ruce v připažení, vnější paže D připažena, CH volnou levicí při zpěvu gestikuluje. V tomto postavení a držení přenáší tanečník váhu těla z nohy na nohu krouživým pohybem (začíná napravo nebo nalevo), druhou nohu přisouvá patou k noze výkročné. (Popis přenášení váhy těla s krouživým pohybem viz nahoře.) Tanečnice stojí po celou dobu téměř na místě a přenáší váhu těla pouze v náznaku, stejněsměrně s tanečníkem střídavým napínáním a povolováním jednoho kolena a nepatrným natáčením v kolenou i v bocích. Někdy při tomto pohybu se objeví kmih spojených paží v lichých taktech spodním obloukem vpřed do předpažení dolů (dvojice se jakoby mírně od sebe odvrátila) a v sudých taktech spodním obloukem vzad do mírného zapažení (dvojice se k sobě mírně přitáhne obličejem).

b) D po pravici CH. CH obejmě D pravou rukou kolem pasu a D mu položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno, vnější paže připaženy. CH může volnou levicí při zpěvu gestikulovat. V tomto postavení a držení přenášejí oba váhu buď stejnosměrně (na pravé nebo na levé nohy) s mírným krouživým pohybem nebo mohou vykračovat vpřed vnější nohou (liché takty). V sudých taktech pak přenášejí váhu těla vzad na vnitřní nohu.

II. Víření dvojice na místě kolem společné osy vpravo a vlevo.

Při víření vpravo CH i D se postaví pravými boky k sobě. CH uchopí D oběma rukama kolem těla a D mu položí ruce shora přes jeho ramena. Při víření doleva se postaví levými boky k sobě a držení zůstává stejné jako u držení doprava.

Krok víření:

1. takt - a: CH i D vykročí po obloučku vnitřní - pravou nohou, odrazí se z pravého chodidla (odraz je nízký). Druhá noha při tomto odrazu pokrčí přednožmo. chodidlo vodorovně se zemí nebo poohne mírně zánožmo.

b1: Pravá noha dopadne celým chodidlem na zem s pootočením asi o 45° vpravo. Při dopadu lze pozorovat náznak potřesení v kotnících, kolenou i celé postavě tanečníků.

b2: Vnější noha dokročí celým chodidlem na zem před pravou nohu vtočeně dovnitř prudce shora s dalším potřesením. Takto víří dvojice až do konce buďto přehrávky nebo první fráze taneční písně. V posledním taktu se přetočí tanečním krokem levými boky k sobě a v další frázi víří doleva, vykračuje levá noha. Krok zůstává stejný.

Pozn.: Takto se tančí i na další předzpívané sloky nebo nápěvy. Na konci tance CH uchopí pravou dlaň D svojí levicí a plácne do ní svojí pravicí. D pak položí svojí levou ruku shora na hřbet jeho pravé ruky.

Pozn. k charakteru tance: Víření je prováděno sice skočně s dopadem vnější nohy celou plochou nohy na zem, ale přesto s nátlásem podobně jako při horšovské. Je tedy jakousi kombinací skočného kroku s nátlásem.

Tančí František Hlaváč (1932) a Anna Kyliánová (1930) z Ježova, hraje Cimbálová muzika Jury Petrů z Kyjova jako v H. 1.

H. 4 SKOČNÁ ZE SEVERNÍHO KYJOVSKA
(2:06.51)

a)

Ko-nec u Ky - jo - va u téj bo - ží
mu - ky, sto - jí tam má mi -
lá, za - la - mu - je ru - ky.

Zalamuje si jich
za svou hlavičku,
kemus mňa zanechal,
švarný šohajčku.

b)

Už je rá-no, už je ve dne, staňmámi-lá, vy-pro-vod'
mě, k měs-teč-ku Ky-jo-vu až na kraj,
eš - tě ně mu - zi - ko pěk-ně hraj.

[: A já bych šla s tebou ráda,
ale naša panimáma :],
[: ona ně velice zbraňuje,
štyry očka, dvě srdéčka zraňuje :].

c)

Je - de šo - haj z Víd - ňa, má ko - níč - ka
šim - la, na něm se - dé - leč - ko
ze sa - mé - ho stří - bra, na něm se - dé - leč -
ko ze sa - mé - ho stří - bra.

d)

Vy - bí - ra - la sem si mezi ma - le - na - ma, zelenú sem
u - tr - hla, červenú sem ne - cha - la, ze - le - nú sem

Muži se postaví před vlastním tancem před muziku, uchopí se navzájem vzadu křížem a zpívají nejprve táhlou píseň. Při zpěvu přenášejí váhu těla z nohy na nohu střídavě vpravo a vlevo stranou. Základní postoj: mírný stoj rozkročný.

Z táhlé písně pak přejdou do písně taneční. Zpěv je doprovázen rovněž přenášením váhy těla jako prve. Ke konci zpěvu zatleskají a na tento pokyn k nim přibíhají tanečnice. Následuje první figura - zpěv s přenášením váhy těla.

I. D se postaví po pravici CH a uchopí se spolu za vnitřní ruce. Za zpěvu přenášejí váhu těla v lichých taktech vpřed na vnější nohu a v sudých taktech vzad na vnitřní nohu buď způsobem a) - s přísouváním levé nohy nebo způsobem b) - stále v mírném stoji rozkročmo. Spojené vnitřní paže v lichých taktech při pohybu vpřed kmiň vpřed do předpažení dolů a v sudých taktech kmiň vzad do mírného zapažení. Dvojice se většinou při pohybu paží vpřed od sebe mírně odvrátí a při pohybu paží vzad se k sobě opět mírně natočí.

II. Víření dvojice kolem společné osy v postavení pravými a levými boky u sebe poskočným krokem

Základní postavení při víření vpravo:

1. způsob - CH uchopí D oběma rukama okolo těla. D mu položí paže ohnuté v lokti přes rameno.
2. způsob - závěs za pravé (při víření doprava) a nebo levé lokty (při víření doleva).

Krok víření: poskočný krok -

Víření doprava:

1. takt - a: CH i D vykročí pravou nohou po obloučku (špice vytočena zevnitř doprava) a odrazem z celého chodidla poskočí na pravé noze. Levá noha se pozvedne od země. mírně se pokrčí v koleně.

b: Švihem vpřed s otočením doprava došlápne shora celým chodidlem na zem vtočeně dovnitř (špička pravého chodidla směřuje ke středu chodidla nohy levé). Tímto krokem se otáčí dvojice buďto to konce nápěvu nebo nápěvové fráze. V každém taktu se otočí asi o půl kola. Krok by měl být bez potřásání.

V posledním taktu nápěvové fráze se přetočí dvojice buďto jedním krokem jako při víření o 180° doprava (tj. levými boky k sobě a uchopí se k víření doleva) nebo místo skočného kroku se otočí třemi přešlapy na místě pravou-levou-pravou nohou.

Při víření doleva vykračuje levá noha. Obrat do postavení pravými boky k sobě se opět provede na konci fráze podobně jako prve (tj. buďto skočným krokem - začíná levá. nebo třemi přešlapy v prvních třech osminách taktu, začíná opět levá).

Pokud se dvojice drží při tanci v závěsu za lokty, opisuje poněkud větší kroužek při společném víření. Takto se střídá zpěv a tanec až do konce.

V závěru tance zahraje hudba dohrávku, při které dvojice víří až do konce střídavě doprava a doleva. Po skončení tance si dvojice poděkuje potleskem do dlaní (viz Ježov, tanec H.3).

Tančí Rudolf Hochman (1937) a Vojtěška Hochmanová (1938), František Kouřil (1941-1996) a Marie Šebestová (1941), Václav Polášek (1927) a Marie Rudická (1938), Jan Selucký (1932) a Libuše Selucká (1936), Ivo Šimeček (1933) a Jitka Šimečková (1961) z Kyjova, hraje Cimbálová muzika Jury Petrů z Kyjova jako v H. 1.

H. 5 SKOČNÁ ZE SVATOBŮŘIC-MISTRŮNA
(2:11.38)

a)

Před na-ším mos - te-ček z drobného ka - me-ní
nako-peč - ku, le-ží tam sy-ne-ček, po-rú-ba -
ný vše-cek o dě-več-ku, o dě-več - ku.

Kdože ho porúbal, to mosel byt šohaj vybíraný,
mosel mět šablenku nabrúšenú pěkně [: na dvě strany :].

b)

V pon-dě - lí do - ma ne - bu - du,
v ú - te - rý na jar - mak půj - du,
ve stře - du z jar - ma - ku,
ve čtvr - tek z pa - lír - ně do šen - ku.

A v pátek to bude hoja,
ty budeš frajárka moja,
v sobotu pérko dáš,
v nedělu pojedem na sobáš.

Aj, že - ny, že - ny, po - rad' - te
a on mňa bi - je, ve - li - ce

že mi, zlé - ho já mu - ža
pi - je,

mám, co si s ním po - čat mám.

Zajdi do pola, natrhaj zelá, zelá králového,
jak ho okusí, hněd' umřít mosí, do dňa devátého.

Tanec má dvě části:

I. Předzpěv taneční písně (zpívají muži)s doprovodnými pohyby (přenášení váhy těla z nohy na nohu).

II. Věření dvojice na místě kolem společné osy v postavení pravými nebo levými boky u sebe (vykračuje vnitřní noha).

Popis jednotlivých tanečních kroků a prvků:

I. Předzpěv taneční písně s doprovodnými pohyby

Tanečník se postaví před muziku a zpívá první sloku taneční písně. Doprovází ji přenášením váhy těla z nohy na nohu (buď krouživými pohyby střídavě doprava a doleva anebo běžným přenášením váhy těla na levou nohu vpřed a na pravou nohu vzad) v mírném stoj rozkročeném. Zpěv doprovází gestikulací jedné nebo obou paží. Ke konci zatleská. V tu chvíli k němu přibíhá tanečnice a pokud ještě zpívá, postaví se po jeho pravé straně a zaujme s ním základní postavení při zpěvu:

D po pravici CH, položí levou ruku ohnutou v lokti na CH levé rameno a CH ji objímá pravou paží kolem pasu. Pravice D připažena, levice CH v gestu. V tomto držení přenášejí váhu těla v lichých taktech vpravo stranou, v sudých vlevo stranou s mírným zakroužením. Druhá noha buď se mírně přitahuje k noze výkročné nebo chodidla obou zůstávají na místě a při přenesení váhy těla na pravé nohy se uvolní levá pata. V sudých taktech při přenesení váhy těla na levé chodidlo se pozvedne pravá špice, kterou někdy tanečnice vytočí směrem zevnitř (noha opřena pevně patou o zem). Podobně i tanečník.

Druhý způsob přenášení váhy těla: liché takty směrem vpřed na vnější nohu, vnitřní zůstává na místě a odlepí se patou od země, v sudých taktech pak vzad na vnitřní nohu, vnější zůstává opřena patou o zem na místě, špička D se vytáčí vpravo a CH vlevo (zevnitř). Objevují se tu a tam i další, drobnější obměny.

II. Hudba opakuje předzpíváný nápěv k tanci jedenkrát

Dvojice víří na místě kolem společné osy skočným krokem buď jen vpravo v postavení pravými boky u sebe (vykračuje pravá noha) nebo se změnou směru na konci hudební fráze.

Držení k víření:

CH uchopí D oběma rukama kolem těla (lokty poněkud výš), D jej uchopí oběma rukama ze strany za ramena.

Krok víření:

1. takt - a: CH i D vykročí pravou nohou vpřed po obloučku. Noha na celém chodidle, špička vytočena mírně vpravo zevnitř. Pevným odrazem z celého chodidla (koleno však zůstává pružné) vyskočí dvojice s pootočením asi o 45° doprava. Výskok je vyšší, nežli u kyjovské skočné (H. 4). Druhá noha se současně pokrčí v koleně dosti vysoko, chodidlo vodorovně se zemí.
b: Švihem při dalším otočení o 45° vpravo dokročí zprudka shora celým chodidlem na zem, špice vtočena dovnitř (pravá špice je asi u středu chodidla nohy levé). Současně se připravuje vnitřní noha k dalšímu kroku. Každým skočným krokem se otočí dvojice o půl kola, čili ve dvou taktech o 360°.

Změna směru víření:

V posledním taktu nápěvové fráze se přetočí dvojice jedním poskočným krokem o 180° doprava (nyní stojí levými boky

u sebe) a přechytne se k víření doleva. Vykračuje vnitřní (nyní levá) noha.

Charakter kroku je dynamický, poskok je vyšší nežli u všech ostatních druhů skočné, otočení pravidelně o půl kola, druhá noha pokrčuje dosti vysoko. Provedení plně odpovídá názvu "skočná".

Tančí Josef Kyněra (1942-1996) a Hedvika Varmužová (1944) ze Svatobořic Mistřína, hraje Varmužova cimbálová muzika ze Svatobořic-Mistřína ve složení Pavel Varmuža (1966) prim. František Koráb (1960) a Petr Varmuža ml. (1976) housle-terc, Jiří Varmuža (1970) a Josef Varmuža ml. (1963) housle-kontry, Petr Varmuža st. (1939) cimbál a Josef Varmuža str. (1941) kontrabas.

H.6 SLOVENSKÁ ZMILOTIC

(2:17.41)

a) Fine

Ti mi-loč-tí ú-řa-do-vé tvr-dé-ho sr-děč-ka,
da-li so-bě po-na-lé-vat sta-ré-ho ví-neč-ka,
ke-ré-ho by šo-ha-jíč-ka na vojnu chy-ti-li.

D.C.

a jak ho vy-pi-li, hned sa u-ra-di-li,

[:Když sa oni uradili, tak hned nařídili :],
bohatého škoda, mosí robit doma,
ten chudobný šohajíček mosí jít do boja.

b)

Čí to lú-ka ne-se-če-ná, ej, mi-loc - ké - ho
půjdem na ňu, ze-se-čem ju, ej, za ro - sen - ky

pá - na, ej, mi-loc - ké - ho pá - na.
zrá - na, ej, za ro - sen - ky zrá - na.

Čí to lúka nesečená, [: ej, milockěj hraběnky :],
půjdem na ňu, zesečem ju, [: ej, zrána za rosenky :].

Tanec má dvě části:

I. Zpěv taneční písně s doprovodnými pohyby (přenášením váhy těla z nohy na nohu krouživým pohybem - vlevo a vpravo stranou).

II. Víření dvojice na místě nízkými běhovými krůčky kolem společné osy střídavě vpravo a vlevo kolem. Mezi víření je v určité nápěvové části vkládáno vykopávání střídavě pravé a levé nohy (CH i D jsou natočeni čelem k sobě a drží se za obě ruce).

Popis jednotlivých figur a kroků:

I. Zpěv taneční písně

CH se postaví před muziku a v mírném stoji rozkročném začne zpívat první sloku taneční písně, gestikuluje přitom pravou i levou paží a ke konci zatleskáním přivolá tanečnici. D k němu přibíhá a postaví se po jeho pravici. CH ji obejmě pravou rukou v pase. D položí levici ohnutou v lokti přes jeho pravou paži (prsty levé ruky směřují ke středu jeho zad). Přenášení váhy těla je doprovázeno mírnými krouživými pohyby. Buď začínají v lichých taktech podle CH na levou nohu, druhá noha zůstává opřena patou o zem a vytáčí se špičkou zevnitř. V sudých taktech pak přenesou váhu na pravou nohu (špička pravé nohy došlápne na zem, levá noha se špičkou odlepí od země a vytočí ji zevnitř).

Nebo začnou opačným směrem a opačnými nohama. Při zpěvu CH volnou levici gestikuluje a D má pravou ruku založenu v bok.

II. Víření kolem společné osy oběma směry

Hudba opakuje předzpíváný nápěv k tanci v rychlejším tempu jedenkrát, CH a D se postaví pravými boky k sobě a uchopí se za obě ruce (CH i D skrčí levou ruku v lokti a přitáhnou si ji až k svému levému rameni, pravou ruku volně napnou k levé pokrčené ruce protějšku a v této poloze se navzájem uchopí za ruce tak, že D má obě ruce hřbety vzhůru a CH dlaněmi vzhůru). V tomto postoji a držení víří v první části tance (1. - 4. takt) doprava drobnými běhovými krůčky - vykročí pravá - dva kroky v taktu. Krůčky jsou krátké, lehké a prováděné sice po celých chodidlech, ale váha je více na přední části chodidla. V 5. - 8. taktu víří doleva v postavení levými boky u sebe, vykračuje levá - vnitřní noha. Přetočení k levému boku se provede na začátku pátého taktu. V 9. - 12. taktu se přetočí dvojice k sobě, aniž by se pustila a drží se za obě ruce jako prve asi ve výši prsou (D hřbety rukou nahoře vloží ruce do nastavených dlaní CH). V tomto postavení a držení vykopávají, mírně trupem zakloněni, poskoky nohy nízko nad zemí ("vykopávání" - "šúpání"). V první době přeskokem na levou nohu vykopnou nízko nad zem dopředu pravou, ve druhé době přeskočí zpět na pravou a vykopnou vpřed levou atd. 13. - 16. takt - víření vpravo jako v taktu 1. - 4. Nyní následuje zpěv další sloky v poněkud volnějším tempu a opět rychlá přehrávka k tanci.

Ke konci víření hudba zpomalí do původního zpěvákovy tempa. V závěru tance si tanečníci tlesknutím do dlaní poděkují (viz Ježov, H. 3).

Poznámka: Při přenášení váhy těla při zpěvu někdy tanečník nebo tanečnice nezvednou špičku odlehčené nohy, ale pootočí celým chodidlem v příslušném směru. Není zde pevného předpisu, kterého druhu kroku při přenášení váhy těla nutno používat.

Tančí Jan Krist (1950) a Jaroslava Kristová (1952) z Milotic, hraje Varmužova cimbálová muzika ze Svatobořic-Mistřína jako v H. 5.

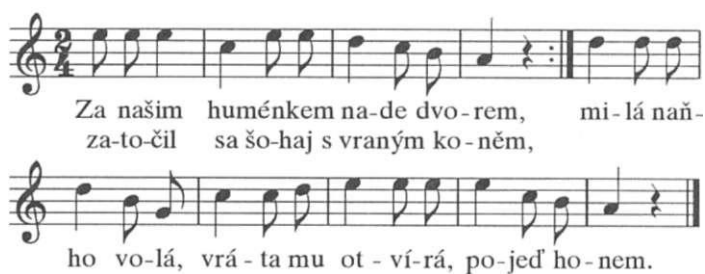
H.7 SLOVENSKÁ ZE SVATOBŔIC
(2:23.11)

a)

Sva-to-bor-ský dvo-rek, svěd-čí mu dvorkem byt,
mo-jej ga-lá - neč - ce svěd-čí po něm chodit,
mo-jej ga-lá - neč - ce svěd-čí po něm cho - dit.

b)

Za našim huménkem na-de dvo-rem, mi-lá naň-
za-to-čil sa šo-haj s vraným ko-něm,
ho vo-lá, vrá - ta mu ot - ví-rá, po-jed' ho-nem.

c)

O-tec do-ma krá-vy dó-jí, mat-ka za-se

Tanec má dvě části:

I. Předzpěv taneční písně.

II. Víření "zvrťaným" krokem v držení za pokrčené pravé paže (CH i D drží svého partnera pravou dlaní zespod za jeho loketní kloub). Paže jsou polonapjaté. Při víření doleva podobně levou rukou. Vnější paže připaženy.

Popis jednotlivých figur a kroků:

I. Zpěv taneční písně

CH se postaví před muziku a zazpívá obvyklým způsobem s přenášením váhy těla stranou střídavě na pravou a levou nohu první sloku taneční písně. D stojí opodál a v závěru zpěvu na tanečníkův pokyn přistoupí k němu. Pokud ještě tanečník zpívá, stojí D šikmo vpravo za ním (bez držení) a souhlasně s ním přenáší sama také váhu těla. Ruch pohybu D je menší nežli u CH. CH i D přenášejí váhu těla na místě s mírným napínáním a pokrčováním kolen a s natáčením v bocích.

II. Víření

Hudba přehrává předzpívaný nápěv jedenkrát. CH a D se uchopí shora popsáním způsobem k víření v postavení pravými boky k sobě navzájem pod pravými lokty, levé paže připaženy. V tomto postavení víří krokem se zvrtem na vnitřní noze.

1. takt - a: CH i D vysunou pravou nohu po obloučku, noha došlápne celým chodidlem na zem, špice mírně vytočena zevnitř.

b: Nadnesením na přední části pravého chodidla (pata odlepena od země asi 5 cm) a zvrtem na přední části chodidla (pata se natočí doleva) se dvojice otočí asi o 45° vpravo. Levá

noha předkročí před nohu pravou a došlápne celým chodidlem shora na zem, špice vtočena dovnitř před špicí pravé nohy.

Na začátku dalšího taktu se na vnější nohu přenesení váha těla, tím se uvolní pravá noha a současně se připraví ke kroku vpřed jako v prvním taktu. Na konci pohybové fráze se jedním zvrtným krokem přetočí dvojice levým bokem k sobě, chytne se navzájem pod levými lokty a víří doleva. Nyní vykračuje vnitřní (levá) noha. Pokud je píseň delší, je možno změnit ještě jednou směr a vířit znovu doprava. Takto se střídá až do konce tance předzpěv taneční písně s vířením. V každém taktu se dvojice otočí asi o půl kola. Končí-li víření v držení za levé lokty, může tanečník tanečnici uvolnit tak, že jej obejde zleva zadem doprava na své původní místo.

Tančí Oldřich Krejčí (1914) a Věra Krejčí (1927) ze Svatobořic, hraje Varmužova cimbálová muzika ze Svatobořic-Mistřina jako v H. 5.

H.8 RÚCHOVÁ - SLOVENSKÁ Z RATÍŠKOVIC (2:25.02)

V ra - tiš - kovských do - li - nách, v ra - tiš - kovských
cho - dí - vá k nám šo - ha - jek, cho - dí - vá k nám

do - li - nách, roz - ma - rýn roz - kvé - tá,
šo - ha - jek, o - de mňa ho pý - tá,

roz - ma - rýn roz - kvé - tá.
o - de mňa ho pý - tá.

[: Nepýtaj ho ode mňa :], [: ode mňa od saméj :],
[: pýtaj si ho od otca :], [: od mamičky mojej :].

Je to svatební obřadní slovenská, tančená ženichem s nevěstou a ostatními mládenci a družkami před domem nevěstiným po příchodu z oddavek. Jednotlivé dvojice stojí ve skupině čelem k domovním dveřím. D po pravici CH. CH obejmě pravou rukou D v pase. D položí levici ohnutou v lokti přes chlapcovo pravé rameno (prsty směřují ke středu zad). Ženich i ostatní mládenci drží v levé ruce "svatební rúcho" - velký turecký šátek připevněný na žerdí jako praporec, nahoře s kytkou. CH drží žerdí v levé ruce a opírá ji o své levé rameno, špice praporce s kyticí nahoře je šikmo nad jeho hlavou. D uchopí pravou rukou pokrčenou v lokti volný vlající cíp praporce a přitáhne si ho za svojí hlavou ke svému pravému rameni. Takže jednotlivé dvojice jsou zčásti těmito praporce zahaleny. V tomto postavení a držení zpívají taneční písně.

I. Pohyby při zpěvu taneční písně

CH předzpěvují první sloku taneční písně ve volném tempu (v souborovém předvedení zpívají s CH i D). Dvojice za zpěvu písně přenáší váhu těla v lichých taktech oba na levou nohu. v sudých taktech na pravou nohu. Přenášení váhy těla je provázeno mírným zakroužením dvojice na místě ve směru výkročné nohy. Podobně jako u shora popsaných tanců z Kyjovska.

II. Víření dvojice na místě kolem společné osy v uvedeném postavení a držení vpravo i vlevo stranou

Hudba zrychlí předzpívaný nápěv. Dvojice víří do poloviny nápěvu vpravo stranou (D couvá, CH postupuje vpřed). Od poloviny nápěvu pak opačným směrem (CH couvá, D postupuje vpřed).

Popis kroků - víření doprava:

1. takt - a: CH i D podřep na vnitřní noze.

b: D krok pravou (vnější) nohou vzad s odpérováním v kolenou nahoru. CH krok vnější (levou) nohou vpřed rovněž

s odpérováním v kolenou. Oba došlápnu mírně na přední část chodidla, takže celá dvojice se nadnese.

2. takt - a: Malý krok vnitřní nohou na celé chodidlo, D vzad, CH vpřed, noha v koleně povolí do mírného podřepu.

b: Krok vnější nohou s nadnesením, D vzad, CH vpřed.

Takto víří až do konce první části. V posledním taktu první části přešlápnu ještě jednou tanečním krokem slovenské na místě, podobně jako na začátku, a v další části víří opačným směrem (CH postupuje vzad, D vpřed) až do konce přehrávky.

Následuje zpěv další sloky a opět tanec jako po první sloce. Takto se postupně přezpívá a přetancí celá píseň k tanci "pod rúchama".

Tančí a hrají členové souboru Konopa z Ratíškovic Jiří Gajdík (1966) a Blanka Uhlíková (1975), Josef Koplík (1966) a Jana Koplíková (1966), Jaroslav Macek (1968) a Eva Antošová (1974), Jiří Příkaský (1966) a Ilona Příkaská (1970), Emil Souček (1958) a Věra Součková (1959), muzika ve složení Jan Slaměna (1940) prim, Jaroslav Matula (1943) housle-terc, Václav Horák (1943) viola-kontr a Pavel Skopal (1937) kontrabas.

H.9 VRŤÁK ZE SVATOBŔIC

(2:28.39)

a)

U Sva - to - bo - řic v ši - réj ro - vi -
ně, pa - se šo - haj šty - ry ko - ně
vra - né na ja - te - li - ně.

b)

Dyž sem do - šel od mu - zi - ky, by - lo rá -
můj ta - tí - ček mňa při - ví - tal, kdes byl, Ja -
no, ty ne - smíš do - ma spat,
no,
ty mo - síš jít dě-lat sko-ro rá - no.

A já sem sa hned vymlúval na mamičku,
šak ste taky tak chodíval, můj tatíčku,
[:já nemožu dělat, já sa mosím vyspat, můj tatíčku. :]

Tanec má dvě části:

I. Předzpěv taneční písně ve dvojicích před muzikou ve volném tempu.

II. Víření dvojice na místě střídavě za pravé a levé lokty s krokem buďto běhového charakteru nebo s mírným přidřepáváním na vnitřní nohu. Tempo tance je rychlejší. Vlastní víření začíná střídavým napínáním pravé a levé paže ve skrčení připažmo (CH drží D jemně za ruce hřbety vzhůru). V každém lichém taktu se provedou dva limity s postupným napnutím pravé ruky k levému ramenu svého partnera a skrčení vlastní levice. V sudém taktu naopak.

Popis tanečních kroku a prvků:

I. Při předzpěvu drží CH D pravici kolem pasu. D položí levici ohnutou v lokti na jeho pravé rameno. Vnější ruce v bok nebo D pravici v bok. CH levici gestikuluje. Při zpěvu se přenáší váha těla dvojím způsobem:

a) V lichých taktech vykročí anebo se přenesse váha těla vpřed, druhá noha se uvolní patou od země nebo se mírně posune k noze vnější s hmitem podřepmo. V sudých taktech se pak přenesse váha těla vzad na vnitřní nohu. Přitom se vnější noha odlepí špicí od země nebo se posune mírně s hmitem podřepmo k noze vnitřní.

b) Dvojice v uvedeném postavení a držení přenáší váhu těla s mírně krouživým pohybem v lichých taktech na pravou nohu, v sudých na levou, nebo naopak (viz u ostatních tanců z Kyjovska).

II. Krok víření:

V každém taktu se provedou dva běhové krůčky, vykračuje vnitřní noha (v postavení pravými boky u sebe v závěsu za pravé lokty pravá, v postavení levými boky u sebe v závěsu za levé lokty levá). Krůčky jsou drobné, krátké. Někteří tanečníci provedou při prvním kroku víření na vnitřní noze malý podřep. Víření vpravo a vlevo předchází pokrčování a napínání spojených paží CH a D ve výši ramen (popis viz nahoře).

Poznámka: Tanec se podobá poněkud podlužácké vrtěné, ovšem na Kyjovsku je zakotven už dávno. U točivých tanců zpívali původně pouze muži. Nyní se hlavně působením souboru připojují i ženy.

Tančí Stanislav Jelen (1967) a Marcela Osičková (1973), Pavel Kasan (1952) a Božena Kasanová (1954), Josef Kulheim (1948) a Jana Kunická (1953), Vladimír Kyněra (1945) a Marie Osičková (1945) ze Svatobořic-Mistřína, hraje Cimbálová muzika Jury Petrů z Kyjova jako v H. 1.

H. 10 PO HOLÉNCĚ-HOLÉNKOVÁ
ZE SVATOBŮŘIC-MISTRŮNA
(2:32.29)

a)

S do - vo - le - ním, chlap - ci,
bu - de - me sa lis - kat

s do - vo - le - ním, s do - vo - le - ním,
po ho - le - ni, po ho - le - ni.

b)

A já su sy - ne - ček vrch - ní - ho
vr - čí - jú na mňa jak na ci -

pá - na, kdo na mňa vr - čí, já sa mu
gá - na. hned na mňa sko - čí,

po - dí - vám do je - ho o - čí.

c)

Ne - da - le - ko od Ky - jo - va, co je to tam

Já sem sa šel pánů ptáti,
mám-li za ňu tolěj dáti,
[:za tu pěknú spanilú,
lebo mám chodit za inú :].

Tanec po holénce patří ke starým skočným mužským tancům. V třicátých letech minulého století býval spojen v pevný celek se "slovenskou" (starým točivým tancem na Kyjovsku), který se později přejmenoval zřejmě pod vlivem původního spojení s tancem po holénce na skočnou.

Podle zpráv pamětníků se tanec po holénce tančival na Kyjovsku hlavně o hodech. Chlapci se postavili do kruhu, v jehož středu byl stárek. Stárek zatleská nad hlavou a zanotí některou z písní k holénkové. Chlapci stojící v kruhu se ke zpěvu přidají. Po předzpívání CH uprostřed vyskakuje až do konce jedné, nejvýše dvou přehrávek předzpívaného nápěvu. Tanec po holénce se tančival po verbuňku a chlapci se v něm střídali v tomto pořadí: nejprve první stárek, po něm druhý a pak jednotliví chlapci z kruhu. Každý si předzpíval svoji píseň, která se svým charakterem i textem hodí k tomuto tanci. V tanci se objevovaly tyto taneční prvky: přenášení váhy těla s gestikulací paží při zpěvu taneční písně, úvodem a v závěru tance pak běžné cifry přejaté z verbuňku (každý tanečník měl své oblíbené cifry). Pak následovalo vyskakování tanečníků podobně jako při podlužáckých hošijích.

Technika výskoků:

Na konci zpěvu odrazem ze stoje na obou nohou skok do dřepu, obě paže se napřáhnou směrem k zemi.

1. takt - a: Výskok do výšky (obě nohy napjaty), tanečník si při tomto výskoku pomáhá pažemi tak, že překřížením a vzpažením opíše velký kruh.

b: Opět dopadne do dřepu, paže k zemi atd.

Takto tančí až do konce určité hudební fráze. Obvyklejší způsob však je, že tanečníci při tomto vyskakování skočí do dřepu v první době každého taktu a v druhé době pak se odrazí do výšky s obloukem oběma pažemi jak shora popsáno. Dalším prvkem, který se objevuje v závěru po případných dalších cifrách po vyskakování do výšky, je lusknutí tanečníka prsty pravé ruky o holínku pokrčené pravé nohy. Některý tanečník si luskně o holínku i na začátku tance, hned po zpěvu. Podle starších tanečníků se při závěrečném lusknutí tanečník otočil na levé noze o 360° vpravo kolem.

Poznámka: Tanec byl do určité míry jednotlivými tanečníky improvizován: týkalo se to jednak výběru figur při cifrování, jednak i detailního provedení krouživých pohybů pažemi. Někteří tanečníci opisovali pouze oblouk pažemi z upažení do vzpažení a zpět a jiní seshora popsaným krouživým pohybem paží nad hlavou.

Tančí Petr Bimka (1937) a Josef Kyněra (1942-1996) ze Svatobořic-Mistřína, hraje Varmužova cimbálová muzika ze Svatobořic-Mistřína jako v H. 5.

H. 11 VERBUŇK ZE SEVERNÍHO KYJOVSKA (2:35.35)

[:Proč bych sa já sucha bála :],
šak sem rústla u Dunaja :].

Tančí Rudolf Hochman (1937), František Kouřil (1941-1996),
Václav Polášek (1927), Jan Selucký (1932) a Ivo Šimeček
(1933) z Kyjova, hraje Cimbálová muzika Jury Petřů z Kyjova
jako v H. 1.

H. 12 VERBUŇK Z RATÍŠKOVIC (2:37.52)

Svítaj, Bože, od těch kopců,
aby byla holba šnopsu,
[:svítaj, Bože, od hory,
aby byl mázek plný :].

Tančí a hrají členové souboru Konopa z Ratíškovic Jiří Gajdík (1966), Josef Koplík (1966), Jaroslav Macek (1968), Jiří Příkaský (1966), Emil Souček (1958) a František Toman (1961), muzika jako v H. 8.

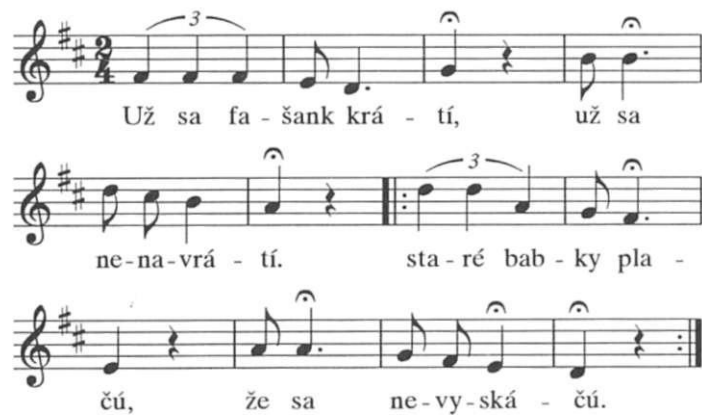
H. 13 KONOPĚ Z RATÍŠKOVIC
(2:39.57)

a)

Fa-šan-ku, fa-šan-ku, už je fa na-má - le,
ja-ko téj ro-sen-ky na ze-le - něj trá - vě.

b)

Už sa fa - šank krá - tí, už sa
ne-na-vrá - tí. sta - ré bab - ky pla -
čú, že sa ne-vy-ská - čú.

c)

Rostú, rostú, rostú, konopě za cestú, a sú pěk-né
ze-le-né a při nich vyrůstá ga-lá-neč-ka jis tá,
lí-čen-ka má čer-ve-né. čer-ve-né.

[: Konopě dozrály, robky jich trhaly, na cérečku volaly :],
[: pod', cérečko, s nama, starýma robkama, budeme si zpívati :].

d)

Ko-no-pě sme tr-ha-ly, tr-ha-ly,
do sno-pu jich vá-za-ly, vá-za-ly,
v je-zé-reč-ku na-má-ča-ly, potom za-sěj su-ši-ly,
na ter-li-ci, na mět-li-či, kuspo kús-ku dro-bi-ly.

A dyž sme jich zdrobily, zdrobily,
 kúdelenku zrobily, zrobily,
 na hatli ju vyhatlily,
 šeckých súčků zbavily,
 od pazdeří vyčistily,
 přadení připravily.

Kolovrátku toč sa, toč, toč sa, toč,
 pěkných nití nám natoč, nám natoč,
 na rubáče, na rukávce,
 třaslavice, košele,
 vyskočme si od podlahy,
 hopsa, kúdel neseme.

d)

Fašanková neděla, neděla,
 bývá dycky veselá, veselá,
 [: hopsa kúdel, vrť sa kúdel,
 kúdelenko kúdelná :].

A dyž dojde pondělí, pondělí,
 bývá hlavy bolení, bolení,
 [: hopsa kúdel, vrť sa kúdel,
 kúdelenko kúdelná :].

e)

Hrá - ly sme sa na ko - no - pě, má - lo nás,
 dě - la - ly sme ma - lé sno - pě,
 má - lo nás, poj - te, chlap - ci, me - zi nás.

Hráli sme sa na konopě, dělali sme malé snopě,
málo nás, málo nás, pojte, všeci mezi nás.

Hráli sme sa na konopě, dělali sme malé snopě,
moc je nás, moc je nás, běžte všeci pryč od nás.

f)

Ra-tíš-kov-ská šen-kér-ka má ši-ro-kú suk - ňu,
a tá suk-ňa vá - ži - la půl de-vá-tá fun - tu.

Je-den funt, dva fun-ty, tři fun-ty, čty-ry fun-ty,

pět fun-tů, šest fun-tů, sedm fun-tů, o-sum fun-tů,

a tá suk-ňa vá - ži - la půl de-vá-tá fun - tu.

g)

Sta - rý ze - lé o - ko - pá - vá, ga - tě dr - ží
sta - rá za ním pos - ka - ku - je,
v hrs - ti, že ho ne - o - pus - tí.

Vem si ňa nebo neber, já mám kabát enom jeden,
vem si ňa nebo neber, já mám kabát enom ten.

h)

Ja - ká je to smutná chví - le, ne - tře -
dyž sa že - na s mužem bi - je,
ba sa s mužem bit, a - le tro - chu vy ho - vit.

Švácnút hrncem mezi oči,
až mu hlava zatočí,
[:potom už ho nečekat,
hore humnem utěkat:].

Fašanková scéna Na konopě z Ratíškovice má dlouhou tradici. Do současné podoby se vyvinula z původního tance Na konopě podobného konopíci z Nové Lhoty na Hornácku nebo dětské hře Na konopky. Velkou roli zde hrají snopky konopí jako symbol této rostliny, pro jejíž úrodu se tento tanec tančí. Scénky se

zúčastní především starší ženy - tetky, které jednak představují přástevnice, ženy trhající konopí atp. Ale také muži přestrojení za ženy a zase naopak ženy za muže. Nyní scénu zahajuje příchod celé skupiny včetně dvou nebo tří tetiček s příslušným nářadím na zpracování lnu (trdlice, kolovrat a motovidlo). Důležitou součástí též je ozdobený snopek konopí či lnu nabodnutý na holi, který nese buďto skutečná tetka nebo muž převlečený za tetku. Přicházejí nyní s písní Fašanku, fašanku, za které se postupně vytvoří kolo, střídavě muž a žena, otočení čelem do středu a uchopí se za ruce. Uvnitř kruhu je žena se snopkem konopí na palici. Ve své scéně znázorňují postupně seřazením vhodných písní postup setí, růstu a zpracování konopí.

I. Začínají zpěvem písně Rostú, rostú, konopě za cestú. Při první sloce této písně se otáčí kolo vpravo kolem s kmihy spojených paží dovnitř a zevnitř. Žena se snopkem tančí uvnitř libovolně v rytmu zpívané písně. Po první sloce přehrává hudba v rychlém tempu nápěv, při kterém se ženy nebo muži oblečení za ženy zatáčejí s muži (ženy převlečené za muže) za pravé a levé lokty ("muž" v mužském oblečení se nejdříve zatáčí s ženou po pravé straně čtyřmi běhovými skoky, pak s ženou po levé straně za levé lokty rovněž čtyřmi běhovými skoky, takže celé kolo je ustavičně v pohybu). Po přetančení zátoček zpívají všichni opět ve vázaném kruhu píseň Konopě už dozrály a to tak, že chvílemi postupují ve vázaném kruhu kolem jako v první sloce a chvílemi pak znázorňují různými pohyby práci s konopím (podle textu druhé sloky). Na přehrávku následuje tanec jako prve - zátočky s pravou a levou dívkou v kruhu.

II. Konopě jsme trhaly - při této písni, která má celkem tři sloky, v první části, kde zpívají o práci s konopím, napodobují pohyby prací: trhání, sušení, tření atd. Po každé sloce následuje rychlá dohrávka (Hopsa kúdel) a při ní v rychlém tempu se uchopí v postavení pravými boky u sebe jako u skočné a na první přehrávku se otáčejí skočnými kroky vpravo (první doba - poskok na pravé, levá vysoko pokrčí, druhá doba - došlap zprudka shora na levou nohu). Na druhou přehrávku se pustí a všichni, kdo mají ženské šaty, se otáčejí po kruhu vpřed a "muži" za nimi poskakují

poskokem jako při víření a tleskají do dlaní. Takto se to opakuje při všech třech slokách.

III. Hrály sme sa na konopě - ženy utvoří kruh a začnou zpívat píseň známou z dětských her, přivolávají k sobě postupně všechny účastníky fašankového veselí (i chlapce a svobodná děvčata). Když už je všechno v kole. zazpívají poslední sloku této písně ("moc je nás, moc je nás, běžte všecí pryč od nás"). Nato se svobodná chasa rozeběhne a zůstanou pouze ženy a muži z původní skupiny. Pak si zpívají "babky" i chlapi, kteří jsou mezi nimi, píseň Fašanková neděla a na rychlou dohrávku "Hopsa kúdel" tančí ve dvojicích rychle na způsob šlapáku atp. Zazpívá se ještě druhá sloka této písně, při které ukončí taneční rej v kole.

IV. Ratíškovská šenkérka - funty - trojice, uprostřed převlečený muž za ženu. po stranách převlečené ženy za muže, předvedou taneční grotesku tohoto tance, při kterém pomáhají při vyskakování děvčata chlapci uprostřed trojice.

V. Taneční mumraj všech pokračuje ještě divokým tancem ve dvojicích, šlapákem s úklony stranou nebo běháním v kruhu atd. Před odchodem ze šenku ještě zazpívají "muži" posměšnou píseň na ženy a "ženy" posměšnou píseň na muže a v závěru pak všichni v bujaré náladě odcházejí.

Předvádí skupina Příkopky z Ratíškovic Anežka Antošová (1929), Terezie Burešová (1929), Marie Koplíková (1927), Františka Kotásková (1937), Anna Kratochvílová (1950), Terezie Macková (1928), Marie Nesvadbová (1933), Vojtěch Příkaský (1935), Ludmila Příkaská (1934), Marie Příkaská (1926) a Františka Sedlačíková (1939), dále členové souboru Konopa z Ratíškovic Jana Burešová (1978), Petra Ingrová (1977), Jiří Gajdík (1966), Josef Komplík (1966), Jaroslav Macek (1968), Jiří Příkaský (1966), Emil Souček (1958), František Toman (1961) a muzika jako v H. 8.

H. 14 FUNTY Z RATÍŠKOVIC

(2:51.10)

Nápěv a text jako píseň f) v H. 13

Tanec funty s písní o šenkérce, která měla sukňu půl deváta funtu atd.. patří do skupiny holénkových skočných atp. s vyskakováním chlapců a případně s tleskáním na holínku. Na Kyjovsku jsou funty rozšířeny v několikeré podobě. Jednak jako tanec trojicový, kde dvě dívky pomáhají při výskocích prostřednímu chlapci. Ratíškovské funty jsou obdobou tohoto tance. Tančí je pouze chlapci, kteří zde spojují v jeden celek některé prvky z původního tance "po holénce" a z funtů, kde vyskakoval chlapec s dopomocí dvou dívek. V Ratíškovicích vlastně nahradili tuto dívčí pomoc kamarádi chlapci.

Postup tance:

Chlapci utvoří půlkruh nebo kruh. do jehož středu vstoupí chlapec, který chce skákat funty. Dva kamarádi přistoupí k němu. Chlapec začne zpívat písničku "Ratíškovská šenkérka" ostatní se k němu připojí. Zpěv je doprovázen bohatou gestikulací. Při počítání jednotlivých funtů pak prostřední chlapec vyskakuje s vyšvihováním paží vzhůru. Oba kamarádi mu pomáhají tím, že jeden zprava, druhý zleva jej zvedají při výskocích do výšky a zase jej zpátky staví na zem. Na dovětek písně "a ta sukňa vážila" vyskakující chlapec zatančí několik cifer a ukončí otočením na jedné noze a tlesknutím pravou rukou na pravou holénku. Anebo pouze ukončí výrazným tlesknutím na holínku bez předcházejícího otočení.

Tančí a hrají členové souboru Konopa z Ratíškovic jako v H. 12.

H. 15 HANÁCKÁ Z DUBŇAN (rekonstrukce)
(2:52.50)

a)

Když sme my šli přes lú - ky,
stra - ti - li sme měch mú - ky, když sme my šli
po - dru - hý, stra - ti - li sme o - tru - by.

Daj, děvečko, odměnu,
nech do rána neumřu,
na synečku, na, na, na,
neumíraj do rána.

b)

Lís - teč - ku du - bo - vý, ne - pa - daj do vo - dy,
ne - bu - du sa vy - dá - vat, až po - ros - tú ja - ho - dy.

Hanácká z Dubňan je tancem, který byl rekonstruován podle záznamů sběratele Vaška z Dubňan. Tančí se na písni 3/4 taktu a rytmičky je příbuzný zavádkám.

1. píseň - "Když sme my šli přes lúky": Tanečníci si nejdříve píseň předzpívají a pak ji muzika opakuje k tanci, nebo ji zpívají

přímo k tanci. Tančí dvojice smíšené po kruhu čelem proti sobě, CH levým, D pravým bokem do středu.

Popis tanečních kroků a prvků:

1. takt: CH postoupí třemi kroky mírně šikmo vlevo vpřed, začíná levá noha. Na každou dobu jeden krok (levá, pravá, levá), v třetí době taktu přenesení poněkud více váhu těla na levou nohu. D ustupuje před ním buďto stejným směrem (pravá, levá, pravá) nebo začíná ven z kruhu také levou nohou.
2. takt = 1. takt, ale opačnými nohama: CH šikmo vpravo vpřed (pravá, levá, pravá) a D před ním stejným směrem (levá, pravá, levá) anebo naopak.
3. takt: CH se otočí třemi krůčky o 360° do původního postavení doleva (levou, pravou, levou nohou) a D podobně, ale o 360° doprava (pravou, levou, pravou nohou).
4. takt: Dvojice ve stojí čelem proti sobě, ruce v bok, provede tři podupy na místě: CH pravou, levou, pravou nohou a D - naopak - levou, pravou, levou nohou.

Pohyby těchto čtyř taktů se opakují až do konce předzpívaného nápisu. Podobně se tančí na další píseň "Lístek dubový".

Tančí a hrají členové souboru Konopa z Ratíškovice Jiří Gajdík (1966) a Hana Horáčková (1970), Josef Koplík (1966) a Jana Koplíková (1966), Jaroslav Macek (1968) a Irena Foltýnová (1970), Jiří Příkaský (1966) a Ilona Příkaská (1970), Emil Souček (1958) a Věra Součková (1959), muzika jako v H. 8.

H. 16 KOČIČÍ ZE SVATOBORIC-MISTŘÍNA (2:54.07)

Tančí dvě dvojice smíšené v postavení: dvě D čelem proti sobě se uchopí za ruce "na háčky". Za každé D se postaví CH a uchopí je oběma rukama v pase. První dvojice je otočena levým bokem k hudbě, druhá pravým.

Pý - ta - la sa koč - ka koč - ky
jak si sta - rá, tak si sta - rá,
má - li ko - cūr ko - řa - ta.
dyť to ví náš pan - tá - ta.
Má, má, ke - mu on jich dá.

1. - 4. takt: Všichni postupují čtyřmi lehce houpavými přeměnnými kroky za první dvojicí. První dvojice couvá, druhá postupuje čelem vpřed, všichni vykročí pravou nohou (v první dvojici vykročí CH i D pravou nohou vzad a v druhé dvojici CH i D pravou nohou vpřed).
5. - 8. takt: Dvojice se vracejí stejně čtyřmi přeměnnými kroky na svá místa (nyní couvá druhá dvojice). Vykročí opět pravýma nohama.
9. takt - a: Všichni ze stoje na místě poskokem na levé noze vysunou pravou nohu vpřed (opírá se přední částí chodidla o zem) a CH se mírně ukloní doprava.
b: Výdrž ve stoji.
10. takt: Totéž levou nohou vpřed, CH úklon doleva.
11. takt: Dva poskoky pravou, levou vpřed, CH úklon vpravo vlevo.
12. takt - a: Poskok pravou nohou vpřed, CH úklon vpravo.
b: Výdrž.
13. - 14. takt = 9. - 10. takt, ale na opačnou stranu.

15. takt = 11. takt, ale opačným nohama.

16. takt: Dvojice se pustí a CH si vymění místo s D, při výměně CH jde před dívku doprava a D ustupuje za něj doleva, celá výměna se provede čtyřmi krůčky.

Nyní stojí D za CH a celý tanec se opakuje. Nyní se uklání D stranou. Při výměně D jde před CH doprava a CH ustupuje na své místo doleva čtyřmi krůčky, vykračuje levá noha.

Tančí a hrají jako v H. 9.

LITERATURA A PRAMENY

V závorce za údajem je uveden písmenný symbol části, které se údaj týká.

- Bartoš, F.: Lid a národ. Velké Meziříčí 1891. (D)
- Bartoš, F.: Národní písně moravské nově nasbírané... Brno 1889. (D, E, F, G, H)
- Bartoš, F. - Janáček, L.: Národní písně moravské v nově nasbírané. Brno 1901. (D, E, F, G, H)
- Beneš, J.: Fašankový tanec v Komni na Uherskobrodsku. In: Historický sborník KMG, 1956, s. 120. (D)
- Bimková, M.: Obřadní tance a taneční hry z Kyjovska. Brno 1979. (H)
- Bimková, M.: Tance z Kyjovska. Brno 1975. (H)
- Bimková, M.: Z hudební minulosti Milotic. Brno 1991. (H)
- Bimková, M. - Seehák, J.: Tance z Kyjovska. Strážnice 1962. (H)
- Cvrček, J.: Svatba na Bzenecku. In: Český lid XIV., s. 274. (F)
- Černík, J.: Záleské písně z okolí Luhačovic. Praha 1957. (D)
- Doufalík, A.: Rkp. sbírka písní z Uherskobrodsku z archivu ÚEF ČAV v Brně. (D)
- Falešnicková, F.: K národopisným dnům 5. a 6. července 1930 v Uh. Ostrohu a Ostrožském Předměstí u příležitosti odhalení Úprkova Památníku odboje, s. 9n. (F)
- Hauerland, J. V.: Uherský Brod, město a okres. Nedat. (D)
- Heinzová, M.: Fašank (z okolí Hodonína). In: Zahrada Moravy I, 1924, č. 1, s. 109. (H)
- Húsek, J.: Hranice mezi zemí Moravskoslezskou a Slovenskem. Praha 1932. (D)
- Janáček, L.: Pod šable. In: Feuilletony z Lidových novin, Bmo 1958, s. 73. (D)
- Jašková, M.: Studie k archivnímu národopisnému přírůstku. In: Zprávy pobočky okresního muzea uherskobrodského v Bojkovicích 1956-1957, s. 7. (D)
- Jelínková, Z.: Bibliografická poznámka k tancům z Kyjovska. In: Bimková, M., Tance z Kyjovska, Bmo 1975, s. 55n (H)
- Jelínková, Z.: Fašankové tance na Slovácku. In: Slovácko 33-34, 1991-1992, s. 41n. (D, E, F, H)
- Jelínková, Z.: Lidový tanec ve Strážnici a na Strážnicku. In: Venkovské město I., Uh. Hradiště-Strážnice 1986, s. 133n. (G)

- Jelínková, Z.: Lidové tance na Slovákku. Praha 1954. (D, E, G, H)
- Jelínková, Z.: Lidové tance z Uherskobrodská. Brno 1957. (D)
- Jelínková, Z.: Mužské taneční projevy na Slovákku. Svatobořice-Mistřín 1991. (D, E, F, G, H)
- Jelínková, Z.: O výzkumu lidových tanců na Moravě a ve Slezsku. In: Lidový tanec, píseň a hudba (Sborník příspěvků...), Brno 1983, s. 25n. (D, G, H)
- Jelínková, Z.: Popis fašankového tance z Komně. In: Historický sborník KMG 1956, s. 125. (D)
- Jelínková, Z.: Rkp. sbírka tanců z Uherskobrodská v archívu ÚEF ČAV v Brně. (D)
- Jelínková, Z.: Říkadla, hry a tance z Dolňácka. Uh. Hradiště 1967. (D, E)
- Jelínková, Z.: Slavík. Pávička. In: Tancem a písní, Hodonín 1976, s. 13n a 16n. (F)
- Jelínková, Z.: Tanec klátková na Slovákku. Hodonín 1981. (F)
- Jelínková, Z.: Tanečný zemepis západného Slovenska. In: Hudba, spev, tanec 2, 1963, s. 115n a 154n. (D, E)
- Jelínková, Z.: Tance kosé a nebožtík na Strážnicku. In: Tancem a písní, Hodonín 1978, s. 33n. (F, G)
- Jelínková, Z.: Za hrami a tancami západného Slovenska. In: Hudba, spev, tanec 2, 1963, s. 103. (D)
- Jelínková, Z.: Záleské tance. I. Tance točivé. Brno 1974. (D)
- Jelínková, Z.: Zbojnické tance na Moravě a ve Slezsku. In: Slovenský národopis 36, 1988, s. 509n. (D)
- Jelínková, Z.: Zprávy o lidovém tanci a hudbě v Bartošově pozůstalosti (Z nepublikovaných...), Slovákko 29, 1987, s. 89n. (D, E, F)
- Jelínková, Z. - Košíková, L. - Polášková, J.: Tance z Uherskohradištska. Staré Město, Mařatice, Brno 1989. (E)
- Jetelina, J.: Fašank na Slovákku. In: Uprkův kraj, březen 1943, s. 10. (D)
- Kos, B. - Struska, F.: Mužské lidové tance. Praha 1953. (D)
- Krist, J. M.: Sedlcká z Korytné. Změny lidového tance v souborovém prostředí. In: Taneční listy 7, 1981, s. 18n. (D)
- Kunz, L.: Zbrojné atributy šavlového tance. Zbrojný tanec ve Strání roku 1784 a C. Rudziňského "Straňané". In: Slovákko 32, 1990, s. 91n. (D)
- Mišurec, Z. - Kos, B. - Bonuš, F.: Zbojnické písně a tance. Praha 1951. (D)

- Moravské slovensko I. a II. Praha 1922-1923. (D, E, F, G, H)
- Pajer, J.: Marie Procházková (1886-1986), zpěvačka ze Strážnice. Praha 1986. (G)
- Pospíšil, F.: Mečový (zbrojný) tanec na slovanské půdě. In: Národopisný věstník československý 6, 1911, s. 25n. (D)
- Robuš, M. K.: Babkování - Komňa, Bystřice, Strání. In: Velké letní slavnosti v Luhačovicích 20. července 1947. (D)
- Robuš, M. K.: Pod šable. In: Malovaný kraj 5, 1950, č. 1-2, s. 6n. (D)
- Rudczinski, C.: Die Straniaken. In: Taschenbuch für Mähren und Schlesien, Brünn 1808, s. 138n. (D)
- Poláček, J.: Slovácké písničky I. - VII. Praha 1948-1960. (D, E, F, G, H)
- Slovácký verbuňk v teorii a praxi. Sborník referátů... Strážnice 1993. (D, E, F, G, H)
- Sušil, F.: Národní písně moravské. Praha 1950. (D, E, F, G, H)
- Špičková - Matoušková, M.: Tance a písně ze Strání. In: Taneční listy 3, 1949, s. 4n. (D)
- Tomek F.: Slovenské písně z Uherskobrodská. Olomouc, nedat. (1926). (D)
- Úlehla, V.: Živá píseň. Praha 1947. (G)
- Václavík, A.: Luhačovské Zálesí. Luhačovice 1930. (D)
- Zíbrt, Č.: Veselé chvíle v životě lidu českého. Praha 1950. (D)

Resumé:

The Slovácko (Moravian Slovakia) region is situated in the southeast tip of East Moravia and as to its area, it belongs to the largest Moravian ethnographic regions. It reaches from the Napajedla town in the north as far as to the confluence of Morava and Dyje rivers in the south, nearby the Austrian border. Further, the Slovácko region borders on Slovakia in the east, on Haná and Brno regions in the north and north-west. In the west direction, from the Pálava mountain range to the area of Moravský Krumlov, new settled territory is situated.

From the ethnographic point of view, the Slovácko region is divided into numerous sub-regions the folk culture of which is different as to its costumes, architecture, dances, songs as well as music. In the respect of dances, the Slovácko region is characterized mainly by old pair dances with typical motional expression and composition, i.e. by rotative dances and men's jump dances. The old men's dance games of agility and imitation, some women's dance games and mixed entertaining dance games belong to the older type of dances. The youngest group of dances is mainly based on steps of round dances (waltz, polka, třasák, obkročák, mazurka etc.) and it is represented by so-called figure dances bound together - as to the respect of composition - with one dance songs, and by already mentioned round dances. The special group of dances consists of ritual dances concerning the annual and family traditional cycle.

On this video-cassette, you can find dances from the Dolňácko region, an large area extending from the Olšava river basin in the east as far as to the Chřiby foothills in the west, and from Napajedla to Hodonín in the north-southern direction. As to the traditional costumes and other folk culture elements, it is internally divided into the Uherskobrodsko (an area around the town of Uherský Brod) (Section D), Uhersko-hradištsko (an area around the town of Uherské Hradiště) (Section E), Veselsko (an area around the town of Veselí nad Moravou) (Section F), Strážnicko (an area around the town of Strážnice) (Section G) and Kyjovsko (an area around the town of Kyjov) (Section H). There are mostly lowland domains (E, F, G, partially H) or hilly countries (D and partially H). The dances in the text are marked with alphanumeric marking, with the same as on the video-tape, and in the brackets underneath the name of the dance, there is mentioned the time of dance beginning on the video-tape with following order: hour, minute, second; dates given behind the performers' names indicate the year of their birth (evtl. death).

The region of Uherskobrodsko is - as to the dances - a passage between the lowland along Morava river (region of Uherské Hradiště)

and mountain areas called Moravské Kopanice and Luhačovské Zálesí (Sections A and C, the first parts, Vol. VII. of this viodeprogramme).

Rotative dances often called "sedlcká" in this area, vary village by village - mostly by their whirling steps. This variety is conditioned upon both neighbourhood of other ethnographic domains and different penetration of foreign influences under impact of which several older forms have perished and the younger forms has won their superiority. Sometimes two or three elements of development of the same dance at different generation can be observed in the same village. We can distinguish several types of whirling steps: smooth steps with various performance ("sedlcký" from Vlčnov, the newer type of "našská" dance from the Našov village nearby Bystřice pod Lopeníkem D. 5), jumping step with various jump force, begun with inside (D. 1 and D. 4) or outside leg (D. 2 and D. 3) and twisted step (D.6).

The men's dance called zbojnická ("outlaws' dance") (D. 9 - 12) and dances with swords (D. 13-14, they are connected with the dance with swords from Strání, see Section A, the first part, volume VII.) belong to the older dances. Once the verbunk - čardáš dances used to be danced here as well but they have lost their entirety and appear only partially at wedding parades and at some rotative dances. The verbuňk - dances recorded here (D. 15) has been developed just by dance groups taking as an example the Uherské Hradiště and Kyjov regions.

The younger dance range is richfully represented by so-called figure-dances (D. 7-8, D. 16-18 and D. 21) the origin of which has to be found in other Moravian areas (e.g. in the Haná region) and even in Bohemia. Among round dances, the dances called "šlapák, mazurky" (D. 19-20), waltz, tajč and numer of polkas (smooth, six-four time, třasák) occur. The normal dance repertoire has been completed by known dancing games, even in other regions of Slovácko.

As to the ritual dances, somewhere a very simple form of jumping over hemp-plants has been kept beside dances with swords (they have been dancing on Shrove Thursday till today), then a mention of dances called "kot" (Vlčnov) and "káčer (drake) leading" (leading the bride to the bridegroom - Prakšice).

The region of Uherskohradištsko is situated on both banks of the Morava river between Napajedla and Uherský Ostroh, it reaches to Chříby foothills and neighbourhood with the Veselsko region on the right bank, and to Vizovice hills and neighbourhood with Luhačovské Zálesí and Uherskobrodsko region in the Olšava valley on the left bank.

The leading dance is the rotative dance called "sedlcká" here. The oldest report on this dance came from last twenty years of 19. century. It was mostly the simple form with two figures (dance and whirling), sometimes enriched by the third figure - the individual expression of the dancing pair. Also the "intermediate figures" used to be danced, e.g.

walking of the pair around the common axis (E. 7-8) and other dancing elements, like kickout of the leg (E. 5). The sedlcká dance can be divided according to the whirling step as well: twisted step (E. 1), skipping step (E. 2 and E. 4), step with slight knee bend on the inside leg (E. 6-9) and usual step or slightly miming step (younger types).

The men's jump dance, always improvisated and called verbuňk (E. 10-11) today, čardáš or cifra earlier, belonged to the pure regional expressions. This dances were fostered at their more developed form by activities of different clubs or ensembles. As to the men's deftness dances and dancing games in particular so-called kolo mlýnské (mill round), hojačky (see Section B of the first part at VII. volume) and trefa (hit) (ibidem).

The greatest group of dances concern figure dances. Over the whole Slovácko, thus in the above regions, dances for three dancers called jatelinka, zahradník, hruška (clover, gardener, pear) belong to the most spread ones. For the areas around the towns of Uherské Hradiště and Uherský Brod, the dances called hopany, husár and buček (jumped-dance, hussar, small beech) are typical, the dance called sviňák has penetrated here from the Valašsko region. Different types of mazurkas, šotyš, so-called craftsmen's dances (cobblers', butchers') were also well-liked. So-called kolona (column) (Staré Město) was a wedding dance combining the round and chain dance.

The dance called na konopě (hemp-plants) from Javorovec was very interesting ritual dance where women's round dance with harvest symbols on their heads (hemp sheaf, onion wreath etc.) mingled together with blistering and high-jumped men's dance called šlapák.

The oldest type of music was the bagpipers' music, then bands playing string instruments and "štrajch", the latest type is brass music. Now-a-days the local dances are often renewed, accompanied by dulcimer music bands.

The Veselsko region includes the territory between Uherský Ostroh and Strážnice in the north-southern direction and between Kyjov and the Hornácko region in the west-eastern direction. The most essential role was played here again by rotative dances which were similar to those of Uherskohradištsko region or are their variants. Walking of the pair around itself occurs to greater extent here (F. 1 and F. 4), peculiarity is the sedlcká dance danced by three dancers (F. 5). Rather different is the sedlcká dance from Moravský Písek (F. 2), reconstructed "according to the description of old dancers", and from Těmice (F. 3).

In all villages, the men's dance called verbuňk-čardáš creates a counterpol. This dance has no decided representatives now-a days. The figure dances have been recorded in Tvarožná Lhota and Vnorovy to the greater extent. Very often the dance called slavík (nightingale) used to be danced here, you can watch this dance in its cross form (F. 8), the

dance called *nebožtík* (the deceased) from Vnorovy is remarkable (F. 9). This dance has come here from the nearby Strážnice. As to the dancing games, fast the whole usual repertoire of Slovácko connected with wedding or carnival has been maintained. The games called *klátková* (F. 6) belong to this repertoire, in Tasov it was enriched by deep knee bends and had the name "*na zelé*" (for cabbage). Also the funny games, like *mlynářská* (millers'), were well-liked.

The *strážnicko* region covers the town of Strážnice and its closed surroundings. Love for dance, music and singing has a long tradition and deep roots here.

As to the character of dances and occurrence of particular types, this area does not differ from other Slovácko regions, mainly the Veselí region. The *danaj* rotative dance, however, is very typical (G. 1-5) as to its song repertoire and dance form, which branches out widely mainly in Strážnice itself (G. 1-3). Beside its social function, the *danaj* dance has fulfilled also the ritually concentrated function, mainly by wedding: it used to be danced sololy on the eve of wedding when the bridegroom with his friends came to the bride's house for nosegays; then on the wedding day in front of the bride's house and later on as the first common dance of the newly-married pair (G. 3). The *danaj*-dance from Strážnice was originally opened by one dancer (who paid for it to the music band) dancing the men's *cifra* in front of the music band. Later on, this *cifra*-dance was danced by all boys prior to the *danaj*-dance, some figures also in the course of the *danaj*-dance as the individual expression of each dancer.

The *cifra* of Strážnice (also called *verbuňk*, *čardáš*, then *cifrování* or *cifruňk*) was danced as the separate dance as well (G. 9 - 10), e.g. when the recruits came to dance entertainment.

As to the figure dances, dances called *nebožtík* (the deceased) (G. 8) or *kosé* (scythes) (G. 6-7).

According to different sources, the bagpipers' and string instrument playing bands used to play here, then the dulcimer bands of which bands of Slávek Volavý and Mirek Menšík have linked up on the older examples and have played an important role in renewing the *danaj*-dance.

The Kyjovsko region is a large area between the regions of Uhersko-hradišsko, Veselsko, Strážnicko, Hanácké Slovácko and Podluží. Its northern border is formed by Chřiby hills, it reaches fast to the Morava river in the south. It is divided into the northern part (to the north of Kyjov) and southern part. In the musical and dancing respect, it is a peculiar and original area in which the folk tradition has been maintained with unusual intensity till today.

The most typical dance is a pair rotative dance called *skočná* (dance with skips) or *slovenská* (Slovakian - according to the origin of the

dance) (H. 1-8). The skočná-dance has several varieties which differ mainly in whirling step. It is performed with shaking in Boršov (H.2), the older generation in Nětčice (H.1) and Kostelec rotated with twisted step, other varieties have skip step (H.3-5). The slovenská dance is being danced now in the southern Kyjovsko region, the steps are either small and smooth (H.6) or with slight knee-bend (H.8). In Ratíškovice, this dance has been kept mainly by the ritual dance with wedding banners (rúcha) in front of the bride's house after the wedding ceremony (H.8). Somewhere other figures are joined to the basic scheme of movements: "šúpání" (shuffling) or "vykopávání" (kickout) in Milotice (H.6), clapping the hands while whirling in Vacenovice. The dances called danaj from Strážnice and vrťák - vrtěná from the Podluží region (H. 9) have penetrated into Svatobořice, obviously as a result of contacts during folklore festivals, fairs etc.

The most popular men's jump dance is "verbuňk" (H. 11-12, also under names čardáš, cifrování) which might be influenced by performances at folklore festivals and by folklore ensembles. Songs concerning the verbuňk-dance are mentioned neither in the Gubernial collection from 1819, nor in later Sušil's and Bartoš's collections. The oldest men's dance documented and known till today is a dance similar to jump dances, here under names holénková, po holénce or also funty (in this form, connected with the song "Moravian - and other - landlady had a new skirt..., girls assist the dancer to jump up). According the historical sources, the skočná-slovenská dance together with the holénková-dance had formed one double-dance in the first half of 19th century, the similar situation was in Podluží, Hanácké Slovácko, among Moravian Croats and Moravian inhabitants in Lower Austria (see the third part, volume VII).

The dancing games usual in other Slovácko areas were largely represented here. Only a little number of ritual dances has been recorded. In addition to already mentioned "rúchová" dance (H.8), the attention should be paid to the dances called Do řetaza (řetaz, věnec) (Chain-dance) with leading the girls around the feast wreath to the table onto which they had to pay their fee for music. The hanácká dance (dance from the Haná region) (H. 16) is a "relative" of the zavádka dance from Hanácké Slovácko (Section I, the first part, volume VII.). The newer dances are richly represented by figure dances mostly of polka or waltz type but also of peculiar local forms, like šiml (White horse - cross form), cats' dance (H.16), pair dances called glckavá, mynářská, ořechovská etc.

The most essential research of folk dances in the Kyjov region has been done by collector Mrs. Milada Bimková.

J. M. Krist

Resumé:

Slovácko (Mährische Slowakei) liegt in dem meist südlichen Zipfen Ost-Mährens und mit seinem Flächenraum gehört zu den ausgedehntesten mährischen ethnographischen Gebieten. Es erstreckt sich von der Stadt Napajedla in Norden bis zu dem Zusammenfluss der Flüsse March und Aala im Süden, wo es an Österreich grenzt. Weiterhin grenzt Slovácko an Slowakei im Osten, und an die ethnographischen Gebieten Haná und Brno- Umgebung im Norden und Nord-Westen. In der westlichen Richtung breitet sich das neu besiedelte Gebiet von dem Pálava-Gebirge bis zu dem Gebiet von Moravský Krumlov aus.

Von dem ethnographischen Gesichtspunkt gesehen, gliedert sich Slovácko in zahlreichen Untergebieten, die Volkskultur von welchen sich durch Trachten, Architektur, Tänze, Lieder und Musik voneinander unterscheidet. Was die Tänze anbelangt, ist Slovácko vor allem durch sog. Drehtänze und Männerspring- tänze, alte Paartänze mit eingetragenen Bewegungsdiktion und -komposition charakterisiert. Auch die Männertanzspiele der Geschmeidigkeit und Nachahmungssucht, einige Frauentanz- spiele und gemischte Tanzunterhaltungsspiele gehören zu der älteren Tanzschicht. Die neueste Tanzschicht ist oft auf den Schritten der Rundtänze aufgebaut (Waltz, Polka, Zittertanz, Mazurka usw.) und ist durch die sog., in komponistischer Hinsicht mit einem Lied verbundenen figuralen Tänze und durch die schon erwähnten Rundtänze vertreten. Die besondere Gruppe ist von den rituellen Tänzen gebildet, sowohl vom Jahres-, als auch Familiengewohnheitszyklus.

An dieser Videokassette sind die Tänze von Dolnácko aufgenommen, dem ausgedehnten Gebiet, welches sich vom Olšava-Flugebiet im Osten bis zum Chřiby-Vorgebirge im Westen und in der nordsüdlichen Richtung zwischen Napajedla und Hodonín erstreckt. Dieses Gebiet ist nach seine Trachten und anderen Elementen der Volkskultur sehr reichhaltig in folgende Regionen unterteilt: Uherskobrodsko (das Gebiet mit Zentrum in der Stadt Uherský Brod) (Sektion D), Uherskohradištsko (das Gebiet mit Zentrum in der Stadt Uherské Hradiště) (Sektion E), Veselsko (mit dem Zentrum in Veselí nad Moravou) (Sektion F), Strážnicko (mit dem Zentrum in Strážnice) (Sektion G) und Kyjovsko (mit dem Zentrum in Kyjov) (Sektion H). Es handelt sich meistens um die Tieflandsgebiete (E, G, G, teilweise H) oder sanfte Hügellandsgebiete (D und teilweise H). Die Tänze sind in der Publikation mit demselben alphabetisch-numerischen Symbol wie an der Videokassette bezeichnet; in den Klammern unter der Tanzname ist die Zeit des Tanzanfanges an der Video- kassette ab Anfang der Aufnahme angeführt; die Reihenfolge ist: Stunde, Minute, Sekunde; die nach den Interpretersnamen angeführten Zeitrechnungen bezeichnen ihr Geburtsjahr (evtl. Sterbetag) Uherskobrodsko bildet im Tanzhinsicht

einen Übergang zwischen dem Tiefland längst des March-Flusses (Uherskohradištsko) und Berggebiete von Moravské Kopanice und Luhačovské Zálesí (Sektion A und C, die ersten Teile, Vol. VII dieses Videoprogrammes).

Die Drehtänze, hier oft mit dem Namen "sedlcká" bezeichnet, unterscheiden sich hier vom Dorf zum Dorf, meistens mit dem Wirbelschritt. Solche Verschiedenheit ist durch die Nachbarschaft von verschiedenen ethnographischen Gebieten, aber auch durch größeres oder kleineres Durchdringen der fremden Einflüsse gegeben, unter Wirkung von welchen sich einige ältere Formen verloren und die jüngeren Formen das Übergewicht gewonnen haben. Manchmal kann man in einer Gemeinde zwei oder drei Entwicklungstypen desselben Tanzes bei verschiedenen Generationen beobachten. Wir unterscheiden hier drei Typen des Wirbelschrittes: der flache Schritt mit verschiedener Vorführang ("sedlcký" aus Vlčnov, die neuere Form des Tanzes "Našská" aus Bystřice u. Lopeník D. 5), Springschritt mit verschiedener Sprangintensität, mit innerem (D. 1 und D. 4) oder äußerem Bein (D. 2 und D. 3) begonnen und auch der Wendeschritt (D. 6).

Zu den älteren Tänzen gehört auch der Männertanz zbojnická (Rebelltanz - D. 9-12) und Schwerttänze (D. 13-14, die auch mit dem Schwerttanz aus Strání zusammenhängen - siehe Sektion A, 1. Teil, Vol. VII.). Einst tanzte man hier auch verbuňk-čardáš (Werbetanz - Tschardasch), welches aber in seiner Ungeteiltheit verlorengegangen ist und nur teilweise in dem Hochzeitszug oder bei einigen Drehtänzen auftaucht. Der hier aufgenommene Werbetanz (D. 15) ist in den Volksensembles nach dem Beispiel aus Uherské Hradiště und Kyjov entwickelt worden.

Die jüngere Tanzschicht ist reichhaltig durch die figuralen Tänze vertreten (D. 7-8, D. 16-18 und D. 21), der Ursprung von welchen man in anderen Teilen Mährens (z.B. in Haná-Gebiet), sogar in Böhmen suchen mu. Von den Rundtänzen erscheinen oft šlapák (Trittnanz), mazurky (Mazurkas - D. 19-20), Waltz, Tajč und Polka (flache, mit Sechsvierteltakt, Zittertanz). Das gewöhnliche Tanzrepertoire wurde von den auch anderswo in Slovácko bekannten Tanzspielen ergänzt.

Von den rituellen Tänzen, außer den Schwerttänzen (man tanzt diese Tänze während Fasching bis zu dem heutigen Tag), ist in einigen Ortschaften das Springen über Hanf erhalten worden, von den Hochzeitstänzen dann Erwähnung von kot (Kater - Vlčnov) und Enterichgängen (der Zug mit der Braut zum Bräutigam - Prakšice).

Uherskohradištsko erschreckt sich auf beiden Marchuffen, von Napajedla bis zum Uherský Ostroh; weiter bis Chřiby- Vorgebirge und Nachbarschaft mit Veselsko auf dem rechten Ufer, und bis Vizovice -

Hügelland und Nachbarschaft mit Luhačovské Zálesí und mit Uherskobrodsko im Olšavatal auf dem linken Ufer.

Der führende Tanz ist hier wieder der Sedlčká-Drehtanz, die ältesten Auskünfte von welchem wir von den letzten zwanzig Jahren des Vorjahrhunderts haben. Es ging meistens um die einfache Zweifiguren-Form (Gesang und Wirbeln), manchmal mit dem dritten Figur - dem individuellen Ausdruck des Tänzers und Tänzerin - bereichert. Man tanzte auch "Zwischenfiguren", z.B. Umhergehen des Paares rund um die gemeinsame Achse (E.7-8) und andere Tanzelemente, z.B. Stoen mit dem Fu (E. 5). Auch hier kann man die Sedlčká-Tänze nach den Wirbeinschritten unterteilen: Schritt mit Wende (E. 1), Hupfschritt (E. 2 und E. 4), Schritt mit kleiner Kniebeuge auf dem inneren Bein (E. 6-9), und üblicher Schritt oder sanfter Laufschrift (bei jüngeren Typen).

Zu den rein regionalen Ausdrücken gehörte hier der improvisierte Männerspringtanz, heute verbuňk (Werbetanz - E. 10-11), früher čardáš (Tschardasch) oder cifra (Ziffertanz) genannt, welcher hier im Rahmen der Verband- und später Ensembleaktivität in der mehr entwickelten Form gepflegt worden ist. Von den Männertänzen der Geschmeidigkeit und Tanzspielen tanzte man hier hauptsächlich kolo mlýnské (Mühlrad), hojačky (siehe Sektion B, 1. Teil, Vol. VII.) und trefa (Dreien-Glückwurf-obidim).

Die größte Menge der Tänze ist hier von den figuralen Tänzen gebildet. Im ganzen Slovácko, also auch hier, sind es vor allem die Dreiertänze jatelinka, zahradník, hruška (Futterklee, Gärtner, Birnenbaum). Für Uherskohradištsko und Uherskobrodsko sind die Tänze sog. hopany, husár und buček (Hupftanz, Husar und kleine Buche) typisch, aus Wallachei greift hier sviňák. Auch verschiedene Sorten von Mazurkas, "Schotysch" und sog. Gewerbetänze (Schuster-, Fleischertänze usw.) wurden beliebt. Sog. Kolonne war eine Kombination des Rund- und Kettentanzes bei der Hochzeit (Staré Město).

Der interessante rituelle Tanz war der Tanz mit dem Namen über Hanfa aus Javorovec, wo sich Rundtanz der Frauen mit Erntensymbolen auf ihren Köpfen (Hanfbündel, Zwiebelkranz usw.) mit dem rasanten und hochgesprungenen Männertanz durchgedrungen hat.

Die älteste Musik war die Dudelsackmusik, später dann Streichmusik und am neuesten die Blasmusik. Jetzt sind oft die Heimtänze mit der Zymbalamusikbegleitung rekonstruiert oder aufgefrischt werden.

Veselsko schließt das Gebiet zwischen Uherský Ostroh und Strážnice in der nordsüdlichen Richtung und zwischen Kyjov und Hornácko-Gebiet in der westöstlichen Richtung ein. Die wichtigste Rolle wurde hier wieder von den Drehtänzen gespielt, welche den

Tänzen aus Uherskohradištsko ähnlich sind oder ihre Varianten bilden. Zum größeren Ma erscheint das Umhergehen des Paares rundumeinander (F. 1 und F. 4), als Besonderheit dann der Sedlcká-Tanz von der Drei getanzt (F. 5). Ein bisschen unterschiedlich sind die "nach Beschreibung der alten Tänzer" rekonstruierten Sedlcká-Tänze aus Moravský Písek (F. 2) und aus Těmice (F. 3).

Gegenüber den Drehtänzen steht in allen Dörfern der Männertanz verbuňk-čardáš (Werbetanz - Tschardasch), welcher zur Zeit hier keine ausdrucksvolle Darsteller hat. Die figurativen Tänze sind zum größeren Ma in Tvarožná Lhota und Vnorovy aufgenommen. Häufig wurde hier slavík (Nachtigall) getanzt, welcher hier in der Kreuzform aufgenommen ist (F. 8), erwähnenswert ist auch nebožtík (der Selige) aus Vnorovy (F. 9), welcher hier aus der Nachbarstadt Strážnice gekommen ist. Von den Tanzspielen hat sich fast das ganze gewöhnliche Repertoire des Slovácko-Gebietes im Zusammenhang mit Hochzeit oder Fasching erhalten, zu welchem auch das Klátková-Spiel (F. 6) gehört, das in Tasov mit tiefen Kniebeugen bereichert wurde und der Name "na zelé" (für Sauerkraut) hatte. Die spahaften Spiele, wie z. B. Müllerspiel, wurden auch beliebt (F. 7).

Strážnicko schließt die Stadt Strážnice und ihre nächste Umgebung ein. Die Vorliebe für Tanz, Musik und Gesang hat hier eine lange Tradition und tiefe Wurzeln.

Was der Tanzcharakter und die Vertretung von einzigen Typen anbelangt, unterscheidet sich dieses Gebiet nicht von dem übrigen Slovácko-Gebiet, hauptsächlich Veselsko. Eigenartig ist aber der Drehtanz Danaj (G. 1-5) wie in seinem Liedrepertoire, als auch in der vor allem in Strážnice reich verzweigten Tanzform (G. 1-3). Auer der unterhaltungs-gesellschaftlichen Funktion hat Danaj auch die Rolle des rituellkonzentrierten Tanzes erfüllt, meistens bei der Hochzeit: es wurde als Solotanz " bei Blumensträuben " getanzt (wenn die Jünglinge mit dem Bräutigam am Polterabend zur Braut für die Blumensträube gekommen sind), dann am Hochzeitstag vor dem Haus der Braut nach der Vermählung und als der erste Tanz des jungen Ehepaares (G. 3). Strážnicer Danaj wurde ursprünglich von einem Tänzer eröffnet (der auch dafür der Musikkapelle bezahlt hat), mit Ziffertanz vor der Kapelle. Später haben diesen Ziffertanz alle Jungen vor dem Danaj-Tanz getanzt, einige Figuren dann auch während des Selbsttanzes als individueller Ausdruck des Tänzers.

Strážnicer cifra (Ziffertanz, auch verbuňk-Werbetanz, čardáš - Tschardasch, später cifrování - Ziffern, oder cifruňk) wurde als selbstständiger Tanz getanzt (G. 9-10), z. B. bei Assentierung oder wenn die Rekruten zur Tanzunterhaltung gekommen sind. F. Bartoš in der Sammlung von 1889 beschreibt Springen des Tänzers als die erste Figur von sog. Vrtěná - Tanz. Diese Springen sollte ein der nächsten

Männertänze sein, die unter dem Name do skoku, holénka u.a. bekannt wurden.

Von den figuralen Tänzen sind hier nebožtík (der Verstorbene) (G. 8) oder kosé (Sensen) (G. 6-7) interessant.

Nach verschiedenen Quellen spielten hier gewöhnlich die Dudelsackkapellen, Streichkapellen und am neuesten Zymbal- kapeilen, von denen die Kapellen von Slávek Volavý und Mirek Menšík in der Musikvorführung an die älteren Muster angeknüpft haben und haben sich auch um Auffrischen des Danaj-Tanzes verdient gemacht.

Kyjovsko ist ein ausgedehntes Gebiet unter Regionen von Uherskohradištsko, Veselsko, Strážnicko, Hanácké Slovácko und Podluží., seine Nordgrenze ist von Chříby-Hügeln gebildet, im Süden erschreckt sich es fast zum March in der Umgebimg von Hodonín und Rohatec. Es unterteilt sich in Nord- (nördlich von Kyjov) und Südgebieten. Nach der Musik- und Tanzseiten bildet es einen egenartigen und eigentümlichen Raum, in dem die Volkstraditionen bis zu dem heutigen Tag mit ungewöhlicher Kraft erhalten sind.

Der meist typischen Tanz ist der Paardrehtanz - skočná (Springtanz) oder slovenská (slowakischer Tanz) genannt (H. 1-8, die zweite Benennung bezeichnet den Ursprung). "Skočná" hat mehrere Varianten, die sich hauptsächlich nach dem Wirblenschritt unterscheiden. In Boršov wird der Tanz in "einhergeschrittener" Weise aufgeführt (H.2), die älteren Generationen in Nětčice (H. 1) und Kostelec haben sich mit Wendenschritt gedreht, andere Varianten haben einen Springschritt (H. 3-5). "Slovenská" wird heute im südlichen Teil von Kyjovsko getanzt, der Schritt ist entweder klein und flach (H.6) oder mit kleiner Kniebeuge (H.8). In Ratiškovice ist dieser Tanz meistens bei dem ritualen Tanz mit "Gewändern" erhalten, d.h. Tanz mit Hochzeitsföhleinen vor dem Haus der Braut, nachdem man von Vermählung zurückgegangen ist (H.8). Manchmal schliet man an das Grundschema andere Figuren an: "šúpání" (Schlurfen) oder "vykopávání" (Fusto) in Milotice (H.6), Klatschen in die Hände im Laufe des Wirbeins in Vacenovice. Nach Svatobořice, offensichtlich als Konsequenz der Kontakte bei Folklorenfestivalen, Kirchweihen und anderen Gelegenheiten, haben die Tänze danaj aus Strážnice und vrťák-vrtěná (H. 9) aus Podluží durchgedrungen.

Ein der verbreitesten Männerspringtänze ist heutzutage verbuňk (Werbetanz - H. 11-12, auch mit den Namen čardáš /Tschardasch/ und cifrování /Ziffertanz), der sich in seiner heutigen Form vielleicht unter Einflu der Vorführung an den Folklorenfestivalen, in den Volksverbänden oder Folkloren- ensembles festgesetzt hat. Die Werbetanzlieder sind weder in der Guberniumsammlung vom 1819, noch in den späteren Sammlungen von Sušil und Bartoš angeführt. Der älteste dokumentierte und bis heute bekannte Männertanz ist hier eine

Variante des obigen Tanzes do skoku, hier auch unter Namen holénková, po holénce oder auch funty (in dieser Form, in Verbindung mit dem Lied Die mährische - und andere - Schankwirtin einen neuen Rock hatte , helfen die Mädchen den Jungen bei Aufsprüngen). Nach den historischen Quellen noch vor der Hälfte des 19. Jahrhunderts hat der Paartanz skočná-slovenská zusammen mit dem Tanz holénková einen Doppeltanz gebildet, das Gleiche war in Podluží- und Hanácké Slovácko-Gebieten, dann bei den Mährischen Kroaten und mährischen Einwohnern in Niederösterreich (siehe 3. Sektion , Vol VII.)

Sehr reichhaltig wurden hier die, auch in anderen Räumen von Slovácko üblichen Tanzspiele vertreten. Neben dem schon erwähnten Tanz mit "Gewändern" (H. 8) ist der Tanz Do řetazu (In die Kette - řetaz, věnec / Kette, Kranz) bemerkenswert. Bei diesem Tanz wurden die Mädchen rund um den Kirchweihkranz zu einem Tisch geführt, wo sie ihren Beitrag für die Musik bezahlen mussten. Der Tanz hanácká (H. 16) ist in seiner Form mit dem Tanz zavádka (Sektion I, 3. Teil, Vol VII.) aus dem Gebiet von Hanácké Slovácko verwandt. Die jüngere Tanzschicht ist durch die figuralen Tänze, meistens von Waltz- oder Polkatypen, vertreten. Dazu kommen noch die eigenartigen örtlichen Formen, wie šiml (Schimmel - Kreuzform), kočičí (Katzentanz - H. 16) und die Paartänze, wie glckavá, mynářská, ořechovská u.a.

Die Hauptforschung der Volkstänze auf dem Gebiet von Kyjovsko ist von der Sammlerin Milada Bimková durchgeführt worden.

J. M. Krist

Resumé

La région de Slovácko (La Slovaquie Morave) est située tout à l'extrémité de la partie sud de la Moravie de l'est et quant à la surface, elle est une des plus vastes régions ethnographiques moraves. Elle s'étend de la ville de Napajedla au nord au confluent des rivières Morave et Dyje au sud, où elle voisine avec l'Autriche. A l'est, elle voisine avec la Slovaquie, au nord et au nord-ouest avec les régions ethnographiques de Haná et de Brno. Vers l'ouest, de la chaîne de montagnes Pálavá à la région de Moravský Krumlov, il y a un territoire nouvellement peuplé.

Du point de vue de l'ethnographie, Slovácko se divise en nombreuses régions plus petites, dont les cultures populaires se distinguent par les costumes, architecture, danses, chansons et aussi par la musique. Slovácko est caractérisé, du point de vue de danse, surtout par les vieilles danses de deux qui ont la diction originale de mouvement et aussi de la composition, les soi-disant danses tournantes et danses de saut d'hommes. Une couche de plus vieilles danses comprend aussi les jeux de danse d'hommes, qui sont caractérisées par l'adresse et l'imitation, certains jeux de danse de femmes et les jeux divertissants de danse pour les hommes et femmes. La plus nouvelle couche des danses est fondée souvent sur les pas des danses rondes (valse, polka, "třasák", "obkročák"- sortes de polka, mazurka, etc.) et elle est présentée par les soi-disant danses de figures, attachées, du point de vue de la composition, à une chanson de danse, et par les danses rondes, mentionnées ci-dessus. Un groupe spécial est formé par les danses de cérémonie, du cycle des coutumes anniversaires, ainsi que des coutumes familiales.

Cette cassette présente les danses de la région de Dolňácko, vaste territoire qui s'étend du bassin de l'Olšava à l'est au piémont de Chřiby à l'ouest, et de la ville de Napajedla au nord à la ville de Hodonín au sud. Du point de vue des costumes et des autres éléments de la culture populaire, les régions intérieurement richement différenciées sont suivantes: celle d'Uherský Brod (section D), d'Uherské Hradiště (section E), de Veselí nad Moravou (section F), de Strážnice (section G) et de Kyjov (section H). Il s'agit en général - aussi le nom de la région - Dolňácko (=pays bas) - en est témoin - des régions de plaines (E, F, G, partiellement H) ou des terrains modérément élevés (D et partiellement H). Les danses dans la publication sont indiquées du même signe alphabétique et numérique comme les danses sur la cassette et entre parenthèses, sous le titre de la danse, on indique le temps de son commencement sur la cassette dès le début de l'enregistrement en ordre suivant: heure, minutes, secondes,

années, mentionnées après les noms des interprètes, indiquent les années de leurs naissances (éventuellement de leur décès).

Uherskobrodsko (la région d'Uherský Brod) forme, du point de vue de la danse, un passage de la plaine le long de la rivière Morava (Uherskohradištsko = région d'Uherské Hradiště) aux régions montaagnardes de Moravské Kopanice et Luhačovické Zálesí (sections A et C de la première partie du tome VII de ce vidéoprogramme).

Les danses tournantes, appelées ici assez souvent "sedlcká", se diffèrent dans chaque village le plus souvent par le pas du tourbillonnement. Cette différence est causée par le voisinage des autres régions ethnographiques, mais aussi par la moindre ou plus grande pénétration des influences étrangères, dont l'existence causa la disparition de certaines formes plus vieilles et la domination des formes plus jeunes. De temps en temps, il est possible de suivre dans une commune et chez les générations différentes, deux ou trois types évolutifs de la même danse. On y distingue quelques sortes d'un pas du tourbillonnement: le pas uni qui a plusieurs réalisations (pas appelé "sedlcký" du village de Vlčnov, la forme plus nouvelle "našská" du village de Bystřice pod Lopeníkem et D.5), le pas de saut qui a l'intensité différente du saut et qui est commencé par la jambe intérieure (D.1 et D.4) ou par la jambe extérieure (D.2 et D.3) et enfin le pas accompagnés d'un mouvement brusque du pied (D.6).

La danse d'hommes "zbojnická" (danse des rebelles - brigands) - (D.9-12) et danse d'épée de Strání - voir section A de la première partie du tome VII) entrent dans la couche des danses plus vieilles. Jadis on y dansa aussi verbuňk - čardáš (danse de recrues - csardas), mais elle disparût et elle n'est présente que fragmentairement dans le cortège de noce et dans certaines danses tournantes. "Verbuňk" enregistré (D.15) ne se conserva que dans les ensembles selon les modèles d'Uherské Hradiště et Kyjov.

Une plus jeune couche de danse est richement représentée par les danses de fugues (D.7-8, D.16-18 et D.21), dont l'origine fut dans les autres pays de Moravie (p. ex. en Haná) et même en Bohême. Des danses rondes, on préfère souvent "šlapák", "mazurkas" (D.19-20), valse, "tajč" et "polkas" (unie, à six, "třásák"). Le répertoire habituel de danse fut complété, aussi dans les autres parts de Slovácko, par les jeux de danse connus.

Des danses de cérémonie, sur les danses d'épée (dansées jusqu'à ce jour au cours du carnaval), on conserva, en forme très simple, les sauts sur le chanvre, des danses de noce - c'est une mention de "kot" (Vlčnov) et "vodění kačera" (=conduite du canard) - (conduite de la mariée dans le cortège au marié - Prakšice).

Uherskohradištsko (région d'Uherské Hradiště) s' étend sur tous les deux rives de la Morava, de la ville de Napajedla au commune d'Uherský Ostroh; sur la rive droite mène au piémont de Chřiby et voisine avec la région de Veselí nad Moravou, sur la rive gauche même à la côte de Vizovice et voisine avec Luhačovické Zálesí et dans la vallée de la rivière Olšava avec Uherskobrodsko (région d'Uherský Brod).

La vieille danse tournante "sedlcká" est une danse générale de cette région. Les plus vieilles mentions de cette danse se datent des années 80 et 90 du 19e siècle. En générale ce fut la forme de deux figures (chant et tourbillonnement), enrichie parfois de la troisième figure - la manifestation individuelle du danseur et aussi la danseuse. On dansa aussi les "entrefigures", par exemple les détours du couple autour de l'axe commun (E. 7-8), et les autres éléments de danse, p. ex. le mouvement de la jambe (E. 5). Aussi dans cette région, il est possible de diviser les danses "sedlcká" selon le pas de tourbillonnement: le pas accompagné d'un mouvement brusque du pied (E. 1), le pas de sursaut (E. 2 et E. 4), le pas accompagné de la demi-flexion du genou du pied intérieur (E. 6-9) et le pas normal ou le pas modérément couru (les sortes plus jeunes).

Une autre danse improvisée, celle de saut dansée par les hommes est une des manifestations purement régionales. Cette danse, appelée aujourd'hui verbuňk (E. 10-11), auparavant csardas ou cifra, y fut pratiquée en forme plus développée dans le cadre de l'activité des associations et plus tard de l'activité des ensembles. Des danses de l'adresse pour les hommes et des jeux de danse, on préféra surtout "kolo mlýnské" (rond - roue de moulin), "hojačky" (voir section B de la première partie du tome VII) et aussi "trefa" (voir la même section).

Les danses de figures sont ici les plus nombreuses. Dans toute la région de Slovácko, celle d'Uherské Hradiště inclus, en danse notamment les danses de trois - "jatelinka", "zahradník", "hruška" (petit trèfle, jardinier, poire). Pour les régions d'Uherské Hradiště et d'Uherský Brod sont typiques les danses suivante: soi-disant "hopany", puis "husár" et "buček" et aussi la danse appelée "sviňák" qui y pénètre de la région de Valašsko. On préféra aussi les sortes diverses de mazurka, "šotyška" (chotychka) les soi-disant danses d'artisan (celles de cordonniers, de bouchers), etc. En combinant la ronde avec la danse de chaîne, on créa "kolona" (colonne) - (à Staré Město) dansée pendant la noce.

Une autre danse intéressante de Javorovec, appelée "na konopě" (sur le chanvre), fut une danse de cérémonie, où la ronde des femmes, qui eurent les symboles de la récolte sur les têtes (petite gerbe de

chanvre, couronne d'oignon, etc), s'interpénètre avec une autre danse "šlapák" fouguese et hautement sauté - dansée avec les hommes.

La musique de cornemuseur fut la plus vieille, plus tard ce fut la musique de ménétrier et "štrajch", la fanfare est la plus nouvelle. Actuellement, dans beaucoup de villages, les danses locales sont ravivées ou renouvelées avec l'accompagnement de la musique de cymbalum.

Veselsko (région de Veselí nad Moravou) comprend le territoire entre Uherský Ostroh et Strážnice (du nord au sud) et entre les régions de Kyjov et Hornácko (de l'ouest à l'est). Les danses tournantes furent aussi ici les plus importantes. Elles ressemblent à celles de la région d'Uherské Hradiště ou il s'agit de leurs variantes. Les tours du couple autour de chacun d'eux sont les plus fréquents (F. 1 et F. 4), la danse "sedlcká" est dansée en trois (F. 5) ce qui est assez curieux. La danse "sedlcká" de la ville de Moravský Písek est un peu différente (F. 2), "reconstruite selon la description de vieux danseurs", de même que "sedlcká" de Těmice (F. 3).

À côté des danses tournantes, il y a - dans tous les villages - une danse d'hommes verbuňk - čardáš (danse de recrues - csardas) qui n'a pas ses représentants dominants à l'époque contemporaine. Un plus grand nombre de danses de figures fut marqué aux villages de Tvarožná Lhota et de Vnorovy. On y dansa souvent "slavík" (rossignol) qui est ici marqué sous sa forme de croix (F. 8), à Vnorovy ce fut "nebožtík" (défunt) remarquable (F. 9) qui pénétra à ce village de la ville voisine de Strážnice. Des jeux de danse on conserva presque tout le répertoire courant de Slovácko étant lié avec la noce ou le carnaval. Le carnaval est lié avec la danse "klátková" (F. 6) qui fut enrichie à Tasov par les grandes positions accroupies et qui s'appela "na zélé" (au choux). On préféra les jeux du caractère amusant, par exemple celui de meunier - "mlynářská" (F. 7).

Strážnicko (région de Strážnice) comprend la ville de Strážnice et ses environs. Le goût pour la danse, musique et chant a ici sa longue tradition et ses racines profondes. F. Bartoš écrit dans son recueil de l'année 1889 que "à l'occasion de la fête de la moisson corvéable, chaque village asservi envoya ses ménétriers, chanteurs, danseurs, "sauteur", c'est-à-dire les danseurs de la danse "au saut", et les lutteurs les meilleurs au château de Strážnice pour y participer aux concours pour amuser la noblesse. Les vainqueurs obtinrent une récompense ..."

Quant au caractère des danses et la représentation de chaque sorte, cette région ne se distingue pas des autres régions de Slovácko, surtout de Veselsko. Mais la danse tournante danaj (G. 1-5) est une danse

originale du point de vue du répertoire de chansons, mais aussi de la forme de danse, qui est, surtout à Strážnice, richement développée en ce qui concerne des figures (G.1-3). Danaj remplit, sauf sa fonction amusante et sociale, la fonction de la danse de cérémonie, surtout pendant les noces: on la dansa en faisant solo "při voničkách" (quand les garçons avec le marié vinrent à la maison de la mariée à la veille de la noce, pour de petits bouquets sur leurs chapeaux), le jour de noce on la dansa devant la maison de la mariée après l'arrivée de la cérémonie nuptiale et comme la première danse du marié avec la mariée coiffée après la cérémonie de coiffe (G.3). Auparavant, un danseur (qui paya à la musique) commença danaj de Strážnice en faisant des "cifras" devant la musique). Plus tard cette danse "cifra" fut dansée par tous les garçons avant de commencer "danaj" et puis en dansant, ils utilisèrent certaines figures de "cifra" en manifestation individuelle du danseur.

"Cifra" de Strážnice (aussi "verbuňk", "čardáš", nouvellement "cifrování" ou "cifruňk") fut dansée aussi comme la danse isolée (G.9-10), par exemple au cours des recrutements ou quand les recrues vinrent à la réunion dansante. F. Bartoš décrit, dans son recueil de l'année 1889, la danse "vrtěná" (danse frétilleée) et sa première figure comme le saut du danseur, donc une des autres danses d'hommes connues ici sous le nom "do skoku" (au saut), "holénka", etc.

Les danses intéressantes de figures sont "nebožtík" (défunt) - (G.8) ou "kosé" (G.6-7).

Selon les sources différentes ce furent les musiques suivantes qui y jouèrent: la musique de cornemuseurs, celle de ménestriers et puis celle de cymbalum, dont les musiques de Slávek Volavý et Mirek Menšík renouèrent, en ce qui concerne l'interprétation de musique, avec les modèles plus vieux et elles méritèrent aussi du ravivage de la danse - danaj.

Kyjovsko (région de Kyjov) est un territoire vaste parmi les régions Uherskohradištsko, Veselsko, Strážnicko, Hanácké Slovácko et Podluží. Sa frontière nord est formée par les sommets de Chřiby, au sud il joint presque la rivière Morava aux environs des villes de Hodonín et de Rohatec. Il se divise à la partie nord (au nord de la ville de Kyjov) et à celle de sud. Du point de vue de la musique et de la danse, elle forme un territoire original où les traditions populaires sont conservées jusqu'à ce jour avec la force inhabituelle.

La danse la plus typique est une danse tournante de deux - "skočná" (polka piquée) ou "slovenská" (slovaque) - (H.1-8, le deuxième titre indique l'origine de la danse). "Skočná" a plusieurs variantes qui se diffèrent avant tout par le pas du tourbillonnement. Une variante, dansée en se trémoussant, existe au village de Boršov (H.2), une autre

variante, avec le pas brusquement tourné - "zvrtaný", dansée par la génération plus vieille, est conservée aux villages de Nětčice (H. 1) et de Kostelec, les autres variantes comprennent le pas piqué (H.3-5). "Slovenská" est dansée actuellement dans la partie sud de Kyjovsko, son pas est soit mince et glissant (H. 6), soit avec la douce demi-flexion des genoux (H. 8). A Ratíškovice, on la conserva en dansant la danse de cérémonie avec "rúcha" (avec les linges), c' est-à-dire avec les drapeaux de noce, devant la maison de la mariée, après l' arrivée de la cérémonie nuptiale (H.8). Dans certains villages on joint les autres figures au schéma fondamental de mouvement: il s' agit de "šúpání" (trâinement des pieds) ou "vykopávání" (coups de pied) - (H.6) à Milotice, ou on bat des mains en tourbillonnant à Vacenovice. Conséquent aux relations au cours des fêtes folkloriques, des kermesses, des autres occasions, ce sont les danses "danaj" de Strážnice et "vrták" - "vrtěná" (danse frétilleée - H.9) de Podluží qui pénétrèrent à Svatobořice.

"Verbuňk" (H. 11-12, appelée aussi csardas, cifrování) est une des danses d' hommes, ayant le caractère de saut, qui sont les plus fréquentes. Sa forme la plus développée s' installa peut-être sous l' influence des représentations folkloriques, dans le milieu des cercles slovaques et le plus nouvellement dans le milieu des ensembles folkloriques. Les chansons accompagnant "verbuňk", n' étaient pas trouvées ni dans le Recueil de gouvernement (Guverniální sbírka) de l' année 1819, ni dans des plus jeunes recueils de Sušil et de Bartoš. La plus vieille danse enregistrée et connue jusqu' à ce jour est une sorte de la danse "au saut", appelée "holénková", "po holénce" (bottes montantes), mais aussi "funtý" (quand on danse cette forme, qui est accompagnée de la chanson "Moravská - šenkýřka měla novú sukňu ..." les jeunes filles se joignent à chaque danseur et elles l' aide à faire des sauts). Selon les sources historiques, encore avant la moitié du 19e siècle, la danse de deux "skočná" - "slovenská" (polka piquée - slovaque) et "holénková" formèrent une danse double, pareillement comme à Podluží, chez les Slovaques de Haná, les Croates Moraves et chez les habitants moraves en Basse-Autriche (voir la troisième partie du tome VII).

Les jeux de danse, habituels aussi dans les autres parties de Slovácko, étaient fréquents. On enregistra peu de danses de cérémonie. Des danses remarquables il fut rappeler "rúchová", mentionnée ci-dessus (H.8) et "do řetaza" ("řetaz", "věnec" = chaîne, couronne), où on mène les jeunes filles autour de la couronne de kermesse vers la table des premiers garçons pour qu' elles payent leurs contributions à la musique (conséquent on appela aussi cette coutume "skládka" -

dépôt). La danse "hanácká" (H. 16) est, grâce à sa forme, apparentée aux "zavádka de Hanácké Slovácko". Une plus jeune couche de danse est richement représentée par les danses de figures, pour la plupart du caractère de polka ou de valse, mais aussi par les formes locales comme "šiml" (cheval blanc - forme croisée), "kočičí" (de chat - H. 16), les danses de deux "glckavá" - "Spadla z habra" (Elle est tombée du charme), "mynářská" (de meunier), "ořechovská", etc.

La recherche principale des danses populaires dans la région de Kyjov - Kyjovsko - fut fait par la collectionneuse Milada Bimková.

J. M. Krist

Obsah

	čas na kazetě	strana
Úvod		3
D. Uherskobrodsko	0:02.55	
O tancích z Uherskobrodsko		8
D. 1 Našská (starší) z Bystřice pod Lopeníkem	0:02.59	13
D. 2 Sedlcká z Dolního Němčí	0:04.07	16
D. 3 Sedlcká (korytnánská) z Korytné	0:09.19	20
D. 4 Sedlcká (nivnická) z Nivnice	0:11.24	23
D. 5 Sedlcká (těšovský) z Těšova a Újezdce	0:12.53	25
D. 6 Sedlcký z Uherského Brodu	0:14.45	29
D. 7 Čardáš I z Nivnice	0:16.25	31
D. 8 Čardáš II z Nivnice	0:17.23	34
D. 9 Zbojnická I z Nivnice (rekonstrukce podle Joži Černíka)	0:18.22	35
D.10 Zbojnická II z Nivnice (rekonstrukce podle Poluše Šimčíkové)	0:19.05	38
D.11 Zbojnická III z Nivnice (rekonstrukce podle Karla Bártka)	0:20.01	40
D.12 Zbojnická z Korytné (rekonstrukce podle Jana Nováka a zápisu Ferdinanda Tomka)	0:21.02	43
D.13 Bobkovníci z Bystřice pod Lopeníkem	0:22.02	44
D.14 Skakúni z Komně	0:24.23	52
D.15 Verbuňk z Uherskobrodsko	0:28.03	55
D.16 Bajeryš z Dolního Němčí	0:29.53	56
D.17 Hopan (bajeryš) z Vlčnova	0:30.45	57
D.18 Litery z Dolního Němčí	0:32.10	58
D.19 Mazurka z Dolního Němčí	0:33.53	59
D.20 Mazurka z Nivnice	0:35.01	61
D.21 Šotyška z Dolního Němčí	0:35.47	62
E. Uherskohradištsko s Napajedelskem a Uherskoostrožskem		
O tancích z Uherskohradištska s Napajedelskem, Bílovickem a Uherskoostrožskem		63
E. 1 Sedlcká I z Bílovic u Uh. Hradiště (rekonstrukce starší verze)	0:36.45	67
E. 2 Sedlcká II z Bílovic u Uh. Hradiště (rekonstrukce mladší verze)	0:38.46	71
E. 3 Sedlcká III z Bílovic u Uh. Hradiště (jiná rekonstrukce)	0:40.57	76
E. 4 Sedlácká (boršická) z Boršic u Blatnice	0:43.57	82

E. 5	Sedlcká (hucká) z Hluku	0:46.35	85
E. 6	Sedlcká z Kunovic	0:49.42	89
E. 7	Sedlcká I ze Starého Města u Uh.Hradiště	0:51.59	92
E. 8	Sedlcká II ze Starého Města u Uh. Hrad.	0:53.22	95
E. 9	Sedlcká z Uherskoostrožska (rekonstrukce)	0:53.05	99
E.10	Verbuňk I z Uherskohradišťska	1:01.15	104
E.11	Verbuňk II z Uherskohradišťska	1:03.38	105
E.12	Jatelinka z Hluku	1:06.32	106
F.	Veselsko s Moravskopíseckem a Bzeneckem	1:08.38	
	O tancích z Veselska s Moravsko- píseckem a Bzeneckem		109
F. 1	Sedlcká z Hroznové Lhoty	1:08.42	111
F. 2	Sedlcká z Moravského Písku	1:11.38	115
F. 3	Sedlcká z Těmic	1:14.52	118
F. 4	Sedlcká z Veselí nad Moravou (rekonstrukce)	1:17.41	120
F. 5	Sedlcká ze Vnorov	1:20.17	123
F. 6	Klátková z Hroznové Lhoty	1:22.30	128
F. 7	Mlynářská z Hroznové Lhoty	1:24.01	130
F. 8	Slavík-křížák z Tvarožné Lhoty	1:25.15	132
F. 9	Nebožtík ze Vnorov	1:26.58	134
G.	Strážnicko	1:28.09	
	O tancích ze Strážnice		135
G. 1	Danaj I ze Strážnice	1:28.14	139
G. 2	Danaj II ze Strážnice	1:32.21	142
G. 3	Danaj III (svatební) ze Strážnice	1:38.52	150
G. 4	Danaj z Petrova	1:44.30	153
G. 5	Danaj ze Sudoměřic	1:48.49	156
G. 6	Kosé z Radějova	1:53.04	158
G. 7	Kosé - šátečková ze Strážnice	1:54.21	159
G. 8	Nebožtík ze Strážnice	1:55.35	161
G. 9	Verbuňk I ze Strážnice	1:56.39	162
G.10	Verbuňk II ze Strážnice	1:59.01	163
H.	Kyjovsko	2:00.36	
	O tancích z Kyjovska		164
H. 1	Skočná z Nětčic	2:00.40	169
H. 2	Skočná z Boršova	2:03.39	173
H. 3	Skočná z Ježova	2:05.30	175
H. 4	Skočná ze severního Kyjovska	2:06.51	178
H. 5	Skočná ze Svatobořic-Mistřina	2:11.38	182
H. 6	Slovenská z Milotic	2:17.41	185
H. 7	Slovenská ze Svatobořic	2:23.11	188

H. 8	Slovenská - rúchová z Ratiškovíc	2:25.02	190
H. 9	Vrták ze Svatobořic	2:28.39	192
H.10	Po holénce-holénková ze Svatobořic-Mistřína	2:32.29	195
H.11	Verbuňk ze severního Kyjovska	2:35.35	197
H.12	Verbuňk z Ratiškovíc	2:37.52	198
H.13	Konopě z Ratiškovíc	2:39.57	199
H.14	Funty z Ratiškovíc	2:51.10	206
H.15	Hanácká z Dubňan (rekonstrukce)	2:52.50	207
H.16	Kočičí ze Svatobořic-Mistřína	2:54.07	208
	Literatura a prameny		211
	Cizojazyčná resumé		214
	Obsah		232

LIDOVÉ TANCE Z ČECH, MORAVY A SLEZSKA

Díl VII. SLOVÁCKO. 2. část - Dolňácko.

Popisy tanců ke stejnojmenné videokazetě.

Zpracovala Zdenka Jelínková, přepisy melodií Jana Švábová,
seznamy účinkujících, resumé a redakce Jan Krist, technická
redakce Anna Matyášová, sazba not Editio Moravia Brno.

Vydal Ústav lidové kultury ve Strážnici 1996.

Tisk L E L K A, Dolní Bojanovice

109/2011
V 4522

1996